

224560

KLEIN
RAMM
UNG.

Ex libri

Samuelis Piloni.

Ag. Al. Vind. rig.

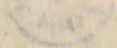
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Bibl. Hist. Soc. Ling. et Lit. Hung.
Biblioth. Hung. Janh.ow.
F. ord. 5.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SPECIMEN
ENUCLEATIONIS
GRAMMATICAE
HUNGARICAE

VNA CVM

ADDITAMENTO CONFABULATIONUM

AC

CONSULTATIONIS FORMULARUM VUL-
GARIUM AD MONSTRANDAM APPLICATIONEM
REGULARUM DEXTRAM DATUM

AB

EPHRAIMO KLEIN

Rectore Scholae A. C. Calouiensis.

POSONII & CASSOVIAE,
SUMTIBUS JOANNIS MICHAELIS LANDERER.
1776.

Monitum pio desiderio ac voto suffultum.

Vtinam scholarum moderatores in eam curam incumbere, qui iuuentus scholastica exerceretur in lingua Hungarica modo eodem, quo exercitari in lingua Latina solet. Illius peritia prodesset multo pluribus, quam quidem huius. Latina discimus extra fines Latii. Cur non aequo studio & Hungarica extra territoria pagorum, & oppidorum Hungaricorum. Quis Hungarorum proficiscitur Aureliam ad perdiscendam linguam Gallicam? Attamen quam bene multi ex Hungaris, & optime callent, & scitissime pronunciant eandem, quamuis oras Gallicas nunquam adinerint. Scholares miselli, futuri maximam partem opifices, lique nundinatores, imbuuntur Latinis, ex quorum tractatione aut cognitione primis tantum (vt aiunt) labris degustata, nihil, certe valde parum, utilitatis sperare eorundem pars maxima audet, si discefferis ab infelice illa & dolorosa gloriatione eorundem, se adultiores factos iam fere penitus dememinisse, quae adolescentuli vel leniter, nec ea sine molestia maxima, ex Latinis arripuerant. Ediscere Hungarica referret plurimorum; cum addiscere Latina intersit scholarium paucissimorum. Qua de causa praeftaret, discere linguam Hungaricam a magistris utriusque linguae, tam Hungaricae, quam vernaculae peritis, qui eandem, tum scienter, tum minore temporis dispendio, edocere in publico ludo litterario valerent. Vtinam huic voto ad commodum publicum annuerent Scholarchae scientissimi, doctissimi!

Lector beneuole!

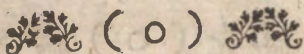

*Noli , quæso , stomachari aut
carpere , quod typos Coniuga-
tionum in his institutionibus
grammaticis alios exhibeam , ac caeteri
litteratores Hungari sislere adhuc con-
sueuerant. Typi sunt arbitrarii , nec
tam augusti aut sacri , ut , quos ata-
uorum ætas per errorem consecrauit ,
eosdem , detecto errore , exaugurare ,
posteris omnium minime liceat. Sint
modo delecti typi sat commodi tradendo
ac perdiscendo modo coniugandi regu-
lari ; qui sint , tironum interest plane
nihil. Atque hac concinnitate , quas*

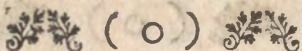
*in locum Szeretek ac Olvasok
surrogo, dictiones Találók & Di-
tsérek praeditas fore, & compertu-
rus, si regularem atque irregularem
coniugandi rationem expendere non de-
treſtaueris. Ipsos quoque typos Con-
iugationum ita coordinaui, vt utrum-
que vno quasi obtutu luſtrando, ipsam
quoque vtriusque Coniugationis,
tam directae, quam indirectae,
differentiam perspicere hoc facilius
valeas.*

*Iam nunc est mihi (verius TIBI)
reddenda ratio, cur priscos illos Con-
iugationum typos missos fecerim. Feci
istud, hoc auctramento inductus.
Szeretek & Olvasok sunt e nu-
mero Verborum anomalorum, quae nullo
modo queunt esse typi Coniugationis
ana-*

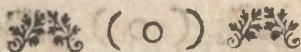

*analogae. Quis sustineret ceu typum
Coniugationis analogae in Latina lingua
sistere vnum vel alterum ex subnexus
dictionibus : frico , iuuo , lauo ,
ab eorundem anomalias. At non in-
commode posset vnum vel alterum ex
Verbis subsequenter : cito , lau-
do , purgo , cooptari. Nullus
tamen Latinorum litteratorum id vn-
quam est moliturus, quoniam iam olim
adsciti Coniugationum typi exhibent re-
gularem modum coniugandi longe cer-
tissimum, vt nulla sit opus priscorum
typorum exauctoratione. Ast in lingua
Hungarica eam esse summe necessariam
euincit S. 57. S. 60. Nro. 1. 2.
cum quibus consentiunt scita Hunga-
rorum litteratorum ad unum omnium.
Qua de causa, quo certi analogarum*

Coniugationum typi ad votum Hungaricae linguae cupidorum tironum proponerentur, plane non addubitaui hanc mendam grammaticam emendare, sistendo typos priscis illis aptiores Coniugationis utriusque regularis, eosque perfectiores. In omnibus, quas mihi quidem lustrare licuit, institutionibus, mancus, nec, ut decet, consummatus typus Coniugationum Passiuarum exponitur. Passiui Infinitiui directi, ut & Gerundii Passivi ne mentio quidem sit apud ullum Grammaticum; quod tamen est proprium, immo longe familiarissimum linguae Hungaricae (S. 109. Nro. 1. 2.) Atque hunc insignem defectum uterque a me surrogatus typus supplet quam locupletissime. Offerebant sese quidem Verba plurima,

*rima , quae hanc vicem praestare
aeque tam fortiter valuissent. Ex qui-
bus , caeteris reiectis , deligo Találók
et Ditsérek pro arbitrato , limationi
iudicio vniuscuiusque litteratorum relin-
quendo , quatenus Verba in typos Con-
iugationis regularis in suis olim vul-
gandis institutionibus grammaticis sit
cooptaturus. Velitne a me delectos ,
an a se exputandos , vel priscos illos
mancos ac mendosos typos discipulis
suis sistere. Quod libet , licet. Tiro-
nibus in gratiam interpunxi dictiones
in additamento obuias lineola trans-
uersa , quo facilius valerent Radices
sic dictas a suis Suffixis discernere ,
atque hoc tutius ducerentur ad adyta
linguae Hungaricae facile suauissimae ,
dixerim , PERSONIS AVGVSTIS*

Tászárné-Afszony Augustissimus Imperator, Augustissima Imperatrix. *Felséges Király*, *Királyné-Afszony* Sacratissimus Rex, Sacratissima Regina. *A' Felséges Ház*, *Udvar* Augustissima Domus, Aula. *A' Szentséges Atya* Sanctissimus Pater. *Érsek* Archiepiscopus. *Püspök* Episcopus. *Belső-Tanátsos-Ur* Intimus Consiliarius. *Fő-Iszán* Supremus Comes. *Szolga-Bíró* Judex Nobilium.

§. 3.

Litteræ sunt duarum classium. Sunt namque

I. Vocales, nempe: a, e, i, o, u, ô, û;
atque hae sunt

1. Simples: a, e, i, o, u;

2. Compositae: ô, û, aj, ej, oj, uj, ôj, ûj, priores ex eo & in combinari putantur. Ambae classes distribuuntur in breves & longas. Longis imponitur accentus acutus ad elongandum tonum excogitatus, ut: *hál* noctat, *hát* dorsum, *tűró* patiens; breuibz autem nullus, ut: *hal* piscis, *hat* sex, *ókór* bos.

II. Consonae, quae identidem sunt

1. Simples: b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, r, s, t, v, z.

2. Compositae, ex duabus simplicibus Consonis effectae ad supplendum defectum
cha-

characterum simplicium, quos desiderat, at expetit, Prosodia Hungarica, subiunctos : *gy, ly, ny, sz, ts, ty, tz, 'z* aut *'s*, ut : *gyöngy* (hic) vnio, *lyuk* foramen, *nyúl* lepus, *szakát*s coquus, *tyuk* gallina, *etzet* acetum, *'zidó* aut *'sidó* Judæus, *gu'zaly* colus.

OBSERVATIO I. Loco *ts* & *tz* scribunt nonnulli *cs* & *cz*, ut : *csak* solus, tantum, *aczel* chalybs.

OBSERV. II. Pro *ts* inuenias, licet, in antiquioribus libris, & quibusdam Nominibus Propriis *ch*, ut : *Forgách* pro *Forgáts*, *Zabolch* pro *Zabolts*, *Cháki* pro *Tsáki*, *chak* pro *tsak*.

§. 4.

C, Q, X, non habent locum inter litteras Hungaricas, quia voces domesticæ originis sibi easdem minus expetunt. Solent autem adhiberi in peregrinis dictionibus ius conciuittatis Hungariæ iam indeptis, ut : *Xerxes*, *Quartély* hospitium militis, *Quartélyos* miles in pagis aut oppidis dislocatus.

§. 5.

Scriptiōis, quas & interpunctiōis vocant notas Orthographi, præter vulgares Orthographiæ notas, adhibent Hungari in scribendo sequentes, quarum est

I. *Accentus acutus* (*'*) omnibus Vocalibus communis, *I* soli non imponitur magno cum neglectu tironum linguæ Hungariæ amantium.

tium. Quo super *I* conspecto, canerent illius vitiosam pronuntiationem, vt: *egy* sic, *tsik* lampreta, *mirigyes* glandulosus, *tanítok* doceo.

2. *Superum duplex punctum* (..) solis Vocalibus compositis proprium; quod alii signant *e* minuscule Vocalibus superne imposito, cui affigunt Accentum acutum, vbi est necessarius; quem interserunt medium superno duplici puncto alii, quibus magis arridet punctum duplex superum, vt: *tűkör* speculum, *ökör* aut *ékör* bos, *tűró* patiens, *egy esztendőben* vno anno, in vno anno.

3. *Subunionis nota* (—) habet locum in dictionibus compositis, vt: *baj-szál* capillus, *báz-nép* familia, *le-irok* describo, *mennj-el* abi, *mondjad-el* recita, *el-mondottam* recitavi.

OBSERV. Hanc notam Subunionis non pauci negligunt in scriptione Verberum compositorum, eamque solum ibidem adhibent, vbi Metathesis obtinet, vt: *bozd el a' pénzt* adfer pecuniam. *Adjad-elő*, *a' mit eldugtál*, prome, quod condidisti. Fors ad imitandas nationes vicinas, quae hanc notam putant superfluum.

4. *Apostrophus nota* (') suffigitur Articulo Praepositivo *a'*, *e'*, & Pronominibus *ama'*, *eme'* ad supplendum *z*, quod reiiicitur, quando Nomen incipit a Consona, vt: *a' dolog*, *e' dolog* res, *a' katona* miles, *e' kard* gladius, *ama' rosz ember*, ille malus homo.

DE PROSODIA.

§. 6.

De Vocalium pronunciatone.

Longae Vocales quomodo pronunciandae sint, solus magister viuis edocere potest. Accentus acutus Vocalibus superne impositus monet lectorem pronunciationis elongandae, nec deproperandae. A, E, I, O, U, accentuatum ita est pronunciandum, prout in penultima syllaba vocum Germanicarum: *nächten, Flágen, lében, gében, ihnen, ihren, rósen, úhren* enunciant Germani; aut Slavi in vocibus: *žádám, stáwa, chleb, chlěw, otčím, prúty,* vt: *a' te bátyád igért ennékem tsíkot, tsikót, borjút,* frater tuus promisit mihi muraenam, mannulum, vitulum. Ó gyratis, ù conuexis, nec plane in gyrum compositis labiis pronunciandum est, vt: *örök öröm* aeternum gaudium, *örökös* haereditarius; *gyűszű* dactylium, *gyűrű* annulus, *tűkör* speculum, *üröm* absynthium, *Török* Turca, *örű* veruex.

Aj, ej, oj, uj, őj, űj (rectius ai, ei, oi, ui, ői, űi,) ita pronunciandae sunt, vt vtriusque litterae sonus, vna quasi syllaba com-

comprehensus ac properanter edendus, exaudiri possit, vt: *aito* ianua, *éitok* praecipito, *boitos* villosus, *nyúitok* porrigo, *bóit* ieiunium, *gyúitok* cumulo.

OBSERV. Cum *j* sit diuersa littera ab *i*, id quod vtriusque sonus longe diuersus indicat v. c. *az Isten mindenütt jelen*, Deus est vbique praesens, *jég-eső esik* grandinat, Orthographiam migrare videntur, qui has litteras non satis curate distinguendo, suo loco scribere negligunt. Prior littera est consona, respondetque Germanorum *j* in dictionibus: *jest jagen junge Jäger*, & Sclauorum *g* in vocibus: *gaso geden gelen*. At vt in aliis dictionibus Germanicis e. g. *ich irre nicht*, & Sclauicis, v. g. *ani, bič, milugi*, *i* suum proprium atque ab illa priore diuersum tonum, diuersamque figuram habet & quasi postulat; ita & in dictionibus Hungaricis scribendum est *i*, non *j*, in quibus solius *i*, non *j* sonus resonat. Hinc scribendum est: *maid, raita, tulaidon*, non *mojd, rajta, talajdon*. Recte autem pingitur *j* in dictionibus: *ajanlom, jegyzem, szolgája, botja*, quia in illis vocibus sonus litterae posterioris; in his vero prioris litterae sonus auribus percipitur & quasi praedominatur.

§. 7.

De Consonarum pronuntiatione.

V legendum, vt *W* Germanorum & Sclauorum in dictione *Wasser, woda*, vt: *vél-tam a' városban a' vargával* fui in vrbe cum futuro.

Y post **G, L, N, T**, positum admonet lectorem pronunciationis singularis, nec habet locum extra combinationem cum memoratis litteris in dictionibus Hungaricae originis, vt: *gyöngy* (hic) vnio, *lyuk* foramen, *nyereg* ephippium, *kutya* canis, *gyertya* candela. Cuius quidem genuinam & sinceram pronunciationem sola vox viva praecinere potest.

Z pronunciandum sicuti **S** in dictione Germanica: *Sache*, *Salz*; aut Slauonicum **З** in dictione *Зámet* arx.

SZ pronuncies sicuti duplum **SS** in dictione Germanica, *essen*, *fressen*, *grüssen*, *füssen*; aut **S** Slauonicum in dictione *Sádlo* adeps.

S pronunciandum prouti **sch** in dictione Germanica: *Tasche*, *haschen*, *schon*; aut Slauonicum **ш, ъ** in dictione *мышъ* mus, *мышъа* musculus.

TS pronuncies uti **tſch** in dictione Germanica: *Deutscher*, *Kutscher*, *Weitsche*; aut Slauonicum **č** in dictione *Roč* rheda, *ručnjček* muccinium.

TZ pronunciandum vt **З** in dictione Germanica: *zuziehen*, *Zucker*; aut **C** Slauonicum in dictione *co?* quid? *konec* finis, *samec* mas.

'Z ('S ZS) virgula antrorsum notatum habet suam propriam pronunciationem, quam, aeque vt priores, viuus phonascus docere

cere debet. Atque harum singularum Consonantium germanam & sinceram pronunciationem ediscas, licet, ex sequenti propositione: *minden iselédés gazdának vagyon szüksége etzetre, gúzalyra, nyeregbe, gyertyára, lentsére 'zákra ('sákra zsákra)* omni oeconomo est opus aceto, colo, ephippio, candela, lentibus, sacco.

DE NOMINE.

§. 8.

Nomen dignoscitur ex Articulo definito *az*, vt: *az atya* pater, *az anya* mater, *az olló* forfex, *az ige* verbum. Quodsi autem Nomen incipit a Consona, Z reii-citur, eiusque reiectio notatur, & quasi sup-pletur per virgulam (') quam Apostrophum vocitant Grammatici, vt: *a' szolga* bement *a' városba*, seruus iuit in urbem; *a' kutya rágja a' tsontot*, canis rodit os; *a' nyárs veru*, *a' szakács* coqus, *a' kert* hortus, *a' szőlő* vua, *a' fa* lignum: arbor.

§. 9.

Hungari habent duas Declinationes, quas discriminat sola terminatio Dativi Singularis Numeri; prouti vtriusque typus, illico subiiciendus, lucidissime declarat. Si No-
men

men continet Vocales *A*, *O*, *U* declinatur secundum primum typum Declinationum; quodsi autem continet Vocales *E*, *Ö*, *Ü*, refertur ad secundam Declinationem. Solum *I* est anceps aut dubium in repartendis Declinationibus, vt: *kin* cruciatus, *hid* pons, *hit* fides, *bim* mas, *sziv* cor.

§. 10.

Est autem vtraque Declinatio duplex: *Radicalis* & *Suffixa*, quam, me quidem auctore ac iudice, rectissime vocaueris *Possessiuam*. *Radicalis* est, cum Nominis, quod vocant, thema nudum, prouti eius Nominatiuus solet in Lexicis exponi, declinatur, vt: *ház*, *házé*, *báznak*, *bázat*, *házak* domus. *Possessiu*a vero vocanda est illa, cum ex Pronominibus Possessiuis in vtroque Numero declinatis: *eny-im* meus, *ti-éd*, *ti-eid* tuus, *öv-e*, *öv-ei* suus, eius, *mi-énk*, *mi-eink* noster, *ti-étek*, *ti-eitek* vester, *öv-ék*, *öv-eik* illorum, fui, ad exprimendum singularem Numerum, vel vnica saltem littera, vel integra syllaba vna, aut etiam duae posteriores syllabae; ad designandum vero Pluralem, nunc duae, nunc tres posteriores syllabae desumptae suffiguntur fini Declinationis *Radicalis*, prouti Nomen, vel in Vocalem, vel in Consonam desinens efflagitat aut expetit easdem. Atque per harum syl-

B

laba-

labarum suffixionem indicatur rei possessio aut possessor, vt, *kutya* canis, *kutyá-m* meus canis, *kutyá-im* mei canes; *ház* domus, *ház-am* mea domus, *ház-aim* meae domus, *ház-atok* domus vestra, *ház-aitok* domus vestrae.

OBSERV. Hungari non aequè ac Latini, Germani, Slaui, alique populi Europaei Pronomina Possessiva exprimunt aut adponunt Nominibus. Hinc minus genuina foret constructio, si *domus mea, tua, eius, nostra, vestra, eorum*, ita exprimeres Hungarice: *az enyim ház, a' tiéd ház, az övé ház, a' miénk ház, a' tiétek ház, az övék ház*: de quo infra §. 14.

§. II.

Casus numerant Hungari, diuersas terminationes si spectes, more Græcorum, tantum quinque. Nominatiuo si addas, vt debes, Postpositionem, sine omni dispendio Declinationis potes carere Ablatiuo Latinorum, vt: *épen most jövök az Ur-tól*, nunc plane venio a domino; *Azt hallom az Ur-ról*, hoc audio de domino; *Beszéltem az Ur-ral (Ur-val)*, locutus sum cum domino; *Az Ur-on áll*, stat super domino: est penes dominum; *Voltam az Ur-nál*, fui apud domum; *maid elmégyek az Ur-boz*, mox ibo ad dominum.

§. 12.

*Typus I. Declinationis Radicalis.**Singularis.*

N. a, i, o, u	V.	C.
G. - - - - -	'é	é
D. - - - - -	'nak	nak
Ac. - - - - -	't	at, ot
V. Similis est Nominatiuo.		

Pluralis.

N. - - - - -	'k	ak, ok	
G. - - - - -	- - - - -	- - - - -	é
D. - - - - -	- - - - -	- - - - -	nak
Ac. - - - - -	- - - - -	- - - - -	at
V. Similis est Nominatiuo.			

*Imitatio typi I. Declinationis**Singularis.*

N. <i>Atya</i>	<i>Láb</i>	<i>Bot</i>
pater	pes	fustis
G. <i>Atyá-é</i>	<i>Láb-é</i>	<i>Bot-é</i>
patris	pedis	fustis
D. <i>Atyá-nak</i>	<i>Láb-nak</i>	<i>Bot-nak</i>
patri	pedi	fusti
Ac. <i>Atyá-t</i>	<i>Láb-at</i>	<i>Bot-ot</i>
patrem	pedem	fustem
V. <i>ób Atya</i>	<i>Láb</i>	<i>Bot</i>
o pater	pes	fustis

Pluralis.

N. <i>Atyá-k</i>	<i>Láb-ak</i>	<i>Bot-ok</i>
patres	pedes	fustes
G. <i>Atyá-ké</i>	<i>Láb-aké</i>	<i>Bot-oké</i>
patrum	pedum	fustium
D. <i>Atyá-<i>knak</i></i>	<i>Láb-<i>aknak</i></i>	<i>Bot-<i>oknak</i></i>
patribus	pedibus	fustibus
Ac. <i>Atyá-kat</i>	<i>Láb-akat</i>	<i>Bot-okat</i>
patres	pedes	fustes
V. <i>Atyá-k</i>	<i>Láb-ak</i>	<i>Bot-ok</i>
patres	pedes	fustes.

Exempla ad imitandum apta:

Katona miles, *varga* futor, *trombita* tuba, *urfi* herulus, *korsó* vrceus, *hordó* dolium, *orsó* fusus, *borjú* vitulus, *hatyu* olor, *fatyu* spurius, *farkantyu* calcar: *út* via, *báz* domus, *nyúl* lepus, *hid* pons, *nyíl* sagitta, *hal* piscis: *bót* fornix, *galamb* columba, *tsik* lampreta, *gyék* lacerta, *kin* cruciatus, *kalap* pileus, *síp* fistula, *sir* sepulchrum: *malom* mola, *faidalom* dolor, *korom* fuligo, *bizodalom* fiducia, *lakodalom* conuiuium, nuptiae: *kakas* gallus, *halász* piscator, *bors* piper.

*Typus II. Declinationis Radicalis.**Singulariter.*

N. e, i, ö, ü	V.	C.	
G. - - - - -	'é	é	
D. - - - - -	'nek	nek	
Ac. - - - - -	't	et, öt	
V. Similis est Nominatiuo.			

Pluraliter.

N. - - - - -	'k	ek, ök	
G. - - - - -	- - - - -	- - - - -	é
D. - - - - -	- - - - -	- - - - -	nek
Ac. - - - - -	- - - - -	- - - - -	et
V. Similis est Nominatiuo.			

*Imitatio Typi II. Declinationis.**Singularis.*

N. Ketske	Szem	Órdóg
capra	oculus	diabolus
G. Ketské-é	Szem-é	Órdóg-é
caprae	oculi	diaboli
D. Ketské-nek	Szem-nek	Órdóg-nek
caprae	oculo	diabolo
Ac. Keteké-t	Szem-et	Órdóg-öt
capram	oculum	diabolum
V. óh Ketske	Szem	Órdóg
o capra	ocule	diabole

Pluralis.

N. Ketské-k	Szem ek	Órdög-ök
caprae	oculi	diaboli
G. Ketské-ké	Szem eké	Órdög-öke
caprarum	oculorum	diabolorum
D. Ketskéknek	Szem-eknek	Órdög-öknek
capris	oculis	diabolis
Ac. Ketskéket	Szem-eket	Órdög-öket
capras	oculos	diabolos
V. öök Ketskék	Szem-ek	Órdögök
o caprae	oculi	diaboli

Exempla ad imitandum apta:

Fige ficus, *fetske* hirundo, *mennyetske* nupta, *faisze* securis, *ige* verbum: *idő* tempus, *esztendő* annus, *kúrtó* caminus, *kürt* tuba: *órú* veruex, *gyűrű* annulus, *gyűszű* dactylium, *gózú* glis: *úveg* vitrum, *kilints* pessulus, *tsév* siphon, *canalis*, *bim* mas: *acupictura*, *kéz* manus, *szék* sella, *seb* vulnus, *ing* indusium, *hit* fides, *nyelv* lingua, *sziv* cor, *tepp* gutta; *tűn* peccatum, *kés* culter, *hir* fama, *iny* palatum, *ér* vena: *tükör* speculum, *kőróm* vnguis, *fejedelem* princeps, *gyótrelem* cruciatus, *méreg* venenum, *féreg* vermis, *ökör* bos, *gödör* specus.

§. 13.

Obferuationes generales

D E

Typo vtriusque Declinationis Radicalis.

1. **L**ittera *V* in Nominatiuo pone Vocales vtramque Declinationem discriminantes posita indicat, Nomen in Vocalem desinens declinandum esse secundum priorem columnam, in qua eminet littera *V*, vt: *varga* sutor, *urfi* herulus, *szabó* sartor, *fatyu* spurius: secundum posteriorem autem, in qua est eminula littera *C*, declinari Nomen, quod finit Consona, vt: *pap* sacerdos, *oltár* altare, *kés* culter, *könyv* liber.

2. Quæ Nomina desinunt in Nominatiuo in Vocalem, in reliquis casibus habent accentum acutum super eadem olim finali littera vocali, vt: *atya*, *atyáé*, *atyának*, *atyát*, *atyák* &c.

NOTA. Quando cum Nomine, quod Suffixo 'tertiæ Personæ ornatum est, combinatur Adverbium Temporis *kor*, accentus acutus omittitur, vt: *Augustus Tsászár országglásakor születetett Kristus Urunk*, *Kristus Urunk születésekor országolt Romában Augustus Tsászár*, *Augusto Caesare imperante*, natus fuit Christus Dominus; nascente Christo Domino, imperavit Romæ Augustus Caesar. *Holnap igen idején reggel nap felköltekör indulok az útra*, cras summo mane,

sole oriente, ingrediar iter. *A' Krísfus meg-
feszítettéskor Pilatus és Heródes jó barátivá
levének egymásnak, tempore crucifixionis Christi
Pilatus & Herodes facti sunt boni amici. A'
Krísfus dítsóséges elváltozásakor Mózes és Illyés
az begyen meg-jelenének, tempore gloriosae trans-
figurationis Christi comparebant Mózes & Elias
in monte. Sed quando Postpositio suffigitur
Nomini, quod Suffixo tertiae personae orna-
tur, adhibetur Accentus acutus, vt: *Kítsoda
járt a' viznek szinén? A' Krísfus Péter Apo-
stolával. Quis ambulauit in superficie aquae?*
Christus cum suo Apostolo Petro.*

O B S E R V A T I O N E S S P E C I A L E S.

I.

De Accusatiuo Singularis Numeri.

§. 14.

Quae Nomina in Consonam *l, ly, n,*
ny, r, s, sz desinunt, respuunt Voca-
les *A, E, O* ex terminatione Accusatiui
Singularis Numeri, solo *T* ex illa retento,
vt: *angyal, angyalt* angelus, *bely, belyt* lo-
cus, *Isten, Istent* Deus, *aszszony, aszszonyt*
domina, *oltár, oltárt* altare, *kés, kést* cul-
ter, *abrosz, abroszt* mappa.

EXC. Quaedam vero retinent Vocales *A, E, O,*
vna cum *T* finali, quamuis *T* finale Accusatiui
cum finali littera Nominatiui commode posset
in vnam syllabam coalescere, vt: *szél, szelet*
ventus; *szén, szenet* carbo; *vár, várat* arx;
menny,

menny, mennyet cœlum; *nyíl, nyílat* sagitta.
Vſus itaque attentaque lectio ſunto hac in re
magiſtri optimi.

§. 15.

Quaedam Nomina deſinentia in Conſonam, & reiiciunt, & retinent Vocaleſ
A, E, O, in terminatione Accuſatiui Singu-
laris Numeri, vt: *pohár, pohárt & poba-
rat* poculum; *madár, madárt, & madarat*
auis; *hal, halt & halat* piſcis; *tehén, tehént
& tebenet* vacca; *viaſz, viaſzt & viaſzat*
cera.

§. 16.

Quae Nomina in Accuſatiuo Singularis
Numeri augentur vna ſyllaba, illa amittunt
accentum acutum in penultima ſyllaba,
vt: *szél, ſzelet* ventus; *kéz, kezet* manus;
szén, ſzenet carbo; *pohár, poharat* poculum;
fenék, feneket fundus; *légy, legyet* muſca;
ér, eret vena; *ég, eget* cœlum; *ész, eſzet*
mens; *egér, egeret* muſ; *kenyér, kenyeret*
panis; *szekér, ſzekeret* currus; *név, nevet*
nomen; *fedél, fedelet* operculum; *levél, le-
velet* epiſtola.

EXC. *Szék, széket* ſella; *kép, képet* imago; *szép,
szépet* pulcher; *ép, épét* integer; *környék,
környéket* circuitus; *lidértz, lidértzet* ephialtes;
beſzéd, beſzédet ſermo; *ajándék, ajándékoz* mu-
nus; *nép, népet* populus &c.

OBS. Quando Nomen ſyllabica adiectione exten-
ditur (§. 101.) perit accentus etiam in No-

minatio, vt: *nagy eszű* magnae prudentiae; *boszszű kezű* longimanus; *van eszem* est mihi mens sana; *nincs eszed* cares ratione, stultus es.

§. 17.

Quaedam in Consonam desinentia Nomina expetunt Metathesin potius in Accusatio Singularis Numeri propter euphonia, quamuis etiam (§. 14.) in illis locum habere posset, vt: *torok* guttur, habet *torokot*, non *torokt*; *lélek*, *leiket* anima, spiritus; *bokor*, *bokrot* dumus; *gödör*, *gödört* cauerna; *torony*, *toronyot* turris; *takony*, *taknyot* pituita, mucus; *tükör*, *tükört* speculum; *köröm*, *körömöt* unguis; *korom*, *kormot* fuligo; *ökör*, *ökröt* bos.

NOTA. *Ökör* habet etiam *ökört*; *gödör*, *gödört*; *tükör*, *tükört*.

§. 18.

Metathesin expetit Accusatiuus Nominum in *lem* ac *lom* desinentium, vt: *kegyelem*, *kegyelmet* gratia; *engedelem*, *engedelmet* venia; *fejedelem*, *fejedelmet* Princeps; *késedelem*, *késedelmet* mora; *szerelem*, *szereelmet* amor; *gyötirelem*, *gyötirelmet* cruciatus; *malom*, *malmot* mola; *síralom*, *síralmat* lamentatio; *faidalom*, *faidalmat* dolor; *lakodalom*, *lakodalmat* conuiuium, nuptiae; *bizodalom*, *bizodalmat* fiducia; *ártalom*, *ártalmat* nocumentum.

NOTA.

NOTA. Diverſitas dialecti, nunc *mat*, nunc *moſ* pro terminatione Accuſativi Singularis Numeri deſiderat in Nominibus Subſtantivis declinentibus in *lom*, vt: *faidalom*, *faidalmat* & *faidalmot* dolor, Pl. *faidalmak* & *faidalmok* dolores.

§. 19.

Fű gramen, *kő* lapis, *tő* vitis, *bő* nix, *jő* bonum, *ló* equus, *tó* lacus, *ſzo* vox, verbum, per Epentheſin recipiunt *V* in Accuſativo Singulari; idque etiam retinent in Plurali: immo & in Declinatione Poſſeſſiva expetunt illud, vt: *jűvet*, *jűvek* herbae; *kűvet*, *kűvek* lapides; *tűvet*, *tűvek* vites; *bő havat*; *lovat*, *lovak*; *tavat*, *tavak*: *fűvem* meum gramen; *lovam* equus meus; *ſzavam* vox mea.

§. 20.

Sunt etiam quaedam Nomina Subſtantiva terminatione Accuſativi abundantia, vt: *tő*, *tőt* & *tövet* vitis; *tó*, *tót* & *tavat* lacus; *ſzó*, *ſzót* & *ſzavat* vox; *bő*, *bőt* & *bavat* nix; *hamu*, *hamut* & *hamvat* cinis; *daru*, *darút* & *darvat* grus; *gyapjú*, *gyapjút* & *gyapjat* vellus; *hoſzſzú*, *hoſzſút* & *hoſzſzat* longus; *tető*, *tetőt* & *tetűt* pediculus; *vő*, *vőt* & *vejet* gener; *fő*, *főt* & *fejet* caput: ſed *tő* acus habet *tőt* Pl. *tők*.

II.

De Nominatiuo Pluralis Numeri.

§. 21.

A terminatione Accusatiui Singularis Numeri formatur terminatio Nominatiui Pluralis Numeri, mutato *T* in *K*, vt: *Katona*, *katonát*, *katonák* miles; *nyúl*, *nyúlat*, *nyúlak* lepus; *pap*, *papot*, *papok* sacerdos; *malom*, *malmot*, *malmok* mola; *Fejedelem*, *Fejedelmet*, *Fejedelmek* Princeps.

NOTA. *Biró* iudex habet *birát*, *birák*; *ifju*, *ifjút*, *ifjűk* iuuenis. Sed *Kend* & *Kegyelmed* formant Nominatiuum Pluralis Numeri a Nominatiuo Singularis Numeri mutato *D* in *T*, vt: *Kentek*, *Kegyelmetek* Vos, quod stylo patriae populari exprimunt Dominationes Vestrae.

§. 22.

Quae Nomina in Accusatiuo Singulari assumunt terminationem *at*, habent etiam in Nominatiuo Pluralis Numeri *ak*; quae autem assumunt terminationem *ot*, habent quoque *ok* pro terminatione in Nominatiuo Plurali, vt: *láb*, *lábát*, *lábak* pes; *nyúl*, *nyúlat*, *nyúlak* lepus; *ház*, *házat*, *házak* domus; *gomb*, *gombot*, *gombok* nodulus; *nadrág*, *nadrágot*, *nadrágok* braccæ; *kalap*, *kalapot*, *kalapok* petasus. Quam vero terminationem exigat hoc illudue Nomen, vsus, nec magister, perdocere valet.

§. 23.

§. 23.

Nomina gentilia, vt & illa Nomina, quae definunt in *i*, *u*, *û*, augentur in Nominatiuo Pluralis Numeri, si sunt I. Declinationis, syllaba *ak*; syllaba *ek* autem, si sunt II. Declinationis, vt: *Kassai*, *Kassaiak* Cassouienſis; *Budai*, *Budaiak* Budenſis; *Késmárki*, *Késmárkiak* Kesmarkienſis; *Posonyi*, *Posonyiak* Poſonienſis; *Pruffiai*, *Pruffiaiak* Boruſſus; *Dániai*, *Dániaiak* Danus; *Peſti*, *Peſtiek* Peſtinenſis; *Győri*, *Győriek* Jaurinenſis; *Bétsi*, *Bétsiek* Viennenſis; *Lőtsei*, *Lőtseiek* Leutſchouienſis; *ſzomorú*, *ſzomorúak* triſtis; *minémű*, *minéműek* qualis; *hoſzſzú*, *hoſzſzuak* longus; *hoſzſzú-lábú*, *hoſzſzú-lábuak* longipes; *fel ſzemű*, *fel-ſzeműek* luſcus; *urfi*, *urfiak* herulus; *ſérjſi*, *ſérjſiak* mas, vir; *atyafi*, *atyafiak* conſanguineus; *fiú* filius habet in Accuſatiuo Singulari *fiút* Pl. *fiúk*; ſi filius habet *fiat* Pl. *fiak*; *atyafiú*, *atyafiút* Pl. *atyafiak* conſanguineus.

§. 24.

Nomina, quae definunt in Conſonam, atque in Accuſatiuo Singularis Numeri Vocales *A* & *O* ex terminatione ſua exciſcunt, habent in Nominatiuo Plurali *ok* pro terminatione, vt: *inas*, *inaſt*, *inaſok* puer, ephebus; *ſzokás*, *ſzokáſt*, *ſzokáſok* conſuetudo;

tudo ; ártány , ártányt , ártányok maialis ; kappan , kappant , kappanok capus ; k kas , kakast , kakások gallus ; paplan , paplant , paplanok teges ; puskás , puskást , puskások iaculator ; oltár , oltárt , oltárok altare.

§. 25.

Sok multus , számos numerosus , kevés pauci , több plures , plus ; item *Numeralia*, *Cardinalia* & *Distributiva*, de personis adhibita, expetunt in Nominatio Plurali terminationem *an* & *en* pro *ak* & *ek*, vt: fokan , kevesen , számosan , számosabban , többben , beten , nyóltzan , százan , ezeren , bármán voltunk a' templomban , multi , pauci , numerosi , numerosiores , plures , septem , octo , centum , mille , tres fuimus in templo. Ketten ketten járnak a' barátok *Coenobitæ* ambulant bini. Si vero de aliis rebus adhibentur , retinent terminationem ordinariam , vt : a' többek között azt-is mondta inter plura (alia) hoc quoque dixit. Sokak közül válassz ki valami szépet , ex multis elige aliquid pulchri. Minden omnis habet mindnyájan omnes.

§. 25.

*Typus I. Declinationis Possessivae.**Singularis.*

V.

C.

meus	az én -	'm	am	om
tuus	a' te -	'd	ad	od
eius	az ô -	'ja	a	ja
noster	a' mi -	'nk	unk	- - -
vester	a' ti -	'tok	atok	otok
eorum	az ô -	'jok	ok	jok

Pluralis.

mei	az én -	'im	aim	jaim
tui	a' te -	'id	aid	jaid
eius	az ô -	'i	ai	jai
nostri	a' mi -	'ink	aink	jaink
vestri	a' ti -	'itok	aitok	jaitok
eorum	az ô -	'ik	aik	jaik

*Imitatio typi I. Declin. Possessivae***I. Cum Suffixo *enyim* meus.**

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, ac Suffixum *m, im* admittunt.

*Singularis.**Pluralis.*

N. *Az én szolgá-m*
feruus meus

Az én szolgá-im
ferui mei

G. *Az én szolgámé*
ferui mei

Az én szolgáimé
feruorum meorum

D. *Az én szolgámnak*
feruo meo

Az én szolgáimnak
feruis meis

Ac. *Az*

Ac. *Az én szolgámat*
seruum meum

V. *ób én szolgám*
o serue mi

Az én szolgámat
seruos meos

V. *ób én szolgám*
o serui mei.

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, atque Suffixum *am*, *aim* efflagitant.

Sing.

N. *Az én ház-am*
domus mea

G. *Az én házamé*
domus meae

D. *Az én házamnak*
domui meae

Ac. *Az én házamat*
domum meam

V. *ób én házam*
o domus mea.

Plur.

Az én ház-aim
domus meae

Az én házaimé
domuum mearum

Az én házaimnak
domibus meis

Az én házaimat
domus meas

ób én házaim
o domus meae.

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam desinunt, & Suffixum *om*, *jaim* desiderant.

Sing.

N. *Az én bot-om*
fustis meus

G. *Az én botomé*
fustis mei.

D. *Az én botomnak*
fusti meo

Ac. *Az én botomat*
fustem meum

V. *ób én botom*
o fustis mi.

Plur.

Az én bot-jaim
fustes mei

Az én botjaimé
fustium meorum

Az én botjaimnak
fustibus meis

Az én botjaimat
fustes meos

ób én botjaim
o fustes mei.

II. Cum Suffixo *tiéd* tuus.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, atque Suffixum *d*, *id* admittunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te szolgá-d</i> seruus tuus	<i>A' te szolgá-id</i> serui tui
G. <i>A' te szolgádé</i> serui tui	<i>A' te szolgáide</i> seruorum tuorum
D. <i>A' te szolgádnak</i> seruo tuo	<i>A' te szolgáidnak</i> seruis tuis
Ac. <i>A' te szolgádat</i> seruum tuum	<i>A' te szolgáidat</i> seruos tuos
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, & Suffixum *ad*, *aide* expetunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te ház-ad</i> domus tua	<i>A' te ház-aide</i> domus tuae
G. <i>A' te házadé</i> domus tuae	<i>A' te házaidé</i> domuum tuarum
D. <i>A' te házadnak</i> domui tuae	<i>A' te házaidnak</i> domibus tuis
Ac. <i>A' te házadat</i> domum tuam	<i>A' te házaidat</i> domus tuas
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam desinunt, ac Suffixum *od*, *jaid* postulant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te bot-od</i> fustis tuus	<i>A' te bot-jaid</i> fustes tui

G. <i>A' te botodé</i> fustis tui	<i>A' te hotjaidé</i> fustium tuorum
D. <i>A' te botodnak</i> fusti tuo	<i>A' te botjaidnak</i> fustibus tuis
Ac. <i>A' te botodat</i> fustem tuum	<i>A' te botjaidat</i> fustes tuos
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

III. Cum Suffixo *óvé* eius.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, atque Suffixum *ja*, *i* recipiunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ó szolgá-ja</i> seruus eius	<i>Az ó szolgá-i</i> serui eius
G. <i>Az ó szolgájé</i> serui eius	<i>Az ó szolgáié</i> seruorum eius
D. <i>Az ó szolgájának</i> eruo eius	<i>Az ó szolgáinak</i> seruis eius
Acc. <i>Az ó szolgáját</i> eruum eius	<i>Az ó szolgáit</i> seruos eius
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, & Suffixum *a*, *ai* indispiscuntur.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ó ház-a</i> domus eius	<i>Az ó ház-ai</i> domus eius
G. <i>Az ó házáé</i> domus eius	<i>Az ó házaié</i> domorum eius
D. <i>Az ó házának</i> domui eius	<i>Az ó házainak</i> domibus eius

Ac. *Az ő házát*
domum eius

V. *Caret.*

Az ő házait
domos eius

Caret.

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, ac Suffixum *ja, jai* adsciscunt.

Sing.

N. *Az ő bot-ja*
fustis eius

G. *Az ő botjái*
fustis eius

D. *Az ő botjának*
fusti eius

Ac. *Az ő botját*
fustem eius

V. *Caret.*

Plur.

Az ő bot-jai
fustes eius

Az ő botjaí
fustium eius

Az ő botjainak
fustibus eius

Az ő botjait
fustes eius

Caret.

IV. Cum Suffixo *miénk* noster.

1. Paradigma Nominum in Vocalem desinentium, ac Suffixum *nk, ink* admittentium.

Sing.

N. *A' mi szolgál-nk*
seruus noster

G. *A' mi szolgálánk*
serui nostri

D. *A' mi szolgálknak*
seruo nostro

Ac. *A' mi szolgálkat*
seruum nostrum

V. *óh mi szolgálk*
o serue noster

Plur.

A' mi szolgál-ink
serui nostri

A' mi szolgálánk
seruorum nostrorum

A' mi szolgálknak
seruis nostris

A' mi szolgálkat
seruos nostros

óh mi szolgálk
o serui nostri.

2. Paradigma Nominum in Consonam exeuntium, atque Suffixum *unk*, *aink* postulantium.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' mi ház-unk</i> domus nostra	<i>A' mi ház aink</i> domus nostrae
G. <i>A' mi házunké</i> domus nostrae	<i>A' mi házainké</i> domorum nostrarum
D. <i>A' mi házunknak</i> domui nostrae	<i>A' mi házainknak</i> domibus nostris
Ac. <i>A' mi házunkat</i> domum nostram	<i>A' mi házainkat</i> domos nostras
V. <i>ób mi házunk</i> o domus nostra	<i>ób mi házaink</i> o domus nostrae

3. Paradigma Nominum in Consonam deficientium, & Suffixum *unk*, *jaink* efflagitantium.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' mi bot-unk</i> fustis noster	<i>A' mi bot-jaink</i> fustes nostri
G. <i>A' mi botunké</i> fustis nostri	<i>A' mi botjainké</i> fustium nostrorum
D. <i>A' mi botunknak</i> fusti nostro	<i>A' mi botjainknak</i> fustibus nostris
Ac. <i>A' mi botunkat</i> fustem nostrum	<i>A' mi botjainkat</i> fustes nostros
V. <i>ób mi botunk</i> o fustis noster	<i>ób mi botjaink</i> o fustes nostri.

V. Cum Suffixo *tiétek* *vester*.

1. Paradigma Nominum in Vocalem desinentium, atque Suffixum
- tok*
- ,
- itok*
- admittentium.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' ti szolgá tok</i> seruus vester	<i>A' ti szolgá-itok</i> serui vestri
G. <i>A' ti szolgátoké</i> serui vestri	<i>A' ti szolgáitoké</i> seruorum vestrorum
D. <i>A' ti szolgátoknak</i> seruo vestro	<i>A' ti szolgáitoknak</i> seruis vestris
Ac. <i>A' ti szolgátokat</i> seruum vestrum	<i>A' ti szolgáitokat</i> seruos vestros
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum in Consonam desinentium, ac Suffixum
- atok*
- ,
- aitok*
- expetentium.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' ti ház-atok</i> domus vestra	<i>A' ti ház-aitok</i> domus vestrae
G. <i>A' ti házatoké</i> domus vestrae	<i>A' ti házaitoké</i> domorum vestrarum
D. <i>A' ti házatoknak</i> domui vestrae	<i>A' ti házaitoknak</i> domibus vestris
Ac. <i>A' ti ház-at kat</i> domum vestram	<i>A' ti házaitokat</i> domus vestras
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominum in Consonam exeuntium, ac Suffixum
- otok*
- ,
- jaitok*
- habentium.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' ti bot-otok</i> fustis vester	<i>A' ti bot-jaitok</i> fustes vestri

G. <i>A' ti bototoké</i> fustis vestri	<i>A' ti botjaitoké</i> fustium vestrorum
D. <i>A' ti bototoknak</i> fusti vestro	<i>A' ti botjaitoknak</i> fustibus vestris
Ac. <i>A' ti bototokat</i> fustem vestrum	<i>A' ti botjaitokat</i> fustes vestros
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

VI. Cum Suffixo *ővék* eorum.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, ac Suffixum *jok, ik* admittunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ő szolgá jok</i> feruus eorum	<i>Az ő szolgá-ik</i> ferui eorum
G. <i>Az ő szolgájoké</i> ferui eorum	<i>Az ő szolgáiké</i> feruorum eorum
D. <i>Az ő szolgájoknak</i> feruo eorum	<i>Az ő szolgáiknak</i> feruis eorum
Ac. <i>Az ő szolgájokat</i> feruum eorum	<i>Az ő szolgáikat</i> feruos eorum
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, & Suffixum *ok, aik* efflagitant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ő ház-ok</i> domus eorum	<i>Az ő ház-aik</i> domus eorum
G. <i>Az ő házoké</i> domus eorum	<i>Az ő házaiké</i> domuum eorum
D. <i>Az ő házoknak</i> domui eorum	<i>Az ő házaiknak</i> domibus eorum

Ac.

Ac. <i>Az ó házokat</i>	<i>Az ó házaikat</i>
domum eorum	domus eorum
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam desinunt, atque Suffixum *jok, jaik* patiuntur.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ó bot-jok</i>	<i>Az ó bot-jaik</i>
fustis eorum	fustes eorum
G. <i>Az ó botjoké</i>	<i>Az ó botjaiké</i>
fustis eorum	fustium eorum
D. <i>Az ó botjoknak</i>	<i>Az ó botjaiknak</i>
fusti eorum	fustibus eorum
Ac. <i>Az ó botjokat</i>	<i>Az ó botiaikat</i>
fustem eorum	fustes eorum
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

Exempla ad imitandum apposita:

Katya canis, *matska* catus, *holló* corvus, *olló* forfex; *varjú* cornix, *ágyú* tormentum bellicum: *láb* pes, *tsap* epistomium, *orvos* medicus; *lúd* anser, *nadrág* braccæ, *gond* cura, *galamb* columba, *tsont* os, *ollis*, *font* pondo: *torok* guttur, *bokor* dumus, *takony* mucus, *síralom* planctus, *szakáts* coquus, *takáts* textor, *kalmár* mercator, *ártalom* noxa, *ló* equus, *tó* lacus, *bó* nix, *mensis*, *jzó* vox, *hamu* cinis, *daru* grus, *ártány* maialis, *kakas* gallus, *óra* hora, *kalap* pileus: plura exempla videsis sub Declin. I. Radicali (§. 12.)

Typus II. Declinationis Possessivae.

Singularis.

V.

C.

meus	az én -	'm	em	óm
tuus	a' te -	'd	ed	ód
eius	az ô -	'je	e	e
noster	a' mi -	'nk	unk	- - -
vester	a' ti -	'tek	etek	ôtók
eorum	az ô -	'jek	ek	ók

Pluralis.

mei	az én -	'im	eim
tui	a' te -	'id	eid
eius	az ô -	'i	ei
nostri	a' mi -	'ink	eink
vestri	a' ti -	'itek	eitek
eorum	az ô -	'ik	eik

Imitatio typi II. Declin. Possessivae.

I. Cum Suffixo *enyim* meus.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem exeunt, atque Suffixum *m*, *im* admittunt.

Sing.

Plur.

N. Az én ketské-m
capra mea

Az én ketské-im
caprae meae

G. Az én ketskémé
caprae meae

Az én ketskéimé
caprarum mearum

D. Az én ketskémnek
caprae meae

Az én ketskéimnek
capris meis

Ac.

Ac. <i>Az én ketskémet</i> capram meam	<i>Az én ketskéimet</i> capras meas
V. <i>ób én ketském</i> o capra mea.	<i>ób én ketskéim</i> o caprae meae

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam
desinunt, & Suffixum *em, eim* efflagitant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az én kés-em</i> culter meus	<i>Az én kés-eim</i> cultri mei
G. <i>Az én késemé</i> cultri mei	<i>Az én késeimé</i> cultrorum meorum
D. <i>Az én késemnek</i> cultro meo	<i>Az én késeimnek</i> cultris meis
Ac. <i>Az én késemet</i> cultrum meum	<i>Az én késeimet</i> cultros meos
V. <i>ób én késem</i> o culter mi	<i>ób én késeim</i> o cultri mei

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam
exeunt, ac Suffixum *em, eim* (jem, jeim)
desiderant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az én rét-em</i> pratum meum	<i>Az én rét-eim</i> prata mea
G. <i>Az én rétemé</i> prati mei	<i>Az én réteimé</i> pratorum meorum
D. <i>Az én rétemnek</i> prato meo	<i>Az én réteimnek</i> pratis meis
Ac. <i>Az én rétemet</i> pratum meum	<i>Az én réteimet</i> prata mea

V. <i>ób én rétem</i>	<i>ób én réteim</i>
o pratum meum	o prata mea

II. Cum Suffixo *tiéd* tuus.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, atque Suffixum *d*, *id* patiuntur.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te ketskéd</i> capra tua	<i>A' te ketskéd id</i> caprae tuae
G. <i>A' te ketskédé</i> caprae tuae	<i>A' te ketskéidé</i> caprarum tuarum
D. <i>A' te ketskédnek</i> caprae tuae	<i>A' te ketskéidnek</i> capris tuis
Ac. <i>A' te ketskédet</i> capram tuam	<i>A' te ketskéidet</i> capras tuas
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, & Suffixum *ed*, *eid* admittunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te kés ed</i> culter tuus	<i>A' te kés-eid</i> cultri tui
G. <i>A' te késedé</i> cultri tui	<i>A' te késeidé</i> cultrorum tuorum
D. <i>A' te késednek</i> cultro tuo	<i>A' te késeidnek</i> cultris tuis
Ac. <i>A' te késedet</i> cultrum tuum	<i>A' te késeidet</i> cultros tuos
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominium, quae in Consonam desinunt, ac Suffixum *ed, eid, (jed, jeid)* adiciunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' te rét-ed</i> pratum tuum	<i>A' te rét-eid</i> prata tua
G. <i>A' te rétedé</i> prati tui	<i>A' te réteidé</i> pratorum tuorum
D. <i>A' te rétednek</i> prato tuo	<i>A' te réteidnek</i> pratis tuis
Ac. <i>A' te rétedet</i> pratum tuum	<i>A' te réteidet</i> prata tua
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

III. Cum Suffixo *óvé* eius.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem exeunt, & Suffixum *je, i* postulant.

<i>Sing.</i>	<i>Sing.</i>
N. <i>Az ó ketské-je</i> capra eius	<i>Az ó ketské-i</i> caprae eius
G. <i>Az ó ketskéjée</i> caprae eius	<i>Az ó ketskéié</i> caprarum eius
D. <i>Az ó ketskéjének</i> caprae eius	<i>Az ó ketskéinek</i> capris eius
Ac. <i>Az ó ketskéjét</i> capram eius	<i>Az ó ketskéit</i> capras eius
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

2. Paradigma Nominum, quae Consona finiuntur, ac Suffixum *e*, ei efflagitant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ó kés-e</i> culter eius	<i>Az ó kés-ei</i> cultri eius
G. <i>Az ó késée</i> cultri eius	<i>Az ó késeie</i> cultrorum eius
D. <i>Az ó késének</i> cultro eius	<i>Az ó késeinek</i> cultris eius
Ac. <i>Az ó kését</i> cultrum eius	<i>Az ó késeit</i> cultros eius
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominum, quae claudit Consona, atque Suffixum *je*, *jei* expetunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ó rét-je</i> pratum eius	<i>Az ó rét-jei</i> prata eius
G. <i>Az ó rétjée</i> prati eius	<i>Az ó rétjeie</i> pratorum eius
D. <i>Az ó rétjének</i> prato eius	<i>Az ó rétjeinek</i> pratis eius
Ac. <i>Az ó rétjét</i> pratum eius	<i>Az ó rétjeit</i> prata eius
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

IV. Cum Suffixo *miénk* noster.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem exeunt, atque Suffixum *nk*, *ink* desiderant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' mi k t.ké-nk</i> capra nostra	<i>A' mi ketské-ink</i> caprae nostrae

G. *A' mi ket kénké*
caprae nostrae

D. *A' mi ketskénknek*
caprae nostrae

Ac. *A' mi ketskéinket*
capram nostram

V. *ób mi ketskénk*
o capra nostra

A' mi ketskéinké
caprarum nostrarum

A' mi ketskéinknek
capris nostris

A' mi ketskéinket
capras nostras

ób mi ketskéink
o caprae nostrae

2. Paradigma Nominum, quae Consona claudit, atque Suffixum *únk*, *eink* adsciscunt.

Sing.

N. *A' mi kés-únk*
culter noster

G. *A' mi ké-únké*
cultri nostri

D. *A' mi késúnknek*
cultro nostro

Ac. *A' mi késúinket*
cultrum nostrum

V. *ób mi késúnk*
o culter noster

Plur.

A' mi kés-eink
cultri nostri

A' mi késeinké
cultrorum nostrarum

A' mi késeinknek
cultris nostris

A' mi késeinket
cultros nostros

ób mi késeink
o cultri nostri

3. Paradigma Nominum, quae Consona finit, ac Suffixo *únk*, *jeink* ornantur.

Sing.

N. *A' mi rét-únk*
pratum nostrum

G. *A' mi rétúnké*
prati nostri

D. *A' mi rétúnknek*
prato nostro

Plur.

A' mi rét-jeink
prata nostra

A' mi rétjeinké
pratorum nostrarum

A' mi rétjeinknek
pratis nostris

Ac.

Ac. <i>A' mi rétűnk</i> pratum nostrum	<i>A' mi rétjeink</i> prata nostra
V. <i>őh mi rétűnk</i> o pratum nostrum	<i>őh mi rétjeink</i> o prata nostra

V. Cum Suffixo *tiétek* vester.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, & Suffixum *tek, itek* admittunt.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' ti ketské-tek</i> capra vestra	<i>A' ti ketské-itek</i> caprae vestrae
G. <i>A' ti ketskéteké</i> caprae vestrae	<i>A' ti ketskéiteké</i> caprarum vestrarum
D. <i>A' ti ketskéteknek</i> caprae vestrae	<i>A' ti ketskéiteknek</i> capris vestris
Ac. <i>A' ti ketskéteket</i> capram vestram	<i>A' ti ketskéiteket</i> capras vestras
V. Caret.	V. Caret.

2. Paradigma Nominum, quae Consona finit, atque Suffixum *etek, eitek* adoptant.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>A' ti kės-etek</i> culter vester	<i>A' ti kės-eitek</i> cultri vestri
G. <i>A' ti kėseteké</i> cultri vestri	<i>A' ti kėsείτεké</i> cultrorum vestrorum
D. <i>A' ti kėseteknek</i> cultro vestro	<i>A' ti kėsείτεteknek</i> cultris vestris
Ac. <i>A' ti kėsετεket</i> cultrum vestrum	<i>A' ti kėsείτεteket</i> cultros vestros
V. Caret.	V. Caret.

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, atque Suffixum *jetek, jeitek* patiuntur.

Sing.

Plur.

N. *A' ti rét-jetek*
pratum vestrum

A' ti rét-jeitek
prata vestra

G. *A' ti rét-jeteké*
prati vestri

A' ti rét-jeiteké
pratorum vestrorum

D. *A' ti rét-jeteknek*
prato vestro

A' ti rét-jeiteknek
pratis vestris

Ac. *A' ti rét-jeteket*
pratum vestrum

A' ti rét-jeitekét
prata vestra

V. Caret.

Caret.

VI. Cum Suffixo *óvék* eorum.

1. Paradigma Nominum, quae in Vocalem desinunt, ac Suffixum *jek, ik* adsciscunt.

Sing.

Plur.

N. *Az ó ketské-jek*
capra eorum

Az ó ketské-ik
caprae eorum

G. *Az ó ketskéjeké*
caprae eorum

Az ó ketskéké
caprarum eorum

D. *Az ó ketskéjeknek*
caprae eorum

Az ó ketskéknek
capris eorum

Ac. *Az ó ketskéjeket*
capram eorum

Az ó ketskékét
capras eorum

V. Caret.

Caret.

2. Paradigma Nominum, quae in Consonam exeunt, & Suffixum *ek, eik* efflagitant.

Sing.

Plur.

N. *Az ó kés ek*
culter eorum

Az ó kés ek
cultri eorum

G.

G. <i>Az ő késeké</i> cultri eorum	<i>Az ő késeiké</i> cultrorum eorum
D. <i>Az ő késeknek</i> cultro eorum	<i>Az ő késeiknek</i> cultris eorum
Ac. <i>Az ő késeket</i> cultrum eorum	<i>Az ő késeiket</i> cultros eorum
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

3. Paradigma Nominum, quae in Consonam
definunt, atque Suffixum *jek*, *jeik* habent.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az ő rét-jek</i> pratum eorum	<i>Az ő rét-jeik</i> prata eorum
G. <i>Az ő rétjeké</i> prati eorum	<i>Az ő rétjeiké</i> pratorum eorum
D. <i>Az ő rétjeknek</i> prato eorum	<i>Az ő rétjeiknek</i> pratis eorum
Ac. <i>Az ő rétjeket</i> pratum eorum	<i>Az ő rétjeiket</i> prata eorum
V. <i>Caret.</i>	<i>Caret.</i>

NOTA. Quae Nomina postulant Suffixum *öm*, ita,
vt subnexus typus ostendit, suffiguntur, possunt-
que facili opera declinari secundum typum II.
Declinationis; ob quam causam nec integrum
paradigma proposuimus.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
N. <i>Az én bűn-öm</i> peccatum meum	N. <i>Az én bűn-eim</i> peccata mea
N. <i>A' te bűn-öd</i> peccatum tuum	N. <i>A' te bűn-eid</i> peccata tua
N. <i>Az ő bűn-e</i> peccatum suum, eius	N. <i>Az ő bűn-ei</i> peccata sua, eius
	N. <i>A'</i>

N. *A' mi bűn-ünk*
peccatum nostrum

N. *A' ti bűn-ötök*
peccatum vestrum

N. *Az ő bűn-ök*
peccatum eorum

N. *A' mi bűn-eink*
peccata nostra

N. *A' ti bűn-eitek*
peccata vestra

N. *Az ő bűn-eik*
peccata eorum:

Exempla ad imitandum apta:

Isten Deus, *ember* homo, *föld* terra, *kert* hortus, *kertész* hortulanus, *kincs* thesaurus, *név* nomen, *lélek* spiritus, *vétek* crimen, *sziv* cor, *tenger* mare, *test* corpus, *dicséret* laus, *tseled* familia, *kérés* petitio, *kérdés* quaestio, *köntös* vestimentum, *kesztyű* chirotheca, *szín* color, *kedv* animus, *érdem* meritum, *ér* vena, *ég* coelum, *per* (pór) lis, *elme* mens, *ész* mens, *vezér* dux, *imperator*, *ige* verbum, *beszéd* sermo, *tűz* ignis, *víz* aqua, *bűnös* peccator, *dicsőség* gloria, *szerelem*, *szerelem* amor, *ösvény* callis, *veszedelem* periculum, *tselekedet* facinus, *segítség* auxilium, *Felség* Maiestas, *feleség* vxor, *ellenség* hostis, *szükség* angustia, *necessitas*, *hit* fides, *egészség* sanitas, *békeség* pax, *Török* Turca, *tsepp* gutta, *seb* vulnus, *'zeb* marsupium, *kép* imago, *térd* genu, *idő* tempus, *erdő* filua, *ördög* daemon, *esztendő* annus, *gyermektse* infantulus, *széktse* sellula, *képetske* imaguncula, *kar-szék* sella, *nyereg* ephippium, *tükör* speculum, *verem* fovea, *kegyelem* gratia, *fé-*
lelem

lelem metus, *tüdő* pulmo, *fő* caput, *szőlő*
vua, *gerezd* botrus, *veszsző* virga, *mennyegző*
nuptiae, *kettő* duo, *elő* pars anterior, *gyer-*
mek infans, *legény* iuuenis, *legényke* adolescen-
tulus, *könyv* liber, *könyvetske* libellus, *fűsz-*
pecten, *hegedű* fides (ium) *hegedűs* fidicen,
ókór bos, *szőlő-tő* vitis, *hely* locus, *begy*
mons, *nép* populus, *nem* species, genus,
gyöngy vnio. Plura exempla videsis sub De-
 clin. II. Radicali (§. 12.)

OBSERVATIONES

De Declinatione Possessiva.

§. 27.

Syllabae, quae ad designandam possessio-
 nem loco Pronominum Possessiuorum
 Nominibus suffigi solent, sunt sex numero:
 de quorum valore, vt & suffixione, vide
 (§. 10.)

§. 28.

Vocalis *E* in his suffigi solitis syllabis
 patitur transformationem, modo in *A*,
 modo in *O*, modo in *U*, prout nimirum
 Nomen primae Declinationis id postulat: in
 secunda Declinatione autem, si *Ū* exceperis,
 manet sine omni metamorphosi, vt: *ház*
domus, *házad* domus tua, *házatok* domus
 vestra, *házunk* domus nostra; *bót* fornix,
bótotok fornix vester: *kés* culter, *kés-etek* cul-
 ter

ter vester, *kés-ûnk* culter noster. In prima dictione assumitur A & O loco E in Suffixis; in secunda mutatur E in U; in tertia assumitur O in vtraque syllaba suffixa; in quarta vero permanet E originale; in quinta denique mutatur in Û.

§. 29.

Nomina Substantiua primae Declinationis fere omnia, & perpauca secundae Declinationis in B, D, G, K, M, P, T, desinentia, propter euphoniā puto, per Epenthēsin assumunt *j* ante Suffixum tertiae Personae vtriusque Numeri, vt: *bab* faba, *babja* faba eius, *babjai* fabae eius; *'zeb*, *'zebje*, *'zebjei*, *'zebjek*, *'zebjeik* marsupium; *kard* ensis, *kardja* ensis eius, *kardjai* enses eius; *harang* campana, *harangja* campana eius, *harangjai* campanae eius; *'zdk* faccus, *'zákja* faccus eius, *'zákjai* sacci eius; *som* cornus, *somja* cornus eius, *somjai* cornus eius; *pap* sacerdos, *papja* sacerdos eius, *papjai* sacerdotes eius, *papjok* sacerdos eorum, *papjaik* sacerdotes eorum; *bot* baculus, *botja*, *botjai*, *botjok*, *botjaik*; *kút* puteus, *kútja*, *kútjai*, *kútjok*, *kútjaik*.

EXC. 1. *Láb* pes facit *lába* pes eius, *lábek* pes eorum, *fog* dens, *foga* dens eius, *fogai* dentes eius, *fogok* dens eorum, *fogaik* dentes eorum; *bát* dorsum, *báta* dorsum eius, *bátok* dorsum eorum; *ajak* labium, *ajaka* labium eius, *ajakai* labia eius, & pauca alia.

EXC. 2. Substantiva Nomina, quae ab Adiectivis formantur, atque in G desinunt, non sunt referenda in hunc censum. Hinc scribendum *boldogsága* beatitudo eius, *boldogságok* beatitudo eorum, quia derivatur ab Adiectivo *boldog* beatus. Sic etiam: *rútsága* turpitudine eius, *rútságok* turpitudine eorum, a *rút* turpis; *tágassága*, *tágasságok* a *tágas* amplius; *drágasága*, *drágaságok* a *drága* carus; *szépsége*, *szépségek* a *szép* pulcher.

§. 30.

A & E non raro eliduntur quoque per Syncopen in Plurali Numero, vt: *az Istennek angyali* (*angyalai*) *tábort járnak a' kegyesek körül*, Dei angeli metantur castra circa pios. *A' rossz szolga nem sokat bajt az ő urának fenyegetésivel* (*fenyegetéseivel*) *malus servus non multum curat minas sui domini.* *Ha ti megmaradtok az én beszédemben*, (*beszédeimben*) *bizony én tanítványim* (*tanítványaim*) *lésztek* si permanseritis in sermone meo, vere mei discipuli estis futuri.

§. 31.

Possessiva Declinatio, modo cum Articulo, modo sine illo in constructionibus adhiberi solet, vt: *a' fiam elvesztette a' könyveit*, pro: *az én fiam elvesztette az ő (a' maga) könyveit* filius meus amisit suos libros. *A' katonák haldlra vezik fejeiket*, pro: *az ő fejeiket* milites adeunt discrimen vitae (milites proiciunt ad mortem sua capita.)

§. 32.

§. 32.

Quaedam Nomina expetunt *I* potius quam *E* pro Suffixo tertiae Personae Singularis Numeri, vt: *dög-i* cadauer eius, *szék-i* sella eius, *tök-i* hernia eius, *szőr-i* pili eius, *bets-i* pretium eius, *bőjt-i* ieiunium eius, *bit-i* fides eius, *tiszt-i* munus eius, *íz-i* sapor eius, *bűz-i* foetor eius, *köz-i* communio eius, *szél-i* ora eius.

NOTA. Sic & Adiectina substantiue sumta in regimine adsciscunt Suffixum *I*, vt: *raval volt nagy szűki a' kenyérnek*, anno praeterito fuit magna annonae caritas. *Megettük ám a' gyümölcsnek szépit* absumimus sane fructus pulcherrimos. *Nem etten a' te nyájadnak kővériből* non edi ex pinguedine gregis tui.

§. 33.

Nomina ex duobus Substantivis composita, quædam in priore parte compositi recipiunt Suffixa per omnes Personas, & vtrumque Numerum variabilia, vt nihilominus etiam in posteriore parte compositi habeant Suffixum tertiae Personae, vt: *báz-nép* familia, *bázam-népe* familia mea; *szív-fajás* cordis dolor, *szívem-fajása* cordis mei dolor; *atyafi* consanguineus, *atyám-fia* consanguineus meus (q. d. patris mei filius) sed *meny-aszszony*, *sponsa*, *nurus*, tantum in priore parte compositi recipit Suffixum, indeclinabile tamen, parte compositi posteriore declinabili manente, vt: *menyem-aszszony* nurus mea,

menyem-aszszonyé nurus meæ, *menyem-aszszony-nak* nurui meae &c. Quaedam vero tantum in posteriore parte compositi habent Suffixa, vt: *gazd'-aszszony* hera, *gazd'-aszszonyom* hera mea; *szó-beszéd* prouerbium, *szó-beszédem* meum prouerbium; *pél-da-beszéd* similitudo, *pél-da-beszédem* mea similitudo *Vö-legény* sponsus. *Vö-legényünk* noster sponsus.

NOTA. *Uram Atyám, Atyám Uram, Apám Uram* Dominus Parens, *Azszonyom Anyám, Anyám Azszony* Domina Mater, compositum declinant tantum dictionem posteriorem. Prima parentes compellandi ratio est propria illustri genere natis; media paulo inferioris aut mediocris sortis; postrema plebeiae aut infimae originis. Sic etiam: *Néném Azszony, Hugom Azszony, Örsém Azszony, Sogor Azszony, Domina* soror, affinis, *Bátyám Uram, Ötsém Uram* Dominus frater.

§. 34.

Quae Nomina assumunt *V* in Accusatiuo Singularis Numeri in Declinatione Radicali (§. 19.) idem etiam in Declinatione Possessiuā expetunt, vt: *ló* equus, *lovam, lovad, lova, lovunk, lovotok, lovok*, equus meus &c. Sic: *kő* lapis, *kővem, kőved, kőve, kővünk, kővetek, kővek* lapis meus, &c. *Fű* herba, gramen, *fűvem, fűved, fűve, fűvünk, fűvetek, fűvek* herba mea &c.

§. 35.

Quae Nomina in Declinatione Radicali abundant terminatione Accusatiui (§. 20.) illa quoque in Declinatione Possessiuā abund-

dant

dant terminatione Nominatiui, vt: *szó* vox habet *szóm* & *szavam* vox mea &c. *Daru* grus, *darum* & *darvam* grus mea &c. *Tető* pediculus, *tetóm* & *tetvem* pediculus meus.

§. 36.

Quae Nomina in Accusatiuo Singularis Numeri in Declinatione Radicali expetunt (§. 17.) Metathesin, eandem quoque retinent in Declinatione Possessiua, vt: *lélek*, *lelkem* anima mea; *dolog*, *dolgom* res mea, negotium meum; *ókór*, *ókróm* bos meus; *fajdalóm*, *fajdalmam* dolor meus; *gyötrelém*, *gyötrelmem* cruciatus meus.

§. 37.

Erdő silua, *idő* tempus, *esztendő* annus, *tüdő* pulmo, *fej* caput; *velő* medulla, *szőlő* vua, *mező* campus, *veszsző* virga, *mennyegző* nuptiae; *kettő* duo, *elő* pars anterior, principium, expetunt syllabam *JE* & *JEK* in tertia Persona Singularis Numeri, mutato *ő* in *e*, vt: *ideje* tempus eius, *annak idejében* illius tempore, *idejek* tempus eorum, *velleje* medulla eius &c. In reliquis vero Personis retinet *ő*, vt: *időm* tempus meum, *időnk* tempus nostrum. Sed *Fű* gramen habet *fűve* gramen eius; *tő* vitis, *tőve* vitis eius.

NOTA. *Bíró* iudex, hoc modo suffigitur: *birám*, *birád*, *birája*, *biránk*, *birátek*, *birájok* iudex meus &c. *Ajtó* ianua, *ajtóm*, *ajtód*, *ajtaja*,
D 4
aj-

ajtonk, ajzótok, ajtajok, ianua mea &c. Szé vox, szóm & szavam, szód & szavad, szava non autem szója, szónk & szavunk, szótok & szavatok, szavok, non item szójok. Száj bucca, os, szám, szád, szájja, szánk, szátok, szájlok os meum &c. Hó nix, menfis, havam, havad, bava, havunk, havatok nix mea &c. Só sal, sava sal eius, savok sal eorum; in caeteris Personis recipit Suffixa ordinaria. Daru grus, darva grus eius, darvok grus eorum. Hamu cinis, hamva cinis eius, hamvok cinis eorum. Hszszu longus, hszsza longitudo eius. Jó bonum, jóm & javam, jód & javad, java, jónk & javunk, jótok & javatok, javok bonum meum &c. Mag semen, posteritas, habet in Suffixo tertiae Personae V pro J, vt: magva semen eius, magvok semen eorum. Falu villa, pagus, cum loci nomini adiicitur, mutat U in V, adscito Suffixo tertiae Personae, vt: Aszszony-falva Dominae villa, Király-falva Regis villa, Kereszt-falva Crucis villa, Tót falva Sclavorum villa.

De Formatione Deminutiivorum,

quae,

tam ab Adiectiivis, quam Substantiivis, formantur.

§. 38.

Quae Deminutiua derivantur a Primitiivis, quae sunt

Imæ Declinationis, atque illorum terminatio est

a) Vocalis, hæc singula formantur assumpta syllaba *'tska*, accentu acuto imposito litterae

rae olim finali, vt: *kapa*, *kapá-tska* pastinum, *láda*, *ladá-tska* cistula, *korfó-tska* vrceolus, *ajtó-tska* ostiolum, *borjú-tska* vitulus.

b) Consona, haec definunt vel in

1. *atska*, vt: *ház-atska* domuncula, *nyúl-atska* lepufculus, *haj-atska* capillus, *lúd-atska* anserculus, *hid-atska* ponticulus, *lyuk-atska* foramen, *rút-atska* subturpis, *ho'z'sz-atska* longiusculus, vel in

2. *otska*, vt: *bot-otska* baccellus, *bab-otska* faba, *ágy-otska* lectulus, *gomb-otska* nodulus, *nagy-otska* subgrandis. Vel in

3. *ka*, vt: *asztal-ka* mensula, *szán-ka* traha, *aszszony-ka* domina, *bárány-ka* agnellus, *város-ka* vrbecula, *magas-ka* grandiusculus.

Idæ Declinationis, atque illorum terminatio est

a) Vocalis, haec singula formantur assumpta syllaba 'tske, littera olim finali accentu acuto notata, vt: *igé-tske* verbum, *menté-tske* chlamydula, *fűső-tske* pecten, *gyűrű-tske* annulus, *gyűszű-tske* dactylium, *kettő-tske* duo.

b) Consona, haec definunt, vel in

1. *etske*, vt: *kés-etske* cultellus, *lev-etske* iusculum, *könyv-etske* libellus, *kép-etske* imaguncula, *szék-etske* sellula, *kez-etske* manus, *szép-etske* pulcellus, *szel-etske* ventus, *szén-etske* carbo, *lelk-etske* animula.

2. *ke*, vt: *kés-ke* cultellus, *legény-ke* adolescentulus, *édes-ke* dulciusculus, *széles-ke* latus, *kényes-ke* delicatulus, *idős-ke* seniculus.

3. *tse* ac *etske*, vt: *gyermek-tse* ac *gyermek-etske* infantulus, *szék-tse* ac *szék-etske* fellula.

OBS. Vfus Deminutivorum est Hungaris frequentissimus, immo in deliciis, in primis in amica & familiari conversatione.

§. 39.

De Formatione Adiectivorum.

Haec deriuntur a

I. Nomine Substantiuo, cui simpliciter suffigitur terminatio

1) *talán*, *telen*, vt: *gyámol-talán* fulcro destitutus, *mag-talán* improlis, *ország-talán* qui est sine regno, *gazda-talán* inhospitalis, *világ-talán* caecus, *isten-telen* impius, *ember-telen* inhumanus, *egészség-telen* infirmus, *barátság-talán* inhumanus, inofficiosus, *haszon-talán* inutilis.

2) *béli*, vt: *menny-béli* coelestis, *pokol-béli* infernalis, *ország-béli* quod est regni, aut de more ac consuetudine regni, *város-béli* urbanus, *pénz béli* pecuniarius.

3) *as*, *es*, *os*, *i*, vt: *láb-as* pedalis, *fog-as* dentatus, *bal-as* piscosus, *kez-es* & *kez-i* manualis, *szem-es* oculatus, *hugy os*
vrina

vrina madidus, *fül-es* auritus, *kard-os* fra-meatus, *test-i* corporeus, *test-es* corpulentus, *viz-es* aquosus, *viz-i* aquatilis, *tak-nys* mucidus, *Kassa-i* Cassouienfis, *Dania-i* Danus, *Lötse-i* Leutschouienfis.

II. Nomine Adiectiuo, quod definit in *as*, *es*, *os*, vt & a Participii Præsenti & Præterito Perfecto, cuius terminatio mutatur in *atlan* aut *talan*, *etlen* aut *telen*; quae syllabica adiectio priuationem significat, vt: *eszes* compos rationis, *esz-etlen* & *esztelen* rationis impos, imprudens, *ekes* formosus, *ék-telen* deformis, *fogas* dentatus, *fog-atlan* edentulus, *okos* rationalis, *ok-talan* irrationalis, *tudos* doctus, *tud-atlan* indoctus, *idős* vetulus, *idő-tlen* immaturae aetatis, *halbató* mortalis, *balbat-atlan* immortalis, *ballott* auditus, *ball-atlan* inauditus, *lebetó* possibilis, *lebet-etlen* impossibilis, *varrott* confutus, *varr-atlan* non confutus, *fejett* mulctus, *fej-etlen* non mulctus, *fejes* capitatus, *fej-etlen* capite truncatus, *várott* expectatus, *váratlan* non expectatus.

NOTA. Quibus Adiectiuus est diuersa terminatio, illis simpliciter ac nude suffigitur terminatio *talan*, *telen*, vt: *boldog* beatus, *boldog-talan* non beatus, *tiszta* mundus, *tiszta-talan* immundus, *ép* integer, *éptelen* truncus, *a*, *um*, *mancus*.

III. Verbis, quorum Infinitiuo subnectitur vocula aut dictio *való*, cui vero præmit-

mittitur nota Subunionis, vt: *enni-való* vefcus, *kitsapni-való kurva* virgis digniffimum fcortum.

IV. Aduerbiis, quae qualitatem ac modum in primis significant, quibus vna cum praemiffa Subunionis nota subiungitur *való*, vt: *kiváltképen-való szépség* fingularis pulchritudo, *legközelebb-való ház* proxima domus.

V. Præpositionibus, (quae Hungaris funt Poftpositiones) Nomini lubnexis, quibus poftponitur dictio *való* vna cum praemiffa nota Subunionis, vt: *kő-ből-való ház* lapidea domus; *a' fiam-hoz-való fzeretetem*, meus in filium meum amor; *Peft felé-való út*, via Peftinum verfus; *az ur-ról-való hír* fama de domino fparfa, *Petsenye alá-való (vas-edény)* fartago, *fietséggel-való munka* opus fubitarium.

OBS. *Való* exprimit varia: nunc *pertinens*, nunc *exiftens*, nunc *debitus*, nunc *decens*, nunc *efficax*, nunc *falutaris*, nunc *ad*, nunc *aptus ad*, nunc *contra*, *aduerfus*, nunc alia, quae vfus interpretari debet, vt: *az Uraság-hoz-való májor*, ad Dominium pertinens villa; *a' Király-hoz-való hívség*, fidelitas Regi debita; *deák-hoz-való ftudíofum* decens (actio aut res); *katonának-való legény*, aptus ad militiam iuuenis; *vettem építéfre-való fát*, emi ligna ad aedificandum apta; *felégetni-való fa*, lignum ad comburendum deftinatum; *akasztó-fára-való*, patibulo dignus; *hobér pallófa alá-való*, dignus carnificis gladio.

VI. Si Substantium cum Substantiuo extra statum regiminis (cum non ut res diuersae spectantur) ponatur, ut: *fa-kép* lignea imago, *arany-borjú* aureus vitulus, *ezüstkánál* argenteum cochlear, *kő-ház* lapidea domus, *fa-ház* lignea domus, *fa-bíd* ligneus pons, *kő-bíd* pons lapideus, *tserép-tál* argillacea patina, *tserép-tanyér* argillaceus discus, *on-tanyér* (*olom-tanyér*) stanneus discus, *fa-tanyér* ligneus discus, *ház-nép* familia (domi populus) *kar-vas* ferrea manica, *öröm-kiáltás* iubilum, *kutya-szokás* mos pessimus, *caninus*.

OBS. Prius horum extra statum regiminis positorum Substantiuorum innuit materiam, ex qua Substantium posterius sit fabricatum, ideoque adiectiuascit quasi, ut: *fa-kép* lignea imago, quasi diceret; *faból faragott kép* ex ligno fabricata imago.

§. 40.

De Formatione Substantiuorum.

Hæc deriuantur ab

I. Adiectiuis, quibus additur terminatio *ság*, vel *ség*, ut: a *rút* turpis fit *rút-ság* turpitude, a *vastag* crassus, *vastag-ság* crassitudo, a *szép* pulcher fit *szépség* pulchritudo, a *széles* latus fit *szélesség* latitudo.

II. Substantiuis mobilibus, quorum terminatio foeminina est enclitica particula *né* addita terminationi masculinorum, ut:

Tíz-

Tsászar Imperator, *Tsászárné* Imperatrix;
Király Rex, *Királyné* Regina; *takáts* textor,
takátsné textrix; *szakáts* coquus, *szakátsné*
coqua; *kertész* hortulanus, *kertészné* hor-
tulana, *kortsmáros*, *kortsmárosné* hospes,
caupo.

NOTA. Sexus animalium terrestrium & volatili-
 um masculinus exprimitur terminis *him* & *kan*; fo-
 minens vero terminis *eme* ac *nőstény*, vt: *kan-*
disznó porcus, *eme-disznó* porca, *him* & *kan-*
veréb passer, *nőstény-veréb* passer foemella, *him*
 & *kan* galamb columbus, *nőstény-galamb* colum-
 ba, *him-szarvas* ceruus, *nőstény-szarvas* cerua,
nőstény-szamar asina. Sed non dicitur: *eme-ga-*
lamb, *eme-szarvas*. Hac de causa est hic atten-
 dendus vsus.

III. Verbis, quorum Radici additur
 iam syllaba *ás*, vel *és*, iam syllaba *mány*
 vel *mény*, iam syllaba *dék* accentu acuto si-
 gnanda, vt: a *rutitok*, *rutit* deformat fit
rutitás deformatio; a *szépitok*, *szépit* exor-
 nat, fit *szépítés* exornatio; a *találók*, *talál*
 inuenit fit *találmány* inuentum; a *keresek*,
keres quaerit fit *keresmény* quaestus; *marad-*
ok, *marad* reliquum est fit *maradék* reli-
 quiae.

NOTA I. Quaedam per Epenthesisin adsciscunt vel
e vel *o*, vt: a *költök*, *költ* fingit fit *költ-e-*
mény figmentum; a *tudok*, *tud* scit fit *tudomány*
 scientia, doctrina; ab *adok* *ad* dat fit *ad-o-mány*
 munus; ab *büllok*, *büll* cadit fit *bull-a-dék*
 scobs; sic *esőlék* ramentum ab *esem* cado.

NOTA II. Quae Substantiua a Verbis formata designant in *ás*, *és* sunt significationis, & actiuae, & passivae, vt: *a' kapás kerep a' maga kenyérét kapálásával*, pastinator parat sibi panem pastinatione (actiua) *A' szőlőnek kapáltatása szükséges 's hasznos*, vineae pastinatio (passiua) est necessaria & utilis. *A' teremtés csak az Istené*, creatio (actiua) est solius Dei. *E' világnak teremtetése Istennek alkotmányja*, creatio (passiua) huius mundi est solius Dei opus. *A' jó fiú ad helyt az ő édes anyjának in.ésének*, bonus filius obsequitur admonitioni (actiuae) matris. *A' fiamnak intetésére következőt életének meg.jobbúlása*, filii mei admonitionem (passiuam) secuta est vitae eius emendatio.

NOTA III. Quaedam formant sua Substantiua ab Imperfecto Indicativi, terminatione primae Personae Singularis Numeri mutata in *ás*, *és*, vt: *evés esus*, *ivás bibitio*, *aluvás dormitio*, *meg.élégedés acquiescentia*, *meg.bidegedés frigestio*, *meg-tselekedés perpetratio*. Plura edocebit aut demonstrabit attenta lectio vsusque auctorum.

IV. Participii Praesenti, quod, vel solum ponitur, vel cum Substantiuo destinationem aut occupationem indicante combinatur per Subunionis notam, vt: *vágó locus mactandis bobus destinatus*, *festő tinctor*, *feketítő atramentum*, *keményítő amyllum*: *ebédlő-palota coenaculum*, *kés-tsináló cultrarius*, *kép-író pictor*, *kép-faragó sculptor*, *kő-rakó murarius*, *faber*, *kő mives lapicida*, *só-tartó salinum*, *gyertya-tartó candelabrum*, *hal-tartó viuarium* concludendis ac asseruandis piscibus aptum,
nyújtó

nyújtó cylindrus pistorius protendendae massae aptus, *nyújtó-deszka* tabula, in qua massa protenditur, *léány-kérő* virginem in matrimonium expetens procus.

OBS. 1. Ipsum fontem derivationis detegere, superse-
demus, ne videamur in aëre piscari velle. Quanti
momenti studium, scire, vtrum *kapás* a *kapa*,
an *kapa* a *kapás*, aut num vtrumque a *kapálok*,
aut, an hoc quoque ab alterutro priorum deri-
uetur. Haec criticos lexicographos condecet
ac spectant: tirones linguae vt exerceat cura
huius generis, non videtur e re illorum esse,
aut operae pretium.

OBS. 2. Etiam ex tertia Persona Praeteriti Per-
fecti formatur Nomen, si eidem Suffixum Per-
sonis debitum suffigas, vt: *nap felkölt-e előtt*
ante solis ortum, diluculum. *Idő jártával* proce-
dente tempore, successu temporis. *Samson ment*
bázafodni a' Filisteusok közzé; ment é-hen jött
nékie eleibe egy ordító kőlyök-crofolány, Samson
iuit ducere vxorem ex Philistaeis; cum illuc iret
(noli interpretari dictionem *mentében* in chlamyde:
nam leones Palaestinae non incedebant chlamy-
dati) occurrebat ei pullus leoninus rugiens.
Holta előtt ante mortem eius. *Holtunk után szál*
minden marbánk a' mi édes gyermekeinkre, post
mortem nostram deuoluentur omnes nostrae opes
ad nostros dilectos liberos.

§. 41.

De Numeralibus,

Quae sunt

1. Cardinalia, vt: *egy* vnus, *két*, *kettő*
duo, *három* tres, *négy* quatuor, *öt* quinque,
hat

hat sex, *hét* septem, *nyóltz* octo, *kilentz* nouem, *tiz* decem, *hú/z* viginti, *barmintz* triginta, *negyven* quadraginta, *ötven* quinquaginta, *batvan* sexaginta, *hetven* septuaginta, *nyóltzvan* octoginta, *kilen-zven* nonaginta, *száz* centum, *ké-száz* ducenti, *három-száz* trecenti, *ezer* mille, *hat-ezer* sex mille &c.

NOTA I. Ultra primam decadem numeraturus, ipsi numero denario adicias dictionem encliticam *en*, tum subiicias Cardinalia, numereque hocce modo: *tiz-en egy*, vndecim, *tiz-en-ke tő*, duodecim, *tiz-en-három*, tredecim &c. Ultra secundam decadem numeraturus, adicias numero denario dictionem encliticam *on*, atque tum subiicias Cardinalia, numereque hocce modo: *húsz-on-egy*, viginti vnum, *húsz-on-kettő* viginti duo, *húsz-on-három*, viginti tria. In reliquis decadibus numerus monadicus adiicitur denario nudo, vt: *barmintz-egy*, triginta vnum, *negyven-bat* quadraginta sex, *batvan kettő* sexaginta duo &c.

NOTA II. *Két* ponitur, quando cum Substantino confociatur, vt: *én tartok két kutyát*, ego interteneo duos canes. *Kettő* ponitur, quando non fociatur cum Substantino, vt: *Hány kutyát tartasz? Kettőt.* Quot canes intertenes? Duos. *Hány aratód van? Kettő.* Quot habes mellores? Duos.

2. *Ordinalia*, horum terminatio est syllaba: *adik*, *edik*, *odik*, *ödik*, quae adiicitur terminationi Cardinalium, vt: *egy edik* primus (vnus) *kettődik* secundus, *hámadik* ter-

E

tius,

tius, *negy-edik* quartus, *öt-ödik* quintus, *hat-odik* sextus, *het-edik* septimus, *nyolcz-adik* octauus, *tíz-edik* decimus, *ezer-edik* millesimus.

NOTA. In prima decade numerus ita: *első*, *leg-első* primus, *második* secundus, *harmadik*, *negyedik* &c. In caeteris decadibus autem sic: *tizen-egyedik*, undecimus, *tizenkettődik*, duodecimus, *negyven-kettődik* quadragesimus secundus. *Egyetlen-egy*, vnicus est singulare siue peculiare. Vltima syllaba patitur Apocopen, vt: *harmad nap* pro *harmadik* tertius dies.

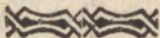
3. *Distributiu*a, quae exprimuntur, vel Cardinalium geminatione, vel suffigendo Cardinalibus dictionem encliticam: *anként*, *enként*, vt: *két-két garast fizetek egy egy napra a' munkásimnak*, binos grossos soluo singulis diebus meis operariis; *tíz-tíz ember*, deni homines; *hat-hat ló be volt fogva a' bintókba*, seni equi erant praeiuncti carpentis. *Hat-hat forinton vettem-meg a' sertéseket*, senis florenis emi fetigeros. *Ketten-ketten* vel *kettőnként járnak a' Barátok*, bini ambulant Coenobitae; *egyenként*, *bármanként*, *ötönként*, *nyolctzanként mentünk be a' kertbe*, singuli, terni, quini, octeni iuimus in hortum.

4. *Multiplicatiua*, quorum terminatio est dictio *féle* Cardinalibus addita, vt: *egy-féle* simplex, *két-féle* duplex, *bárom-féle* triplex, *hat-féle* sextuplex, &c.

5. *Proportionalia*, quorum terminatio est syllaba *as, es, os* addita Cardinalibus, vt: *egy-es* simplus, *kettő-s* (*duplás*) duplus, *hárm-as* triplus, *négy-es* quadruplus, *bat os* sextuplus, *tíz-es* decuplus &c.

NOTA. *Proportionalia* etiam sic exprimuntur, si Cardinalibus subiicitur dictio *annyi* tantus, tot, vt: *bat annyi arattam*, sextuplum messui. *Négy annyi adott érette*, quadruplum dedit pro illo.

6. *Temporalia*, quorum terminatio est dictio enclitica: *béli, i, es, os, s*, Nomini tempus significanti addita, vt: *esztendő-béli* annuus, *esztendő-s* anniculus, *két nap-i* duorum dierum, *egy nap-i* vnius diei, *három hónap* trimestris, *öt hetes* quinque hebdomadum, *idő-s fia* adultus filius, *koros ember* seniculus, *kor-os aszszony* vetula, *élt-es aszszony* annosa foemina.

§. 42.

Typus Comparationis Nominalis
secundum I. Declinationem.

Positiuus. Comparatiuus. Superlatiuus.

	V.	C.	
— {	'bb	abb	} leg-
— {	'bbik	abbik	} leg-

Imitatio Typi:

ó,	óbb,	leg óbb
—	obbik,	leg obbik
vetus,	veterior,	veterrimus
gaz,	gaz-abb,	leg-gazabb
—	gaz-abbik,	leg gazabbik
absurdus,	absurdior,	absurdissimus.

Exempla ad imitandum:

Kurta curtus, *drága* carus, *puha* mollis, *goromba* inurbanus, *óltsó* vilis, *kartsu* gracilis; *lágy* mollis, *magas* altus, *tágas* amplus, *tudós* doctus, *okos* prudens, *tsintalan* petulans, *ravasz* astutus, *bamis* falsus, *fontos* ponderosus, *szorgos* necessarius; Irregularia: *vékony*, *véknyabb* tenuis, *boszszerű*, *boszszerűbb* longus, *gyakor*, *gyakrabb* creber, *magas homlokú*, *magasabb homlokú* altae, *altioris frontis*, *borgas lábú*, *borgasabb lábú* curuiore pede. *Nagy* magnus cum paucissimis aliis habent *obb* pro *abb*, vt: *nagyobb*, *leg-nagyobb* maior, maximus.

Typus Comparationis Nominalis *secundum II. Declinationem.*

Positiuus. Comparatiuus. Superlatiuus.

	V.	C.	
— {	'bb	ebb	} leg-
— {	'bbik	ebbik	

Imitatio Typi :

<i>Fő</i>	<i>fő-bb</i>	<i>leg-főbb</i>
—	<i>fő-bbik</i>	<i>leg-főbbik</i>
<i>praecipuus,</i>	<i>magis praecipuus,</i>	<i>max. praecipuus</i>
<i>Rest,</i>	<i>rest-ebb</i>	<i>leg-restebb</i>
—	<i>rest-ebbik</i>	<i>leg-restebbik</i>
<i>piger,</i>	<i>pigrior,</i>	<i>pigerrimus.</i>

Exempla ad imitandum :

*Gyenge tener, fekete niger, régi priscus, keserű acerbus; bőv abundans, kedves gratus, széles latus, éles acutus, édes dulcis, ékes elegans, szerentsés fortunatus, szerentsétlen infelix, jeles illustris, híres celeber, famo-
 sus; Irregularia: szép, szebb pulcher, könnyű, könnyebb facilis, szűk markú avarus, tenax, szűkebb markú, avarior, éles elméjű, élesebb elméjű perspicax, perspicacior, nagy eszű, nagyobb eszű, prudens, prudentior, ritka tudományú, ritkább tudományú rarioris doctrinae.*

§. 43.

Obseruanda de Comparationibus.

I.

Comparatiuus formatur a Positiuo, qui si definit in Vocalem, assumit duplum *bb* aut syllabam *bbik*, & Accentum acutum super Vocali olim finali: si vero definit in Consonam, assumit syllabam *abb*, aut *abbik*. Superlatiuus autem formatur, si Comparatiuo praefigitur syllaba *leg*, vt: *drága*, *drága-bb*, *leg-drágabb* carus, carior, carissimus, *rút*, *rút-abb*, *leg-rútabb* turpis, turpior, turpissimus.

2. Comparatiui ac Superlatiui terminatio posterior adhibetur tantum in Singulari, obtinetque locum, vbi vnum Comparatorum inuimus aut determinamus, vt: *az ifjabbik fiam magasabb az őregebbik fiamnál*, iunior meus filius est altior meo seniore filio. *A' nagyobbik fiam ksebb (non kissebbik) a' kissebbik (non kissebb) fiamnál*, meus senior filius est minor iuniore filio meo. Perperam itaque diceres: *annál édesebbbik szilvát ettem*, his dulciora pruna edi, quia nullum comparatorum indigitas. Recte autem sic: *ennél édesebbb szilvát ettem* hoc dulcius prunum edi. *Annál jobb bort soha sem ittam*, nunquam bibi hoc melius vinum. *Ittam a' leg-jobbik borából*, bibo ex optimo vino eius;
kinált

kindált engemet szőlővel, de nem a' szebbikkel, banem a' legroszszabbikkal, vrsit me ad edendum vuas, sed non praestantiores, verum pessimas. Verbo, vbi in constructione adhibendus est Articulus az, ibi posterior terminatio Comparatiui adhibetur, quamuis & ex illa subinde per Apocopen syllaba ik excidat, vt: adfza ide a' hoszszabbik, leg-hoszszabbik deszkát da huc longiorem, longissimum asserem. Meg-ittam már a' jobb' borot kámat, jam ebibi meum vinum melius.

DE PRONOMINE.

§. 44.

Pronomina sunt sequentia haec: én ego, te tu, ő ille, az hic, amaz ille, ez iste, magam ego ipse, magad tu ipse, ő maga ipse, ennen magam ego ipse, tennen magad tu ipse, őnnön maga ille ipse, enyim meus, tiéd tuus, ővé suus, miénk noster, tiétek vester, ővék illorum (vna res) azon, ezen hic sunt diptota N. & Ac. vsitata ezez, emez, imez idem ille, ki qui, kitsoda quis? kiki vnusquisque, mi quid, quod, mitsoda quid, mitsodás qualis? amollyan talis, mi félénk nostras, melly qui, quae, quod. mellyik quis (ex pluribus) akár melly, akár mellyik quicumque, quiscunque, némelly, némellyik

quidam, valamelly, valamellyik, valaki quicunque, quidam, illy, illyen, illyetén, olly, ollyan, ollyatén talis, ti féletek vestras, ő jélék sectae, factionis eorum.

§. 45.

1) Singul.	Plural.
N. <i>Én</i> ego	<i>Mink, mi</i> nos
G. <i>Eryim</i> mei	<i>Miénk</i> nostrum
D. <i>Ennékem, nékem</i> mihi	<i>Minékünk, nekünk</i> nobis
Ac. <i>Engemet, engem'</i> me	<i>Minket, bennünket</i> nos
V. Caret.	Caret.
2) Singul.	Plural.
N. <i>Te</i> tu	<i>Tik, Ti</i> vos
G. <i>Tied</i> tui	<i>Tiétek</i> vestri
D. <i>Tenéked, néked</i> tibi	<i>Tinéktek, néktek</i> vobis
Ac. <i>Tégedet, téged'</i> te	<i>Tikteket, benneteket</i> vos
V. <i>ób Te</i> o tu	<i>ób Tik, Ti</i> o vos.

3) Sing.

3) *Sing.*

N. Ó

ille

G. Óvé

illius

D. Ó *nékie, néki*

illi

Ac. Ótet, ót'

illum

V. Caret.

Plur.

Ók

illi

Óvék

illorum

Ó *nékiek, nékiek*

illis

Óket

illos

Caret.

4) *Sing.*

N. Az

hic

G. Azé

huius

D. Annak

huic

Ac. Azt

hunc

V. Caret.

Plur.

Azok

hi

Azoké

horum

Azoknak

his

Azokat

hos

Caret.

5) *Sing.*

N. Amaz

ille

G. Amazé

illius

D. Amannak

illi

Ac. Amaszt

illum

V. Caret.

Plur.

Amazok

illi

Amazoké

illorum

Amazoknak

illis

Amazokat

illos

Caret.

6) Sing.	Plur.
<i>Ez</i>	<i>Ezek</i>
iste	isti
<i>Ezé</i>	<i>Ezeké</i>
istius	istorum
<i>Ennek</i>	<i>Ezeknek</i>
isti	istis
<i>Ezt</i>	<i>Ezeket</i>
istum	istos
Caret.	Caret.

7) Sing.	Plur.
N. <i>Magam</i> , (én)	<i>Magunk</i> , (mi)
ego ipse	nos ipsi
G. <i>Magamé</i>	<i>Magunké</i>
mei ipsius	nostrum
D. <i>Magamnak</i>	<i>Magunknak</i>
mihi ipsi	nobis ipsis
Ac. <i>Magamat</i>	<i>Magunkat</i>
me ipsum	nos ipsos
V. Caret.	Caret.

8) Sing.	Plur.
N. <i>Magad</i> (te)	<i>Magatok</i> (tik)
tu ipse	vos ipsi
G. <i>Magadé</i>	<i>Magatoké</i>
tui ipsius	vestrum
D. <i>Magadnak</i>	<i>Magatoknak</i>
tibi ipsi	vobis ipsis
Ac. <i>Magadat</i>	<i>Magatokat</i>
te ipsum	vos ipsos
V. Caret.	Caret.

9) Sing.

9) Sing.	Plur.
N. <i>Maga</i> (ó) ille ipse	<i>Magok</i> (ók) illi ipsi
G. <i>Magáé</i> sui ipsius	<i>Magoké</i> sui ipsorum
D. <i>Magának</i> sibi ipsi	<i>Magoknak</i> sibi ipsis
Ac. <i>Magát</i> se ipsum	<i>Magokat</i> se ipsos
V. Caret.	Caret.

Aeque ita declinatur, idemue significat
Pronomen sequens :

10) Sing.	Plur.
N. <i>Ennen magam</i> ego ipse	<i>Minnen magunk</i> nos ipsi
11) Sing.	Plur.
<i>Tennen magad</i> tu ipse	<i>Tinnen magatok</i> Vos ipsi
12) Sing.	Plur.
<i>Önnön maga</i> ille ipse	<i>Önnön magok</i> illi ipsi
13) Sing.	Plur.
N. <i>Enyim</i> meus	<i>Enyimek</i> mei
G. <i>Enyimé</i> mei	<i>Enyimeké</i> meorum
D. <i>Enyimnek</i> meo	<i>Enyimeknek</i> meis

Ac.

Ac. *Enyimet*
meum

V. *Caret.*

Enymeket
meos

Caret.

14) *Sing.*

N. *Tiéd*
tuus

G. *Tiédé*
tui

D. *Tiédnek*
tuo

Tiédet
tuum

V. *Caret.*

Plur.

Tiéd
tui

Tiédé
tuorum

Tiédnek
tuis

Tiédet
tuos

Caret.

15) *Sing.*

N. *Óvé*
suus, eius

G. *Óvéé*
fui

D. *Óvének*
suo

Ac. *Óvét*
suum

Caret.

Plur.

Óvéi
fui, ipsius

Óvéié
suorum

Óvéinek
suis

Óvéit
suos

Caret.

16) *Sing.*

N. *Miénk*
noster

G. *Miénké*
nostri

Plur.

Miénk
nostri

Miénké
nostrorum

D. *Miénk-*

D. *Miénknek*
nostro

Ac. *Miénket*
nostrum

V. Caret.

Miénknek
nostris

Miénket
nostros

Caret.

17) Sing.

N. *Tiétek*
vester

G. *Tiéteké*
vestri

D. *Tiéteknek*
vestro

Ac. *Tiéteket*
vestrum

V. Caret.

Plur.

Tiéitek
vestri

Tiéiteké
vestrorum

Tiéiteknek
vestris

Tiéiteket
vestros

Caret.

18) Sing.

N. *Óvék*
illorum (vna res)

G. *Óvéké*
illorum

D. *Óvéknek*
illorum

Ac. *Óvéket*
illorum

V. Caret.

Plur.

Óvéik
illorum (res plures)

Óvéiké
illorum

Óvéiknek
illorum

Óvéiket
illorum

Caret.

§. 46.

Obferuanda de Pronominibus.

I.

Ki, a' ki adhibetur tantum de personis, poniturque post antecedentia Nomina Propria Dei, spirituum, hominum, ac nonnulla Appellatiua personarum, vt: szükségednek idejében bújád segit égül az Isten, a' ki megballgathatja könyörgésedet, meg-is adhatja a' te kérésedet, necessitatis tempore inuoca Deum, qui tuas preces exaudire, tibi que, quod petis, præstare potest. Én vagyok a' Gabriel, ki állok Isten előtt, ego sum Gabriel, qui sto coram Deo. Akább Királynak vóltanak hetven fia, a' kiket mind egyig lenyakazának a' Sámáriabeliek, Achabus Rex habuit septuaginta filios, quos ad vnum vsque decollauerunt Samaritani. Hídel a' mester-embert, a' ki ennékem dolgozott az elmúlt esztendőben, aduoca opificem, qui mihi anno præterito laborauit. Én tartok dajkát, a' ki szoptatja a' gyermekemet, ego interteneo nutricem, quae lactat infantem meum.

2. **Melly**, a' melly adhibetur de omnibus, quae personae non sunt, rebus, vt: boldog méh, a' melly tégedet hordozott, és az emlök, a' melly ket szoptál, beatus vterus, qui te tulit, & vbera, quae suxisti. Ellop-tatok

tátok az ezútf poharat, a' mellyből az én Uram iszik, furati estis argenteum poculum, ex quo meus dominus bibit.

3. Post antecedens, voce singulare, sed sensu plurale, ponitur Relatium plurale, vt: *édesdeden meg-ettem a' két almátskát, a' mellyekkel kedveskedtél ennékem, sapidissime edi duo poma, quibus mihi es gratificatus. Adjad-meg a' tíz forintot, a' mellyeket költsön adtam, redde mihi decem florenos, quos tibi dedi mutuo.*

4. Vbi ki vel a' ki; vbi melly, aut a' melly adhibendum, nihil certi praecipi potest. Vtriusque vsus est promiscuus, vt: *nem vólt, ki felelne, non fuit, qui respondisset. Te vagy-é az, a' ki meg-haborgatod a' népet, tune es ille, qui conturbat populum. E' bárom között, ki vólt barátja annak, a' ki a' tolvaiok közötté esett? Az, a' ki azzal irgalmaságot tselekedett, ex his tribus, qui fuit proximus eius, qui incidit in latrones? Ille, qui eius miserebatur. Történetből egy pap méggyen vala alá azonl az ú-on, ki látván azt, el-kerülé, casu descenderat eadem via sacerdos quidam, qui, hunc videns, circumibat.*

5. Pronomen Ki in continua oratione aliquoties repetita reddenda est per quidam, vt: *mit tsinálnak az emberek a' kávész-bázban?*

házbán? Ki kávézik, ki pipázik, ki kártyázik, ki billiardirozik, ki kózkázik, quid agunt homines in thermopolio? Quidam sorbilant potum Kave, quidam suffiunt herba Nicotiana, quidam ludunt chartas pictas, quidam trufitant globulos aleatorios, quidam ludunt tefferas.

---

§. 47.

DE VERBO REGVLARI

quod est

- I. Indirectum**, cuius terminatio est syllaba *ek* aut *ok*, vt: *szere*tek amo, *ve*ek tundo, *tanítok* doceo, *tanúlok* disco.
- II. Directum**, cuius terminatio est syllaba *em* aut *om*, vt: *szere*tem amo, *ve*rem tundo, *tanítom* doceo, *tanúlom* dico.

NOTA I. Vbi alterutrum horum locum habeat vide infra (§. 62.)

NOTA II. Ex neutra terminatione licet diuinare Genus Verborum; sola significatio determinat Genus. Quaedam enim sub eadem terminatione sunt Generis 1) *Actiui*, vt: *tanítok*, *ve*ek; quaedam sunt 2) *Neutrius*, vt: *úlók* sedeo, *fekszem* iaceo, *alszom* dormio; quaedam 3) *Passiui*, vt: *mozdulók* moueor, *fordulók* vertor, *el-hidegsem*, *el-hidegűlök* frigeſco, *gyönyörködöm* oblector, *hízem* ſagino, *gyűlök* congregor.

§. 48.

Vtrumque Verbum est duplex 1) *Radical* (simplex) 2) *Suffixum*, rectius, me quidem arbitro, *Coaceruatum*, quia plura Verba in vnum combinantur, aut quasi coaceruantur.

§. 49.

Verbum Coaceruatum est ordinis, seu classis, quintuplicis. Est namque

1. *Potentiale*, quod pro terminatione habet dictionem encliticam *batok*, *hetek*, quae suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Praesentis Indicatiui Indirectae Coniugationis. significatque idem, quod *possum*, vt : *tanúl-batok* possum discere, *úl-hetek* possum sedere, *olvas-batok* possum legere, *nevet-hetek* possum ridere.

2. *Actiuum* (*Mandatium*) quod pro terminatione habet dictionem encliticam *tatok*, *tetek*, quae aequè suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Praesentis Indicatiui Indirectae Coniugationis, atque significat: curo, facio, mando, vt scilicet actio subsequatur, aut suscipiatur, quam Verbum Radicale significat, vt : *olvas-tatok* curo legi, vel facio, aut mando, vt quis legat; *tanit-tatok* mando, curo, vt quis doceat; *úl-tetek* facio, vt quis sedeat; *néz-etek* curo inspicere, mando, vt quis inspiciat.

3. *Actiuum potentiale*, ex binis prioribus Verbis in vnum quasi conflatum, habet pro terminatione dictionem encliticam *tathatok*, *tethtetek*, quae, aequae ut priores, suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Praesentis Indicatiui Indirectae Coniugationis, significatque possum curare vel mandare, ut actio aut passio, quam Verbum Radicale significat, subsequatur, ut : *olvas-tat-hatok* possum curare legi, vel, possum facere, ut quis legat, *ul tet-hetek* possum mandare, ut aliquis sedeat, *nez et hetek* possum curare inspicere.

4. *Passiuum*, quod pro terminatione habet dictionem encliticam *tatom*, *tetem*, quae eodem modo, quo priores, suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Praesentis Indicatiui Indirectae Coniugationis, atque significat *Passionem*, ut : *taplál tatom* alor; *lel-tetem* inuenior.

5. *Passiuum-potentiale*, quod pro terminatione habet dictionem encliticam *tathatom*, *tethtetem*, quae, aequae ut priores, suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Praesentis Indicatiui Indirectae Coniugationis, atque significat : possum passionem sustinere, tolerare, aut fieri, ut : *taplál-tat-hatom* possum ali, *felnevel-tet-hetem* possum educari, *tanit-tat-hatom* possum doceri, *olvas-tat-hatom* possum legi.

NOTA I. Verba Coacervata secundae ac quintae classis admittunt, & Prothesin, & Aphaeresin in suffigendo, ita, vt initiale *T*, nunc tollatur, nunc augeatur littera *A*, vt: *ir atok* pro, *ir-tatok*; *ir-aratok* pro *ir-tatok*; *våg atok* pro *våg-tatok*; *våg-aratok* & *våg-atom* pro *våg-tatom*: *ver-etek* pro *ver-tetek*; *ver-etetem* pro *ver-tetem*.

NOTA II. Prima terminatio est propria primae Coniugationi; altera vero secundae, vt: *lát-batok* possum videre, *néz betek* possum adspicere.

NOTA III. Fundamentum Coacervationis, aut, quod aliis placet, *Suffixionis* Verborum, vt & formationis omnium Temporum quorumvis Modorum est tertia Persona Singularis Numeri Praesentis Indicativi Indirectae Coniugationis, quae etiam ob id ipsum *Radix Verbi* vocatur, extrahiturque, resecta syllaba finali *ek*, *ok*, vt: *ver-ek* tundo, *lát-ok* video, *néz.ek* adspicio, *tanul-ok* disco, *tanít-ok* doceo.

§. 50.

Typus Coacervationis Verborum in I. Coniugatione, cuius Radix est in Verbo Indirecto

<i>Kapál</i>		<i>fodit</i> , huius coacervata sunt:
<i>kapál</i>		<i>batok</i> , possum fodere
—		<i>tatok</i> , (<i>atok</i> , <i>atatok</i>) curo fodi
—		<i>tat-batok</i> , possum curare fodi.
—		<i>tatom</i> , (<i>atom</i> , <i>atatom</i>) fodior.
—		<i>tat-batom</i> , possum fodi.

Exempla ad imitandum apposita :

Tsindlok facio , *trok* scribo , *áfok* fodio ,
tsúfolok subfanno , *olvafok* lego , *fogok* capio ,
kapok rapio , *capiro* , *tanítok* doceo , *ofztok*
diuido , *olvasztok* liquefacio , *ballok* audio ,
árúlok vendo , *mondok* dico , *adok* do , *paran-*
tsolok mando , *rakok* pono , *vágok* caedo ,
marasztok detineo , *marrok* mordeo , *harapok*
mordeo , *hivok* voco .

§. 51.

Typus Coacervationis Verborum in
II. Coniugatione , cuius Radix est in
Verbo Indirecto

<i>Vifel</i>		<i>gerit</i> , huius coaceruata sunt :
<i>Vifel</i>		<i>betek</i> , possum gerere
—		<i>tetek</i> , (<i>etek</i> , <i>etetek</i>) curo <i>geri</i>
—		<i>tet-betek</i> , possum curare <i>geri</i>
—		<i>tetem</i> , (<i>etem</i> , <i>etelem</i>) geror
—		<i>tet-betem</i> , possum <i>geri</i> .

Exempla ad imitandum apposita :

Mivelek operor , *fzeretek* amo , *eresztek*
mitto , *nevelek* alo , *nevetek* rideo , *véték*
pecco , *vetek* iacio , *verek* caedo , *útók* tun-
do , *mellyesztek* glabro , *melegitek* calefacio ,
épitek aedifico , *készíték* paro , *kérek* rogo ,
kérdek interrogo , *keresek* quaero , *nyerek* lu-
cror , *érezem* sentio , *betsülóm* aestimo , *feszték*
tingo ,

OBS. I. Ne confundas coaceruatum Verbum Passiuum cum coaceruato Verbo Actiuo Directo in vtraque Coniugatione, attendas nexum orationis. Illud postulat Postpositiones: *ról, ról*; hoc autem Casum Accusatiuum, vt: *tápláltatom a' szü/eimtől*, alor a meis parentibus; *tápláltatom az árvákat*, curo orphanos ali.

OBS. II. Verba sequentia in *szem* desinentia ita coaceruantur: *e-szem* edo, *e-betek*, *é-tetek*, *é-tet-betek*, *é-tetem*, *é-tet-berem*: *i-szem* bibo, *i-batok*, *i-tatok*, *i-tat-batok*, *i-tatom*, *i-tat-batom*: *bi-szem* credo, *bi-betek*, *bi-tetek*, *bi-tet-betek*, *bi-tetem*, *bi-tet-berem*: *alu-szem* dormio, *al-batok*, *alu tatok*, *alu-tat-batok*: *fek-szem* cubo, *fek-betek*, *fek-tetek*, *fek-tet-betek*, *fek-zetem*, *fek-tet betem*: *té-szem* pono, *te-betek*, *té-tetek*, *té-tet-betek*, *té-tetem*, *té-tet-betem*: *vi-szem* duco, veho, fero, *vi-betek*, *vi-tetek*, *vi tet-betek*, *vi-zetem*, *vi-tet-betem*: *vé-szem* emo, accipio, *vé-betek*, *vé-tetek*, *vé-tet-betek*, *vé-tetem*, *vé-tet-betem*: *nyug-szem* quiesco, *nyug-batok*, *nyug-tatok*, *nyug-tat-batok*: *barag-szem* irascor, *baragud-batok* possum irasci &c.

§. 52.

Verbi Simplicis

TYPVS I. CONIUGATIONIS
ACTIVAE.

INDICATIVVS.

Praes. Inuenio.

Indirecte.

Singulariter.

Directe.

Talál-ok

Talál-sz

Talál

Talál-om

Találod

Találja

Pluraliter.

Találunk

Találtok

Találnak

Találjuk

Találjátok

Találják

Imperfect. Inueniebam.

Singulariter.

Talál-ék

Találál

Talála

Találám

Találád

Találá

Pluraliter.

Találánk

Találátok

Találának

Találánk

Találátok

Találák

Perfectum. Inueni.

Singulariter.

Talál-tam

Találtál

Talált

Találtam

Találtad

Találta

Pluraliter.

Találtunk

Találtatok

Találtanak

Találtuk

Találtátok

Találták

Plusquamperf. Inueneram.

Talál-tam vala & vólt &c. vt Perfectum.

Futurum. Inueniam.

Singulariter.

Talál-ni fogok

fogsz

fog

Találni fogom

fogod

fogja

Plu-

Pluraliter.

Találni fogunk
fogtok
fognak

Találni fogjuk
fogjátok
fogják;

vel etiam sic in directa Coniugatione

*Sing.**Plur.*

Meg-találom
M. g. találod
M. g. találja

Meg-ta'áljuk
Megtaláljátok
Megtalálják.

C O N I U N C T I V V S

Praesens. Inueniam.

Singulariter.

Talál-jak
Találj
Ta'áljon

Találjam
Találjad
Találja

Pluraliter.

Találjunk
Találjátok
Találjanak

Találjuk
Találjátok
Találják

Imperfect. Inuenirem.

Singulariter.

Talál-nék
Találnál
Találna

Talál-nám
Talál-nád
Talál-ná

Pluraliter.

Talál-nánk
Talál-nátok
Talál-nának

Talál-nánk (nök)
Talál-nátok
Talál-nák.

Perfectum. Inuenerim.

Talál-tam legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperf. Inuenissem.

Talál-tam vólna &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Inuenero.

Singulariter.

<i>Talál-andok</i>	<i>Talál-andom</i>
<i>Találandasz</i>	<i>Találandod</i>
<i>Találand</i>	<i>Találandja</i>

Pluraliter.

<i>Találandunk</i>	<i>Találandjuk</i>
<i>Találandatok</i>	<i>Találandjátok</i>
<i>Találandanak</i>	<i>Találandják</i>

I N F I N I T I V V S.

1. Simplex, *Találni*, inuenire.
2. Circumscriptiuus cum *kell*, *illik* &c.

<i>Találnom</i>	<i>Találnunk</i>
<i>Találnod</i>	<i>Találnotok</i>
<i>Találnia</i>	<i>Találniók</i>

debeo, debes, debet &c. inuenire.

G E R U N D I V M.

Talál-ván & *Találva*
inueniendo, cum inueniret, inuenisset.

P A R T I C I P I V M.

Praesens.

Talál-ó, Inueniens.

Futurum.

Talál-andó, Inuenturus.

TYPVS I. CONIVGATIONIS

Coaceruati Verbi Potentialis.

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Possum inuenire.

Indirecte.	Singulariter.	Directe.
Talál-batok	Talál-batom	
Találhatsz	Talál-batod	
Találhat	Találhatja	
	Pluraliter.	
Találbatunk	Találbatjuk	
Találbattok	Találbattjátok	
Találbatnak	Találbattják	

Praet. Imperf. Poteram inuenire.

	Singulariter.	
Talál-baték	Talál-batám	
Találbatál	Talál-batád	
Találhata	Talál-batá	
	Pluraliter	
Találbatánk	Találbatánk	
Találbatátok	Találbatátok	
Találbatának	Találbaták.	

Praet. Perfectum. Potui inuenire.

	Singulariter.	
Talál-battam	Talál-battam	
Találbattál	Találbattad	
Találbatott	Találhatta	
	Pluraliter.	
Találbattunk	Találbattuk	
Találbattatok	Találbattátok	
Találhattanak.	Találhatták	

Praet.

Praet. Plusquamperf. Potueram inuenire.
Találbattam vala & vólt &c. vt Praet. Perfectum Indic.

Futurum. Potero inuenire.

Singulariter.

Fogok	{		}	Fogom
Fogsz	{	talál-hatni	}	Fogod
Fog	{		}	Fogja

Pluraliter.

Fogunk	{		}	Fogjuk
Fogtok	{	talál-hatni	}	Fogjátok
Fognak	{		}	Fogják

vel meg-találbatom &c. vt Praesens.

CONIUNCTIVVS MODVS.

Praesens. Possim inuenire.

Singulariter.

Talál-hassuk		Talál-hassim
Találbass		Találbassad
Találbasson		Találbassa

Pluraliter.

Találbassunk		Találbassuk
Találbassatok		Találbassátok
Találbassanak		Találbassák

Praet. Imperfect. Possem inuenire.

Singulariter.

Talál-batnék		Talál-hatnám
Találhatnál		Találhatnád
Találhatna		Találhatná

Pluraliter.

Találbatnánk		Találbatnánk
Találhatnátok		Találhatnátok
Találhatnának		Találhatnák

Praet.

Praet. Perfect. Potuerim inuenire.

Talál-battam légyen &c. vt Praet. Perfect.
Indicat.

Praet. Plusquamperf. Potuissém inuenire.

Talál-battam volna &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Futurum. Potuero inuenire.

Singulariter.

Talál-batandó k

Talál-batandom

Találbatandasz

Találbatandod

Találbatand

Találbatandja

Pluraliter.

Találbatandunk

Találbatandiuk

Találbatandatok

Találbatandjátok

Találbatandanak

Találbatandják

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, *Talál-batni*, Posse inuenire.

2. Circumscriptiuis cum *kell*, *illik*.

Talál-batnom

Találbatnunk

Találbatnod

Találbatnotok

Találbatnia

Találbatniok

Oportet me, te &c. inuenire posse.

GERVNDIVM.

Talál-batván & *Talál batva*, Cum posset inuenire.

PARTICIPIVM.

Præfens.

Talál-ható, Qui potest inuenire.

Futurum.

Talál batandó, Qui poterit inuenire.

TYPUS

TYPVS I. CONIVGATIONIS

Verbi Mandatiui.

INDICATIVVS MODVS

Praesens.

Curo inueniri, Facio, vt quis inueniat.

Indirecte

Singulariter.

Directe

Talál-ta ok

Talál tatom

Találtatja

Találtatod

Találtat

Találtatja

Pluraliter.

Találtatunk

Találtatjuk

Találtattok

Találtatjátok

Találtatnak

Találtatják

Praet. Imperfect. Curabam inueniri.

Singulariter.

Talál-taték

Talál-tatám

Találtatál

Találtatád

Találtata

Találtatá

Pluraliter.

Találtatánk

Találtatánk

Találtatátok

Találtatátok

Találtatának

Találtaták

Praet. Perfect. Curaui inueniri.

Singulariter.

Talál-tattam

Talál-tattam

Találtattál

Találtattad

Találtatott

Találtatta

Pluraliter.

Találtattunk

Találtattuk

Találtattatok

Találtattátok

Találtattanak

Találtatták

Praet.

Praet. Plusquamperf. Curaueram inueniri.
Talál-tattam vala & vólt &c. vt Praet. Perf.
Indic.

Futurum. Curabo inueniri.

Singulariter.

<i>Fogok</i>	{	<i>talál-tatni</i>	}	<i>Fogom</i>
<i>Fogsz</i>				<i>Fogod</i>
<i>Fog</i>				<i>Fogja</i>

Pluraliter.

<i>Fogunk</i>	{	<i>talál-tatni</i>	}	<i>Fogiuk</i>
<i>Fogtok</i>				<i>Fogjátok</i>
<i>Fognak</i>				<i>Fogják</i>

vel: *Meg-talál-tatom &c. vt Praesens.*

CONIVNCTIVVS.

Praesens. Curem inueniri.

Singulariter.

<i>Talál-tassak</i>		<i>Talál-tassam</i>
<i>Találtass</i>		<i>Találtassad</i>
<i>Találtasson</i>		<i>Találtassá</i>

Pluraliter.

<i>Találtassunk</i>		<i>Találtassuk</i>
<i>Találtassatok</i>		<i>Találtassátok</i>
<i>Találtassanak</i>		<i>Találtassák.</i>

Praet. Imperf. Curarem inueniri.

Singulariter.

<i>Talál-tatnék</i>		<i>Talál-tatnám</i>
<i>Találtatnál</i>		<i>Találtatnád</i>
<i>Találtatna</i>		<i>Találtatná</i>

Pluraliter.

<i>Találtatnánk</i>		<i>Találtatnánk (nók)</i>
<i>Találtatnátok</i>		<i>Találtatnátok</i>
<i>Találtatnának</i>		<i>Találtatnák</i>

Praet.

Praet. Perfect. Curauerim inueniri.

Talál-tattam légyen &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Praet. Plusquamperf. Curauissem inueniri.

Talál-tattam volna &c. vt Praet. Perf. Ind.

Futurum. Curauero inueniri.

Singulariter.

Talál-tatandok	Talál-tatandom
Találtatandasz	Találtatandod
Találtatand	Találtatandja

Pluraliter.

Találtatandunk	Találtatandjuk
Találtatandatok	Találtatandjátok
Találtatandanak	Találtatandják.

INFINITIVVS MODVS.

1. Simplex, Talál-tatni, Curare inueniri.

2. Circumscriptius cum kell, szükséges &c.

Talál-tatnom	Találtatnunk
Találtatnod	Találtatnotok
Találtatnia	Találtatniok

Oportet me, te &c. curare inueniri.

GERVNDIVM.

Talál-tatván & Találtatva, cum curaret inueniri.

PARTICIPIVM.

Praesens.

Talál-tató, Curans inueniri.

Futurum.

Talál-tatandó, Curatrus inueniri.

TYPVS

TYPVS I. CONIVGATIONIS

Verbi Mandatiuo-Potentialis.

INDICATIVVS

Praesens. Possum curare inueniri.

Iudirecte	Singulariter.	Directe
Talál-tathatok		Talál tathatom
Találtathatsz		Találtathatod
Találtathat		Találtathatja
	Pluraliter.	
Találtatbatunk		Találtathatjuk
Találtathattok		Találtathatjátok
Találtathatnak		Találtathatják

Praet. Imperf. Poteram curare inueniri.

	Singulariter.
Talál-tathaték	Talál-tathatám
Találtathatál	Találtathatád
Találtathata	Találtathatá
	Pluraliter.
Találtathatánk	Találtathatánk
Találtathatátok	Találtathatátok
Találtathatának	Találtathaták.

Praet. Perfectum. Potui curare inueniri.

	Singulariter.
Talál-tathattam	Talál-tathattam
Találtathattál	Találtathattad
Találtathatott	Találtathatta
	Pluraliter.
Találtathattunk	Találtathattuk
Találtathattatok	Találtathattátok
Találtathattanak	Találtathatták

Praet.

Praet. Plusquamperf.

Potueram curare inueniri.

Talál-tathattam vala & vólt &c. vt Praet.
Perf. Indic.

Futurum. Potero curare inueniri.

Singulariter.

Fogok	{ talál-tathatni }	Fogom
Fogjz		Fogod
Fog		Fogja

Pluraliter.

Fogunk	{ talál-tathatni }	Fogjuk
Fogtok		Fogjátok
Fognak		Fogják

vel Meg-találtathatom.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Possim curare inueniri.

Singulariter.

Talál-tathassak	Talál-tathassam
Találtathass	Találtathassad
Találtathasson	Találtathassa

Pluraliter.

Találtathassunk	Találtathassuk
Találtathassatok	Találtathassátok
Találtathassanak	Találtathassák

Praet. Imperf. Possem curare inueniri.

Singulariter.

Talál-tathatnék	Talál-tathatnám
Találtathatnál	Találtathatnád
Találtathatna	Találtathatná

Plu-

Pluraliter.

Találtathatnánk	Találtathatnánk (nök)
Találtathatnátok	Találtathatnátok
Találtatbatnának	Találtatbatnák.

Praet. Perf. Potuerim curare inueniri.

Talál-tathattam légyen &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Praet. Plusquamperfectum.

Potuissem curare inueniri.

Talál-tathattam volna &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Futurum. Potuero curare inueniri.

Singulariter.

Talál-tathatandók	Talál-tathatandom
Találtathatandasz	Találtathatandod
Találtathatand	Találtatbatandja

Pluraliter.

Találtathatandunk	Találtathatandjuk
Találtathatandatok	Találtathatandjátok
Találtathatandanak	Találtatbatandják

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, Talál-tatbatni, Possé curare inueniri.
2. Circumscriptiuus cum kell, szükség &c.

Talál-tathatnom	Találtatbatnunk
Találtathatnod	Találtatbatnotok
Találtathatnia	Találtatbatniok

Oportet me, te &c. Possé curare inueniri.

GERVNDIVM.

Talál-tatbatván & Talál-tathatva, Cum possem,
posses, &c. curare inueniri.

PARTICIPIVM.

Praesens.

Talál-tatható, Qui potest curare, vt quis
quid inueniat.

Futurum.

Talál-tathatandó, Qui poterit curare, vt
quis quid inuenturus sit.

TYPVS I. CONIVGATIONIS

PASSIVAE.

INDICATIVVS

Praesens. Inuenior.

Sing.

Plur.

Talál-tatom

Találtatunk

Találtatol

Találtatok

Találtatik

Találtatnak

Imperfect. Inueniebar.

Sing.

Plur.

Talál-tatám

Talál-tatánk

Találtatál

Találtatátok

Találtaték

Találtatának.

Perfectum. Inuentus sum.

Sing.

Plur.

Talál-tattam

Találtattunk

Találtattál

Találtattatok

Találtattot

Találtattanak

Plus.

Plusquamperf. Inuentus eram.

Talál-tattam vala & vólt &c. vt Praet. Perfectum Indic.

Futurum. Inueniar.

Sing.

Plur.

*Talál-tatni fogok
fogsz
fog*

*Talál-tatni fogunk
fogtok
fognak*

CONIUNCTIVVS.

Praesens. Inueniar.

Sing.

Plur.

*Talál-tassam
Találtassál
Találtassék (on)*

*Találtassunk
Találtassatok
Találtassanak*

Imperfect. Inuenirer.

Sing.

Plur.

*Talál-tatnám
Találtatnál
Találtatnék (na)*

*Találtatnánk
Találtatnátok
Találtatnának*

Perfect. Inuentus sim.

Talál-tattam legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperf. Inuentus essem.

Talál-tattam volna &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Inuentus ero.

Sing.

Plur.

*Talál-tatandom
Találtatandol
Találtatandik*

*Találtatandunk
Találtatandatok
Találtatandanak*

I N F I N I T I V V S.

1. Simplex, *Talál-tatni*, Inueniri.
2. Circumscriptiuus cum *kell*, *illik* &c.

*Talál-tatnom**Találtatnunk**Találtatnod**Találtatnotok**Találtatnia**Találtatniok*

Oportet me, te, illum &c. inueniri.

G E R V N D I V M.

Talál-tatván & *Találtatva*, Inuentus, cum inuenirer, inuentus essem &c.

P A R T I C I P I V M.

Perfectum.

Talál-tatott & *Talál-tt*, Inuentus.

Futurum.

Talál-tatandó, Inueniendus.

TYPVS I. CONIVGATIONIS

Verbi Passiui-Potentialis.

I N D I C A T I V V S M O D V S

Praesens. Possum inueniri.

Sing.

Plur.

*Talál-tathatom**Találtathatunk**Találtathatol**Találtathattok**Találtathatik**Találtathatnak*

Praet. Imperf. Poteram inueniri.

Sing.

Plur.

*Talál-tatbatám**Találtathatánk**Találtathatál**Találtathatátok**Találtathaté**Találtathatának*

Praet.

Praet. Perfect. Potui inueniri.

Sing.

Plur.

Talál tathattam

Találtatbattunk

Találtatbattál

Találtatbattatok

Találtatbattott

Találtatbattanak

Praet. Plusquamperf. Potueram inueniri.

Talál-tathattam vala & vólt &c. vt Praet.
Perfect. Indic.

Futurum. Potero inueniri.

Sing.

Plur.

Talál-tathatni fogok
fogsz
fogTalál-tathatni fogunk
fogtok
fognak

CONIUNCTIVVS MODVS.

Praesens. Possim inueniri.

Sing.

Plur.

Talál-tathassam

Találtatbassunk

Találtatbassál

Találtatbassatok

Találtatbassék (on)

Találtatbassanak

Praet. Imperfect. Possem inueniri.

Sing.

Plur.

Talál-tatbatnám

Találtatbatnánk

Találtatbatnál

Találtatbatnátok

Találtatbatnék (na)

Találtatbatnának

Praet. Perfect. Potuerim inueniri.

Talál-tathattam legyen &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Praet. Plusquamperf. Potuissēm inueniri.

Talál-tatbattam vóna &c. vt **Praet. Perfect. Indic.**

Futurum. Potuero inueniri.

Sing.

Talál-tathatandom

Találtatbatandol

Találtatthatandik

Plur.

Találtatthatandunk

Találtatthatandatok

Találtatthatandanak

INFINITIVVS MODVS.

1. Simplex, *Talál-tatbatni*, Posse inueniri.
2. Circumscriptiuus cum *kell*, *illik* &c.

Talál-tathatnom

Találtatthatnod

Találtatthatnia

Találtatthatnunk

Találtatthatnotok

Találtatthatniok

Oportet me, te &c. Posse inueniri.

GERUNDIVM.

Talál-tatbatván & *Találtatthatva*, Cum possem, posses, &c. inueniri.

PARTICIPIVM.

Praet. Perfect.

Talál-tathatott, Qui potuit inueniri.

Futurum.

Talál-tathatandó, Qui poterit inueniri.

Verbi Simplicis

TYPVS II. CONIVGATIONIS
ACTIVAE.

I N D I C A T I V V S.

Praesens. Laudo.

Indirecte	Singulariter.	Directe
<i>Ditsér-ek</i>		<i>Ditsérem</i>
<i>ditsérfsz</i>		<i>ditséred</i>
<i>ditsér</i>		<i>ditséri</i>
	Pluraliter.	
<i>Ditsérünk</i>		<i>Ditsérjük</i>
<i>ditsértek</i>		<i>ditséritek</i>
<i>ditsérnek</i>		<i>ditsérik.</i>

Imperfectum. Laudabam.

	Singulariter.	
<i>Ditsér-ék</i>		<i>Ditsérém</i>
<i>ditsérél</i>		<i>ditséred</i>
<i>ditsére</i>		<i>ditséré</i>
	Pluraliter.	
<i>Ditsérénk</i>		<i>Ditsérénk</i>
<i>ditsérétek</i>		<i>ditsérétek</i>
<i>ditsérének</i>		<i>ditsérék.</i>

Perfectum. Laudaui.

	Singulariter.	
<i>Ditsér-tem</i>		<i>Ditsértem</i>
<i>ditsértél</i>		<i>ditsérted</i>
<i>ditsért</i>		<i>ditsérte</i>
	Pluraliter.	
<i>Ditsértünk</i>		<i>Ditsértük</i>
<i>ditsértetek</i>		<i>ditsértétek</i>
<i>ditsértének</i>		<i>ditsérték</i>

Plusquamperfectum. Laudaueram.
Ditsér-tem vala & vólt &c. vt Perfect.

Futurum. Laudabo.

Singulariter.

<i>Ditsér-ni fogok</i>	<i>Ditsér-ni fogom</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogod</i>
<i>fog</i>	<i>fogja</i>

Pluraliter.

<i>Ditsér-ni fogunk</i>	<i>Ditsér-ni fogjuk</i>
<i>fogtok</i>	<i>fogjátok</i>
<i>fognak</i>	<i>fognak</i>

vel etiam ita in directa Coniugatione:

Sing.

Meg-ditsérem
Megditséred
Megditséri

Plur.

Megditsérjük
Megditsérítek
Megditsérik

CONIUNCTIVVS

Praesens. Laudem.

Singulariter.

<i>Ditsér-jek</i>	<i>Dit ér-jem</i>
<i>ditsérj</i>	<i>ditsérjed</i>
<i>ditsérjen</i>	<i>ditsérje</i>

Pluraliter.

<i>Ditsérjünk</i>	<i>Ditsérjük</i>
<i>ditsérjétek</i>	<i>ditsérjétek</i>
<i>ditsérjenek</i>	<i>ditsérjék</i>

Imperfectum. Laudarem.

Singulariter.

<i>Ditsérnék</i>	<i>Ditsérném</i>
<i>ditsérnél</i>	<i>ditsérnéd</i>
<i>ditsérne</i>	<i>ditsérné</i>

Plu.

Pluraliter.

<i>Ditsér-nénk</i>	<i>Ditsér-nénk (nök)</i>
<i>ditsér-né-ek</i>	<i>ditsér-nétek</i>
<i>ditsér-nének</i>	<i>ditsér-nék</i>

Perfectum. Laudauerim.

Ditsér-tem legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperfectum. Laudauissem.

Ditsér-tem volna &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Laudauero.

Singulariter.

<i>Ditsér-endek</i>	<i>Ditsér-endem</i>
<i>ditsérendesz</i>	<i>ditsérended</i>
<i>ditsérend</i>	<i>ditsérendi</i>

Pluraliter.

<i>Ditsér-endünk</i>	<i>Ditsérendjük</i>
<i>ditsérend-tek</i>	<i>ditsérendíttek</i>
<i>ditsérendenek</i>	<i>ditsérendik</i>

I N F I N I T I V V S.

1. Simplex, *Ditsér-ni*, Laudare.2. Circumscriptius cum *kell*, *szükség*,
illik &c.

<i>Ditsérnem</i>	<i>Ditsérnünk</i>
<i>ditsérned</i>	<i>ditsérnetek</i>
<i>ditsérnie</i>	<i>ditsérniek</i>

me, te, &c. oportet laudare.

G E R V N D I V M.

Ditsér-vén & *Ditsér-ve*, Laudando, cum lau-
dau, laudarem, laudauissem.

P A R T I C I P I V M.

Praesens. *Ditsér-ő*, Laudans.Futurum. *Ditsér-endő*, Laudaturus.

TYPVS II. CONIVGATIONIS

Verbi Potentialis coaceruati.

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Possum laudare.

Indirecte.

Singulariter.

Directe.

Ditsér-betek

Ditsér-betem

ditsérhetſz

ditsérheted

ditsérhet

ditsérheti

Pluraliter.

Ditsérhetünk

Ditsérhetjük

ditsérhettek

ditsérhetitek

ditsérbetnek

ditsérhetik

Praet. Imperfect. Poteram laudare.

Singulariter.

Ditsér-beték

Ditsér-betém

dit érhetél

ditsérhetéd

ditsérbete

ditsérbeté

Pluraliter.

Ditsérbeténk

Ditsérbeténk

ditsérhetétek

ditsérhetétek

ditsérbetének

ditsérbetéek

Praet. Perfect. Potui laudare.

Singulariter.

Ditsér-bettem

Ditsér-bettem

ditsérhettél

ditsérhettéd

ditsérbetett

ditsérbette

Pluraliter.

Ditsérhettünk

Ditsérbettük

ditsérhettetek

ditsérbettétek

ditsérbette nek

ditsérhették

Praet.

Praet. Plusquamperf. Potueram laudare.

Ditsér-bettem vala & vólt &c. vt Praet. Perf.
Indic.

Futurum. Potero laudare.

Singulariter.

<i>Fogok</i>	{	<i>ditsér-betni</i>	}	<i>Fogom</i>
<i>Fogsz</i>				<i>Fogod</i>
<i>Fog</i>				<i>Fogja</i>

Pluraliter.

<i>Fogunk</i>	{	<i>ditsér-betni</i>	}	<i>Fogjuk</i>
<i>Fog'ok</i>				<i>Fogjátok</i>
<i>Fognak</i>				<i>Fogják</i>

vel *Meg-ditsér-betem &c.* vt Praesens.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Possim laudare.

Singulariter.

<i>Ditsér-hessék</i>		<i>Ditsér-hessém</i>
<i>ditsérbess</i>		<i>ditsérhessed</i>
<i>ditsérhessen</i>		<i>ditsérhessé</i>

Pluraliter.

<i>Ditsérhessünk</i>		<i>Ditsérhessük</i>
<i>ditsérhessetek</i>		<i>ditsérhessétek</i>
<i>ditsérhessenek</i>		<i>ditsérhessék</i>

Praet. Imperfect. Possim laudare.

Singulariter.

<i>Ditsér-betnék</i>		<i>Ditsér-betném</i>
<i>ditsérbetnél</i>		<i>ditsérbetnéd</i>
<i>ditsérbetne</i>		<i>ditsérbetné</i>

Plu-

Pluraliter.

<i>Ditsérbetnénk</i>	<i>Ditsérhetnénk (nök)</i>
<i>ditsérhetnétek</i>	<i>ditsérhetnétek</i>
<i>ditsérhetnének</i>	<i>ditsérbetnék</i>

Praet. Perfect. Potuerim laudare.

Ditsér-hettem legyen &c. vt Praet. Perfect. Indic.

Praet. Plusquamperfect. Potuissim laudare.

Ditsér-hettem volna &c. vt Praet. Perf. Indic.

Futurum. Potuero laudare.

Singulariter.

<i>Ditsér-betendek</i>	<i>Ditsér-betendem</i>
<i>ditsérbetendesz</i>	<i>ditsérhetended</i>
<i>ditsérhetend</i>	<i>ditsérhetendi</i>

Pluraliter.

<i>Ditsérbetendünk</i>	<i>Ditsérhetendjük</i>
<i>ditsérhetendetek</i>	<i>ditsérhetenditek</i>
<i>ditsérhetendének</i>	<i>ditsérbetendik</i>

I N F I N I T I V U S M O D U S

1. Simplex, *Ditsér-betni*, Possé laudare.2. Circumscriptiuis cum *kell*, *illik* &c.

<i>Ditsér-betnem</i>	<i>Ditsérbetnünk</i>
<i>ditsérhetned</i>	<i>ditsérhetnetek</i>
<i>ditsérhetnie</i>	<i>ditsérhetniek</i>

Oportet me, te &c. Laudare posse.

G E R V N D I V M.

Ditsér-betvén & *Ditsérhetve*, Cum possim, posses &c. laudare.

P A R T I C I P I V M.

Praesens. *Ditsér-bető*, Qui potest laudare.Futur. *Ditsér-b.tendő*, Qui poterit laudare.

TYPVS

TYPVS II. CONIVGATIONIS

Verbi Mandatiui.

INDICATIVVS MODVS

Praesens.

Facio, vt quis laudet, vel, curo laudari.

Indirecte.

Singulariter.

Directe.

Ditsér-tetek

ditsértetfsz

ditsértet

Ditsér-tetem

ditsérteted

dit.érteti

Pluraliter.

Ditsértetünk

ditsértettek

ditsértetnek

Ditsértetjük

ditsértetitek

ditsértetik

Praet. Imperfect. Curabam laudari.

Singulariter.

Ditsér-teték

ditsértetél

ditsértete

Ditsér-tetém

ditsértetéd

ditsérteté

Pluraliter.

Ditsérteténk

ditsértetétek

ditsértetének

Ditsérteté.k

ditsértetétek

ditsértetiék

Praet. Perfect. Curaui laudari.

Singulariter.

Ditsér-tettem

ditsértettél

ditsértetett

Ditsér-tettem

ditsértetted

ditsértette

Pluraliter.

Ditsértettünk

ditsértettetek

ditsértettenek

Ditsér-tettük

ditsértettétek

ditsértették

Praet.

Praet. Plusquamperf. Curaueram laudari.

Ditsér-tettem vala & vólt &c. vt Praet. Perf. Indic.

Futurum. Curabo laudari.

Singulariter.

<i>Fogok</i>	{	<i>ditsér-tetni</i>	}	<i>Fogom</i>
<i>Fogsz</i>				<i>Fogod</i>
<i>Fog</i>				<i>Fogja</i>

Pluraliter.

<i>Fogunk</i>	{	<i>ditsér-tetni</i>	}	<i>Fogjuk</i>
<i>Fogtok</i>				<i>Fogjátok</i>
<i>Fognak</i>				<i>Fogják</i>

vel *Meg-ditsér-tettem &c. vt Praesens.*

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Curem laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tessek</i>		<i>Ditsér-tessem</i>
<i>ditsértefs</i>		<i>ditsérteffed</i>
<i>ditsérteffen</i>		<i>ditsérteffe</i>

Pluraliter.

<i>Ditsértefsünk</i>		<i>Ditsértefsük</i>
<i>ditsérteffetek</i>		<i>ditsérteffétek</i>
<i>ditsérteffenek</i>		<i>ditsértefsék</i>

Praet. Imperf. Curarem laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tetnék</i>		<i>Ditsér-tetném</i>
<i>ditsértetnél</i>		<i>ditsértetnéd</i>
<i>ditsértetne</i>		<i>ditsértetné</i>

Plu-

Pluraliter.

<i>Ditsértetnének</i>	<i>Ditsértetnének (nök)</i>
<i>ditsértetnétek</i>	<i>ditsértetnétek</i>
<i>ditsértetnének</i>	<i>ditsértetnék.</i>

Praet. Perf. Curauerim laudari.

Ditsér-tettem l^e y n &c. vt Praet. Perfect. Indic.

Praet. Plusquamperf. Curauissem laudari.

Dit.ér-tettem vólna &c. vt Praet. Perf. Indic.

Futurum. Curauero laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tetendek</i>	<i>Ditsér-tetendem</i>
<i>ditsértetendesz</i>	<i>ditsértetended</i>
<i>ditsértetend</i>	<i>ditsértetendi</i>

Pluraliter.

<i>Ditsértetendünk</i>	<i>Ditsértetendiük</i>
<i>ditsértetendetek</i>	<i>ditsértetenditek</i>
<i>ditsértetendének</i>	<i>ditsértetendik</i>

I N F I N I T I V V S M O D V S

1. Simplex, *Ditsér-tetni*, Curare laudari.2. Circumscriptiuus cum *kell* &c.

<i>Ditsér-tetnem</i>	<i>Ditsértetniünk</i>
<i>ditsértetned</i>	<i>ditsértetnetek</i>
<i>ditsértetnie</i>	<i>ditsértetniek</i>

Oportet me, te &c. curare laudari.

G E R V N D I V M.

Ditsér-tetvén & *Ditsér-tetve*, Cum curarem, curares, &c. laudari.

P A R T I C I P I V M.

Praesens. *Ditsér-tető*, Curans laudari.Futur. *Ditsér-tetendő*, Curaturus laudari.

TYPVS

TYPVS II. CONIVGATIONIS

Verbi Mandatiui-Potentialis.

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Possum curare laudari.

Indirecte

Singulariter.

Directe

Ditsér-tetbetek

ditsértetbetsz

ditsértetbet

Ditsér-tethetem

ditsértetheted

ditsértetheti

Pluraliter.

Ditsértetbetünk

ditsértetbettek

ditsértetbetnek

Ditsértethetjük

ditsértethetitek

ditsértethetik

Praet. Imperf. Poteram curare laudari.

Singulariter.

Ditsér-tetheték

ditsértetbetél

ditsértethete

Ditsér-tethetém

ditsértetbetéd

ditsértetheté

Pluraliter.

Ditsértetheténk

ditsértetbetétek

ditsértetbetének

Ditsértetbeténk

ditsértetbetétek

ditsértetbeték

Praet. Perfect. Potui curare laudari.

Singulariter.

Ditsér-tethettem

ditsértetbettél

ditsértetbetett

Ditsér-tethettem

ditsértetbeted

ditsértethette

Pluraliter.

Ditsértetbettünk

ditsértetbettetek

ditsértetbette nek

Ditsértetbettük

ditsértetbettétek

ditsértetbettek

Praet.

Praet. Plusquamperf.

Potueram curare laudari.

Ditsér-tethettem vala & vólt &c. vt Perfect.

Indic.

Futurum. Potero curare laudari.

Singulariter.

<i>Fogok</i>	{		}	<i>Fogom</i>
<i>Fogsz</i>	{	<i>ditsér-tetbetni</i>	}	<i>Fogod</i>
<i>Fog</i>	{		}	<i>Fogja</i>

Pluraliter.

<i>Fogunk</i>	{		}	<i>Fogjuk</i>
<i>Fogtok</i>	{	<i>ditsér-tethetni</i>	}	<i>Fogjátok</i>
<i>Fognak</i>	{		}	<i>Fogják</i>

vel, *Meg-ditsér-tetbetem &c. vt Praesens.*

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Possim curare laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tethessék</i>		<i>Ditsér-tethessém</i>
<i>ditsértetbess</i>		<i>dit é tetbesséd</i>
<i>ditsértetbessen</i>		<i>ditsértetbessé</i>

Pluraliter.

<i>Ditsér-tethessünk</i>		<i>Ditsér-tetbessük</i>
<i>ditsértetbessétek</i>		<i>ditsértetbessétek</i>
<i>ditsértetbessének</i>		<i>ditsértetbessék</i>

Praet. Imperfect. Possim curare laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tethetnék</i>		<i>Ditsér-tetbetném</i>
<i>ditsértetbetnél</i>		<i>ditsértetbetnéd</i>
<i>ditsértetbetne</i>		<i>ditsértetbetné</i>

H

Plu

Pluraliter.

<i>Ditsér-tetbetnék</i>	<i>Ditsértetbetnék (nök)</i>
<i>ditsértetbetnétek</i>	<i>ditsértetbetnétek</i>
<i>ditsértetbetnének</i>	<i>dit.értetbetnék</i>

Praet. Perfect. Potuerim curare laudari.

Ditsér-tetbettem légyen &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Praet. Plusquamperfect.

Potuissem curare laudari.

Ditsér-tetbettem volna &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Futurum. Potuero curare laudari.

Singulariter.

<i>Ditsér-tetbetendek</i>	<i>Ditsér-tetbetendem</i>
<i>ditsértetbetendesz</i>	<i>ditsértetbetended</i>
<i>ditsértetbetend</i>	<i>ditsértetbetendi</i>

Pluraliter.

<i>Ditsértetbe tendünk</i>	<i>Ditsértetbetendjük</i>
<i>ditsértetbetendetek</i>	<i>ditsértetbetenditek</i>
<i>ditsértetbetendének</i>	<i>ditsértetbetendik</i>

I N F I N I T I V U S M O D V S

1. Simplex, *Ditsér-tetbetni*, Posse curare laudari.

2. Circumscriptivus cum *kell*, *illik* &c.

<i>Ditsér-tetbetne m</i>	<i>Ditsértetbetnünk</i>
<i>ditsértetbetne d</i>	<i>ditsértetbetnetek</i>
<i>ditsértetbetnie</i>	<i>ditsértetbetniek</i>

Oportet me, te &c. posse curare laudari.

GERVNDIVM.

Ditsér-tethetvén & Ditsér-tethetve, Cum possem &c. curare laudari.

PARTICIPIVM.

Praesens.

Ditsér-tethetô, Qui potest curare laudari.

Futurum.

Ditsér-tethetendô, Qui poterit curare laudari.

TYPVS II. CONIVGATIONIS

PASSIVAE.

INDICATIVVS

Praesens. Laudor.

Sing.

Ditsér-tetem
ditsértetel
ditsértetik

Plur.

Ditsértetünk
ditsértettek
ditsértetnek

Imperfectum. Laudabar.

Sing.

Ditsér-tetém
ditsértetél
ditsérteték

Plur.

Ditsérteténk
ditsértetétek
ditsértetének

Perfectum. Laudatus sum.

Sing.

Ditsér-tettem
ditsértettél
ditsértettét

Plur.

Ditsértettünk
ditsértettetek
ditsértettenek

Plusquamperfectum. Laudatus eram.

Ditsér-tettem vala & vólt &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Laudabor.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tetni fogok</i>	<i>Ditsér-tetni fogunk</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogtok</i>
<i>fog</i>	<i>fognak</i>

CONIUNCTIVVS.

Praesens. Lauder.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tessem</i>	<i>Ditsérteessünk</i>
<i>ditsérteessél</i>	<i>ditsérteessetek</i>
<i>ditsérteessék (en)</i>	<i>ditsérteessenek</i>

Imperfectum. Landarer.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tetném</i>	<i>Ditsér-tetnénk</i>
<i>ditsértetnél</i>	<i>ditsértetnétek</i>
<i>ditsértetnék (ne)</i>	<i>ditsértetnének</i>

Perfectum. Laudatus sim.

Ditsér-tettem legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperfectum. Laudatus essem.

Ditsér-tettem volna &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Laudatus ero.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tetendem</i>	<i>Ditsértetendünk</i>
<i>ditsértetendél</i>	<i>ditsértetendetek</i>
<i>ditsértetendik</i>	<i>ditsértetendenek</i>

I N F I N I T I V S.

1. Simplex, *Ditsér-tetni*, Laudari.
2. Circumscriptiuus cum *kell*, *illik* &c.

*Ditsér-tetnem**ditsértetned**ditsértetnie**Ditsértetnünk**ditsértetnetek**ditsértetniek*

Oportet me, te &c. laudari.

G E R V N D I V M.

Ditsér-tetvén & *Ditsértetve*, Laudatus, cum laudor, laudarer, laudatus essem, &c.

P A R T I C I P I V M.

Praet. Perfect.

Ditsér-tetett & *Ditsér-tt*, Laudatus, a, um.

Futurum.

Ditsér-tetendő, Laudandus, a, um.

TYPVS II. CONIVGATIONIS

Verbi Passiui-Potentialis.

I N D I C A T I V S M O D V S

Praesens. Possum laudari.

Sing.

Plur.

*Ditsér-tetbetem**ditsértetbetel**ditsértetbetik**Ditsértetbetünk**ditsértethettek**ditsértethetnek*

Praet. Imperfect. Poteram laudari.

Sing.

Plur.

*Ditsér-tetbetém**ditsértetbetél**ditsértetbeték**Ditsértetbeténk**ditsértetbetétek**ditsértetbetének*

Praet. Perfect. Potui laudari.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tethettem</i>	<i>Ditsértethettünk</i>
<i>ditsértethettél</i>	<i>ditsértethettetek</i>
<i>ditsértethettett</i>	<i>ditsértethettenek</i>

Praet. Plusquamperf. Potueram laudari.

Ditsér-tethettem *vala & vólt &c.* vt Praet. Perf. Indic.

Futurum. Potero laudari.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tethetni fogok</i>	<i>Ditsér tethetni fogunk</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogtok</i>
<i>fog</i>	<i>fognak</i>

CONIUNCTIVVS MODVS

Praefens. Possim laudari.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tethessem</i>	<i>Ditsértethessünk</i>
<i>ditsértethessél</i>	<i>ditsértethessetek</i>
<i>ditsér-tethessék (en)</i>	<i>ditsértethessenek</i>

Praet. Imperf. Possim laudari.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Ditsér-tethetném</i>	<i>Ditsértethetnék</i>
<i>ditsértethetnél</i>	<i>ditsértethetnétek</i>
<i>ditsértethetnék (ne)</i>	<i>ditsértethetnének</i>

Praet. Perfect. Potuerim laudari.

Ditsér-tethettem *l'gyen &c.* vt Praet. Perfect. Indic.

Praet.

Praet. Plusquamperf. Potuiffem laudari.

Dit.ér-tetbettem vólna &c. vt Praet. Perfect.
Indic.

Futurum. Potuero laudari.

Sing.

Plur.

Ditsér-tetbetendem
ditsértetbetendel
ditsértetbetendik

Ditsértetbetendünk
ditsértetbetendetek
ditsértetbetendenek

INFINITIVVS MODVS.

1. Simplex, *Ditsér-tetbetni*, Poffe laudari.

2. Circumfcriptiuus cum *kell*, *illik*, *szük-séges* &c.

Ditsér-tetbetnem
ditsértetbetned
ditsértetbetnie

Ditsértetbetnünk
ditsértetbetnetek
ditsértetbetniek

Oportet me, te &c. poffe laudari.

GERUNDIVM.

Ditsér-tetbetvén & *Ditsér-tetbetve*, Cum poffem, poffes &c. laudari.

PARTICIPIVM.

Praet. Perfect.

Ditsér-tetbetett, Qui potuit laudari.

Futurum.

Ditsér-tetbetendő, Qui poterit laudari.

TYPVS I. CONIVGATIONIS

Neutro-Passivae. (ad §. 55.)

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Audeo, animosus sum.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-om</i>	<i>Bátorkodunk</i>
<i>bátorkodol</i>	<i>bátorkodtok</i>
<i>bátorkodik</i>	<i>bátorkodnak</i>

Imperfect. Audebam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-ám</i>	<i>Bátorkodánk</i>
<i>bátorkodál</i>	<i>bátorkodátok</i>
<i>bátorkodék (a)</i>	<i>bátorkodának</i>

Perfectum. Ausus sum.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-tam</i>	<i>Bátorkodtunk</i>
<i>bátorkodtál</i>	<i>bátorkodtatok</i>
<i>bátorkodott</i>	<i>bátorkodtanak</i>

Plusquamperf. Ausus eram.

Bátorkod-tam vala & vólt &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Audebo.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-ni fogok</i>	<i>Bátorkod-ni fogunk</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogtok</i>
<i>fog</i>	<i>fognak</i>

CON-

CONIVNCTIVVS MODVS.

Praesens. Audeam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-jam</i>	<i>Bátorkodjunk</i>
<i>bátorkodjál</i>	<i>bátorkodjatok</i>
<i>bátorkodjék (on)</i>	<i>bátorkodjanak</i>

Imperfect. Auderem.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-nám</i>	<i>Bátorkodnánk</i>
<i>bátorkodnál</i>	<i>bátorkodnátok</i>
<i>bátorkodnék (na)</i>	<i>bátorkodnának</i>

Perfect. Ausus sim.

Bátorkod-tam legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperf. Ausus essem.

Bátorkod-tam volna &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Ausus ero.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Bátorkod-andom</i>	<i>Bátorkodandunk</i>
<i>bátorkodandol</i>	<i>bátorkodandatok</i>
<i>bátorkodundik</i>	<i>bátorkodandanak</i>

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, *Bátorkod-ni*, Audere.2. Circumscriptius cum *kell*, *illik* &c.

<i>Bátorkodnom</i>	<i>Bátorkodnunk</i>
<i>bátorkodnod</i>	<i>bátorkodnotok</i>
<i>bátorkodnia</i>	<i>bátorkodniok</i>

Oportet me, te, &c. audere.

GERVNDIVM.

Bátorkod-ván & Bátorkod va, Audendo, ausus, cum auderem, &c.

PARTICIPIVM.

Praesens.

Bátorkod-ó, Audens.

Praet. Perfect.

Bátorkod-ott, Ausus, a, um.

Futurum.

Bátorkod-andó, Ausurus, a, um.

Exempla ad imitandum apposita :

Nyomódom premor, imádkozom oro, precor, lakom habito, szokom soleo, bizom pinguesco, bizom fido, bizakodom confido, távozom recedo, irtódom abhorreo, gondolkodom sollicitor, gondolkodom cogito, meditor, foglalataskodom occupor, kinyilatkozom patefio, gyarapodom cresco, forgódom occupor, veszor in opere, jobázkodom suspiro, felfüválnodom inflor, morgolódom murmuro, mosódom lauro, mosdom lauo manus & faciem, hánykódom iacto me, panaszkodom queror, szánakodom miseror, iparkodom conor, társalkodom conuersor, nyujtódom pandiculator, szándékozom destino.

TYPVS II. CONIVGATIONIS

Neutro - Passivae (ad §. 55.)

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Augesco.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Neveked-em</i>	<i>Nevekedünk</i>
<i>nevekedel</i>	<i>nevekedtek</i>
<i>nevekedik</i>	<i>nevekednek</i>

Imperfect. Augescebam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Neveked-tm</i>	<i>Nevekedénk</i>
<i>nevekedél</i>	<i>nevekedétek</i>
<i>nevekedék</i>	<i>nevekedének</i>

Perfect. Auctus sum.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Neveked-tem</i>	<i>Nevekedtünk</i>
<i>nevekedtél</i>	<i>nevekedtetek</i>
<i>nevekedett</i>	<i>nevekedtenek</i>

Plusquamperfect. Auctus eram.

Neveked-tem vala & völt &c. vt Perfect.
Indic.

Futurum. Augescam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Neveked-ni fogok</i>	<i>Nevekedni fogunk</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogtok</i>
<i>fog</i>	<i>fognak</i>

CON-

CONIVNCTIVVS MODVS

Praesens. Augescam.

Sing.

Plur.

Neveked-jem

Nevekedjünk

nevekedjél

nevekedjetek

nevekedjék (en)

nevekedjenek

Imperfect. Augescerem.

Sing.

Plur.

Neveked-ném

Nevekednénk

nevekednél

nevekednétek

nevekednék (ne)

nevekednének

Perfect. Auctus sim.

Neveked-tem légyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperfect. Auctus essem.

Neveked-tem volna &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Auctus ero.

Sing.

Plur.

Neveked-endem

Nevekedendünk

nevekedendél

nevekedendetek

nevekedendik

nevekedendenek

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, Neveked-ni, Augescere.

2. Circumscriptius cum kell, illik, szükség &c.

Neveked-nem

Nevekednünk

nevekedned

nevekednetek

nevekednie

nevekedniek

Oportet me, te, illum &c. augescere.

GE-

GERVNDIVM.

*Neveked-vén & Neveked-ve, Augescendo, cum
augerer.*

PARTICIPIVM.

Præfens.

Neveked-ő, Augescens.

Praet. Perfect.

Neveked-ett, Auctus, a, um.

Futurum.

Neveked-endő, Augendus, a, um.

Exempla ad imitandum apposita :

*Sebesedem vulneror, ditsekedem glorior,
elmélkedem meditor, emlékezem recordor, tü-
zesedem ignesco, gyönyörködöm delector,
igyekezem conor, letsendesedem tranquillor,
ellenkezem aduerfor, k dveskedem gratificor,
bizelkedem blandior, gyótródöm crucior, gyö-
kerezem radicor, esem cado, szemérmeskedem
verecundor, szennyesedem fordesco, szü-
kölködöm indigeo, szörösödöm pilo, telepedem
recumbo, tsendesedem tranquillor, törvény-
kedem litigo, értekezem scrutor, elrejtezem
latesco, ellenkezem aduerfor, elérkezem ad-
uento, győzedelmeskedem triumpho, ingerke-
dem prorito ad rixandum, megelevenedem
reuiuisco, nyelveskedem sum linguosus, vize-
zem aquam bibo, vizesedem aqua humesco.*

TYPVS CONIVGATIONIS ANO- MALAE (ad §. 56.)

INDICATIVVS MODVS

. Praesens. Edo.

Indirecte

Singulariter.

Directe

Eszem

Eszem

eszel

eszed

eszik

eszi

Pluraliter.

Eszünk

Eszük

esztek

eszitek

esznek

eszik

Praet. Imperfect. Edebam.

Singulariter.

E-vék

E-vém

evél

evéd

eve

evé

Pluraliter.

Evénk

Evénk

evétek

evétek

evének

evék

Praet. Perfect. Edi.

Singulariter.

E ttem

E ttem

ettél

etted

ett , evett

ette

Pluraliter.

Ettünk

Ettük

ettetek

ettétek

ettenek

ették

Praet.

Praet. Plusquamperf. Ederam.

E-tem vala &c. vt Praet. Perf. Indic.

Futurum.

Singulariter.

Fogok	{		}	Fogom
Fogsz	{	e-nni	}	Fogod
Fog	{		}	Fogja

Pluraliter.

Fogunk	{		}	Fogjuk
Fogtok	{	e-nni	}	Fogjátok
Fognak	{		}	Fogják

vel, Meg-eszem &c. vt Praesens.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Edam.

Singulariter.

E-gyek		E-gyem
egyél		egyed
egyék		egye

Pluraliter.

Együnk		Egyűk
egyetek		egyétek
egyenek		egyék

Praet. Imperfect. Ederem.

Singulariter.

E-nnék		E-nném
ennél		ennéd
enne		enné

Pluraliter.

Ennénk		Ennénk (nők)
ennétek		ennétek
ennének		ennék

Praet.

Praet. Perfect. Ederim.

E-ttem légyen &c. vt Praet. Perf. Indic.

Praet. Plusquamperfect. Edissem.

E-ttem volna &c. vt Praet. Perf. Indic.

Futurum. Edero.

*Singulariter.**E-jendek*
ejendesz
*ejend**E-jendem*
ejended
*ejendi**Pluraliter.**Ejendünk*
ejendetek
*Ejendenek**Ejendjük*
ejenditek
ejendik(Nonnulli praescribunt *e-éndek.*)

I N F I N I T I V U S M O D U S

1. Simplex, *E-nni*, Edere.2. Circumscriptius cum *kell*, *jó*, *illik* &c.*E-nnem*
enned
*ennie**Ennünk*
ennetek
enniek

Oportet me, te, &c. edere.

G E R V N D I V M.

E-vén & *Eve*, Edendo, cum edissem &c.

P A R T I C I P I V M.

Praesens. *E vő*, Edens.Futurum. *E-jendő*, Esurus, a, um.

OBS.

OBS. Reliqua coaceruata Verba facile possunt coniugari secundum typos regularis Coniugationis, si §. 51. Obs. II. in consilium vocetur. Quae autem Verba continent litteram *O*, vt: *iszom*, *nyugszom*, possunt coniugari, vel secundum normam praemissi typi *Eszem*, sic tamen, vt in quibusdam loco *E* medii, iam *A*, iam *O* substituatur medium, vt: *itam*, *ittal*, *itt*, *ivott*; vel secundum normam *Találók*, huiusque caeteros coaceruationis typos, vt: *ibatok*, *itatok*, *itathatok* &c.

Obseruanda de Coniugationibus Verborum, & quidem respectu Coniugationis aut motionis ipsius.

§. 53.

Quaedam Verba admittunt Paragogen in Praesenti ac Perfecto Indicatiui, Imperfecto Coniunctiui & Praesenti Infinitiui, vt: *tanitok*, *tanit-a sz*, *tanit-a-tok*, *tanit-a-nak* doceo; Perf. *Tanit-ot-tam*; Coni. Imp. *Tanit-a-nék*; Inf. Praes. *Tanit-a ni*. *Vétek* pecco, *vét-e-sz* peccas, *vét-e-tek* peccatis, *vét-e-nek* peccant, Perf. *vét-et-tem* peccaui, Coni. Imp. *vét-e-nék* peccarem, Inf. Praes. *vet-e-ni* peccare.

NOTA. In Praesenti Indicatiui obtinet Paragoge in secunda Persona vtriusque Numeri, & tertia Persona Pluralis Numeri. Referuntur autem ad censum Verborum Paragogae obnoxiorum in dictis Temporibus, quorum syllaba Radicalis est: *it*, *ét*, *nd*, *rt*, *sz*, vt: *szépit-ek* exorno, *vét-ek*

vét-ek pecco , *út-ók* tundo , *mond-ok* dico ,
tart-ok seruo , *tapaszt-ok* incrusto , *ereszt-ek*
 dimitto.

§. 54.

Quaedam Verba expetunt Metathesin in (§. 53.) memoratis Personis , Temporibus atque Modis , vt : *éneklek* cano , *éneklepsz* & *énekelpsz* canis , *énekletek* & *énekeltek* canitis , *éneklenek* & *énekelnek* canunt. Perf. *énekeltem* & *énekeltetem* cecini. Coni. Imp. *éneklenék* & *énekelnék* canerem. Infin. *énekelni* & *éneklelni* canere. Sic : *országlok* regno , *tséplek* trituro , *érdemlek* mereor , *érezem* sentio , *bajlok* vergo , *inclinor* , *bomlok* rumpor , *arányzom* collineo , *mosolygok* subrideo , *könyörgök* precor , *tórlóm* tergo , & longe plura.

§. 55.

Quae Verba desinunt in *dom* , *dem* , *döm* , *kom* , *szom* , *szem* , *zem* , *zom* , *zóm* coniugantur in Praesenti ac Imperfecto Indicatiui ac Coniunctiui secundum typum Coniugationis Passivae ; in reliquis autem Temporibus Modorum quorumvis secundum typum Coniugationis indirectae , vt : *gondolkodom* , *gondolkodol* , *gondolkodik* &c. Imp. *Gondolkodám* &c. Coni. Praes. *Gondolkodiam* , *gondolkodjál* , *gondokodjék* &c. Imp. *Gondolkodnám* , *gondalkodnál* , *gondolkodnék* &c. Ind. Perf.

Perf. *Gondolkodtam*, *gondolkodtál*, *gondolkodott* &c. Sic: *gondolkozom* curo, *bóltsekedem* argutor, *szomjuhozom* sitio, *tselekszem* facio, *emlekezem* recordor, *lakom* habito, & longe plura.

§. 56.

Quaedam in *szem* & *szom* desinentia mutant *sz* in Imperfecto Indicatiui, Gerundio & Participio Praesenti in *v*, in Perfecto in *tt*, in Praesenti Coniunctiui in *gy*, in Imperfecto Coniunctiui ac Infinitiui in *nn*, vt: *aluszom* dormio, *aluvék*, *aluttam*, *alugyam*, *alunnék* (*alunnám*) *alunni*, *aluván*, *aluvó*. Sic etiam: *eszem* edo, *evék*, *ettem*, *egyek*, *ennék*, *enni*, *evén*, *evó*. Aequè ita: *híszem* credo, *fekszem* iaceo, *tépszem* pono, *viszem* duco, *fero*, *vészem* accipio, *emo*, *íszom* bibo, *nyugszom* quiesco, *baragszom* irascor. Horum penultimum assumit *o* ante *v*; vltimum vero *u* ante *v*: vtrumque autem mutat *v* in *d* in caeteris Modis & Temporibus. *Tselekszem* facio mutat *sz* in *d* praemisso *e*, vt: *tselekedék*, *tselekedtem* &c.

§. 57.

Imperfectum Indicatiui exprimitur per Praesens eiusdem Modi, adscito Verbo auxiliari *vala*; quod cum additur aut subnectitur Perfecto Indicatiui, exhibetur Plus-

quamperfectum Indicatiui, vt : *tanúlok vala* discebam, *tanúltam vala* dediceram. Futurum Indicatiui formatur, si Infinitiuo addatur Verbum auxiliare *fogok*, (*fogom*); aut, si Praesenti Indicatiui praemittitur Postpositio (quae est Latinorum Praepositio) inseparabilis *meg* in Verbo directo, vt : *fogok*, aut, *fogom tanúlni*, vel, *meg-tanúlom* discam. Coniunctiui Perfectum fit, cum Verbum auxiliare *légyen* additur Perfecto Indicatiui, vt : *tanúltam légyen* didicerim. Plusquamperfectum Coniunctiui formatur, Perfecto Indicatiui si subnectatur Verbum auxiliare *vólna*, vt : *tanúltam vólna* didicissem.

OBS. Verba auxiliaria sunt sequentia : *fogok*, *fognék*, *légyen*, *vala*, *vólna*, *találok*; vltimum ac secundum, vt plurimum inseruit periphrasi Imperfecti Coniunctiui, vt : *ha azt találná mondani az Úr*, pro, *ha azt mondandó az Úr*, si hoc diceret dominus; non autem sic : si hoc dicere inueniret dominus.

§. 58.

Quorum tertia Persona Praesentis Indicatiui primae Coniugationis Actiuæ in Verbo indirecto est littera *f* & *z*, ea habent in eadem Persona eiusdem Temporis in Verbo directo terminationem *sa* & *za*, omisso *j*, vt : *ások* fodio, *ás*, *ása*, non autem *ásja* fodit; *olvás-ok* lego, *olvás*, *olvása*

vasa legit; *ráz-ok* quatio, *ráz*, *ráza* quatit;
nyúz-om glubo, *nyúz*, *nyúza* glubit; *hoz-om*
 fero, *hoz*, *boza* fert.

§. 59.

Quaedam in *szem* desinentia pro *sz* assu-
 munt ed in reliquis Temporibus, retenta
 terminatione Tempori suo debita, vt:
megelégszem satis habeo. Imp. *Megelégedem*.
 Perf. *Megelégedtem*. Coni. Praes. *Megeléged-*
jem. Imp. *Megelégedném*. Inf. *Megelégedni*.
 Gerund. *Megelégedvén*. Part. Praes. *Megelé-*
gedő. Fut. *Megelégedendő*. Sic: *tselekíszem*
facio, *megmelegíszem* calefio, *elhidegíszem* fri-
 geo, *meghidegíszem* frigeo.

§. 60.

Secunda & tertia Persona vtriusque Nu-
 meri Praesentis Coniunctiui exprimit Impe-
 rativum Latinorum, vt: *tanúlj* discite, di-
 scito tu, *tanúljatok* discite, discitote vos,
tanúljon (ő) discito ille, *tanúljanak* dis-
 cunto.

§. 61.

De Formatione Imperatiui, cuius &
Praesens Coniunctiui est sequax, seu, aemula.

Secunda Persona Singularis Numeri Prae-
 sentis Imperatiui & Coniunctiui definit
 in *j*, quod adicitur tertiae Personae Sin-

gularis Numeri Praesentis Indicativi in Verbo indirecto, vtpote, quae est radix Verborum atque fundamentum formationis caeterorum Temporum in omnibus Modis, vt: *kér-j* pete, a *kér-ek* peto; *vár-j* expecta, a *vár-ok* expecto; *tanúl-j* discite, a *tanúl-ok* discite; *ül-j* sede, ab *ül-ök* sedeo; *ír-j* scribe, ab *ír-ok* scribo; *kapál-j* fode, a *kapál-ok* fodio.

Ab hac regula deflectunt illa Verba:

1. Quorum Radix (§. 49. not. 3.) definit in *s*, haec assumunt aliud *s* loco *j*, vt: *olvas* legit, *olvass* lege; *ás* fodit, *áss* fode.

2. Quorum Radix definit in *at*, *et*, *ut*, haec mutant *t* in *s*, assumuntque aliud *s* loco *j*, vt: *mutat* monstrat, *mutass* monstra; *szeret* amat, *szerefs* ama; *fut* currit, *fuss* curre, *vet* proicit, *vefs* proice.

3. Quorum Radix definit in *ét*, *it*, *út*, retinent quidem *t*; at loco *j* assumunt *s*, vt: *vét* peccat, *véts* pecca; *tanit* docet, *tanits* doce; *taszit* trudit, *taszits* trude; *fút* calefacit, *fúts* calefac. Sed *út-ök* tundo, facit *úss* tunde, *sú-ök* pinso, *fúss* pinse.

4. Quorum Radix definit in *t*, quod ante se habet Consonam, assumit *s* loco *j*, vt: *ront-ok* destruo, *ronts* destrue; *ránt-ok* fri-

frigo, *ránts* frige; *szánt-ok* aro, *szánts* ara;
tart-ok seruo, *tarts* serua; *kiált-ok* clamo,
kialts clama.

5. Quorum Radix definit in *z*, duplicant illud in Persona eadem, vt: *irgal-maz-om* misereor, *irgalmazz* miserere; *őríz-em* custodio, *őrizz* custodi; *őltalmaz-om* defendo, *őltalmazz* defende.

6. Quorum Radix definit in *sz*, mutant *t* in *sz*, vt: *olvaszt-ok* liquefacio, *olvassz* liquefac; *választ-ok* eligo, *válassz* elige; *halaszt-ok* procrastino, *halassz* procrastina; *ereszt-ek* dimitto, *eressz* dimitte; *maraszt-ok* vrgeo ad permanendum, *marassz* vrge ad permanendum; *epeszt-ek* tabefacio, *epessz* tabefac; *oszt-ok* diuido, *ossz* diuide; *mellyeszt-ek* glabro, *mellyessz* glabra; *kopaszt-ok* deplumo, *kopassz* depluma.

NOTA. Verba directa admittunt hic Syncopen, elidendo *a* & *e* vt: *tartsd*, pro *tartsad* serua; *mutasd*, pro *mutassad* monstra; *eressd* pro *eresszed* dimitte. In caeteris eliditur syllaba *ja* & *je*, vt: *kapard-ki*, pro *kaparjad-ki* effode; *mond-meg*, pro, *mondjad-meg* dic: *szentel-meg*, pro *szentelj-meg* sanctifica.

OBS. Eadem Syncope obtinet in tertia Persona Pluralis Numeri Praeteriti Perfecti Modi Indicatiui, vt: *ettek*, *ittak*, pro, *ettenek*, *ittanak* ederunt, biberunt.

§. 62.

De usu Coniugationis directae ac indirectae.

I. **D**irecta Coniugatio habet locum, vbi
 Articulus praepositivus: *az, amaz, azon, ez, emez, ezen*, Accusativo praemissus; aut Accusativus Pronominis tertiae Personae: *ötet, öket*; item Pronomium: *magamat, magadat, magát, magunkat, magatokat, magokat*; nec non Accusativus Nominum: *Kend-et & Plur. Kenteket, Kegyel-medet & Plur. Kegyelmeteket* (§. 21. not.); aut Accusativus Nominis Proprii; aut Declinatio Possessiva in Accusativo adhibita locum habet; aut, quando Articulus *azt, ezt*, vel Pronomen *ötet, öket* occulte subintelligitur; aut, quando Coniunctio: *hogy, ha*, sequitur in nexu orationis, vt: *kitsoda jelentette-meg néked, hogy meztelen vólnál?* quis tibi indicavit, quod sis nudus. *Ki tudhatta, hogy a' borunk elkél*, quis potuit scire, vinum nostrum diuenditum iri. *A' mikor az Isten elhoza útolsó órámat*, vbi Deus praestituerit (adduxerit) ultimam horam meam. *Elhoztad é a' pénzt?* attulistine pecuniam? *Hozd ide a' könyvet*, adfer huc librum. *Hid-be Jánost*, voca Joannem intro. *Nem tudom (azt) mit mond*, nescio, quid dicat.

Ha

Ha tudnám, hogy ott lélsz, magam-is oda mennék, si scirem, te illic futurum, ipse quoque illuc irem.

II. Indirecta Coniugatio adhibenda est, vbi Articulo praepositio non est locus in Accusatio; vbi Accusatiuus Pronominum primae ac secundae Personae; Pronomina Relatiua, Infinita, Interrogatiua, item Numeralia Cardinalia in Accusatio posita occurrunt, vt: *a' fiam ir levelet, filius meus scribit epistolam. Mit tsináljz? Könyveket forgatok. Quid facis? Libros volo. A' szomszédom behivott engemet, minket, bennünket, tégedet, titeket, benneteket a' maga kertébe, vicinus meus vocauit me, nos, te, vos in hortum suum. Ha volna hálóm, fogdosnék madarakat, balakat, si haberem rete, caperem aues, pisces. Mit parantsolt az Úr? quid demandauit dominus? A' mézfáros hajtott tíz ökröt a' vásárról, lanio abegit decem boues ex nundinis. Mennyit fizetsz a' szállásodtól? Húsz forintot fizetek, quantum soluis pro tuo hospitio? Viginti florenos soluo. A' kutya rág tsontot, canis rodit os. Mit esztek? A' mit rágunk, quid editis? quod mandimus.*

§. 63.

*De Specie Deriuatiuorum Verbalium,
in quorum numero sunt.*

I. *Frequentatiua*, quae, a Radice Verbi in-directi formata, assumunt terminationem affinem classi, ad quam ipsa Primitiua Verbalia pertinent, nunc cum Paragoge, nunc sine illa. Inuabit vnā atque alteram terminationem Frequentatiuorum tironibus in gratiam indicare; caeteras attentioni eorundem ac vsui relinquimus, aut commendamus. Sunt autem sequentes fere praecipuae:

1. *gatok*, *ogatok*, vt: *olvas-gatok* lectito, *tanit-gatok* doceo, *biv-ogatok* vocito, *tsal-ogatok* defraudo, *tart-ogatok* seruo, *mos-ogatok* lauo.

2. *getek*, *egetek*, vt: *szemlél-getek* adspecto, *néz egetek* specto, *felemel-getek* attollo, *tekin-getek* aspecto, *ment-egetek* defendo, excuso.

3. *dalok*, vt: *vagdalok* caedo, *elvag-dalok* abscindo.

4. *tsalok*, vt: *farag-tsalok* sculptito.

5. *ózom*, *ózóm*, *ezem*, *eskedem*, *ódom*, vt: *nyúit-ózom* pandiculus, *köt-ózóm* ligo, *kérd-ezem* & *kérdezeskedem* rogitō, *ölt-ózóm*, *öltőz-kedem* induo, *tudakoz-ódom* perscrutor,
tart-

tart-ozom debeo, *tart-özkodom* seruo me, *gondol kodom* meditor.

6. *kálok*, vt: *jár-kálok* ambulo, *vaj-kálok* cauo.

Reliquas terminationes, in primis irregularium formationem, usus edocere debet. Tironibus haec sufficient. Frequentatiuorum usus est Hungaris in deliciis, obque id etiam frequentissimus.

II. *Desideratiua*, quae solum per Imperfectum Coniunctiui Verbi Potentialis exprimuntur, vt: *e-b tném* esurio, *i-batnám* bibiturio, sitio, *a'-batnám* dormiturio, quasi diceret: possem edere, bibere, dormire.

§. 64.

DE VERBO ANOMALO,

quod est, vel *Personale*, vel *Impersonale*.

Posterius plerumque exprimitur per tertiam Personam Pluralis Numeri omnium Temporum Verbi directi, vt: *azt mondják*, *mondák*, *mondották*, *mondják*, *mondának*, (hoc) dicunt, dicebant &c. *Ezt beszélék*, *beszélék*, *beszélték*, *beszéljék*, *beszélenék* (hoc) narrant, loquuntur &c. Aut per tertiam Personam Singularis Numeri per omnia Tempora

pora Verbi Passiui, vt: *mondatik*, *mondaték*, *mondatot*, *mondafék*, *mondatnék*, dicitur, dicebatur &c. Ant per Infinitium Verbi Simplicem, vt: *hallani* auditur, *tudhatni* sciri potest. Typum penultimum etiam subiiciemus, si prius praemiserimus typos Coniugationis Verborum anomalorum Personaliū.

T Y P V S V E R B I

Vagyok Sum.

I N D I C A T I V V S M O D V S

Praesens. Sum.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Vagyok</i>	<i>Vagyunk</i>
<i>vagy</i>	<i>vagytok</i>
<i>vagyon, van</i>	<i>vannak.</i>

Imperfect. Eram.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Valék</i>	<i>Valánk</i>
<i>valál</i>	<i>valátok</i>
<i>vala</i>	<i>valának</i>

Perfect. Fui.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Voltam</i>	<i>Voltunk</i>
<i>voltál</i>	<i>voltatok</i>
<i>volt</i>	<i>voltanak.</i>

Plusquamperfect. Fueram.

Voltam *vala* & *volt* &c. vt Perfect. Indic.

Fu-

Futurum. Ero.

Sing.	Plur.
Lészek	Lészünk
lészesz	lésztek
léssen, lesz	léssznek

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Sim.

Sing.	Plur.
Légyek	Légyünk
légy	légyetek
légyen	légyenek

Imperfect. Essem.

Sing.	Plur.
Vólnék	Vólnánk
vólnál	vólnátok
vólna	vólnának

Perfect. Fuerim.

Voltam légyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperf. Fuissim.

Voltam vólna &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Fuero.

Sing.	Plur.
Léendek	Léendünk
léendesz	léendetek
léend	léendenek

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, Lenni, Esse.

2. Circumscriptivus cum kell, &c.

Len-

Lennem
lenned
lennie

Lennünk
lennetek
lenniek

GERUNDIVM.

Lévén existendo, cum fui, essem.

PARTICIPIVM.

Praesens.

Lévő & Való (ab Imp. Valék) Existens.

Futurum.

Lendő, Futurus, a, um.

TYPVS VERBI

Léшек Fio.

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Fio.

Sing.

Plur.

Léшек
léşesz
léşen, lesz

Léşünk
léştek
léşnek

Imperfectum. Fiebam.

Sing.

Plur.

Levék, levél, leve

Levének, levétek, levének

&

Lóm, lól, lón,

lónk, lótek, lónek.

Perfectum. Factus sum.

Sing.

Plur.

Lettem
lettél
lett (lött)

Lettünk
lettetek
lettenek

Plus-

Plusquamperfectum. Factus eram.

Lettem vala &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Fiam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Lenni fogok	Lenni fogunk
fogsz	fogtok
fog	fognak

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Fiam.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Légyek	Légyünk
légy	légyetek
legyen	legyenek

Imperfect. Fierem.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Lennék	Lennénk
lennél	lennétek
lenne	lennének

Perfectum. Factus sim.

Lettem legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperf. Factus essem.

Lettem volna &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Factus ero.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Léendek	Léendünk
léendesz	léendetek
léend	léendének

INFINITIVVS MODVS

1. Simplex, *Lenni*, Fieri.2. Circumscriptius cum *kell*, *szüksé-*
ges &c.*Lennem*
lenned
*lennie**Lennünk*
lennetek
lenniek

GERVNDIVM.

Lévéen, cum factus sum, fierem, factus, a, um.

PARTICIPIVM.

Praet. Perfect.

Lett (*lött*) Factus, a, um.

Futurum.

Léendő, Faciendus, a, um, qui fiet.

TYPVS VERBI

Mégyek Eo.

INDICATIVVS MODVS

Praesens. Eo.

Sing.

Plur.

Mégyek
mégy
*mégyen**Megyünk*
mentek
mennek

Imperfect. Ibam.

Sing.

Plur.

Menék
menél
*méne**Menénk*
menétek
menének

Per-

Perfect. Iui.

Sing.	Plur.
<i>Mentem</i>	<i>Mentünk</i>
<i>mentél</i>	<i>mentetek</i>
<i>ment</i>	<i>mentenek</i>

Plusquamperfect. Iueram.

Mentem vala &c. vt Perfect. Indic.

Futurum. Ibo.

Sing.	Plur.
<i>Menni fogok</i>	<i>Menni fogunk</i>
<i>fogsz</i>	<i>fogtok</i>
<i>fog</i>	<i>fognak</i>

vel, *elmegyek*, vt Praesens.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praesens. Eam.

Sing.	Plur.
<i>Mennjek</i>	<i>Mennjünk</i>
<i>mennj</i>	<i>mennjetek</i>
<i>mennjen</i>	<i>mennjenek</i>

Imperfectum. Irem.

Sing.	Plur.
<i>Mennék</i>	<i>Mennénk</i>
<i>mennél</i>	<i>mennétek</i>
<i>menne</i>	<i>mennének</i>

Perfectum. Iuerim.

Mentem legyen &c. vt Perfect. Indic.

Plusquamperfectum. Inissem.

Mentem volna &c. vt Perf. Indic.

Futurum. Iuero.

Sing.

Plur.

*Menéndek**menéndesz**menénd**Menéndünk**menéndetek**menéndenek*

I N F I N I T I V S M O D V S

1. Simplex, *Menni*, *Ire*.2. Circumscriptius cum *kell*, *illik* &c.*Mennem**menned**mennie**Mennünk**mennetek**menniek*

G E R U N D I V M.

Menvén, *Eundo*, *iens*, cum *iui* &c.

P A R T I C I P I V M.

Praes. *Menő*, *iens*.Perfect. *Mentt*, qui abiuit.Futur. *Menéndő*, *Iturus*.

§. 65.

De Defectiuis,

quorum in censu sunt sequentia Verba:

Vonszom traho, *vonaszsz*, *vonson*, *von-
szunk*, *vonzatok*, *vonzanak*.*Veszem* pereo, *veszessz*, *vesz*, *veszünk* &c. Perf.*Vesztém*, *vestél*, *vestett* &c. Coni. Praes.*Veszszem*, *veszszél*, *veszssen* &c. *Vesznék* &c.Inf. *Veszni*. Ger. *Veszvén*.*Múlom* evanesco, *múlsz*, *múl*, *múlunk* &c.

Vá-

*Válo*m separor, *válsz*, *válik*, *válunk* &c.

*Botlo*m offendo ad lapidem, *botlasz*, *botlik*,
botlunk, *botlatok*, *botlanak*.

*Jővő*k venio, *jősz*, *jön*, *jövünk*, *jötek*, *jőnek*.
Perf. *Jöttem* &c. Coni. Praes. *Jőjiek*, *jőjj*,
jőjjen, *jőjünk* &c. Coni. Imp. *Jőnek*, *jő-
nél* &c. Inf. *Jőni*. Ger. *Jővén*. Part. Praes.
Jövő. Futur. *Jővendő*.

*Szövő*k texo, *szősz*, *sző*, *szövünk*, *szötek*,
szőnek. Coni. Praes. *Szőjiek*, *szőjj*, *szőj-
jen* &c. Imp. *Szönék*, *szónél* &c. Inf. *Szőni*.
Ger. *Szőven*. Part. Szövő, *szövendő*.

*Vivő*k pugno, *vivasz*, *viv*, *vivünk*, *viutok*,
vivnak. Perf. *Vittam*, *vittál*, *vitott*, *vit-
tunk* &c. Coni. Praes. *Vijjak*, *vijj*, *vij-
jon* &c. Imp. *Vinnám*, *vinnál* &c. Inf.
Vivni & *vini*.

*Fűvő*k flo, *fűvasz* & *fűisz*, *fuj*, *fűvünk*, *fuj-
tok*, *fujnak*. Perf. *Fujtam*, *fuitál*, *fujt* &
fűvott, *futottunk* &c. Coni. Praes. *Fűjak*,
fűjj, *fűjjon* &c. Imp. *Fűnék* & *fűjnék* &c.
Inf. *Fűni* & *Fujni*. Gerund. *Fujván*. Part.
Praes. *Fűvo*. Fut. *Fűvandó*.

*Fővő*k coquor, *fő* coquitur, *megfőtt*, *meg-
van főve* coctum est, *főjjen* coquatur,
főni coqui; plura ex hoc Verbo vix sunt
in vsu. *Felfő*, *felfőtt*, *főjjen-fel*.

Sűl affatur, *sűltt*, *sűlve* affatus, ac huius
composita: *megsűl* &c. *elsűl* &c.

Jöszte, jövel, jer, veni, jerünk, (gyerünk)
veniamus, jertek (gyertek) veniatis.

Eredj abi, apage, eredjetek abite.

§. 66.

De Coniugatione Periphrastica.

1. Quae fit ex Participii Praesenti ac Futuro, assumpto *vagyok* per omnia Tempora Modorum finitorum omnium, vt: *mit tévő vagyok, légyek, vólnék, azt nem tudhatja senki, quid sim facturus, nemo potest scire. Mit tselekedendő lészek, mit tselekedendők lészünk, quid sim facturus, simus facturi. Ha azt tselekedendő vólnék, hoc si facturus essem. Caetera probatiora oggeret vsus.*

2. Quae fit per Verba auxiliaria: *fogok, találok, pluraque his similia, ad exprimendum Imperfectum Coniunctiui, vt plurimum, adhiberi solita, vt: ha el-fognék menni, tudtodra adnám, si essem abiturus, significarem tibi. Be találtam menni a' kortsmáha, menvén a' hóstátra, intraui (casu) cauponam, cum irem in suburbium. Ha fel találna jöni az Úr, udvarlanék ő Kegyelmének, si dominus adscensurus esset, inferuirem suae Dominationi.*

§. 67.

I. Typus Verbi Impersonalis secundum
formam Passiuam

a) in I. Coniugatione

INDICATIVVS MODVS

Praef.	<i>Talál-tatik</i>	inuenitur
Imp.	<i>Talál-taték</i>	inueniebatur
Perf.	<i>Talál-tatott</i>	inuentum est
Plusq.	<i>Talál-tatott vala</i>	inuentum erat
Fut.	<i>Talál-tatni fog</i>	inuenietur.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praef.	<i>Talál-tafsék</i>	inueniatur
Imp.	<i>Talál-tatnék</i>	inueniretur
Perf.	<i>Talál-tatott legyen</i>	inuentum sit
Plusq.	<i>Talál-tatott volna</i>	inuentum esset
Fut.	<i>Talál-tatandik</i>	inuentum erit

INFINITIVVS MODVS

<i>Talál-tatn</i>	inueniri.
-------------------	-----------

b) in II. Coniugatione

INDICATIVVS MODVS

Praef.	<i>Ditsér-tetik</i>	laudatur
Imp.	<i>Ditsér-teték</i>	laudabatur
Perf.	<i>Ditsér-tetett</i>	laudatum est
Plusq.	<i>Ditsér-tetett vala</i>	laudatum erat
Fut.	<i>Ditsér-tetni fog</i>	laudabitur.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praef.	<i>Ditsér-tesék</i>	laudetur
Imp.	<i>Ditsér-tetnék</i>	laudaretur
Perf.	<i>Ditsér-tetett legyen</i>	laudatum sit
Plusq.	<i>Ditsér-tetett volna</i>	laudatum esset
Fut.	<i>Ditsér-tetendik</i>	laudatum erit

INFINITIVVS MODVS

<i>Ditsér-tetni</i>	laudari.
---------------------	----------

II. Typus Verbi Impersonalis secundum formam Neutro-Passivam.

INDICATIVVS MODVS

Praef.	<i>Látszik</i>	Apparet
Imp.	<i>Látszék</i>	Apparebat
Perf.	<i>Látszott</i>	Apparuit
Plusq.	<i>Látszott volna</i>	Apparuerat
Fut.	<i>Látszani fog</i>	Apparebit.

CONIUNCTIVVS MODVS

Praef.	<i>Látsék</i>	Appareat
Imp.	<i>Látszanék</i>	Appareret
Perf.	<i>Látszott legyen</i>	Apparuerit
Plusq.	<i>Látszott volna</i>	Apparuisset
Fut.	<i>Látszandik</i>	Apparuerit

INFINITIVVS MODVS

<i>Látszani</i>	Apparere.
-----------------	-----------

Alius Typus Verbi Imperf. Nentro-Passivi.

INDICATIVVS MODVS

Praef. <i>Illek</i>	Decet
Imp. <i>Ille</i>	Decebat
Perf. <i>Ilett</i>	Decuit
Plusq. <i>Ilett vala</i>	Decuerat
Fut. <i>Illeni fog</i>	Decebit

CONIUNCTIVVS MODVS

Praef. <i>Illyen</i>	Deceat
Imp. <i>Illene</i>	Deceret
Perf. <i>Ilett legyen</i>	Decuerit
Plusq. <i>Ilett volna</i>	Decuisset
Fut. <i>Illendik</i>	Decuerit.

INFINITIVVS MODVS

Illeni

Decere.

Sic etiam : *Megeşik* accidit, *történik* euenit, *tetszik* placet, *viszszá-tetszik* displicet, *bajnalik* illucescit, *felvirrad* diescit, *beestvéledik* aduesperascit, *feldérül* serenat, *hava-tozik* ningit, *esső-esik* pluit, *kell* oportet.

In censum anomalorum impersonalium refertur etiam : *Lehet én tőlem, te tőled, ő tőle, mi tőlünk, ti tőletek, ő tőlök*, potest fieri a me, abs te, ab illo &c. Imp. *Lebete*. Perf. *Lebetett*. Coni. Praef. *Lebessen*. Imp. *Lebetne* &c. Sed *lebetek* possum fieri (esse) est regulare Verbum.

§. 68.

DE ADVERBIO,

quoddam habet significationem

I. *Temporis* : *Ma* hodie, *már* iam, *most* nunc, *épen* *most* plane nunc, *még* adhuc, *tegnap* heri, *tegnap előtt* nudius tertius, *ez előtt négy nappal* nudius quartus, *régen* *dudum*, *hajdan* *quondam*, *régenten* *antiquitus*, *minap* *nuper*, *tsak minap* *nuper modo*, *holnap* *cras*, *holnap után* *perendie*, *majd* *mox*, *mindjárt*, *mindjarást* *statim*, *osztán* *deinde*, *tovább* *porro*, *végére* *ultimo*, *néha* *aliquando*, *néha* *néha* *subinde*, *valamikor*, *valaha* *aliquando*, *azólta*, *miólta*, *ex quo*, *a quo tempore*, *meddig*, *míg*, *donec*, *quamdiu*, *soha nem*, *sem* *nunquam*, *még nem* *nondum*, *szüntelen*, *szüntelenül* *perpetuo*, *mindenkor*, *mindég* *semper*, *örökké* *aeternum*, *reggel* *mane*, *estve* *vesperi*, *jókor* *opportune*, *mikor* *quum*, *quando*, *későn* *sero*, *mindennap* *quotidie*, *ritkán* *raro*, *soká*, *sokáig* *diu*, *tovább* *diutius*, *legtovább* *diutissime*, *éjjel* *noctu*, *nappal* *interdiu*, *esztendőnként* *quotannis*, *hónapoként* *menstruatim*, *betenként* *hebdomadatim*, *naponként* *quotidie*, *óránként* *singulis horis*, *minduntalan*, *örökkeig* *indefinenter*, *addig* *eo usque*, *azonközben* *interea*, *egykor* *quondam*.

OBS.

OBS. Si ad quaestionem *mikor* quando, respondendum est per Nomen, quod significat tempus, huic suffigitur dictio enclitica *kor*, quae tempus aequè indicat, vt: *mikor jöttél ide? Tél-kor, kikelet-kor, tavasz-kor, nyár-kor, ősz-kor*, quando huc venisti? Hieme, vere, aestate, autumnno, quasi diceret: tempore hiemis, veris, aestatis, autumnni. Posteriora duo etiam sic exprimuntur: *őszfel, tavaszsal* q. d. cum autumnno, vere. *Ollykor, némellykor* aliquando, *ollykor* dum & quando, *máskor* alias, *Húsvétkor* tempore Paschatis, *Pünkösdkor* tempore Pentecostes, *Karátsonkor* tempore natiuitatis Jesu Christi, *Szent Mihály napkor* tempore festi sancti Michaelis Archangeli, *délkor* tempore meridiano, *éjféلكor* nocte concubia, *virradta-kor* diluculi tempore, *kakas-szoláskor* gallicinii tempore. Singulare est: *ez idő korban* hac anni tempestate, anno vertente.

2. *Loci*: *itt, itten* hic, *ott* ibi, *amott* illic, *másutt* alibi, *bol* vbi, *valahol* alicubi, *ha valahol* sicubi, *akárhhol* vbicunque, *ittthon, otthon* domi, *mindenütt* vbique, *ott-benn* intus, *be, belé* intro, *belől* intrinsecus, *kívül, ott-kinn* foris, *sobol nem, sem*, nusquam, *alól* inferne, *felől* superne, *innét, innen*, *onnan* hinc, *honnán* vnde, *valahonnan* alicunde, *akárhonnan* vndecunque, *mindenünnen* vndique, *meszsze* procul, *meszszéről* e longinquo, *közel* prope, *közélről* cominus, *távol* procul, *távolról* eminus, *arra* illac, *erre* hac, *amarra* istac, *akármerre* quacunque, *a' merre* tetszik qualibet, *egyenesen* recta, *ide* huc, *oda* illuc, *amoda* istuc, *ugyan oda* eodem,

dem, *másuvá* alio, *hová* quo, *valabová* aliquo, *akárbová* quocunque, *sohová* nusquam, *ki* foras, *erre felé* horsum, *arra felé* istorsum, *amarra felé* illorsum, *hátra*, *hátra felé* retro, *retrorsum*, *bozzád*, *bozzádra* sinistrorsum, *tóled*, *tóledre* dextrorsum (sunt aurigarum Aduerbia) *fel-felé* sursum, *alá-felé* deorsum, *le-felé* deorsum versus, *oldalasság* ad latus, *utól* ultimo.

3. *Numeri*: quoddam formatur

(1) A Cardinalibus, adscita syllabica adiectione *szor*, *szor*, vt: *egyszor* semel, *kétszor* bis, *háromszor* ter, *négyszor* quater, *öttszor* quinquies, *hatszor* sexies, *bétszor* septies, *nyóltzszor* octies, *kilentzszor* novies, *tizszor* decies, *tizenegyszor* vndecies, *huszonkétszor* bis & vigesies, *harmintzhatszor* sexies & tricies, *százszor* centies, *ezerszor* millies, *ezernyi ezerszor* millies mille.

(2) Ab Ordinalibus, aequè adscita syllabica adiectione *szor*, *szor*, finali syllaba *ik*, nunc retenta, nunc reiecta, prout id sensus orationis postulat, vt: *elsőszor* (non *elsőszor*) primum, *másodszor* & *másodikszor* secundum, *harmadszor* & *harmadikszor* tertium, *negyedszor* & *negyedikszor* quartum, *ötödszor* & *ötödikszor* quintum, *hatodszor* & *hatodikszor* sextum, *sexta* plane vice, *utólszor* ultimo.

(3) A Nominibus Adiectiuis, vt : *sokszor* multoties, *mászor* alias, *bánszor* quoties, *annyiszor*, *ennyiszor* toties, *egy-nebánszor* aliquoties, *újrolag*, *megint*, *ismét* rursus, iterum.

4. *Quantitatis* : *Nagyon* multum, *elég* satis, *igen sok* nimium, *többször* plurimum.

OBS. Latinorum Aduerbia Quantitatis exprimit Hungarus vt plurimum per Nomina Adiectiua quantitatem indicantia, vt : *eleget kértem az Urat* satis rogavi dominum. *Keveset bajtok ő Kegyelmevel*, parum curo ipsum (suam Dominationem) *Nem sokat gondolok azzal* non multum curo hoc. Et quia *elég* declinatur, eximendum est e numero Aduerbiorum Hungaricorum, annumerandumque Adiectiuis.

5. *Qualitatis* : quoddam formatur

a) Ab Adiectiuis Nominibus, assumpta terminatione, vel *an*, *en*, *on*, *ül*, *úl*, vt : *magasan* alte, *szépen* pulchre, *vastagon* crasse, *rútúl* turpiter, *szentül* sancte; vel *képen*, vt : *másképen* alias, *sokféleképen* multifariam, *semmiképen* nullatenus, *akképen*, *ckképen* hoc modo, *ilyeténképen* taliter, *baszónlóképen* similiter, *miképen* quomodo.

OBS. Eandem quoque terminationem assumunt non nulla Substantiua Nomina, per quam etiam aduerbialiunt, vt : *befejezőképen* per modum conclusionis, *parancsolásképen* per modum mandati, *kérésképen* per modum petitionis, *következőképen* consequenter.

b)

b) A Nominibus Substantiuus, assumpta terminatione *enként*, *onként*, vt: *fejenként* viritim, *seregenként* turmatim, *tsep-penként* guttatim, *városonként* oppidatim, *tsoportonként* glebatim, *bázanként* domatim, *bordónként* per vasa.

c) A Gerundio posteriore, vt: *lopva* furtim, *szúrva* punctim, *vágva* caesim, *súlve* affatus, *asse*, *futva* cursim, *lépve* gradatim, *pedetentim*.

d) Caetera sunt primitiua: *úgy* ita, *hamar* cito, *szaporán* cito, *exceptis* más-ként alias, *akárhogy* qualitercunque.

6. *Similitudinis*: *Mint* prouti, *vala-mint* sicuti, *mintha* tanquam, *épen úgy*, *szin-te úgy*, *perinde*, *mintegy* ac si, *valamiképen* quemadmodum, *ekképen*, *akképen* sic, ita.

7. *Intendendi*: *Igen* valde, *egészlen* prorsus, *elannyira* adeo, *melly* quam, *felette* igen summopere, *felette* magnopere.

8. *Remittendi*: *Lassan*, *lassanként* *pe-detentim*, *csak* nem fere, *alig* vix, *nagy* ne-bezen aegre, *alattomban* clanculum, *majd* nem tantum non.

9. *Minuendi*: *Legalább* minimum, *ugyan* csak saltem.

10. *Comparandi*: Inkább magis, leg-
többnyire maxime, mind's mind tam, quam,
úgy mint quam, főképen praecipue.

11. *Eleuandi*: Épen bizony scilicet,
épen nimirum.

12. *Dubitandi*: Talám fortassis, ha-é,
vagy nem vtrum, an.

13. *Interrogandi*: é an, miért cur,
bogy bogy quomodo, hogy bogy úgy quid ita,
miért nem quidni, hol vbi, hová quo, hon-
nan vnde, merre qua, melly felé quorsum,
mikor quando, meddig quousque, melly soká,
sokáig quamdiu, hányszor quoties, miképen
quomodo, melly nagyon quantopere.

14. *Affirmandi*: Úgy ita, igen-is om-
nino, bizony, bizonyosan certe, épen úgy
plane, miért nem quidni, valóban, valójában
reuera, sőt immo, igazán vere.

15. *Negandi*: Nem non, épen nem
plane non, tellyeséggel nem nequaquam, in-
gyen sem nullatenus, semmiképen nem neu-
tiquam.

16. *Demonstrand*i: La, ibon, imbol,
imé ecce, ám en.

17. *Furandi*: Bizony Isten, verissime
(certe Deus) Isten engem' úgy segéljen ita
me

me Deus adiuuet, igaz lelkemre, igaz hitemre mondom per meam animam, fidem meam veram dico.

18. *Hortandi*: Noszsa age, agite, rajta, rajta sine mora insta, instate, frissen, íziben celeriter.

19. *Optandi*: Bár, vajba vtinam, bogy vt.

20. *Congregandi*: Együtt, egyetembe vna, simul, egybe collectim.

21. *Separandi*: Külön seorsim, különkülön singulatim, disgregatim, magánosan priuatim, titkon secreto, különben diuersim, egyenként singulatim.

22. *Excludendi*: Tsak tantum, egyedül praecise.

23. *Restringendi*: A mennyire quatenus.

24. *Prohibendi*: Ne ne.

25. *Corrigendi*: Söt immo, inkább potius.

26. *Euentus*: Hijában frustra, in vanum.

§. 69.

De Aduerbiorum ab Adiectiuis derivatorum formatione.

A. Quorum terminatio in I. Declinatione est

I. Vocalis, haec adsciscunt litteram *n* cum accentu acuto, qui imponitur Vocali olim finali, vt: *drágá-n* care, *óltsó-n* vili pretio; excepto *jó* bonus, quod facit *jól* bene, *jobban* melius, *leg-jobban* optime.

II. Consona, haec adsciscunt terminationem, vel

1. *an*, vt: *magas-an* alte, *taknyos-an* mucose; vel

2. *on*, vt: *nagy-on* alte, valde, *szorgalmatoson* diligenter, *vak-on* caece, *vastag-on* crasse; vel

3. *úl*, vt: *rút-úl* turpiter, *bolond-úl* stulte, *rossz úl* male.

B. Quorum terminatio in II. Declinatione est

I. Vocalis, haec adsciscunt litteram *n* cum accentu acuto, qui imponitur Vocali olim finali, vt: *gyengé-n* tenere, *górbé-n* curue.

II. Consona, haec adsciscunt terminatio-
nem, vel

1. *en*, vt: *szép-en* pulchre, *szébb-en* pul-
chrius, *jeles-en* praeclare, *ditséretes-en*
laudabiliter, *ékes-en* eleganter.
2. *ül*, vt: *szent-ül* sancte, *vitéz-ül* heroice,
görög-ül graece, *nemet-ül* teutonice,
török-ül turcice.

OBS. Aduerbia quoque fiunt ex Nominibus Post-
positione *val*, vel suffixis, vt: *alázatosággal*
humillime, *sietséggel* celeriter, *hamarággal* f-
stinanter, q. d. cum humilitate, festinatione,
celeritate.

§. 70.

De Aduerbiorum ab Adiectiuis deriu- torum Comparatione.

Quae in Positiuo *an* vel *on* habent, illo-
rum terminatio est in Comparatiuo &
Superlatiui Syllaba *an*; quae autem in Po-
sitiui habent terminationem *ül* aut *ül*, ean-
dem quoque retinent & in reliquis Compa-
rationis gradibus, vt:

<i>Drágá-n</i>	<i>drágább-an</i>	<i>leg-drágábban</i>
<i>Óltsó-n</i>	<i>óltsóbb-an</i>	<i>leg-óltsóbban</i>
<i>Gyengé-n</i>	<i>gyengébb-en</i>	<i>leg-gyengébben</i>
<i>Magas-an</i>	<i>magasabb-an</i>	<i>leg-magasabban</i>
<i>Nagy-on</i>	<i>nagyobb-an</i>	<i>leg-nagyobban</i>
<i>Vastag-on</i>	<i>vastagabb-an</i>	<i>leg-vastagabban</i>
		<i>Rút-ül</i>

<i>Rút-ül</i>	<i>rútabb-ül</i>	<i>leg rútablúl</i>
<i>Ékef-en</i>	<i>ékefebb-en</i>	<i>leg ékefebben</i>
<i>Szent-ül</i>	<i>szentebb-ül</i>	<i>leg-szentebbül</i>

OBS. Caetera, quae ab Adiectiuis non formantur, comparantur sicuti Nomina Adiectiua, vt : *közel*, *közel-ebb*, *leg-közelebb* prope, proprius, proxime; *meszszé*, *meszszé-ebb*, *leg-meszszé-ebb* longe, longius, longissime.

§. 71.

DE POSTPOSITIONIBUS

Quae dictiones Latinis dicuntur *Præpositiones*, Hungaris sunt *Postpositiones*. Atque hae diuiduntur in

I. *Separabiles*, quae rursus sunt triplicis classis, possuntque methodi ergo hac terminologia insigniri:

1. *Nexiles*, quae non tantum Verbis praeponuntur, Nominibus autem postponuntur; sed etiam ipsae admittunt Suffixa primae ac secundae Declinationi conformiter. Tales sunt: *alá* sub, *által* per, trans, *belé* in, intro, *ellen* contra, *elő*, *elől* prae, *fellyül* supra, *környül* circa, *körül* circum, vt: *alámégyek* subeo, descendo, *az asztal alá* sub mensam, *alám*, *alád*, *alája*, *alánk*, *alátok*, *alájok* sub me, te, illum, nos, vos, illos. *Által-útóm* transfigo, *a' szolga által* per seruum,

uum, *által-am*, *által-ad*, *által-a*, *által-unk*,
által-atok, *által-ok* per me, te, illum, nos,
 vos, illos.

OBS. *Környül* & *körül* tantum Verbis praeponi
 solent.

NOTA. Nominis, quod excipit: *által*, *fellyül*,
kivül, *túl*, adiicienda est Postpositio *en*, *on*,
 ut: *a' városon által nyargalódott*, per urbem
 equitavit. *A' kezén által dőstek az inasnak a'*
péterkést, puero transiixerunt manum pugione.
Minden emberi segedelm-en által-estem én, omni
 ope humana destituor. *A' golyóbis által ment*
a' mellvemen, globus penetrauit pectus meum.
Fuss tsak frissen a' piacon, *a' mézár-jéken*
által, curras tantum celeriter per forum, per
 macellum. *A' nagy vizózon még a' leg-maga-*
sabb begyéken fellyül tizen öt singgel nevedelt,
 diluvium superavit etiam altissimos montes quin-
 decim vlnis. *Húsz esztendő-n fellyül*, supra
 viginti annos. *A' gabonának arán kívül még*
nagy ajándékot-is hozott magával a' kere kedő-em-
ber, praeter frumenti pretium attulit secum
 etiam magnum donum quaesior. *A' Dunán túl*
 & *túl a' Dunán*, ultra Danubium. *A' Bo-*
drog-on túl, ultra Bodrogum. *A' kert-en túl*,
 ultra hortum. *A' ház-on túl*, ultra domum,
 & *túl a' ház-on*, *kert-en*.

2. *Ancipites*, quae & ipsae Nominibus
 ac Pronominibus suffiguntur, & ipsae quo-
 que assumunt Suffixa. Tales sunt: *aránt*
 (*eránt*, *iránt*) propter, *belől* intus, intra,
 ex, *ben in*, *előtt* ante, *felé* versus, *felől* su-
 per, *felett* supra, *helyett* loco, pro, *bez*,
hoz ad, *kivül* extra, *körül* circa, *közt*,
 között

között közzé intra, inter, közöttül ex, megé
pone, megett post, mellé, mellett, meliől pe-
nes, ad, miatt propter, nál, nél apud, ra,
re ad, supra, rajta super, ról, ról de, tól-
fogva inde ab, en-fogva, on-fogva, nál-fogva,
nél-fogva per, apud, (quasi diceret: capien-
do vel apprehendendo pedem, capillos,
manum, vel, pede, manu, aure appre-
hensa) után post, val, vel cum, vt: *voltam*
az Úr-nál; *az Úr velt nál-am*, fui apud do-
minum; dominus fuit apud me *Beszélltem*
a' vargá-val; *a' varga beszéllt én velem*, lo-
cutus sum cum futore; futor est locutus
mecum. *Ben cum Suffixo positum duplicat*
n, vt: *bennem*, *benned in me*, *te &c.*

3. *Solitariae*, quae nulla patiuntur Suffi-
xa. Tales sunt: *bátúl* pone retrorsum, *innen*,
innét cis, *körös*, *körül* circa, circum, *közel*
prope, *közeleg* intra, *nélkül* sine, *onnan*, *on-
nat*, *onnet* isthinc, *őszve*, *ősze* simul, *szerint*
secundum, *túl* vltra, trans, *utól* pone, *vé-
gett* propter.

OBS. Ratio terminologiae hujus est haec. Quaedam
harum Postpositionum, & Nominibus, & Pro-
nominibus, & Verbis neſtuntur: quaedam vero
non modo Nominibus ac Pronominibus ſuffigun-
tur, verum etiam ipſae quoque ſortiuntur Suffixa;
quaedam autem, nec Nominibus, nec Pronomi-
nibus, nec Verbis adneſtuntur. Hanc ob cau-
ſam priores nuncupo *Nexiles*; medias vero *An-
cipites*; poſteriores Solitarias e. g. *által verem*
transfigo; *az Úr által* per dominum; *által am*

per me. *A' báz-nál*, apud domum. *Nál-am*, apud me. *Pénz nélkül*, absque pecunia. *Igér-
ret szerint*, secundum promissum. Quam qui
non probat, substituat, licet, terminologiam
aliam, eamque clariorem.

II. Inseparabiles, quarum quaedam suffi- guntur

1. *Nominibus*, cuiusmodi sunt: *ig*, *iglan*,
iglen, vsque ad, *ból*, *ból ex*, *en*, *on* super,
ért (etiam *érett*) ob, pro, *úl*, *úl in*, *val*,
vel cum, *vá*, *vé in*.

NOTA I. Quando Nomen definit in Vocale, ex
Postpositionibus *en*, *on* solum *n* suffigitur, per
Aphaeresin, vt: *Sok varju úl a' fá-n*, multae
cornices sedent in arbore.

NOTA II. Littera V in posterioribus duabus Post-
positionibus mutatur propter euphoniā in con-
sonam eandem, quae dictionem finit, vt: *a' Mofes páltzája kigyová lett*, *és e' kigyó ismét
lett bot-tá*, pro *bot-vá*, Mosis baculus com-
mutatus fuit in serpentem, & iste serpens rur-
sus commutatus fuit in baculum. *Iég-gé válik
a' viz*; *a' jég válik viz-zé*, pro *jég-vé*, *véz vé*,
aqua conuertitur in glaciem; glacies conuer-
titur in aquam. *A' Kristus váltóztatta Kána vá-
rosában a' vizet bor-rá*, pro *bor-vá*, Christus
conuertit in oppido Cana aquam in vinum. *Bot-
tal, kéz-zel, korbáts-tsal*, pro *bot val*, *Réz vel*,
korbáts-val meg-útóttam az inasomat, baculo,
manu, scutica, caedebam ephebum meum.

NOTA III. Quodsi Y claudit Nomen, consona illud
praecedens geminatur, eliso V vt: *a' 'Zidók
felkenték Dávidot Királyá*, pro *Király-vá*,
lu-

Indaei vnixerunt Dauidem in Regem. *A' farkas jona nem válik bárányvá*, pro *bárány-vá*, lupus nunquam transformabitur in agnum.

2. *Verbis*, quae autem nullum certum significatum per se habent, nisi in orationis nexu; cuiusmodi sunt: *bé, el, fel, ki, le, meg*, vt: *bé-tartom, el-tartom, fel-tartom, ki tartom, meg-tartom*; quae singula significant *seruo*, sed sensu diuerso, quem solus vsus, optimus hac in re magister, perdocere valet.

NOTA I Inseparabiles Postpositiones, vt plurimum, postponuntur Verbo, in primis in Praesenti Coniunctiui, cum quo sunt compositae, vt: *Mondjad-meg az Úrnak*, dicas Domino. *Valld-ki*, confitearis. *Me nj-el*, abeas. *Vesd-le*, deliciis. *Talám nem vészszünk-őszve*, fortasse non iurgabimur.

NOTA II. Eaedem quoque dirimuntur a Verbo per Aduerbum NE, NEM, ant Verbum Auxiliare, vel etiam per aliud Verbum, vt: *Meg-nem mondanám sokért*, non dicerem propter multa. (magnum praemium si acciperem,) *Há el-fogna menni*, si abiret. *A' nép őszve szokott vala gyűlni a' templomban az Istennek tiszteletére*, populus solebat conuenire in templo ad diuinum cultum. *József bé szokta vala mondani az ő attyának a' bátyjainak gonofságokat és vétkeiket*, Iosephus solitus fuit prodere patri suo suorum fratrum malitiam & peccata. *Meg-kell lenni*, debet fieri.

NOTA III. Eaedem ipsae quoque adhibentur, omisso Verbo, cum quo sunt compositae, ubi responsio locum habet, vt: *Fel-ment-é már az Úr a' felső házba*,

bázba, (szobába)? Fel. (ment igen-is) Adscenditne jam Dominus in superius hypocauftum? Ad. (scendit omnino) El-ment-é már az inasborért? El. Abiuitne jam puer pro vino? Ab. (init) Kifizetted-é az adósságodat? Ki. Exsoluistne tua debita? Ex. (solui)

---

§. 72.

DE CONIUNCTIONE.

Coniunctiones, maximam partem regunt, nunc Indicativum, nunc Coniunctivum, exceptis duabus, *hogy* vt, quod, *hogy ne* vt ne, *ne ne*, quae solum Coniunctivum regunt. Sunt autem Coniunctiones significationis:

I. Copulativae: *és, 's &, is* etiam, quae posterior lineola transversa subnecti solet praecedenti dictioni, vt: *a' szőlőmben-is vől-tam*, in mea vinea quoque fui, *sem, sem neque, neque, nem tsak, de-is* non tantum, sed etiam, *mind, mind 's mind-is*, cum, tum, tum etiam, *mind, 's mind*, cum, tum, &, & vt: *a' szomszédom kéntelen eladni, mind házát, mind kertét, 's mind szőlőjét-is*, vicinus meus cogitur vendere, & domum, & hortum, & (immo &) vineam suam. *Meg-vépszem, mind a' kertedet, mind a' szőlődet, de igaz á ár, emam*, cum hortum, tum vineam tuam, sed iusto pretio. *A' kertét, és*
a'

a' hazát-is 'adta-el a' szomszédunk, vicinus noster vendidit hortum, atque etiam domum suam. *Borral 's ferrel kedveskedett*, vino & cereuisia gratificatus est. *Istent-is, embert-is meg bántott*, & Deum, & homines offendit.

2. *Conditionalis*: *ba* si, *hogy* ha quodsi, *hanem* nisi, *hanem ba* nisi, *ba tsak* modo, *ha pedig* si vero, *fin*, *másként* alias.

3. *Disiunctivae*: *vagy*, *vagy aut*, *aut*, *avagy aut*, *de* sed.

4. *Explanativae*: *tudniillik* videlicet, *épen* bizonny scilicet.

5. *Concessivae*: *noha* etsi, *jollebet* quamuis, *bátor* sane, *ambár* tamen.

6. *Aduersativae*: *de* ast, *at*, *hiszen* atqui, *pedig* autem, *azonban* interea, *azonközben* interim, *még is* tamen, *de-is* sed etiam.

7. *Causalis*: *mert* enim, *mivel* quia, *mi-vel*bogy quoniam, *hogy* quod, *quo*, *vt* *midőn* cum, *minekutána* postquam, *bogy ne* ne, *azért* ideo.

8. *Continuativae*: *Elsőben* primum, *osztán* deinde, *tovább* porro, *azon kívül* praeterea, *utól* postremo, *'s a'* többi caetera, *utóhátra* ultimo.

9. *Conclusivae*: *azért* ideo, *ezért* idcirco, *ezokáért*, *annakokáért*, *minekokáért* quamobrem, *végre* proinde.

§ 73.

DE INTERIECTIONE,

Quae est significationis

1. Illudentis, vt: *ehe, he, bezeg ugyan.*
2. Admirantis, vt: *éjnye, biszen, he, imé.*
3. Approbantis, vt: *ám, lám, bátor, ambár.*
4. Indignantis, vt: *psi, oh he ah quam.*

Caeteras significationes Interiectionum apponere non susinemus, ne, vel in morum decentiam, vel in pietatem, peccare videamur.

SYNTAXIS.

I.

DE SYNTAXI NOMINVM.

§ 74.

De Articuli az, axon, ex, exen praemissione.

Hic Articulus praemittitur

1. Substantiis omnibus, vt: *az Úr ment a' kertbe, a' rétre, a' szőlőbe, a' tsűrbe, az iskola felé, dominus iuit in hortum, ad pratum, in vineam, horreum, scholam ver-*

versus. *Az elmúlt estendőben laktam a' városban; most pedig lakom a' faluban, præterito anno habitavi in vrbe; nunc autem habito in pago. Sokkal inkább kapok a' dinnyén, hogy sem mint a' kukuritzán, malo edere pepones, quam Turcicum triticum.*

2. Pronominibus possessiuis & relatiuis loco Nominum positis, vt: *Ki-é ez a' kés? Az enyim, a' tiéd, az övé, a' miénk, a' tiétek, az övék. Cujus est iste culter? Meus, tuus, illius, noster, vester, illorum. A' kié ez a' kés, vegye-el, cuius est hic culter, tollat eundem.*

3. Aduerbiis tempus, locum, qualitatem, numerum, cet. significantibus, vt: *A' mikor jössz én hozzám, szívesen látlak, quando venies ad me, gratus acceptusque mihi eris. A' minap történt, nuper accidit. Mint vagy? A' mint lehet, vt vales? vt licet (vt esse potest) Én-is ott voltam, a' honnét te jössz, ego quoque ibi fui, vnde tu venis. Hányszor ittál? A' mennyiszor kintál, quoties bibisti? quoties me vristi (ad bibendum)*

4. Emphaseos gratia, vt: *ez az ember olly emberéges, hogy nints mása, hic homo est tam humanus, vt sui similem non habeat. Ez az én szolgám igen bio szolgám, hic meus seruus est mihi valde fidelis seruus. Ez az inas nagy hazug, hic puer est valde*

mendax. *Annál az inasnál nintsen hazugabb,*
hoc puero non est mendacior, (nihil est
mendacius)

NOTA. Quando vterque Articulus praeponitur,
az est immobilis aut indeclinabilis, vt: *Mond-
jad-meg ennek az embernek*, dic huic homini.
Annál az Úrnál, abban a' házban, *soba sem vol-
tam*, apud hunc dominum, in hac domo, fui nun-
quam.

5. Verbo *vagyon & nintsen*, quando ma-
terialiter accipiuntur, vt: *jobb a' Vagyon a'
Nintsernél*, est est melius quam non est,
(præstat habere quam carere. *Jobb a' Va-
gyon a' Volnándi*, habere est melius quam si
haberem.

§. 75.

De Articuli az, azon, ez, ezen,
omissione.

Hunc Articulum adspernantur

I. Nomina Propria, vt: *Posonyban dolgoz-
tam Fodor Andrásnál*, Posonii labo-
raui apud Andream Fodor. *Beszéltem Klá-
rával, Jánosossal*, locutus fui cum Clara,
Joanne. *Két esztendeig laktam Erdélyben*,
duos annos habitavi in Transylvania. *Tsak
nem minden nap sétálgatok Sárosváral a' Duna
partján*, ferme quouis die deambulo cum
Sarosio in ripa Danubii.

NOTA.

NOTA Si Nomen Proprium est positum in statu regiminis (quo scilicet res diversae indigitari assolent) praemittendus est Articulus, vt: *Az Éli fiaí vóltanak ístentelenek*, filii Eli fuerunt impii. *Meg-szerettem a' Vataki Péternek kiséb-bik leányát*, deamaui iuniorem filiam Petri Vataki. *Dávid elnyerte Mikált, a' Saul leányát, feleségül*, David obtinuit Michal, Saulis filiam, in matrimonium.

2. Constructio cum Verbo indirecto, vt: *most eszem vajas kenyeret, soldárt, pésznyét, pogácsát, kalátsot*, nunc edo panem butyro illitum, pernam, assam carnem, libum, placentam. *Mit íztok? sert, hort, páyinkát, ró'zolist, vizet, kávét*, quid bibitis? cerevisiam, vinum, vinum crematum, sublimatum, aquam, Caue. *Az inas vág fát, tiro (puer) findit ligna. A' kutya rág tson-tokat*, canis rodit ossa. *A' mester-ember szab dolmányt, tsizmát*, opifex conficit tunicam, cothurnos.

§. 76.

De Constructione Adiectiui & Substantiui.

Adiectium Nominale, Pronominale ac Participiale indeclinabiliter praemittitur Substantivo absque omni generis aut sexus discrimine in vtroque Numero, vt: *vettem jó almát, jó figét, jó fát, jó almákat, jó figéket, jó fákat*, emi bonum pomum, bonam

nam ficum, bonum lignum, bona poma, bonas ficus, bona ligna. *Megadtam a' jó búdnak az illendő árát, perfolui boni tritici iustum pretium. Melly szolgát, melly szolgákat, akarod, hogy béhivják, quem seruum, quos seruos, vis, vt vocem. Ma főzött a' gazd'-aszszony aszszaltt szilvát kolbászzal, hodie coxit hera tosta pruna cum farcim-nibus.*

§ 77.

Si Adiectiuum ponitur sine Substantino, illud declinatur, vt: *ma vettem egy sz kér fát, de nyersét, nem szárazat, hodie emi plaustrum lignorum, sed humidorum, non siccorum. Hoztál-é sok rákot? Nem igen sokat, tulistine multos cancos? Non adeo multos. Hány lúdat vettél? Kettőt, negyet, batot, quot anseres emisti? Duos, quatuor, sex. Mitsodás kolbászt árúlnak a' piaztan? Sülttet, főttet, füstölttet, qualia farcimina vendunt in foro? Assa, cocta, perfumata.*

§. 78.

Adiectiuus Numeralibus, nunc Singularia, nunc Pluralia Substantiua adduntur, vt: *a' mészáros vett tíz ökröt & tíz ökröket, hat tehenet & hat teheneket, nyóltz disznót & nyóltz disznókat, lanio emit decem boues, sex vaccas, octo porcos. Az én házamhoz szállott három katona & három katonák szállot-tanak*

zanak a' bázambox, tres milites hospitantur in mea domo.

§. 79.

Ad Interrogatium *mennyi* quantus respondetur, vel per

1. *Redditium*: *annyi, ennyi, a' mennyi* tantus, vt: *mennyit vettél?* *A' mennyit kaphattam, tsak annyit, épen ennyit*, quantum emisisti? quantum potui acquirere, solum tantum, plane tantum. Vel per

2. *Postpositionem val* Nomini mensuram aut quantitatem certam significanti suffixam, vt: *mennyi bort megittál?* *Két pohárkával, egy itfzével, bárom meszellyel, egy pinttal*, quantum vini bibisti? Duo poccella, vnam iustam, se-qui alteram iustam (tres sextarios) vnam Pintam. *Mennyi bort vettél?* *Hat hordóval*, quantum vini emisisti? Sex dolia. *Mennyi búzát hoztatok?* *Nyóltz 'sákkal, két szekérrel*, quantum tritici tulistis? Octo faccos, duos currus. *Mennyi sz'vát szedett a' tselédünk?* *Három kosárral, puttonnal*, quantum prunorum collegit nostra familia? Tres corbes, qualos (repleuit prunis). *Vagy bárom tsomó dohánnyal kedveskedém Kendnek*, aut tres fasciculos Dohanae (herbae Nicotianae) gratificabar Dominationi Vestrae. Vel per

3. Dictionem encliticam *nyi* Nomini mensuram aut quantitatem significanti suffixam, ut: *mennyi lisztet vagyon?* Tsak egy ma-*ok-nyi*, 'zak*nyi*, quantum farinae habes? Tantum vnum pugillum, saccum. *Mennyi fátok vagyon?* Három ó*l**nyi*, quantum lignorum habetis? Tres orgyas.

NOTA I. Dictio enclitica *nyi* est declinabilis, atque adhibetur cum specialem mensuram, aut certi temporis articulum, aut intercapedinem indicamus, atque vbi Adiectiua: *hosszu* longus, *magas* altus, *mély* profundus, *széles* latus, in oratione occurrunt, siue explicite, siue implicite, ut: *ástam egy arasznyi mély's széles vermetskét*, fodi foveam vnam spitamam profundam & latam. *Melly mély ez a' verem?* Egy arasznyi, két ó*l**nyi*, quam profunda est haec fouea? Vnam spitamam, duas orgyas. *Vettem két újnyi széles pafszamantot*, emi fimbriam duos digitos latam. *Egy lábnyi, bat ólnyi magas falt rakatok*, curo aedificari murum vnum pedem, sex orgyarum altum. *Vagyon nvóltz ólnyi hosszú tsűröm*, habeo horreum octo orgyarum longum. *Mennyi fát vettél?* Egy ól*nyit*. Quantum ligni emisti? Vnam orgyam.

NOTA II. Nomina mensurae aut dimensionum sunt: *baj-szál* crinis, *új* digitus, *arasz* spitama, *láb* pes, *könyök* cubitus, *rész*, *sing* vlna, *ól* orgya, *mértt-föld* (*mér-föld* & *mély-föld*) milliare, *daráb* parafanga (frustum) font pondo, *má'za* centenarius cet. Quibus singulis enclitica dictio *nyi* suffigitur, prout praecedens Interrogativum *mennyi* quantus postulat.

§. 80.

Ad Interrogatium *mennyire* quam longe, *melly bosz/zú* quam longus, *melly magas* quam altus, *melly mély* quam profundus, *melly széles* quam latus respondetur per dictionem encliticam *nyira*, *nyire*, quae suffigitur Nomini dimensionem significanti, vt: *mennyire elkészerted a' bátyádat?* Két mértt-földnyire, quam longe comitatus es fratrem tuum? Duo miliaria. *Melly mélyen ástál?* Három úinyira, hét lábnyira, nyóltz ölnyire, kilentz réfnnyire, quam profunde fodisti? Tres digitos, septem pedes, octo orgyas, nouem vlnas. *Egy arasznyira elvágatok a' mentémből,* vna spítama decurtari curabo meam chlamydem. *Két singnyire kibúztá a' sinort, a' húrt,* ad duos vlnas extendit zonam, chordam.

§. 81.

Comparatiuus & Nominalis & Aduerbialis exprimitur per *Postpositionem nál. nél*, quae suffigenda est comparatorum alteri, quod superatur ab altero, vt: *a' ser oltsóbb a' bor-nál*, cereuisia est vilior vino. *A' bor drágább a' ser-nél*, vinum est carius cereuisia. *Jobbán szeretem a' borsót a' lentsénél*, magis appeto pisa quam lentes.

NOTA I. Comparatiuus etiam exprimitur per: *mint*, *bogy nem mint*, *bogy sem mint*, *Postpositione nál, nél* omíssa, vt: *a' ser oltsóbb mint a' bor*,
vel

vel *a' ser oltsóbb, hogy nem mint a' bor, vel, a' ser oltsóbb, hogy sem mint a' bor, cerenisia est vilior vino. A' bor drágább mint a' ser, vel, a' bor drágább, hogy nem mint a' ser, vel, a' bor drágább, hogy sem mint a' ser, vinum est carius cerenisia.*

NOTA II. Mensurae excessus exprimitur per Postpositionem *val, vel*, vt: *az ötsémmél magasabb vagyok egy araszszal, vna spitama sum altior fratre meo. A' Kassai bor oltsóbb egy garassal az begyallyainál, Cassoniense vinum est vno grosso vilius submontano. Hány esztendővel vagy idősebb, ifjább én nálamnál? Hattal, kettővel, nyolcttzzal, quot annis es me senior, iunior? Sex, duobus, octo (annis)*

§. 82.

Si duo Substantiua rei diuersae combinantur, prius ponitur, vel in Nominativo, vel in Dativo; posterius autem accipit Suffixum tertiae Personae Singularis vel Pluralis Numeri per omnes casus declinabile, vt: *az Úr háza, házai & az Úrnak háza, házai, domini domus. A' biró & bi:ónak réte, rétei, iudicis pratum, prata. A' szomszédom & a' szomszédomnak kerte, kertei, mei vicini hortus, horti. A' Magyarok & a' Magyaroknak szokások, szokásaik, Hungarorum consuetudo, consuetudines. Húsvét innepe, festum Paschatos. Pünkösöd hava, mensis Maius. Bójt-elő hava, mensis Februarius (ieiunii primus mensis)*

§. 83.

Si tria Substantiua rei diuersae concurrunt, primum ponitur in Nominatiuo, secundum in Datiuo cum Suffixo debito (§. 82.); tertium autem accipit Suffixum, vel Singulare, vel Plurale, vt: az *Úr frigy-ének ládá-ja*, arca foederis Domini. *Leltem a' szomszédom inaskájá nak könyv-ét*, könyv-eit, inueni librum, libros puelli vicini mei. *Beszélltem az Úr' kotsis-á-nak fiával, leányival, feleségével*, locutus sum cum vxore, filiabus, filiis aurigae domini. *Az Úr tselédjének szobája elég magas és tágas*, hypocaustum familiae Domini est sat altum & amplum. *Órómezt meg akarnám tudni az Úr szolgáinak fizetés-eket, béreket*, perlibenter vellem scire mercedem, salarium seruorum domini. *Bőjt elő havának negyedik napján érkeztem-el ide*, quarta die mensis Februarii huc adueni.

§. 84.

Si duo Substantiua de vna eademque persona, vel re, praedicantur absque Coniunctione, posterius horum tantum declinatur, vt: *láttam a' Felséges József Tászárt*, vidi Augustissimum Imperatorem Iosephum. *Azt olvastam Éli papról*, hoc legi de Eli sacerdote. *Éli papnak volt két istentelen fia*, Eli sacerdos habuit duos impios filios. *Abszolom*

vala a' Dévid Királynak fia, Absolomus erat filius Regis Daudidis. *Dávid Próféta'nak 'zoltári*, psalmi Daudidis prophetae. *Havasi Antalnak hivnak engemet*, ego vocor Antonius Havasi. *Vess rá vagy két kapa földet*, iniice aut duo pastina terrae.

§. 85.

Nomen familiae, aut cognomen, praemittitur nomini baptismali, vt: *Kis Antal*, Antonius Kis. *Fodor András*, Andreas Fodor. *Szántai József*, Iosephus Szantai. *Fekete Pál*, Paulus Fekete. *Nagy Ferentz*, Franciscus Nagy.

§. 86.

Nomen baptismale praemittitur Substantiuo Appellatiuo, vt: *József Tsászar*, Imperator Iosephus. *Károly Király*, Rex Carolus. *István déák*, scriba (scholaris) Stephanus. *János fiam*, meus filius Ioannes. *Pál legény*, sodalis Paulus. *István mester*, magister (sodalis) Stephanus. *Hidd-be András kotsist*, voca aurigam Andream.

I I.

DE SYNTAXI VERBORUM.

§. 87.

De Constructione Verbi cum Nominatiuo.

Verbi *vagyok* tertia Persona vtriusque Numeri ponenda inter duos Nominatiuos rei diuersae omittitur in Praesenti Indicatiui: in reliquis autem Temporibus & Personis recte adhibetur, vt: *Mi az?* quid est hoc? *Kitsoda ez Úr?* quis est ille dominus? *Minden tzigány kovács,* omnis Zingarus est faber. *Nem minden kovács tzigány,* non omnis faber est Zingarus. *Az inas pájkos,* & *pajkos az inas,* puer est petulans. Hinc perperam diceret: *az inas nagyon pájkos,* aut, *pajkos nagyon az inas:* *az inások vannak pájkosok,* aut, *pajkosok vannak az inások.* Recte autem dixeris: *az inas volt pájkos;* *az inások lesznek pájkosok,* puer fuit petulans; pueri erunt petulantes. *A' bor jó,* vinum est bonum. *Jó a' bor,* bonum est vinum. *Igen rossz ser ez,* haec est valde mala cereuisia. *Az én szomszédom kő-rakó,* meus vicinus est faber murarius. *Az én*
M 2 *fiam*

*fiam szűts, meus filius est pellio. Az én fiam
mester-emberek, mei filii sunt opifices.*

§. 88.

Eadem tertia Persona Verbi *vagyok* omit-
titur, quando Nomen solum positum inte-
gram propositionem constituit, vt: *jó, hogy
eljöttél, bonum est, quod adueneris. Nem
jó az embernek egyedül lenni, non est bonum
homini esse solitario. Jobb, megházasodni,
mint égni, melius est ducere in matrimo-
nium, quam vri. Nehéz, elhagyni a' kávé-
zást, durum est, intermittere forbillationem
potus Caue. Könnyű, tsűőlni a' szegényt;
de nehéz megruházni, faci'e est, illudere pau-
peri; durum vero, (eundem) vestire.*

§. 89.

Nomen appellationis honorificae *Kend,*
Kegyelmed in Plurali positum (§. 21. not.)
construitur cum Verbo Singularis Numeri
in tertia Persona, vt: *mint vagyon Kentek,*
Kegyelmetek? Vt valetis (stylo patriae po-
pulari dicimus: vt valent Dominationes
Vestrae?) *Azt mondta Kentek, Kegyelmetek,*
hoc dixerunt Dominationes Vestrae. *Mit
tűnált Kentek, Kegyelmetek?* quid fecerunt
Dominationes Vestrae. *Hol műlatozott Ken-
tek, Kegyelmetek olly soká, vbi tam diu mo-
ratae fuerunt Vestrae Dominationes.*

§. 90.

§. 90.

De Construptione Verbi cum Genitiuo.

Genitium postulant *vagyok* *sum*, & *lé-
zek* *fio*, quando possessionem, proprietatem, praerogativam & officium aut munus designant, vt: *Ki fia vagy te? A' börtönöse,* cuius es tu filius? Praeconis. *Ki embere Kend? A' Grófé,* cuius es tu homo (mancipium)? Comitibus. *Ki-é ez a' kert? Az Úr-é, a' biró-é,* az enyim, cuius est hic hortus? Domini, iudicis, meus. *A' koldusoké,* házanként kéregetni kenyeret, mendicorum est domatim rogare panem. *Tak a' Királyé* törvényt szabni és kiadni, solius Regis est legem ferre ac publicare. *A' biráké a' pöröknek eligazítása,* iudicum est diremtio litium. *A' földes Uraké fel-szabadítani a' szőlőket,* Dominorum terrestrium est vindemiationem permittere. *Ki jobbágysai lésztek tik? Senki Pál Uramé,* cuius fietis vos subditi? Domini Pauli Senkii.

§. 91.

De Construptione Verbi cum Datiuo.

Quae necessitatem significant, qualia sunt: *kell* oportet, *opus* est, *szükség* necessitas, *szükséges* necessarius, construuntur cum

Datiuo, vel solo, vel sequente Infinitiuo, vt: *kenyér kell az inasnak, puero est opus pane. A' száraz fa szükséges a' szakátsnak, coquo est opus arido ligno. A' katonának vagyon szüksége a' puska-porra, pulvis pyrius est opus militi. A' déáknak kell járni az iskolába, és a' kereskedőnek a' vásárookra, scholarum oportet ire in scholam, & quaeestorem ad nundinas. A' kereskedőnek szükséges, (vagyon szüksége) kijárni a' vásárookra, negotiatorem oportet frequentare nundinas. Vané szükséged oda menni (menned) estne tibi illuc eundum.*

§. 92.

Verbi *vagyok* tertia Persona vtriusque Numeri per omnes Modos & Tempora construitur cum Datiuo, quando idem significat ac habeo; res autem possessa accipit Suffixum personis ac rebus possidentibus conforme, vt: *az ötsémnek vagyon szép kakasa, frater meus habet pulchrum gallum. Nékünk vagyon friss kakasunk, nos habemus vegetum gallum. A' Szeretseneknek vannak szép fejér fogaik 's göndör hajszálaik, Aethiopes habent pulchros albos dentes & crispōs crines. Nékem van két bizlaltt ludam, ego habeo duos faginos anseres. Némelly ökröknek vannak nagy szarvaik, quidam boues habent magna cornua. A' biráknak vagyon*
szép

szép kerte, háza, iudex noster habet pulchrum hortum, pulchram domum. *E' kutyának van síma szőri*, hic canis habet glabros pilos. *Ennékem vagyok két fiam*, habeo duos filios. *Há y fiad vagyok tenéked?* quot habes filios? *A' bátyámnak volt három fia*, meus frater habuit tres filios. *Nékünk vagyok szép kertünk*, nos habemus pulchrum hortum. *Nékünk vannak szép kerteink*, nos habemus pulchros hortos. *Az átsoknak vannak sokféle fészeik*, fabri lignarii habent multiplices secures (ascias). *A' sógoromnak volt két fia, voltanak két fia*, affinis meus habuit duos filios.

NOTA Dativus non raro omittitur, quem supplet quasi ac prodit Suffixum Declinationis, vt: *Hány fiad van?* quot habes filios? *Négy leányom volt ugyan*, de mind egyiglen meg-bóltanak, habui quatuor filias, sed omnes ad vnam vsque mortuæ sunt. *Most vagyok hat ökrünk, négy lovunk, hét lúdunk*, tiz tebenünk, nunc habemus sex boues, quatuor equos, septem anseres, decem vacca. *Van-e' pénzed?* habesne pecuniam? *Sok bajom van*, habeo multas molestias. *Mindent, a' mitek vagyok, vigyetel-el*, omne, quod habetis, aufertote.

§. 93.

Nints, nintsen, non est, aut, non habet, est Singulare, *nintsenek* non sunt, aut, non habent, est Plurale; id quod etiam tantum in tertia Persona vtriusque Numeri Præ-

fentis Indicatiui vsurpatur, construitur cum Dativio, qui tamen etiam omitti potest, si Suffixum debitum Nomini ceu rei possessae (rectius deficienti) subnectatur, vt: *nékem nintsen feleségem, házam, kertem, &*, omisso Dativio *nékem*, vt: *nintsen feleségem, házam, kertem*, non habeo vxorem, domum, hortum. *Ennékem nintsenek szolgáim, házaim, gyermekeim*, non habeo seruos, domos, liberos. *A' bátyámnak nintsen lova, felesége, gyermeke, báza*, frater meus non habet equum, vxorem, liberos, domum. *A' sógoromnak nintsenek jó-akarói*, affinis meus nullos habet fautores. *Vané lovad? Nintsen, nints bizmy*, habesne equum? Certe non habeo. *Most nintsen szükségünk a' Biróra*, nunc nobis non est opus iudice. *Szegény legény katona nintsen felesége*, miser iuuenis miles non habet vxorem. *Nintsen senki, a' ki az én álmodat megmagyarázná*, nemo est, qui mihi meum somnium interpretaretur.

NOTA I. Loco *nints, nintsen, nintsenek* dicitur: *sints, sintsen, sintsenek* quando pernegatio aut exclusio innuitur; item quando Numerales Cardinales egy praecedunt, vt: *egy fillére, krájtárja, polárdia, garasa sints ennek a' szegénynek*, hic pauper ne obolum, cruciferum, polturam, grossum quidem habet. *Egy tehene sints, nem hogy volna tsordája*, ne vaccam quidem habet, multo minus armentum. *Akla sints, nem hogy báza volna e' jámbornak*, ne caulam quidem habet hic pauper, nedum domum. *Van-e' széna a' gazda uram?*
Nin-

Nintsen. Hát zab vagyon e'? *A' sints*, habetne (estne) foenum, domine caupo? Non est (non habeo) Ergo auenam habetne? Neque hanc habeo. *Itthon vannak-e' az urfiak?* *Nintsenek. Hát a' Kis - asz/zonyok?* *Azok sintsenek itthon*, suntne domicelli domi? non sunt. Ergo domicellæ? Nec illæ sunt doml. *Nem lévén okok a' szomszéd népeinknek, hogy tőlünk féljenek, magunknak sintsen, mitől rettegnünk*, cum vicini populi non habeant causam, vt nos metuant; neque nos habemus, quod metuamus. *Minek a' lopó, mikor nints, mit lopni*, cui bono est siphon, quando non est, quod expromas (siphone.)

NOTA II. Reliqua Tempora exprimuntur per Tempora Verbi *Vagyok* Aduerbio negandi *nem, sem, se* præmissio, vt: *A' bátyámnak soha nem volt jó szolgálja*, frater meus nunquam habuit bonum seruum. *A' fogorodnak nem leszén olly hamar háza*, affinis tuus non tam cito habebit domum. *Ha szólóm nem volna, nem tartanék vintzlért*, si non haberem vineam, non seruarem vinitorem. *Soha se volt házam, nem-is lesz*, nunquam habui domum, neque habiturus sum.

§. 94.

Verba nuncupandi, existimandi, cognoscendi, destinandi, intercedendi aut precandi & imprecandi construuntur cum Dativo, vt: *Pálnak hívják az ötsémet*, meus frater vocatur Paulus. *Kit tettenek bírónak?* quem constituerunt iudicem? *A' Lengyelek választották magoknak Királyjoknak* *Punyatovszky Stanizló Augustust*, Poloni elegerunt sibi

in Regem Stanislaum Augustum Punya-
tovszky. *Igen ionak itélem én azt*, ego hoc
bonum iudico. *Helyesnek álítom*, decorum
puto. *Szépnek tartom*, pulchrum existimo.
Gaz embernek tartom a' fogorodat, ego habeo
(declaro) affinem tuum pro infami homine.
A' leányomat elszántam tsak inester-embernek,
nem Katona-tisztnek, filiam meam destinavi tan-
tum opifici, non Officiali militi. *Könyörögjünk*
's esedezzünk a' Felséges Úr Istennek, suppli-
cemus Deo Optimo Maximo. *Elmehetsz ka-*
tonának, potes nomen militiae dare. *An-*
nak-is mégyek, dabo vtique.

§. 95.

De Constructione Verbi cum Accu-
satiuo.

Omnia Verba, tum Directa, tum Indi-
recta, quae actionem significant, ad-
sciscunt Accusatiuum, vt: *Mit tsindlsz*? ~
quid facis? *Azt tsindlom*, hoc facio. *Mit*
tsindljak? quid faciam? *Azt tsindljad*, hoc
facias. *Mit tsindlnék*? quid facerem? *Azt*
mondanám, hoc dicerem. *Szegd-meg a' kenye-*
ret, accidas panem.

§. 96.

Verba, quae construuntur cum: *tége-*
d t, *tikteket*, *benneteket*, assumunt pro ter-
minatione primae Personae Singularis Nu-
meri

meri per omnia Tempora Indicatiui ac Coniunctiui syllabam *lak* aut *lek*, vt: *jól lát-lak*, *látálak*, *lállalak*, *lálnálak*, *tégedet*, *tikteket*, *benneteket*, *bene video*, *videbam*, *vidi*, *videam*, *viderem te*, *vos*. *Nagyon verlek*, *verélek*, *vertelek*, *verjelek*, *vernélek*, *tégedet*, *tikteket*, *benneteket*, *valde percutio*, *percutiebam*, *perculsi*, *percutiam*, *percuterem te*, *vos*.

§. 97.

Verba memoriae ac obliuionis: *emltek*, *emlegetek*, *el-feleitem* construuntur cum Accusatiuo, vt: *emlitem a' jó időt*, recordor boni temporis. *Igen gyakran emlegette azt szegény atyám*, hoc saepissime commemorauit pauper (beatus) pater meus. *Elfelejttem a' te szitkaidat*, *a' te bosszszontásodat*, *bántásodat*, obliuiscor tuorum maledictorum, tuae irritationis, laesionis tuae.

NOTA Horum vero deriuata: *emlekezem*, *emlekeztetem*, *el-felejtkezem*, *el-felejtkeztetem* recipiunt Postpositiue *ról*, *ról*, *ra*, *re*, vt: *Meg-emlékezzél a' Szombatról*, memento diei Sabbathi. *Emlekezem mondására*, *igéretire*, meminisse sermonis, promissi eius. *El-felejtkezttem az emberről*, oblitus sum huius hominis. *Emlekezzél rólunk*, *rólunk*, memento nostri, mei. *Emlekeztetem őt a' igéretire*, renocabo ipsi in memoriam promissum (faciam, vt meminerit sui promissi.)

§. 98.

Verbum mirandi *tsudálok* regit Accusativum, vt: *tsudálom ez világnak állapotját*, miror statum huius mundi. *Tsudálom a' te szorgalmatoságodat*, miror tuam diligentiam.

NOTA Huius derivativum *tsudálkozom* construitur, vel cum Postpositione *en*, *on*: vel cum Postpositione *rajta*, cui suffigas, licet, Suffixa omnium Personarum, vt: *Tsudálkozom a' te nagy baragodon*, *a' te baragodnak nagyságán*, *a' te emberségeden*, miror tuam magnam iram, iræ tuæ magnitudinem, tuam humanitatem. *Mit tsudálkozol rajtam rajta*, *rajtunk*, *rajtok*, quid miraris me, illum, nos, illos. *Mink épen nem tsudálkozunk rajtad*, *rajtarok*, nos plane non miramur te, vos.

§. 99.

De descriptione formae ac qualitatis.

Cum formam aut qualitatem (mores, cum bonos, tum malos, bonitatem aut huius contrarium) personae vel rei describimus, adhiberi solet Verbum *Vagyok* & *Lészek* cum Adiectiuo & Substantiuo, ita quidem, vt Substantiuo, quod est I. Declinationis, & in Vocalem desinit, suffigatur syllaba *jú*; quod vero desinit in Consonam, huic suffigatur littera *ú*: quodsi autem Substantivum est II. Declinationis, atque in

Vo-

Vocalem definit, ipsi suffigenda est syllaba *jû*; *û* autem, si definit in Consonam, vt: *Rakel vólt szép ortzájú*, Rachel fuit pulchrae faciei. *Az ötsém lészén görbe hátú, nagy ajakú, magas homlokú*, meus frater erit gibberoso dorso, magnis labiis, altae frontis. *Akitőfel vót nagy elméü, de rossz h tû, és gyalázatos kimenetelü*, Achitophel fuit mentis perspicacis, sed malae fidei & propudioso exitu. *A' te atyád vólt éles eszü, szabad nyelvü*, pater tuus fuit acri ingenio, & liberioris linguae. *Én minden bizonnyal mennék katonának, ha magasabb termetü, és ép lábü vólnék*, ego certo fierem miles, si forem altioris staturae, & integro (sano) pede. *A' néném már lett józan életüvé*, mea soror iam est facta sobriae vitae.

NOTA I. Idem obtinet, cum loco *Vagyok* & *Lészek* ponitur Nomen Substantivum, cuius formam aut qualitatem describimus; vt: *Tegnap vólt én nálam nagy tudománvú ember*, *nagy édemü Tiszt*, *kegyes életü pap*, heri fuit apud me vir magnae eruditionis, bene meritus Officialis, sanctae vitae sacerdos. *Vagyon éles elméü inaskám*, habeo puellum acris ingenii. *Ittam édes izü b rt*, bibi vinum dulcis saporis. *A' méjáros bajtott nagy szarvu ókróket*, lanio exit boneis magnis cornibus. *Jákób nem kedvelte a' tsibás 's gyenge szemü Léát*, Jacobus plane non deamavit Leam lippis oculis. *Boldog emlekezetü Gergely*, Gregorius beat e recordationis (memoriae) *A' bátvám-nak vagyon szép ortzájú, magas termetü, de fellette igen homis nyelvü szolgalója*, frater meus habet ancillam pulchrae faciei, altae staturae,

rae, sed valde fallacis (doctae) linguae. *Láttam a' nagy szájju leányt*, vidi (loquacem) maledicam puellam. *Vastag orru és ajaku szakáts*, coquus crasso naso & crassis labiis. *Nagy erejű és bátor szívű katona*, miles magni roboris, & intrepidi animi. *Vettem zöld színű posztót*, emi pannum viridis coloris. *A' derék termetű leányok nem igen kapnak a' veres bajú legényeken*, elegantis staturae puellae non valde depereunt iuvenes rufo crine.

NOTA II. Si Nomen Proprium appellandum est de nomine, dictio *név* suffigitur vi (§ 99. Not. 1.) ipsique Nomini Proprio subjungitur, vt: *El-botsátottam András nevű legényemet*, dimisi sodalem Andream nomine. *Egy évtendeig laktam Korszika nevű szigeten*, vnum annum habitavi in insula, nomine Corsica. *Hidd-be Erső nevű jógálónkat*, voca ancillam nostram nomine Elisabetham.

§. 100.

De Constructione Postpositionum,

quarum notitia est compendium totius Syntaxeos quoad Nominum & Verborum constructionem.

1. **B**a, ban, be, ben, in, construitur cum Nominibus & Verbis fiduciam, participationem, scientiam, aut his contrarium significantibus, vt: *nem bizakodom az én erőmben*, non confido meis viribus. *Nem voltam részes, részetlen a' lopásban*, non fui particeps, experts furti. *Minden bizonnyal léssen részünk a' nyereségben*, certo certius habeb-

habebimus partem lucri. *Mindnyájan meg-részesülünk benne, nos omnes participabimus de hoc. Hiszek az Istenbe, credo in Deum. Bizom az Istenbe, confido Deo. Az Istenbe-való bizodalمام már el-i kezdett fogyni a' nagy szorúltságomban, nea in Deum fiducia iam coepit deficere in magna mea angustia. Tsak egyedül te benned bizunk, ób Felséges Úr Isten, tibi soli, Deus summe, confidimus. Én vagyok tudós a' dologban, ego sum conscius huius rei. Épen kívánságomra részesültem ez idén a' szülő-evében, plane ad votum participavi hoc tempore de vuis. Az Istenbe-való bit, fides in Deum.*

NOTA I. Quando Postpositio *ba, be, Nomini*, quod locum significat, suffigitur, motus vel iter ad locum significatur, vt: *bémégyek a' házba, a' kertbe*, ito in domum, in hortum.. Postpositio autem *ban, ben*, aequae adiecta Nomini locum significanti, nunc quietem in loco, nunc tempus, quo quid fit aut occipitur, denotat, vt: *voltam a' házban, a' kertben*, fui in domo, in horto. *Ebben az időben*, hoc tempore. *Más órában jőjj én hozzám*, alia hora venias ad me. *Az elmúlt esztendőben voltam Pósonyban*, anno praeterito fui Posonii. *Az harmadik hónapban*, tertio mense. **BEN** cum Suffixis positum geminat N, vt: *benne in illo, benned in te &c.*

NOTA II. Ad vitandam Cacophoniam *ban*, pro *ba* ponitur, vbi insequens dictio incipit a Vocali, vt: *az Úr' grátziájában ajánlom magamat*, commendo me gratiae Domini.

2. *Előtt* ante, *után* post, construitur cum Nominibus tempus significantibus, quibus Postpositio *val*, *vel* suffigitur, vt: *két órával ez előtt*, *ez után*, duabus horis ante, post hoc. *Az után hat nappal, héttel, esztendővel*, posthaec sex diebus, hebdomadibus, annis. *Tsak egynebány szempillantással ez után*, *ez előtt*, tantum aliquot momentis ante, post haec.

3. *En*, *on*, pro (valor aut pretium rei innuitur per huius suffixionem) construitur cum Verbis mercandi, contrahendi, commutandi, vendendi, angendi, miserendi; vt & cum Nominibus locum ac tempus, quo quid evenit, significantibus, vt: *nyóltz pénzen, négy krajtzáron, árúlják most itten a' bort*, nunc hic vendunt vinum octo nummis, quatuor cruciferis. *Tizenkét forinton beszegődtem a' gazdámmal egy esztendőre*, duodecim florenis pactus sum cum meo hero in annum. *Két ókrón tseréltem három lovat*, duobus bobus commutavi tres equos. *Hatszáz forinton adtam-el a' kertemet*, sexcentis florenis vendidi hortum meum. *Hat napokon dolgozzál; a' betediken az Úrnak Szombatja*, sex diebus labores; septimo est Sabbathum Domini. *Nem szánakoztoké az én állapotomon*, nonne vos miseret status mei. *A' Felséges Úr Isten könyörült a' bűnben esett emberi nemzeten*, Deus Optimus Maximus
mi-

misertus est in peccatum prolapsi generis humani. *Azon búsulok én, a' min te-is búsulsz, ea, qua tu re angeris, angor & ipse ego. A' szülék búsulnak az ő rosz fiaikon, parentes anguntur ob malos filios suos. A' télen, nem a' nyáron vólt az, hieme, non aestate, hoc fuit. Sed tavasz ver, ősz autumnus habent tavaszszal vere, őszszel autumnno, pro, tavaszon, őszén.*

OBS. *Nap, dies & éjtszaka, nox, non raro sine en, on adhibentur; atque Nap etiam Postpositionem val recipit, vt: Nappal, egész nap és éjtszaka dolgoztam, die, tota die ac nocte laboraui.*

4. *Hez, hoz, hóz ad, construitur cum Nominibus, Verbis & Aduerbiis, quae comparationem, fiduciam, decentiam, appropinquationem, similitudinem, aequalitatem, scientiam, aptitudinem, & his contraria significant, vt: eredetűnkre nézve vagyunk mindnyájan egyenlők egymáshoz, respectu originis nostrae omnes sumus aequales nobis inuicem. Az Isten nem egyenlő az emberhez, Deus non est aequalis homini. A' jobbágy nem egyenlő a' maga földes Úrához, subditus non est aequalis suo domino terrestri. A' tanulásnak ideje hasonlatos a' vetésnek idejéhez, tempus studendi est simile seminationis temporis. Kibez hasonlitasz engemet? Cui me assimilas? Majd majd közelitűnk a'*

városhoz, mox mox appropinquabimus vrbi. Szükségünknek idején tsak egyedül a' mindentudó, és mindenható Istenhez kell bízunk, necessitatis tempore soli omniscio & omnipotenti Deo confidendum est nobis. Közel az Úrhoz állottam, prope ad dominum steti. Ezy emberséges emberhez ingyen sem illik ez, hoc plane non decet virum humanum. Ez inkább illene az Urakhoz, mint sem a' parasztságához, hoc dominos potius, quam rusticos, deceret. Fa-tsikón nyargalózni illő, illendő, nem illetlen az inaskákhoz, pueros non dedecet equitare in arundine longa. Nem ért a' dologhoz, non intelligit rem. Én tellyeséggel nem tudok a' tántzhoz, ego plane nescio saltare. Jól ért a' tréfához, intelligit iocum, bene scit iocari. Nem tud, nem ért a' festéshez, non est peritus tinctionis, pictionis.

5. *Ig, iglan, iglen vsque ad, construatur cum Nominibus ad significandum terminum ad quem, vt: épen bárom napig mulatoztunk Kassán, triduum plane morati fuimus Cassouiae. Tsak holnapig leszünk mi itten, tantum vsque ad crastinum diem erimus hic. A' fársángosok tántzolnak épen hajnalig, virradtaig, bacchantes saltant vsque ad diluculum, summum mane. Posonyig elkészertem a' bátyámat, Posonium vsque sum comitatus fratrem meum.*

6. *Nál, nél* quam (alias, apud) construitur cum Comparatiuis, Verbis & Aduerbiis vim comparatiuam habentibus, vt: *a' ser oltsóbb a' bornál*, cereuisia est vilior vino. *A' bor drágább a' sernél*, vinum est pretiosius cereuisia. *Jóbban szeretem a' kávé-t a' pátyinkánál*, magis appeto (potum) Cane, quam vinum crematum. *Többre be-tsülöm a' Mádi bort a' Budai borná*, vinum Madense pluris aestimo quam vinum Budense. *Az agár sokkal frissebben fut a' kopónál*, vertagus currit multo celerius quam canis venaticus. *A' kotsma kedvesebb tenéked a' múb lyednél*, popina est tibi gratior officina tua.

7. *Nélkül* sine, construitur cum Adiectiuis & Verbis inopiam significantibus, vt: *útra ne indúljon, a' ki pénz nélkül szúkölködik*, iter ne ingrediatur, qui est indigus pecuniae. *Tik szúkölködték jó-akarók nélkül*, vos caretis fautoribus. *Jó tanács nélkül szúkölködő semmihez ne fogjon önnön magátol*, boni consilii indigus a semet ipso nihil aggre-diatur. *Eliehetek én kutya nélkül*, ego possum cane carere.

NOTA. *Nélkül* ad exprimenda Pronomina Personalia adhibitum expetit sibi praemitti Postpositionem *nál*, cui ad designandas Personas solita Suffixa Possessiuæ suffiguntur, vt: *Én nál-am nélkül*, sine me; *Te nál-ad nélkül*, sine te, *Ő nál-a nélkül*, sine illo, *Mi nál-unk nélkül*, sine nobis;

Ti nál-atok nélkül, sine vobis; *Ő nál-ok nélkül*, sine illis: aut etiam omiffis Pronominibus: *En, te, ő, mi, ti, ok.* (pro quo ultimo tantum *ő* poni solet) folis Suffixis adhibitis, vt: *Nálam nélkül, nálad nélkül, nála nélkül, nálunk nélkül, nálatok nélkül, nálók nélkül*, vt: *ellebet-sz-e (én) nálam nélkül?* potesne me carere? (*te*) *nálad nélkül elmebetünk mi a' szőlőbe*, nos possumus sine te abire in vineam, *Oda ne mennjetek nálunk nélkül*, nolite illuc ire sine nobis.

8. *Ra, re, ad* construitur cum Nominibus & Verbis, quae dignitatem, aestimium, condemnationem, institutionem, coactionem, necessitatem siue indigentiam, iter, conatum, studium aut affectationem honorum, & dilationem temporis significant, vt: *nem méltó a' nap-fényre*, non est dignus radiis solaribus. *A' káromkodó méltó az balálra*, blasphemus est dignus morte. *Az akasztó fára i el k a' tolvaj kat*, fures damnant ad patibulum. *Móltansággal felette igen szorúltam a' pénzre*, nunc est mihi summa necessitas pecuniae. *Minden embernek vagyon szüksége a' ruhákra, ételre, itálra, nyugodalomra*, omnes homines habent opus vestibus, cibo, potu, quiete. *Ezt a' vásznót betsúltam volna bat garásra, tizennyóltz krajtzárra, harmintzbat pénzre*, hanc telam aestimaui sem sex grossis, octodecim cruciferis, triginta sex nummis. *Mindnyájan vágyódnak tisztásra*, omnes concupiscunt honores. *Igen kevesen igyekeznek szent életre*, valde pauci stu.

student sanctimoniae vitae. *Hólnap virrad-tára, virradóra elindúlunk innen, cras summo mane, ipso diluculo discedemus hinc. Minék balogatod e' dolgot hólnapra, a' jóvó hétre? quare differs hoc negotium in diem crastinum, in futuram hebdomadem? Kitsoda tanítóit tégedet a' szám-vetésre, az ének-szóra, a' tántzra? quis te docuit Arithmeticam, Vocalem Musicam, saltationem? Te veled nem sokra mehet k, laterem lauo, (tecum non possum ad multa ire, i. e. nihil te docere queo.)*

NOTA. *Ra* suffigitur tertiae Personae Singularis Numeri Temporis Praeteriti Perfecti Modi Indicativi in Verbo directo in his Verbis: *Hallom, audio, látom, video, tudom, scio.* In priore mutatur *O* in *A* vt: *Fülöm ballattára* pro *ballottára*, me audiente. *A' nép láttára*, spectante populo. *szemem láttára*, me spectante, coram me. Eadem quoque Postpositio *ra* cum Verbo *tudom* hocce modo combinatur: *Tudtomra, tudtodra, tudtára, tudtunkra, tudtatokra, tudtokra*, Verbo *adok & vagyok* in auxilium assumpto, vt: *adta tudtomra*, significavit mihi. *Nem adtam, nem-is adom tudtokra, tudtat kra*, non notificavi, nec notificabo illis, v bis. *Vólt tudtokra*, sciuerunt. *Vólt tudtodra*, sciuisti. *Lé/zen tudtodra*, scies. *Adrák tudtodra*, significauerunt tibi.

9. - *Ra nézve, - re nézve* respectu huius, suffigitur Nominibus ac Pronominibus ad indicandam relationem ad rem & personam, aut restrictionem innuendam, vt: *a' szán-*

tásra nézve igen szükséges volna most az effő, respectu arationis (quasi diceret: ad arationem respiciendo) *effet nunc pluuiá valde necessaria. Erre nézve,* respectu huius. *A' mellyre nézve,* cuius respectu. *Istenre nézve,* respectu Dei. *A' Királyra nézve,* intuitu Regis. *Pénzre nézve nem szorúltam én még a' te erszényedre, segitségedre,* intuitu pecuniae nondum fuit mihi opus tua crumena, tuum auxilium.

OBS. Quidam interferunt dictionem *való* inter *ra, re* & *nézve* mediam, vt: *Istenre való nézve, a' Királyra való nézve* quae num necessaria, an superflua hocce loco sit dictio, definire nolo.

10. *Ról, ról de,* construitur cum Nominibus & Verbis accusationem, conuictionem, deprecationem, curam aut sollicitudinem, consultationem ac meditationem significantibus, vt: *a' szolgánk bévádoltatott a' lopásról,* seruus noster est accusatus furti. *Kitsoda meggyőzhet engemet a' hűnről, a' hazug ágról?* quis me potest conuincere peccati, mendacii? *Az emberek leginkább gondolkznak a' kenyérről,* homines quam maxime sunt solliciti de pane. *Miről tanátskoztok? A' te balálodról, betegségedről,* de quo consultatis? De tua morte, morbo tuo. *Az orvosok tanátskoznak a' betegnek előbbeni egészségének visszaterítéséről,* Medici meditantur de restituenda pristina sanitate morbi. *Minden nap gondolkodom az Istennek dolgairól,* quo-

quotidie meditor de operibus Dei. *Elmélkedem az Istennek rólunk-való gondviseléséről, meditor de Dei prouidentia de nobis. Megbatsásson Kend a' tréjá ól, parcat ioco. Követem Kendet a' kalmatlankodásomról, deprecor de incommodatione.*

II. Tól, tól de, construitur cum Nominibus & Verbis: metum, terrorem, tremorem, horrorem, abominationem, abstinentiam & interrogationem significantibus, vt: *a' veszszótól-való félelem miatt nem maradtam-ki az iskolából, ob metum virgae non emanfi ex schola. Nem félszé az Istentől, nonne times Deum? Tsak attól tartok én, hoc tantum metuo. Mit rettegsz az haláltól? Által-viszen a' mennyekbe, quid metuis mortem? traducit te in coelum. Igen nagyon irtószom a' bor-italtól, a' pá'yinkdtól, valde abhorreo a vino, a vino adusto. Nagyon elremúltam az iszszzonyú mennydörgések-től és villamásoktól, valde contremui ob horrenda tonitrua & fulgura. Tartóztatd-meg magadat a' katzagástól, tsúfolástól, baragtól, abstineas a cachinno, conuicio, ira. A' fiam azt kérdi, tudakoztatja ti tőletek, filius meus hoc quaerit ex vobis, percontatur a vobis. Minek kérdezeskedel a' tselédtől? quid quaeritas ex familia?*

12. Tól-fogva, en-fogva, on-fogva, nál-fogva, nél-fogva inde a, construitur cum

Nominibus tempus praeteritum significantibus, innuitque terminum a quo, ac instrumentum, quo quid occipitur, aut in quo actio peragitur ac terminatur, vt: *két nap-tól-fogva egy harapás kenyeret sem ettem*, inde a duobus diebus ne offam panis quidem edi. *Már négy héttől-fogva betegeskedem*, iam a quatuor septimanis aegroto. *Három esztendő-től-fogva törvénykezem a' fogorommal*, inde a tribus annis litem gero cum affine meo. *A' mézáros viszi az ökröt szarvánál fogva*, lanio ducit bouem, apprehenso cornu eius. *Késérd-el házaiglan ezt a' léány-aszszonyt kezénél fogva*, comiteris hanc virginem ad domum vsque manum eiusprehendendo. *A' derék Gavallérok karon, kezen fogva vezetik (bordo-zák) a' Dámákat*, Nobiles egregii, (illustri stemmate orti) ducunt illustres foeminas brachio prehenso.

13. *Után* post, (de qua vide num. 2. huius §. 100.)

14. *Úl, ül, in, ad*, construitur cum Nominibus & Verbis electionem, ordinationem, consecrationem, ac destinationem significantibus, vt: *szent elmélkedésemnek tárgyául kitépszem ezen igazságot*, in metam meditationis meae sacrae propono hanc veritatem. *Kit rendeltének strásául?* quem constituerunt vigilem? *Ganganellit választották Pápául*, Szentséges Atyául, Ganganellium ele-

elegerunt Pontificem Maximum. *Engemet fogadtanak kalaúzul, vezérül, me delegerunt (in) hodegum, ducem viae.*

15. *Vá, vé* in, construitur cum Nominibus & Verbis ordinationem, aut destinationem, & transformationem aut transmutationem significantibus, vt: *a' viz lett (változott, vált) horrá (borvá)* aqua mutata fuit in vinum. *Mindnyájan leszünk földdé és porrá,* omnes conuertemur in terram & pulueres. *Tégedet tésznek e' városnak fejévé,* te constituent caput huius urbis. *Miért nem lettél pappá, katonává, őtvefé?* cur non es factus sacerdos, miles, aurifaber?

16. *Val, vel* cum, construitur cum Nominibus & Verbis abundantiam, instrumentum, modum, potestatem aut potentiam, comitatum, causam, debitum, superpondium ac mensurae excessum significantibus, vt: *a' konyha teli füsttel,* culina est plena fumo. *Tele töltöttem a' pintze-tokomat borral,* cellam meam portatilem (thecam vinariam) repleni vino. *Az atya veri a' fiát vesz/zóvel, nem bottal,* pater castigat filium virga, non baculo. *Illy búval 's bajjal vóltam,* haec fuit mea sollicitudo, & moeror. *Ez előtt sokkal jobb állapottal vóltunk,* antea multo feliciore conditione fuimus. *Ez úttal vettem (kaptam) jutalmamat,* hac occasione (via) accepi praemium meum. *Az Úrral*

mentem-bé a' kertbe, cum domino iui in hortum. *Hat forinttal, arannyal, garassal, póltrával adós (tartozik) ennékem, debet mihi sex florenos, aureos, grossos, pulturas. Hány Máriással, Pettákkal, Kraitzárral adós? quot Marianis, Septenariis, Cruciferis tenetur? A' szomszédom tartozik még egy kőből búzával, vicinus meus debet adhuc vnum cubulum tritici. Négy órával, nappal, hóval (bónappal) esztendővel előbb, későbben eljöttem ám ide a' bátyámnál, fane quatuor horis, diebus, mensibus, annis prius, serius, veni huc fratre meo. Két fonttal többet nyom ez a' sűveg nád-méz amannál, hic pileus (haec meta) sacchari duobus pondo est grauior illo (illa). A' kotsis bir a' lovaknak hajtasával, auriga scit equos pellere, regere. Józan elmével bírok, sum sobrius.*

NOTA I. Comitatus quoque exprimitur syllabica adiectione *estől ostól*, vt: *A' szomszédunk elment a' szőlejebe feleségestől, gyermekestől, tselédestől. vicinus noster abiuit in suam vineam vna cum conjuge, libetis, familia. Tsontostól meg-ették a' zsirkéket, vna cum officulis absumserunt pullos gallinaceos. A' rosz hitű katonák el-szöknek lovastól, szerzámostól, malae fidei milites transfugiunt vna cum equis & phaleris. Daniel Próféta rontotta a' bálványt templomostól, Propheta Daniel destruxit idolum vna cum templo.*

NOTA II. Comitatus etiam sic exprimitur, si Nominali, quod comitatum innuit, aut Numeralibus adicitur syllabica adiectio aut dictio enclitica
ad,

ad, ed, od, praemisso Pronomine Personali cum suffixa Postpositione val, vel, vt: Hány emberrel volt ma a' vintzlér a' szőlőmben? hatod, tized, század, ezred magával, cum quot operariis (hominibus) fuit hodie vinitor in vinea? cum sex, decem, centum, mille, se connumerato (secum). Másod magammal voltam a' szőlőmben, ego cum altero fui in vinea mea.

OBS. Hæc loquendi, aut potius numerandi, ratio vnum quasi de comitatu detrahere, aut vno pauciores numerare ac cogitare quasi iubet.

§. IOI.

De Constructione Postpositionum separabilium.

Quando separabili Postpositioni Suffixum tertiae Personae suffigitur, ipsum Nomen, cum quo combinatur, in Dativio ponitur, vt: *időnek előtte*, ante tempus. *Az asztalnak alája vetette a' maga kését*, sub mensam proiecit cultrum suum. *Két esztendőnek utána lett az*, hoc factum est post duos annos. *Három hétnek előtte, utánna*, ante, post tres hebdomades. *Nyóltz napnak utána*, post octo dies. *A' Krisztusnak általa*, per Christum. *Pontzius Pilátusnak alatta*, sub Pontio Pilato.

§. 102.

De Nominibus Urbium, Oppidorum, Pagorum, quae singula termino loci comprehendimus.

Commoratio aut mansio in loco indicatur, si Nomini, quod locum domesticum significat, atque in Vocalem *A, E, O*, aut Consonam *D, K, R, S, TZ* definit, suffigitur Postpositio *en, on* (§.72. II. n.1. Obs.); quod si autem definit in aliam Consonam, eidem una cum omnibus locis exteris siue in Vocalem, siue in Consonam desinentibus, ut & domesticis in *I* exeuntibus, suffigitur Postpositio *ban, ben*, ut: *vóltam Lótsé-n, Rosnyó-n, Kassán, Nagy Várad-on, Késmá k-on, Szent Péter-e n, Eperies-en, Somos-on, Silymetz-en, Kőrmőtz-en*, fuit Leutschouiae, Rosnauiæ, Cassouiae, Magno-Varadini, Kesmarkini, S. Peterini, Eperieffini, Somosini, Schemnicii, Cremnicii. *Vóltam Pofonyban, Nagy-Szombatban, Tokajban, Szepsiben, Petriben, Bétsben, Debretzenben, Krákó ban, Varsó-ban, Lipsiá han, Prágá-ban, Ulmában*, fui Posonii, Tyrnauiæ, Tokaini, Moldauiae, Petrini, Viennæ, Debrecini, Cracouiae, Varsouiae, Lipsiae, Pragae, Ulmae. Sed *Eger Agria, & Mór Modra*, cum paucis aliis expetunt Postpositionem *ban*, ut: *vóltam Egerben, Mórban*, fui Agriae, Modrae.

§. 103.

Demigratio ex loco indicatur, si Nomi-
 ni, quod locum demesticum significat,
 atque in Vocalem *A, E, O*, aut Conso-
 nam *D, K, R, S, TZ* desinit, suffigitur
 Postpositio *ról,ról*: quodsi autem desinit
 in Consonam aliam & Vocalem *I*, eidem vna
 cum omnibus locis exteris siue in Vocalem,
 siue in Consonam desinentibus suffigitur Post-
 positio *ból, ból*, vt: *bonnan jósz. Kassáról,*
Lótséról, Rosnyóráól, Nagy-Váradról, Kés-
márkról, Sz. Péterról, Eperiesról, Kőrmöztz-
ról; Ulmából, Szepesból, Tokajból, Prágából,
Pesonyból, Bétsból, vnde venis? Cassouia,
Leutschouia, Rosnauia, Magno-Varadi-
no, Kesmarkino, Eperiesino, Cremnicio,
S. Peterino; Ulma, Moldauia, Tokaino,
Praga, Posonio, Vienna. Eger & Modor
 cum paucis quibusdam adsciscunt Postpo-
 sitionem *ból, ból*, vt: *jöttem Egerból, Mo-*
dorból, Agria, Modra veni.

§. 104.

Transitus per locum indicatur, si No-
 mini locum significanti suffigitur Postpositio
en, on, (§. 72. II. n. 1. Obf.) *Kassáról vettem*
útamát Somoson, Eperiesen, és Lótsén által
Késmárkra, Cassouia perrexí per Somosi-
num, Eperiesinum & Leutschouiam Kes-
markinum.

§. 105.

§. 105.

Iter ad locum indicatur, si Nomini, quod locum domesticum significat, atque in Vocalem *A, E, O*, aut Consonam *D, K, R, S, TZ* definit, suffigitur Postpositio *ra, re*; quodsi autem definit in aliam Consonam, aut in Vocalem *I*, eidem vna cum omnibus locis exteris siue in Vocalem siue in Consonam desinentibus, suffigitur Postpositio *ba, be*, ut: *bouá mégy?* *Budára, Lótsére, Rosnyóra, Nagy-Váradra, Késmárkra, Sz. Péterre, Eperiesre, Somosra, Selymetzre: Szepsibe, Tokajba, Krakóba, Varsóba, Tubingába, Göttingába, Sopronyba, Bétsbe, Pofonyba, Debretzenbe*, quorsum pergis? *Budam, Leutschouiam, Ronauiam, Magnum Varadinum, Kesmarkinum, S. Peterinum, Eperieffinum, Somosinum, Schemnicium: Moldauiam, Tokainum, Cracouiam, Varsouiam, Tubingam, Göttingam, Sopronium, Viennam, Pofonium, Debrecinum.* Sed *Nagy Győr* habet *Nagy Győrbe* Iaurinum, *Eger Egerbe, Modor, Modorba* cum paucis aliis.

§. 106.

Distancia locorum indicatur, si Nominis locum significanti, ceu termino ad quem, suffigitur Postpositio *hez, hoz*, vna cum mensura ipsius dimensionis, ut: *Pofony tiz mértt-föld (mér-föld, mély-föld) Bétshez, Pofonium*

sonium distat Vienna decem milliaria. *Kassa négy mértt-föld Eperieshez*, Cassouia distat Eperiesino quatuor milliaria.

NOTA I. Distantia seu dimensio locorum ita quoque effertur, si ipsi dimensionis mensurae suffigitur dictio enclitica seu syllabica adiectio *nyi*, *nyira*, *nyire*; termino autem ad quem Postpositio *bez*, *hoz*, *vt*: *Posony Bétshez tiz mértt-földnyi*, *mértt földnyire*, Posonium distat Vienna decem milliaria. *A' város hat puska lövésnyi*, *puska-lövesnyire a' malomhoz*, vrbs distat a mola sex ejaculationes. *Az én szállásom nyóltz kő-hajtásnyi*, *kő-hajtásnyira a' te házadhoz*, meum hospitium distat octo iactus lapidum a domo tua.

NOTA II. Appellativa aequae ita construuntur cum Postpositionibus, cum commemoratio, demigratio, transitus, iter ac distantia vel dimensio locorum indicatur, *vt*: *A' réten által-mentem a' szántó-földemre a' kertemből*, per pratum iui in meum agrum ex horto meo. *Bé mentem a' kertbe*, iui in meum hortum. *Ki mentem a' házamból*, exiui ex domo mea. *Leestem a' fáról*, decidi ex arbore. *Voltam a' pintzében*, fui in cellario. *A verebek ülnek a' házakon, a' fákön, a' fán*, passerres sedent in domibus, in arboribus, in arbore.

NOTA III. Quaedam Nomina locorum expetunt Accusatiuum ad indicandam commemorationem in loco, qui vero in Consonam, cui littera T commode subnecti potest, desinat, oportet, *vt*: *egész három esztendeig laktam Nagy-Gyórt, Szatmárt, Ótsvárt, Eperiest*, pro *Nagy-Györben Szatmáron, Ótsváron, Eperiesen*, tres integros annos habitavi Jaurini, Satmarini, Otsvarini, Eperiesini.

NOTA IV.

NOTA IV. Nomina regionum, insularum & fluviorum construuntur cum Postpositionibus aequae ut Appellativa Nomina (Not 2. § hujus) ut: *Elmégyek Erdélybe, Angliába, a' Bodrogba*, ibo in Transilvaniam, Angliam, Bodrogum. *Voltam Erdélyben, Angliában, a' Bodroghan*, fui in Transilvania, Anglia, Bodrogo. *Vszsza jöttem Erdélyből, Angliából, a' Bodrogból*, redii ex Transilvania, Anglia, Bodrogo. *Nagy nebezen úsztam-ki a' Dunából*, difficillime enataui ex Danubio. *Eleget fördöttem a' Tiszszáiban, a' Dunában*, satis balneavi in Tibisco, in Danubio.

§. 107.

De Constructione Modi Infinitivi.

I.

Infinitivus Simplex exprimit Latinorum & Gerundium, & Supinum, & Participii Futurum, ut: *tudok olvasni*, scio legere. *Majd elmégyek nézni, kapálni a' szőlőmet*, mox ibo adspectum, pastinatum vineam meam. *Van kedvem olvasni*, habeo animum legendi. *Néhez elolvasni ezt a' levelet*, haec epistola est lectu grauis. *Fát jöttem én vágni*, veni fissurus, fissum, ad findendum ligna.

2. Infinitivus Circumscriptivus adhiberi solet, modo cum Dativio, modo sine eodem, quando commodum, decentia, officium, necessitas, aut coactio, & his contrarium indicatur, ut: *még egy kis korig nékem*

kem kell járnom az iskolába, mihi adhuc per breue tempus ambulandum est in scholam. Illk, kötelességünk, ezt bémondanunk a' birónak, decet, est nostrae obligationis, vt haec indicemus iudici. Szerent émnek tartom, lát-nom azt Urat szegény 's puszta házámnál, fortunatum me reputo, quod videam Dominum in paupere & desolata domo mea. Meg kell vallanom, fatendum est mihi. Miképen lehetne valaha jó kere kedéft álitanom it-ten? quomodo possem aliquando bonum mercatum instituere hic? A' Király udvárába kell vitetned, in Regis aulam ducendus es. El kell tőlem hagyata nod, tu es deferendus a me. Jobb ülned a' háznál, hogy sem mint kalóznod az útszán, melius est tibi sedere domi, quam curitare in platea. Nem tanácsos most laptáznunk, non est nobis consultum nunc ludere pilam. Kéntelenítetttem sorsomat szenvednem, és, úgy szolván, a' szerentsének minden nehézségét viselnem, coactus fui sortem meam perpeti, &, sic loquendo, omne onus fortunae sustinere. A' szerentsétlen bazámmal együtt kell szenvednem 's talán végső romlásával a' kőv inek romlása alá temettetnem, me oportet pari cum mea patria infelice, ac forsan cum ipsius extremo interitu sub ruina lapidum eius sepeliri. Engedjed követnem sógoromat, permitte, vt sequar affinem meum. Hadd ezt leírnom, finas me hoc describere. Nem szükséges tud-nod,

nod, non est necesse, vt hoc scias: *Szükséges tudnom*, mea refert, vt haec sciam. *Nem illik elötted titkolnom*, non decet, vt te haec celem.

§. 108.

De Constructione Gerundiorum.

I.

Gerundium, & Actium, & Neutrum, & Passivum in *ván*, *vén* desinens, respondet Latinorum Gerundio in *do*, Participii Praesenti ac Praeterito Perfecto, exprimitque Tempus Praesens, Praeteritum Perfectum & Futurum, vt: *a' kertemben ásván*, *kigyomlálom*, *kigyomláltam*, *ki fogom gyomlálni az haszontalan füveket*, in horto meo fodiendo, fodiens, (cum fodio, fodi, fodiam) eradico, eradicaui, eradico inutiles herbas. *Viszsa-jövén a' templomból, bétérek*, *bétértém*, *bé fogok térni Atyám Uramhoz*, redeundo, rediens (cum redeo, rediui, redibo) ex templo, diuerto, diverti, diuertam ad patrem meum. *Ákáb Király meglövetetvén a' bartzon*, *elvesze*, Ahabus Rex traiectus in proelio, periit.

2. Gerundium in *va*, *ve* desinens adverbiascit subinde, plerumque autem respondet Latinorum Praeterito Perfecto Participii, soletque non sine ornatu adhiberi loco

loco Praeteriti Perfecti Passivi, vocato in auxilium Verbo *vagyok* per omnia Tempora Modorum finitorum; quod Verbum *vagyok* in Verbis Compositis per Tmesin ponitur medium inter Postpositionem inseparabilem & Verbum, cum quo est composita Postpositio, vt: *tsak lopva ettem-meg a' dinnyét*, tantum clanculum absumsi pepones. *Jobban szeretem a' malatzot sülvé, mint főve enni*, pro, *a' sültt malatzot, mint a' fött malatzot*, magis appeto assum, quam coctum porcellum, *A' levél le-van írva & iratatva*, epistola est descripta. *Fel vólt már szántva & szántatva az ugár*, veruactum iam fuit subaratum. *Ha le vólna nyúzva & nyúzatva a' borjúnak bőri*, mindjárt *fel-kontzolniám én azt*, si vitulo esset detracta pellis, statim dissecarem eundem. *Fel-van-é már bontva & bontatva a' lúd, a' malázt?* estne jam dissectus (deartuatus) anser, porcellus. *A' petsenye nints még fel-búzva a' nyársra*, assa caro nondum est affixa veru. *Sírva mégy k az én fiamhoz a' koporsóba*, plorando ibo ad meum filium in sepulchrum. *Jósef küldött az ő attyának tiz szamárokat egyiptomi szépséggel megterhelve*, és tiz nőstény-szamárokat gabonával, kenyérrel és egyéb éléssel meg-rakva & meg-rakatva, Josephus misit patri suo decem asinos ægyptiacis bonis (elegantibus) oneratos, & decem asinas frumento, pane, & aliis cibariis oneratas. *Egy esztendő múlva*

vissza-térek a' házamba, anno elapso, redibo in patriam. *Mintegy nebeztelve adta ide a' ház-kúlsót*, quasi difficultando tradidit clauem domus.

3. Quaedam Verba, iterationem aut frequentationem actionis significatura, non sine ornatu cum Gerundiis suis propriis, a semet ipsis deriuatis combinantur, vt: *Halván halves-meg*, moriendo morieris. *Várván vár*, expectando expectat. *Sietve siet*, festinando festinat. *Tapasztalván tapasztaltam*, experiendo expertus sum. Quaedam vero cum quadam deformatione aut detorsione Primitiui sui idem praestant, vt: *Állton áll*, stando stat, i. e. stat continuo. *Kérten kér*, indefinenter rogitat. *Mondton mondja*, frequenter dicit. *Itton iszom*, perpoto, potisso, frequenter poto. Idem quoque fit cum Nominibus, quae non sine emphasi insigniore repetuntur ac duplicantur quasi, vt: *Halálnak halálával meg halves*, mortis morte morieris. *Erőnek erejével tuszkodott Jákób az angyallal*, roboris robore luctatus est Jacobus cum angelo. Adhibentur autem eiusmodi repetitiones ad designandam rei aut euentus atque actionis certitudinem.

§. 109.

De Aduerbiis & Coniunctionibus cum
Verbis in regimine Modorum.

I.

Aduerbia similitudinis *mintha* quasi, prohibendi *ne* non, optandi *bár*, *vajha* vtinam; item formulae iurandi, supplicandi, aut precandi, imprecandi, hortandi, *noszsa*, age, agite; vt & Coniunctiones Causales *ne* ne, *bogy ne* vt ne, *bogy vt*, quod, petunt Coniunctiuum: reliqua, in primis Aduerbia interrogandi, & Indicium, & Coniunctiuum postulant, vt: *mintha tudná*, quasi sciret. *Ne mennj oda*, non eas illuc. *Bár jönél egyszer mi bozzánk*, vtinam semel venires ad nos. *Vajha szép időt adna az Úr Isten*, vtinam serenam tempestatem daret Deus. *Hogy a' farkas egye-meg ezt a' lovat (dögöt)* vt hunc equum (morticinum) lupus deuoret. *Verjen-meg tégedet az Isten* Deus te puniat. *Idé ne jöjj*, huc ne venias. *Mondottam néked*, *bogy oda ne mennél*, dixi tibi, ne illuc ires. *Intettelek*, *bogy el-kerül-néd a' kutyát*, monui te, vt caueres canem. *Adja Isten kedves egészségére Kegyelmednek az ebédjét*, cedat sanitati Dominationi Vestrae prandium. *Tudsz-e Magyarúl?* scisne Hungarice? *Tudnád-e* azt? sciresne hoc? *Isten engem úgy segéljen*, ita me Deus iuuat.

2. Quo plures negandi particulae concurrunt in oratione, hoc fortior est negatio vt: *Az Iszent soba senki nem látta*, nemo unquam vidit Deum. *Soba senki el-nem hitethette volna* est én velem; *ha magam nem tapa/ztaltam volna*, nemo mihi hoc unquam persuasisset; nisi ipse expertus fuissem. *Mig ez ideiglen nem szorúltam én senkinek erszényére*, ad hoc tempus vsque (hucdum) non indigui vllius crumena. *Sobová ne mennj*, nullorsum ito. *Sobol nem vóltam*, nusquam fui.

§. IIo.

Conclusio sistens rationes paucitatis regularum in hoc compendio grammatico complexarum.

I.

Plures regulas contexere, foret res super-nacanea. In quibus namque constructionibus lingua Hungarica discedit ab aliis linguis, has solum iuvat tironem linguae Hungaricae ediscere. In quibus autem conuenit cum aliis linguis, nihil expedit, connotare, multo minus euoluere easdem. Dabimus in exemplum vnā atque alteram constructionem, aut potius propositionem in constructionis exemplum. *A' gyermek eszik kenyeret*, infans edit panem. *A' szolga vág fát*, seruus findit lignum. *A' gyémólt*

mólts tetszik a' számnak, fructus placet palato (ori) meo. A' sogorom agyon lövett az ellenségtől a' bartzon, meus affinis traiectus fuit ab hoste in proelio. Az Úr parantsolhat a' maga szolgájának (szolgájával) dominus potest seruo suo mandare. Ita cum construat, loquaturque Germanus, Slaus, Valachus, Latinus, caeteraeque, procul dubio, nationes terrae cognitae, superferendum hisce regulis communibus autumaveramus. At quae constructiones sunt propriae linguae Hungaricae, merentur utique, de quibus regulae iusto modulo connotentur. Omnis e. g. pater dat suis liberis sufficientem victum & decorum amictum, ita exprimit Hungarus: Minden atya ad a' maga édes gyermekeinek elégséges eledelt és tisztességes ruházatot; non autem sic: minden atya ad az öveinek édeseknek gyermekeknek elégségeft eledelt, és tisztességeft ruházatot. Sic: A' kováts szenes: non autem: a' kováts vagyon szenes, faber est squalidus. Pálnak hívják a' fiamat: aut Pálnak bivatatik a' fiam, non autem: az én fiam bivatatik Pál, meus filius vocatur Paulus. Kibez hasonló a' fősvény? ad quem est similis avarus, pro: cui est avarus similis? Atque de huiusmodi constructionibus regulas appositas contexere ad iustum modulum compendioli grammatici studuimus. Singula enim edifferere, in quibus lingua Hungarica discrepat ab aliis lin-

guis, cum primis latina, excederet modulum compendii Grammatici. Lingua namque Hungarica quoque habet nonnulla singularia, sibi solum propria & familiaria, quae ex Lexicis & conuersatione cum indigenis omnium optime percipiuntur, aut ad idiotissimos huius linguae pertinere videntur. *Vagyon*, exempli gratia, *egy jó tsomóval pénzem*, (§. 80. n. 2.) est mihi cum bono fasciculo pecunia. *Bé találtam menni a' kortszába*, (§. 56. Obs.) inueni intrare cauponam. *Az Istennek irgalmassági nagyok*, (§. 80.) misericordiae Dei sunt magnae. *A' búzák állanak szépen*, tritica stant pulchre. Quae singulae in exemplum prolatae constructiones nihil habent commune cum lingua Latina. Atque has si ad genium linguae Hungaricae reddideris, minus terse aut pure fueris aemulatus genium linguae Latinae. Caeterum, ut in lingua latina una eademque dictio pro diuersitate constructionum aut sententiarum diuersam accipit significationem; aequè ita & apud Hungaros idem obtinet identidem. Fave confici, bellum conficere, litteras conficere cet. insinuat diuersos significatus dictionis conficio. *Ezen bor termett Mádon: épen akkor, midőn e' dolgól beszéllenék az én ötsémmel, termett közénkbe a' fogorom*, eandem quoque diuersitatem significationis insinuat dictio termett. In priore propositione significat procreari;

in posteriore autem insperatus superuenit, aduenit, comparuit. Ultimo & haec monenda sunt: quae litteratores Latini de Nominibus propriis, de nominibus aetatum, metallorum, viiorum, virtutum, liquidorum, ac de iis, quae sub pondus & mensuram cadunt, praecipiunt, eadem quoque praecipienda & percipienda foret a Grammaticis Hungaris. Sed cum haec sint (vt par est, credere) omnibus ac singulis litteratoribus optime nota, opellae huic Grammaticae imponendus est

F I N I S.

M O N E N D A.

Litterae maiusculae puncto signatae : V. D. aut S. D. item I. V. nec non S. V. denique S. D. I. ac V. D. I. quae in versione Latina harum loquendi formularum & subnexorum Colloquiorum conspiciuntur, sunt, tum compendii causa ita abbreviatae, tum praecautiois ergo sic expressae, ne stomachum faciamus Ciceronis basiatoribus, quibus auditu nil gravius, quam ab Hungaris & Polonis adamata & adscita compellendi formula: *Vestra Dominatio, Sua Dominatio, Vestra Illustritas, Spectabilitas Vestra, Illustrissima Dominatio Vestra*. Quam qui repediat, substituat Ciceronis aetati quidem aptissimam, at aevo nostro longe ineptissimam compellationem: **TV, VOS**, in illius locum, plane non stomachabimur, quod priscum compellendi morem praeferat recentiori illi, quem observant Hungariae Populi Magnates, ac **Proceres**.

A' barátságos 's nyájas nevezetnek
módjai,

Amicae ac blandae compellandi formulae.

Lelkem atyámfia, amice charissime.

Lelkem barátom, amice amantissime.

*Szerelmes kedves társom, pajtásom, dilecte
accepteque socie.*

*Édes szivem, szivetském, meum dilectum
corculum.*

*Édes szerelmes gyermekem, fiatskám, mi infans,
filiole suauissime.*

Kedves tsillagom, grata stella mea.

Drága kintsem, mi pretiose thesaure.

Kedves galambom, chara columba mea.

*Kedves drága jó Urfitskám, Kis-afszszonykám,
dilectissime Domicelle, dilectissima Do-
micella.*

*Gyönyörúséges, szépséges angyalkám, mi dele-
ctabilis pulcher angele.*

*Édes, kedves, drága, nagy, jó Uram, Urats-
kám, honorande domine.*

*Édes kedves Afszszonyom, Afszszonykám, cha-
rissima Domina.*

*Kedves lelkem, lelketském, animula mea sua-
uissima.*

*Kedves drága, egyetlen-egy kívánatos szeretőm,
mi charissime, vnice exoptatissime amasie.*

*Kedves, drága, szép mátkám, mea amasia
suauissima.*

A' pirongatásnak formái,

Objurgandi Formulae.

Te lusta, lomha, funda leány, tu pigra, deses, iners puella, (ancilla.)

Te rosz, gyalázatos, gaz ember, tu pessime, propudiose, infamis homo.

Te ingyen éő, kapa-kerülő, tu pane precario victitans, otiose (pastinum fugiens.)

Semmire kellő, ad omnia ineptissimus.

Te pajkos, tsintalan, el-fajáلتt fiú, leány, tu petulans, nequam, degener fili, filia.

Minden gazságnak tájékja, omnis improbitatis spuma.

Minden erköltstelenségnek seprője, omnis malitiae sentina.

Nagy gyalázat az tenéked, hoc est tibi dedecori.

Nagy szégyen, gyalázat, illyetén gazságot elkövetni, illy tsintalanságot tselekedni, magnus pudor, magnum opprobrium talem nequitiam perpetrare, talem nequitiam exercere.

Épen bizony kitalálad, rem sane acu tetigisti,

A' kérésnek formái,

Rogandi Formulae.

Szeretettel kérem Nagy-jó Uramat, officiosissime rogo Dominum praestantissimum.

Igen szépen kérlek, légy olly jó én bozzám, szolgálj nekem ebben a' dologban, kedvesked-

jél azzal, tsekedjed én vélem ezt a' jót, amicissime rogo te, sis tam bonus erga me, seruias mihi in hoc negotio, gratificeris mihi hocce, praestes mihi hocce bonum.

Alázatosan, alázatosfággal, bizodalmasan, engedelemmel kérem Nagyságodat, Méltóságodat, Excellentziádat, a' kegyelmes Uraságot, humillime, humillime, confidentissime, obsequiosissime rogo I. D. V. Excellentiam Vestram, Magnificos Dominos.

Nagy alázatosfággal instálom az Tekintetes Urat, Urakat, Uraságot, ha méltóztatnák nagy kegyelmesen engedni énnékem ezt a' szabadságot, hogy 's a' t. humillime supplico Spectabili Domino, Dominis, Dominis, (fi) dignarentur gratiosissime indulgere mihi hanc libertatem, vt caet.

Vólna alázatos kérésem, ha Excellentziádd engedne, haberem humillimam petitionem, si Excellentia TVA permitteret.

Méltóságod legyen hozzám olly kegyelmes, sit I. D. V. tam gratiofa, clemens erga me.

Felséged lábaihoz borúlván, nagy alázatosan kérem, ad pedes Majestatis Tuae prouolutus, supplex, quam humillime rogo.

Alázatos térd bajtással folyamodom Felséged ingyen-való és vele szűetett kegyelmeiségéhez, poplite flexa confugio ad Majestatis Tuae gratuitam & innatam clementiam.

Nagy-

Nagyságod méltóztassék kegyes szemekkel tekinteni én reám, szegény árvaságomra, boldogtalan állapotomra, kóidús forsomra, I. D. V. dignetur gratioſis oculis reſpicere me, meam orbitatem, infortunatum ſtatum meum, mendicam ſortem meam.

Engedje az Tekintetes Uraſág nagy kegyelmeſen, indulgeant Spectabiles Domini quam gratioſiſſime.

A' ſzolgálatra-való ajánlásnak formái;

Officia & amorem conteſtandi Formulae.

Köszönttetem Ötſém Uramat, Bátyám Uramat, Uram Bátyámat, Salutari curo meum dominum fratrem.

Mindenkori kézſz ſzolgálatomat izenem az Úrnak, ó Kegyelmeének, mea perpetua parata ſeruitia denuncio Domino. S. D.

Alázatos ſzolgálatomat ajánlom az Úrnak, Vize-Iſpán Uramnak, ó Kegyelmeének, mea ſeruitia humillima commendo Domino, Domino Vice-Comiti. S. D.

Alázatoſſággal tiſztelem a' kegyelmeſ Urakat, ó Excellentiájokat, humillime reuereor gratioſiſſimos Dominos, Suas Excellencias.

Tsókolom kezét ó Excellentiájának, exoſculor manum Suae Excellenciae.

Tsák reám bizza magát Kegyelmed, tantum mihi ſefe concredat. V. D.

Méltóztassék magát hozzám meg-alázni vagy egyszer, dignetur semet ad me exhumiliare vel semel.

Szívesen kívánok szolgálni, ha csak valamiben szolgálhatok, libenter cupio seruire, si tantum in aliquo seruire possum.

Sziveessen, (jó szívvvel) látom Kegyelmedet szegény házamnál, libenter videbo V. D. in paupere domo mea.

Alázza-meg magát az Úr én hozzám jóni, exhumiliet sese Dominus ad me venire.

Bizvást parantsoljon az Úr én velem, mint szegény, alázatos, köteles, engedelmes szolgájával, confidenter mandet Dominus mecum, tanquam cum suo paupere, humillimo, obligatissimo, obsequioso seruo.

Merek-e' udvarolni, fel-szolgálni, audeone inferuire.

Ha mernék udvarolni az Úrnak, si auderem inferuire Domino.

Tetszik-e' ? kell-e' mással-is, többel-is tndok kedveskedni a' leány-aszszonynak, placetne ? estne opus ? & aliis, & pluribus scio gratificari virgini.

Nagy örömeft szolgálok, meg-tselekszem, libentissime seruió, faciam.

Készzen vagyok mindenkori szolgálatjára, kegyes parantsolatjának véghez vitelére, elkövetesére az Úrnak, ego sum paratus ad perpetua seruitia, ad exsequenda benigna mandata Domini.

Fogja tapasztalni jó - akaratomat , experietur meam benevolentiam.

Emberségemre fogadom , per honestatem meam spondeo.

Véremet , éltemet , fel áldozom a' Kis-afszzony kedvéért , sanguinem , vitam meam sacrifico pro Domicella.

Szerentsémnek fogom tartani , ha szolgálhatok , fortunae loco habebo , si potero seruire.

Közelebb-való esmértséget keresek az Úralt , intimiorem cum Domino notitiam quaero.

Kötelezem magamat minden kedves szolgálataira az Afszzonynak , obligo me ad quaevis grata seruitia Dominae.

Vidám és kegyes abrázattal fogadott minket , fogadta őket , serena & hilari fronte excepit nos , illos.

Szives hajlandósággal viseltetem a' Kis-afszzonyhoz , sincero affectu feror in Domicellam.

Tisztelem a' Nagy-Urat , a' Nagy Afszzonyt , veneror senem Dominum , Dominam.

Életem végeig minden ki - gondolható tisztelettel köteleztetem , méltóságos Úri házához az Úr Confiliarius Uramnak , vsque ad finem vitae omni exputanda reuerentia obstringor Illustrissimae domui Domini Confiliarii.

Különös indulatú tisztelettel viseltetem kedves drága személyéhez az Tekintetes Afszzonynak , specialis affectus cultu feror in gratam acceptamque personam Spectabilis Dominae.

Ha

Ha kedve tartana, tetsék, bizvást ki jelenteni szándékát, si haberet animum, placeat, confidenter aperire propositum.

Szerentsémnek fogom tartani, Excellentziádnak kívánságát tellyesíthetnem, fortunae loco habebo, si potuero Excellentiae Tuae desiderium implere.

Az én meg-esmértt kötelességem sokkal nagyobb tisztelettel von Méltóságodhoz, mint sem valakihez máshoz, cognita mea obligatio multo maiore cum veneratione trahit (me) ad I. D. V. quam ad vllum alium.

Tsak szóljon és parantsoljon kedve, tetszése szerint, tantum dicat & mandet ad lubitum, placitum.

Kegyes, kegyelmes, kedves parantsolatját ki kérem magamnak az Úrtól, az Uraságtól, gratiosum, benignum, gratum mandatum expeto mihi a Domino, a Dominis.

Sajátul ajánlom szívemet a' Kis-aszszonynak, in proprietatem perpetuam dedico cor meum Domicellae.

Szolgálatjára az Úrnak, Méltóságodnak élek 's vagyok, ad seruitia Domini, I. D. V. vivo, & sum.

Bár tsak valamiképen meg-szolgálbatnám a Kegyelmed hozzám való szivességét, jó-akarátját, vtinam tantum aliquomodo D. V. in me fauorem, beneuolentiam deferuire possem.

Meg-szolgálom Kegyelmednek szivesen minden készséggel nékem kedves 's hasznos fáradozást,

fáradtságát, libenter deseruiam cum omni promptitudine mihi gratum & vtile fatigium V. D.

Légyen ez a' különös szzerentsém szegény 's pusztas házamnál látnom 's tisztelnem az Urat, habeam hanc specialem fortunam videndi ac venerandi Dominum in paupere ac vasta domo mea.

A' meg-követésnek formái,

Deprecandi Formulae.

Tegyen-le felőlem illetén vélekedését és ítéletét az Ur, deponat de me huiusmodi opinionem ac iudicium Dominus.

Egész betsülettel, alázatosan követem az Urat bűsításomról, alkalmatlankodásomról, decen-tissime, humillime deprecor Dominum ob molestiam, incommodationem meam.

Illy nagy kegyelmességét Méltóságodnak épen meg-nem érdemlem, tam magnam gratiam I. D. V. plane non promereor.

Botsásson-meg vakmerőség mnek, ha azzal talám meg-bántottam az Urat, Kegyelmedet, condonet meae temeritati, quod si per hoc forte offendi Dominum, D. V.

Meg-hotsásson Kend, Kegyelmed, connineat V. D.

Kérem, roszra ne magyarázza, ne vegye rosz névvel az Ur, rogo, in malam partem ne interpretetur, ne ferat molestie Dominus.

Igen,

Igen sok fáradságot méltóztatik magának tenni az Úr szegény, érdemetlen, tökéletlen szolgálja miatt, valde multum fatigii dignatur sibi Dominus facessere propter suum pauperem, immeritum, imperfectum seruum.

Tudom érdememnek semmiségét, scio, mea merita esse nulla.

Méltán tarthatok Méltóságodnak annyi fáradozási megköszönésére - való elégtelenségemtől, merito vereor, vt pro eo, ac debeo, pro tantis fatigiis I. D. V. gratias agere possim.

Kérem, méltóztassék meg bocsátani, ha valamilyen akaratom ellen terhére, vagy neheztelésére voltam az Úrnak, rogo, dignetur remittere, si qua in re contra voluntatem meam oneri aut grauis fui Domino.

Hogy ha az Uraságnak kedve ellen nem volna, bátorzkodnám ma dellyest udvarlani az Uraknak, quod si non esset ingratum Dominis, sumerem mihi audaciam hodie post meridiem inuisendi Dominos.

Engedelmet kérek az Aszszonytól, indultum peto a Domina.

Meg-ne útkezzék a' szavamon, ne offendatur fermone meo.

Ne bánja azt az Úr, hogy mérészlettem búsítani alázatos kérelemmel, ne doleat hoc Dominus, quod sim ausus humillima petitione mea molestare.

Sajnálom, hogy úgy esett, doleo, quod sic acciderit.

Igen sajnálom, hogy szándékom ellen - is azzal találtam meg-sérteni az Urat, valde doleo, quod etiam contra propositum meum per hoc offenderim Dominum.

Nagyon bánom, hogy úgy történt, valde doleo, quod ita euenerit.

Betsúlettel szólván, betsúlettel, tisztefésséggel légyen mondva, reuerenter loquendo, sit venia verbo.

Botsánatot kérek, hogy merem e' dolog felől való tsekély ítéletemet, vélekedésemet kinyilatkoztatni, veniam peto, quod audeam ieiunum meum de hac re iudicium, opinionem expromere, aperire.

Ne nebeztelje, ne terheltefsék az Úr ide adni, nyújtani a' palatzkot, a' só-tartót, a' pohárt, a' tányért, ne ferat grauitér molesteque, ne grauetur Dominus huc dare, porrigere lagenam, salinum, poculum, discum.

A' szívbeli kívánsáknak formái,

Apprecandi (bene optandi) formulae.

Isten hártson-el minden történhető veszedelmeket Úri személyéről, fejéről, házáról, Deus auertat omnia contingentia pericula a persona, capite, domo Domini.

Bár ez meg-valósodnék, vtinam hoc eueniret (verificaretur.)

Bár

Bár ez meg-nem valósodnék, vtinam hoc non eueniret.

Vajha kívántt módot nyerhetnék kedvesemet annál többszer láthatni, vtinam optatum modum tanto pluries videndi amasium meum nancisci possem.

Sok szerentsét, minden jót kívánok Istentől Kenteknek, faustissima quaeque, omnia bona precor a Deo VV. DD.

Boldog innep napokat kívánok Kegyelmeteknek mind közönségesen, faustos dies festos precor singulis & vniuersis DD. VV.

Tartsa Isten Kegyelmeteket jó egészségben, illy kívánatos állapotban tovább-is, Deus conseruet VV. DD. in bona fanitate, in tam optato statu etiam vterius.

Isten szaporítsa úri házat, familiáját, Deus multiplicet domum Domini.

Szerentsésen járjon Kentek, pergant feliciter VV. DD.

Eredj Isten hírével, abi bono cum Deo.

Hordozza, (bozza) Isten Kegyelmeteket szerentsésen, Deus ducat VV. DD. feliciter.

Teljék kedve, fiat ad votum ejus.

Betsületére szolgáljon, sit ipsi honori.

Különös öröme 's vigasztalására hogy nevelhesse-fel kedves fiatskait, gyermekeit, magzatjait, szíveffen kívánom, in speciale gaudium & solamen vt possit suauissimos filios, liberos, sobolem educare, precor ex animo.

Egészségére válják, cedat fanitati ei.

Isten őrizzen tőle, tattól, Deus custodiat ab hoc.

Isten hozzátok, valete (Deus ad vos)

Isten bocsássa-meg ennek a' szegénynek bűneit,
Deus remittat huic misero peccatori sua peccata.

Szívem szerint kívánom, hogy az Úr Isten magatok kívánságtok szerint szerentséltesse,
opto ex animo, vt Deus vobis omnia ad votum vestrum prosperet.

Istenre hagyjuk, bizlak, miglen láthatjuk egymást, Deo te commendo, concredo,
donec nos inuicem videre poterimus.

A' köszönetnek formái,

Gratias agendi formulae.

Hogy alázatos kéresemre olly jó, kegyes, kegyelmes, kegyelmességes én hozzám, szegény szolgálójához volt az Úr, nagy alázatosan köszönöm 's tisztelem úri grátziáját, quod Dominus ad humillimam petitionem meam tam bonus, benignus, gratiofus, clemens erga me, suum seruum pauperem fuerit, ago gratias humillimas, reue-reorque Domini gratiam.

Méltóságod ingyen-való és véle született kegyelméből méltóztatik hozzám kegyeskedni, azért életem fogytáig nem tsak örökös hála-adással és tisztelettel lenni, de minden iparkodással azon igyekezni fogok, hogy illy kegyelmességéért

gőért Méltóságodnak olly hibátlanúl szolgál-
hassak, mint egész tehetségemből kitőlik,
I. D. V. pro gratuita & sibi connata gratia
dignatur erga me gratiosa esse, ideo vs-
que ad vltimum vitae halitum hanc gra-
tiam non tantum deuenerabor perpetuo,
sed etiam omnibus viribus conabor, vt
hanc munificentiam I. D. V. sine omni defe-
ctu deseruire possim, prouti pro modu-
lo virium mearum a me fieri potest.

Az Úrhoz-váló köteletségemet inkább tseleked-
temmel bizonyíthatni, mint sem szavammal
erősíteni kívánok, obájtok, meam in Domi-
num obligationem potius re ipsa, (facto
meo) quam verbis roborari opto, desi-
dero.

Én velem tapasztaltatott kegyelmességéért végső
pihenésémig eltőkéllott köteles híve vagy k és
maradok Excellentziátoknak, pro expertis
fauoribus vsque ad vltimum vitae hali-
tum destinatus obstrictus fidelis sum ma-
neoque Excellentiarum Vestrarum.

Méltóztassanak a' kegyelmes Urak tovább - is
változtatlanúl meg-tartani kegyes és segedelmes
szárnyaik alatt, dignentur gratiosissimi
Domini porro quoque sub gratiosis &
auxiliaribus alis suis me immutabiliter
conseruare.

Kőszönöm a' Kend jó-akarátját, ago gratias
pro fauore V. D.

Meg-szolgálok Kendnek, Kenteknek, deferuiam V. D. VV. DD.

Különös (illendő) köszönettel vészem bozzámvaló szíveségét az Aszszonynak, speciales (decentes) gratias ago pro Dominae in me beneuolentia.

Afféle kegyelmességéért tsókolom kezét Excellentiátoknak, pro tali gratia exosculor manum Excellentiis Vestris.

Azon lészek, bogy meg-szolgálhaszjam, dabo operam, vt deferuire possim.

Sok drága jó teteményivel nagyra kötelezi szegény szolgáját az Úr, multis, caris beneficiis suis multum obligat feruum suum Dominus.

Nem tudom, bogy szolgáljam-meg, nescio, quomodo deferuiam.

Lész különös gondom reá, habebo ejus curam praecipuam.

Kedves, idvezsleges szándékának elő-mozdításában nem tsak örömezt, de egyfzer's mind minden idő halasztás, mulatás nélkül kívánok szolgálni, in promovendo grato, salutari proposito eius non tantum libenter, sed etiam sine omni procrastinatione, mora cupio feruire.

Kötelességem hoza magával, obligatio mea fert secum.

Meg-selelek kötelességemnek, szavamnak, ígéremnek, respondebo obligationi meae, verbo meo, promisso meo.

Nem

Nem lészek háladatlan érte, non ero ingratulus pro hoc.

Én azt meg-nem érdemlettem, ego hoc non promerui.

Mikor 's hogy halálom én azt meg? quando & quomodo demerebor hoc?

Hozzám-való megalázását az Úrnak legnagyobb betsületemnek tartom, exhumiliatio-nem Domini coram me factam pro maximo honore seruo.

Kötelességgel halálom az Úrnak, bogy alkalmatóságott nyújtott az Urat, Generál Uramat meg-esmérhetni, summas gratias ago Domino, quod mihi præbuerit occasionem noscendi Dominum Generalem.

Látom szíves jó akaratját, video eius sincerum fauorem.

Fele ébb betsülöm gráciáját az Úrnak, maximi facio gratiam Domini.

Nagy betsülettel vészem, magni facio (cum magno honore accipio.)

A' ditséretnek formái,

Laudandi formulæ,

Iól 's helyesen van tsinálva, bene ac affabre est factum.

Olly szép, hogy ki-nem mondhatom, tam pulcher, vt effari nequeam.

Soba ember szebbet nem látott, nunquam vidit homo pulchrius.

Derék legény, ember válik belőle, egregius iuuenis, euadet homo.

Tudja magát meg-betsúlni, bene se gerit (scit sese honorare.)

Legény, betsúld-meg magadat, iuuenis, bene gerito temet.

Kedvelteti, szeretteti magát, init gratiam aliorum.

Derekasan viselte magát, probe semet gefit.

Bár keresük máát. Nints mása, fane quera-mus similem eius. Non est ipsi par.

Nints bozzá fogható, non habet sibi parem.

Helyén kell bagyni, jól mondja, approbandum est, bene dicit.

Mindenkor betsületire válik, semper cedit ipsi honori.

Nagyon, igen szeretem, hogy láthatom ezt a' szép személyt, valde amo, quod hanc pulchram personam videre possim.

Melly gyönyörű? Mitsoda különös gyönyörűség lehet az? quam delectabile? quam specia-lis haec potest esse delectatio?

Be jó, be szép, be nagy, be gyönyörű, est fane bonum, pulchrum, magnum, delectabile.

Szeretetre érdemes személyke, amore digna persona.

*A' bizonyításnak 's meg-vetésnek
formái,*

Affirmandi, & reprobandi formulae.

*Abból azt mérészlem következésül kihozni, inde
(ex hoc) hoc audeo per modum conse-
quentiae elicere.*

*Annyi biteles bizonyításokat tudok előhozni,
hogy azok által tellyesen meg-elégítettethetel,
tot fide digna testimonia scio produ-
cere, vt illis plene acquiescere possis.*

*Azon állandó ítéletben maradok, in hoc iudi-
cio constans permaneo.*

*Abban egyet voksolok az Úrral, in hoc suf-
fragor Domino.*

*Én ugyan helyén hagyom mind azokat, ego
quidem suo loco relinquo haec singula.*

*Minden bizelkedés, vagy, szinlés nélkül meg-
kell vallanom, sine omni blandimento aut
fucio fatendum est mihi.*

*Idővel válik-meg, ha a' gyanúságunk meg-nem
bizonyódik, tempus docebit, an suspicio
nostra vera sit futura.*

*Betsületemre fogadom, per meam honestatem
spondeo.*

*E' váratlan kinyilatkoztatása az Aszszonynak
tisztá való:ág, haec insperata manifestatio
Dominae est purissima veritas.*

*Az igazságot meg-mondván, veritatem di-
cendo.*

*Ki kételkedik rajta? quis dubitat de hoc?
Azon semmi kételkedés sints, de hoc nullum
est dubium.*

Én úgy azt tartom, hoc ego sic puto.

Elbíszem, hogy nem, credo, quod non.

*Fel-fogadok, hogy úgy, pignore certo, quod
sic fit.*

Gondolom, hogy nem, puto, quod non.

Hogy ne bazudjak, vt ne mentiar:

Higyen nékem bizonyosan, credat mihi certe.

*El-bítesse magával, hogy úgy vagyon, persua-
deat sibi, quod ita fit.*

*Egyszer ki-mondott szavamat és fogadósomat
töretlenül meg-szóktam tartani, semel pro-
latum verbum meum, & sponfionem me-
am sancte (infracte) seruare soleo.*

*Órómezt valamibe fel-fogodnék, libenter cer-
tarem pignore.*

*Hogy tréfálódik? Hogy bamiskodik? vt ioca-
tur? Vt conatur fallere?*

*Én azt ugyan valóddgal mondom, ego hoc
sane verissime dico.*

*Azt ugyan el-találta, ki-találta, rem sane
acu tetigit.*

*Nem bíhetem én azt, ego non possum hoc
credere.*

*Ó Kegyelmének ugyan lehet binni, S. D. cre-
dere sane licet.*

*Telleyes bitelt nem adhatok szavának, plenum
assensum non possum dare verbo eius.*

Az úgy lehet, nem lehet, hoc ita esse potest, non potest esse.

Mondja, tsak mondja a' maga értelmét, dicat, tantum dicat suam mentem.

É' jelelettel meg-nem elégsem, hoc responsum minus sufficit mihi.

Elég vagyon, satis est.

Már jól vagyon, jam bene est.

Jól lesz. Nem Uram. Még e' sem, bene erit.

Non Domine. Neque hoc est.

Az nem igaz. Hallgass, hallgassatok, hoc non est verum. Tace, tacete.

Ne hevitsd a' fejemet, noli me commouere (ne fernefacias caput meum.)

Ne vakits te engemet, noli me excœcare.

Lassan, lassan, láрма nélkül, lente, lente, sine tumultu:

Hamisan mondod, mondja, false dicis, dicit.

Nem igazat mondasz, non dicis verum.

A' tsak költemény, találmány, költött dolog, red fogás, hoc est tantum figmentum, inuentum, ficta res, calumnia.

A' nehextelésnek formái,

Indignandi formulae.

Nékem nem tetszik, viszsza-tetszik, mihi non placet, displicet.

Velősebb fontolásba kell venni a' dolgot, acutiori disquisitioni submittenda est haec res.

Ex akármint legyen-is, elég az, hogy rá nem állhatok, helyben nem hagybatom, vtcunque fuerit etiam hoc, satis, quod non possum assentiri, approbare.

Ióvá nem hagybatom, non possum assensum praebere.

Tsúf dolog, **tsúfág**, **tsunnyaság**, res ridicula, ludibrium, turpitude.

A mind rossz, haec omnia sunt mala.

Illetlen, **helytelen**, **képtelen** dolog, est res indecora, deformis, absurda.

Epen nem illik, plane non decet.

Teljesítséggel nem akarom, prorsus nolo.

Nagy betstelenség, hoc est magnum dehonestamentum.

Szégyen a' te néked, hoc est tibi pudori.

Nem szégyenled-e' magadat? nonne te pudet?

Szinte magam-is szégyenlettem dolgomat, sane memet ipsum puduit negotii mei.

Hogy jutott, jutbatott eszedbe? quomodo venit, potuit venire tibi in mentem?

Hogy merted tselekedni? quomodo ausus es (hoc) facere?

Hogy mertél illy gonoszsgot el-követni? quomodo ausus es talem malitiam perpetrare.

Bezzeg meg - betsülted magadat, egregie sane fecisti (sane honorasti temet ipsum)

Légyen eszed, sit tibi mens (sana.)

Ne bolondozz, noli ineptire.

Korán kezdéd, kezdetted, mature incipis, incepisti.

Hát úgy kell bánni emberrel? ficcine agendum est cum homine?

Nints több eszed? nonne habes plus rationis?

Hát úgy kell szóllanod? sicne tibi loquendum est?

Ugyan van-e' eszed? habesne rationem?

Hová lett az eszed? quo redacta est ratio tua?

Nem értesz hozzá, tu haec non intelligis?

Ez mind haszontalan, haec singula sunt inutilia.

Nem éred-fel az eszeddel, mens tua haec non penetrat.

Meg-nem érdemli a' szót, non meretur verbum.

Szivemből sajnálom, ex animo doleo,

Nagyon meg-szomorodtam, valde contristatus fui.

Felette igen, leg-fajdalmasabban bánom én azt, hoc me valde, quam maxime poenitet.

Olly bathatosan batott szivemre a' bú, tam efficaciter penetrauit moeror cor meum.

Ezt felette fajdalmasan és gyötrelmesen nyögte a' szivem, huic maxime ingemuit cor meum.

El-végzett szándékod nintsen kedvem szerint, destinatio tua non placet mihi.

Ne szomorítsad - meg a' szivemet, lelkemet, noli contristare cor meum, animam meam.

Afféle szemtelen bátorságot boszszú - állás nélkül nem fogok bagyni, huiusmodi impudentem audaciam sine vindicta non relinquam.

Nagy bús kedvetlenségbe és tétovázó gondolkodásban essem miattatok, in valde anxium moerorem & ancipites curas incidi propter vos.

Ekképen gyöttrődtem magamban, taliter excruciaui memet ipsum.

Volt oka, kitől félteni kedvesét, habuit causam exardescendi zelotypia.

Meg-bántam már választásomat, iam me poenituit electionis meae.

Ne boszszotsd a' lelkemet, és ne hevesítsd a' fejemet, noli meum animum exacerbare, ac me ad indignationem laceffere.

Mennj-el a' szemem elől, vitato conspectum meum.

Lodulj, lodulj! eredj, eredj, mozdulj már egyszer, 's indulj, takarodj-el, vade, vade, perge, perge, mouetor iam semel, apage.

Várjátok a' ti jutalmatokat, expectatote remunerationem vestram.

Ne fujd tele a' fülemet, noli meas aures inflatu opplere.

Ob melly kedvetlen vagy te, ah quam morosus es tu.

Már te azt nékem százszor-is mondottad, tu mihi hoc iam vel centies dixisti.

A' tudakozásnak formái,

Percontandi Formulae.

*Nem de talám a' szerelem bántja-e' a' Kis-
aszszonyt? nonne deperit quempiam Do-
micella?*

*Vallyon nem vett-e' hatalmat az Úrfin, a'
Kis-aszszonyon, a' szerelem? nonne amor
subiugavit Domicellum, Domicellam?*

Szabad-e' közbe szólani? licetne interloqui?

Ki vagy? Mire 'bová' tzelozol? quis tu es?

Ad quid & quo collimas?

*Kivel közletted ezt a' dolgot, a' titkot? quo-
cum communicasti hanc rem, hoc arcanum?*

*Ha szabad tudni betsületes úri nevét? licetne,
rescire honestum nomen Domini?*

*Mi a' betsületes neve Nagy jó Uramnak? quod-
nam est honestum nomen praestantissimi
Domini?*

*Kinek hívják? Kinek hívják Kendet? quomo-
do vocaris? Quomodo vocatur V. D.*

*Kedves úri személyében, betsületes személyében
kit, vagyon szerentsém, előttem szemlélnem
's tisztelnem? in honorata persona Domini
quemnam habeo fortunam coram me vi-
dendi ac honorandi?*

*Mi tartóztatja a' Kis-aszszonyt leginkább szí-
vének meg - adásától? quid remoratur Do-
micellam potissimum a cordis sui dedi-
tione?*

*Parantsol-e' az Úr ebből az ételből? mandat-
ne Dominus ex hoc cibo?*

*Fog-e' tetszeni e' sovány borból? Parantsol-e'
az ételből? placebitne ex hoc exili vino?
Mandatne ex hoc cibo?*

*Mibez tartsa magát feltett szándékában? quid
sequatur in exsequendo proposito?*

*Talám kételkedik az Aszszony illy szándékom-
nak valóságán? fortasse dubitat Domina
de veritate talis propositi mei?*

*Mit mást egyebet kívántanak tőled? quid am-
plius desiderauerunt abs te?*

*Mivel bántottalak-meg, hogy beszédimet tsendes
könyvezéssel vizsgálod? quo te offendi,
quod (vt) meo sermoni tacitis lachry-
mis regeras?*

*Méltóztassék magát kinyilatkoztatni, ki-jelente-
ni, ha az enyim kíván-e' lenni a' Kis-asz-
szony? dignetur se Domicella declarare,
aperire, num mea esse velit?*

*Én szegény ember, aszszonyi állat, miként se-
gitsek másképen magamon? ego miser ho-
mo, ego misera foemina, quomodo opi-
tuler alias mihi?*

*Miként mulatta magát az Úr a' kertben? quomodo
fefellit Dominus tempus in
horto?*

*Ki lehetne az egyik, 's ki a' másik? quis est
vnus & alter?*

*Hogy hogy kellesék egy olly szemtelen aszszonyi
állatnak mérészségét meg-boszszólni? quomo-
do*

do est sumenda vindicta de tam impudentis foeminae audacia?

Feléred-e' , mire vélje mind ezeket? perspicisne , quo haec omnia putet?

Fel-nem érem , non perspicio.

Mi hir , újság? quae fama (noua)

Mit hallani a' városban? quid auditur in vrbe?

Mitsoda jó birekkel bővölködik Kegyelmed? quibus bonis nouis abundat V. D.?

Mitsoda újságot tud Kend mondani? qualia noua scit V. D. narrare?

Mije fáj Kendnek? Mire-való ez? quid dolet V. D.? cui rei est hoc aptum?

Mit tsindljak , tégyek , tévő légyek? quid faciam , agam , factururus sim?

Hogy ez , az , amaz? hogy tartják , adják. quanti est hoc , illud , istud? Quanti aestimant , vendunt.

Mi lelt , bánt? quid (tibi) accidit?

Van-e' feleséged? habesne uxorem?

Jámbor-e'? szép-e'? gazdag-e'? estne pia? estne pulchra? estne diues?

Szabad-e'? való-e'? igaz-e'? licetne? Estne verum? Estne verum.

Völtál-e' a' piatzon , a' mészár-székhén , a' városban? fuistine in foro , in macello , in vrbe?

Mivel töltitek az időt? quomodo fallitis tempus?

Mivel múltjátok az időt, magatokat? quomodo transigitis tempus, recreatis vosmet? Kinek (hogy) hívják az Urat? quomodo vocatur Dominus?

Honnan vette Kend magát? unde huc delata est V. D?

Mivel kedveskedhetem? quo possum gratificari?

Ha lehet - e' reménységem kedves személyének megnyeréséhez a' Kis-afszszonynak? possumne habere spem Domicellam in matrimonium ducendi?

Mit fetségsz, lotsogsz, nyelve kedel? quid garris, blateras, es loquax?

A' jóvá hagyásnak formái,

Annuiendi Formulae.

Úri szavamat kötöm hozzá, fidem meam adstringo.

Győzhetetlenül maradok azon hitelben, irrefragabiliter maneo in hac opinione.

Az igaz, hoc est verum.

Az szent igaz, hoc est sacro sanctum.

A' bizonyos, hoc est certum.

Való dolog, res est verissima.

Valóságosan úgy van, reuera ita est.

Nints különben, non est aliter?

Kétség kívül, procul dubio.

Nem is kell kételkedni, nec est dubitandum.

En azt könnyen el-bíszem, ego facile credo.

Hi-

Hiteſſe - el magával Kegyelmed, perſuadeat ſibi V. D.

Fogadjunk-fel, hogy úgy van, certemus pignore, quod ita ſit.

Mernék fogadni száz aranyba, auderem certare centum aureis.

Igazán mondom, vere dico.

Emberségemre mondom, ſincere (per meam humanitatem) dico.

Ellent nem mondok, non contradico.

Nem ellenkezem, non aduerſor.

Nem hívom kétségbe, non voco in dubium.

Nem lehet tagadni, non poteſt negari.

Azt az egész világ tudja, hoc ſcit vniuerſus mundus.

Rá, reá mernék eskünni, audeo hoc iuramento confirmare.

*A' tagadásnak, hazudásnak formái,
Negandi, mentiendi formulae.*

Igaz-e? Való-e? A' nem igaz, Eſtne verum? Eſtne certum? Hoc non eſt verum.

Eszem ágában ſem vala, ne cogitabam quidem.

Ne bidd néki, noli eidem credere.

Ki hinné azt, quis crederet hoc.

Én ſoha nem hiszem, ego hoc nunquam credam.

Senki nem (ſem) tudhatja, nemo poteſt ſcire.

Hogy higgyem én azt? quomodo hoc credam?

El nem bihetem, non possum credere.

Nem kell néki hinni, ha esküszik-is, ha a' tenyerére-is ki-tenné a' lelkét, nonn est ipsi credendum, etiam si iurauerit, si in palma exponeret animam suam.

Semmi egyéb oka nintsen, ide- való jövetelemnek, non est alia causa mei aduentus.

Senki érdemetlenebb nálamnál nem lebet ajánlott úri kegyességének felvételére, nemo est me indignior ad acceptandam a Domino oblatam gratiam.

Tsak vál-vonó nemmel felelgethet kiki a' szomszédjának kérdezkedésére, nullus valuit certi quid respondere interroganti vicino.

Nintsen batalmamban illy fő parantsolatnak engedelmeskednem, non est in mea potestate obedire tam summo mandato.

Megtsal, decipiet.

Hamiskodik, fraudem machinatur.

Ha mindjárt tenyerére-is kitenné a' lelkét, mégis nem kellene bitelt adni szavának, quod si in palma exponeret suam animam, tamen non est verbo eius praebendus assensus.

Nem gondol, se Istennel, se emberrel, neque Deum, neque homines curat.

Nints semmi lelki esmérete, nullam habet conscientiam.

Hamis volt még a' lelked - is, et anima tua quoque fuit fallax.

Bezzeg hazudsz most szemtelenül, hem nunc mentiris impudenter.

Héjában fuvod a' bizonyt, in cassum affirmas.

Ne eskügyél, mert senki nem hiszi, noli iurare, nam nemo credit.

Eszembe sem jutott, neque mihi in mentem venit.

Soha nem-is gondoltam, neque unquam cogitavi.

Tréfából mondom, ioci causa dico.

A' bátorításnak, bixtatásnak formái,

Bene animandi formulae.

Méltán tartbatysz számat e' szzerentsére, tisztségre, elsőségre, merito sperare potes hanc fortunam, hos honores, hunc primatum.

Ne tarts attól, ne félj tőle, noli hoc metuere.

Verd-ki a' fejedből, elméából ezen büs gondolatidat, euacues animum ab his moestis cogitationibus.

Halaszszad alkalmatosabb időre, differas in commodius tempus.

Igazán, szívem szzerint, tiszta szivemből beszéllek te veled, vere, ex animo, corde sincero loquor tecum.

Bátrán add-ki magadat, tuto expromas animi tui sensa.

Méltóztassék magát, kész akaratját, feltett szándékát ki-nyilatkoztatni, ki-jelenteni, dignetur

gnetur sese, voluntatem suam pronam,
propositum suum aperire, patefacere.

Tégyen tellyes kinyilatkoztatást, faciat plenariam declarationem.

Ne kételkedjünk olly sokáig, ne dubitemus tam diu.

Mindennémű szűkségeidre atyai anyai gondot viselünk, paternam, maternam curam omnium necessitatum tuarum geremus.

Bizvást állj reá, tuto acceptes.

Úgy alkalmaztasd a' dolgot, sic attemperes rem.

Könnyen által-látni, facile perspicere licet.

Lesz fogamatja nálam illy kellemetes emlékeztetésének, tam grata commemoratio habebit apud me efficaciam.

Oda fordítsad utolsó fáradságodat, bogy szermes mátkádnak birtokához jutbass, eo conuertas vltimos conatus tuos, vt obtineas amasiam tuam suauissimam.

Tekergesd-fel az eszedet, jó deáktsa, intende mentem tuam, bone scholaris.

Kisegitlek kétes gondolatidból, eximam tibi dubias cogitationes.

Másképen vessed a' keleptzédet, alias tendas laqueos.

Most lebet valamit próbálni, nunc possumus aliquid tentare.

Kinek tart kedve? quis habet animum:

Kinek van szíve? quis habet animum, cor?

*Szaladj, legény, mert roszúl jársz, fugias iu-
uenis, nam male stabis.*

Vedd észre magadat, inuigiles tibi.

El-ne badd magadat, noli desperare.

*Tsupán és egyedül azon áll, tantum & mere
in hoc consistit.*

*Ne sajnálja kis fáradságát, ne subterfugiat
paruum fatigium.*

*Ne kémélje a' fiam nadrágát, tsak vágjon raj-
ta, ne parcat braccis mei filii tantum cae-
dat eundem.*

*Igen szemérmetes a' leány - aszszony, virgo est
valde pudica.*

Hízen ez szabad, atqui hoc est licitum.

*Ezt senki sem (nem) tiltja, hoc nemo pro-
hibet.*

*Fogj hozzá bizvást, betsületedre válik, betsüle-
tet kapsz, tuto adgrediaris hoc, erit tibi
honor, aestimationem habebis.*

*Együnk, igyünk, mig tart benne, edamus,
bibamus, donec usque quid contineatur
in illo.*

A' tiltásnak, nem javaslásnak formái,

Prohibendi, dissuadendi formulae.

Meg-van tiltva, vetitum est.

Meg-van parantsolva, mandatum est.

Ne bánts, mittas.

*Ne nyúlj hozzá, mert harap, noli attingere
nam mordet.*

Hagyj békét annak, des huic pacem.

Vegyed elejét, praecupato.

Kerülj-el minden alkalmatosságot véle-való társalkodásra, beszéllgetésre, vites omnem occasionem conuersandi, colloquendi cum eo.

Abban ne kösd-meg elmédet, noli mentem tuam in hoc defigere.

Más utat tórij magadnak, hogy ha ezen el-nem érheted tzelodat, aliam viam infistito, si hac non potes ad scopum tuum pertingere.

Szakasszátok végét a' tántznak, imponite finem saltui.

Ne bárálj, noli remorari.

Hagyjad félben, interrumpas.

Tett fogadásídat ne szegd-meg legkissebben-is, etiam in minimo persoluas votum tuum.

Ne alázza oly mélységesen meg magát Méltóságod, ne exhumiliet sese tam profunde
I. D. V.

Tovább egy szót se szólj, ne verbum loquaris amplius.

Olly nagy vétkes botlást ne tégy, noli tam valde impingere.

Ne feszegessed eszedet annyi gondolkodással, noli mentem tuam excruciare tantis cogitationibus.

Ne fárasztza magát én miattam, ne fatiget sese propter me.

Ne fáradozzék én érettem, ne subeat fatigium propter me.

Nem

Nem engedem, épen nem akarom, hogy azt tselekedjétek, non permitto, prorsus nolo, vt hoc faciatis.

Az tilalmas, hoc est vetitum.

Az nem szabad, hoc non licet.

Kemény parantsolat jött a' Felséges Udvartól, seu erum mandatum venit ab Augustissima Aula.

Ki merné azt tselekedni? quis auderet hoc facere?

Nints ember, a' ki azt mérészlené, nemo est, qui hoc auderet.

Fejét veszti, a' ki ezt a' parantsolatot megszegi, capitis periculum adit, qui hoc mandatum violat.

Meg-sé mozdúlj, meg-se motzanj, neque te met moueas, ne hircere quidem audeas.

Ne próbáld ezt elkövetni, ne tentes hoc facere exsequi.

Egy tapodást se mennj, ne passum quidem progrediaris.

Meg bánod te azt, poenitebit te hujus.

Károdra léssen, erit tibi damno.

Betstelenségedre esik, hoc est tibi inhonestamento.

Rosz ember vólt ám, a' ki javallotta, javas-lotta, tanátsolta, malus homo fuit, qui hoc suavit, approbauit, consuluit.

Az intésnek formái,

Hortandi, dehortandi formulae.

A' józán és tovább néző okossághoz szabd észedet, sis cautus ac prouidus, agas prudenter.

Szemességgel figyelmezzél, attendas oculatus. Sok más tsalhatatlan jelekből ki-veheted, ex multis aliis infallibilibus signis elicere potes.

Hidd abba, intermittas.

Figyelmetesen vigyázz, caute inuigiles.

Lássad, bogy meg - ne bánjad, videris, ne te hujus poeniteat.

Nem néked való, non decet te.

E' nagy szorgos dolog, haec res est ardua.

Veszedelemes állapot, dolog, est res periculosa, status periculosus.

Meg - látod, rajta vesztesz, videbis, erit tibi damno.

Azután későn lesz, posthac erit sero.

Most volna ideje, nunc esset tempus.

Mig tűzes a' vas, addig kell kovátsolni, dum ferrum candet, cudendum est.

Most vagy on alkalmatosság hozzá, nunc est occasio ad hoc.

Most szolgál a' szerentse, nunc fauet fortuna.

Könnyen meg-fordúlbat a' kotzka, fortuna (alea) facile mutari potest.

Nem

Nem olly könnyű a' mint látszik, non est tam facile, quam quidem videtur.

Sokan, többen meg-tsalatkoztak már benne, multi, plures iam sunt falsi in hoc.

Ritka, a' ki boldogult volna mellette, rarissimus, qui penes hoc beatus fuisset.

Én azt próbával tudom, ego hoc sum expertus.

A' ki okos és érti, soka nem tselekszi, qui est prudens, & intelligit, nunquam facit.

Sokan tapasztalták azt már, jam hoc multi experti sunt.

Sokan meg-bánták azt már, jam multos huius rei poenituit.

Fogadj szót, fiam, meg-nem bánod, és meg-köszönöd tanácsomat, gere mihi morem, mi fili, non poenitebit te, & gratias ages mihi pro meo consilio.

A' panaszolkodásnak formái,

Conquerendi formulae.

Az nem kevésbé rágja a' szivemet, hoc non modicum fodicat cor meum.

Ideje korán el-kezdek mind halálig gyötrődni, mature incipio vsque ad mortem torqueri.

Szivemre vettem szerentsétlenségedet, indolui infortunio tuo.

Ezernyi bán és bajok alá vettettem, millies mille mœroribus & molestiis subiectus sum.

Hová

Hová lennék én, ha egy vagy más véletlen történet által ezen meg-bájlhatóan kegyelmességétől Nagyságtoknak meg-fosztatnám, quod me reciperem, si per vnum vel alterum insperatum casum I. D. V. gratia, cui pares gratias agere non possum, priuarer.

Mintha idein-való halálomnak okozá-ára teremtettem volna, acsi ad procurandam praecocem mortem meam creatus essem.

Nebezen esik, illy hosszúszas gyötrelmeknek áldozatja lennem, est mihi graue, quod tam diuturnorum cruciatuum hostia esse debeam.

Ki-nem verhettem a' fejemből, non possum obliuisci (ex capite meo excutere.)

Legnagyobb szerentsétlenségnek szüleménye vagyok 's léfzek, Diis iratis natus sum.

Oh! mind ezek és még több ide tartozandó okok érdemesek bizonyára, hogy elmémben felette nyughatatlankodjam, és szemeimet keser-ves könyvekkel áztassam, ah! omnes hae ac plures huc spectantes causae sunt sane dignae, vt mens mea sit inquieta, & oculos meos acerbis lachrymis rigem.

Boldog Isten! mennyit kell szenvednem, bone Deus, quae & quanta pati debeo.

Már nem túrhetem tovább, iam non possum diutius perpeti.

Faj oda vagyok, heu actum est de me.

Roszlál jártam, fui infelix.

*Melly szerentsétlenül jártam: melly szerentsét-
len voltam, quam infortunatus fui.*

Mindenem oda van, omnia mea amisi.

Szegény árva fejem hová lesz, quo me miser recipiam.

Beteg vagyok: roszúl vagyok: roszúl érzem magamat, aegroto: male valeo: male me habeo.

Alig van lélek hennem, vix spiro.

*Uram Isten, segélj, könyörülj rajtam, Domi-
ne Deus, iuua me, miserere mei.*

A' hideg lel, bánt: ki-lelt, febricito: febricitau.

*Hideglelésben, hagymázhan, forró betegségben
feküdtem, febrī, febrī acuta laboraui.*

Oh! én szegény, nyomorúlt, boldogtalan, gyámoltalan ember, ah ego pauper, miser, infortunatus, subsidio destitutus homo.

*Melly szűk időket értünk, quam cara tempo-
ra attigimus.*

Mind egy, ha így, vagy másképen halok-is meg, perinde est, siue sic, siue alias moriar.

*Mi oda vagyunk, el-veztünk, peritimus,
actum est de nobis.*

Tsak ez volt még bátra, hoc solum restitit.

Épen a' volt, a' mi engem' meg-epefzett, hoc
sane fuit, quod me tabefecit.

*Ez ugyan minket ép n az elromlásra hozott,
hoc plane redegit nos ad incitas.*

Várakozással légyunk, expectemus.

Meg

Meg-kell balni, elébb vagy utóbb, moriendum est, prius vel posterius.

*A' vigasztalásnak formái,
Consolandi formulae.*

Hagyj mindeneket a' kényszerithetlen végezésekre, permittas omnia fato ineuitabili.

Ollyképen szivednek nyugodalmát el-nem érbeted, hoc modo non pertinges ad tranquillitatem animi.

Ne bússúlj rajta, noli mœrere ideo.

Ne hátkodjál, ne sis mœsto animo.

Ne gondolj véle: fel-ne vegyed, ne cures hoc.

Fel sem veszem, fel sem vettem, ego hoc plane non curo, nec curaui.

Ne terbeljed elmédet bús gondolatokkal, noli te macerare mœstis cogitationibus.

Fel nem kell venni azt, hoc non est curandum.

Már azt szenvedni, tűrni kell, iam hoc perpetiendum, perferendum est.

Nem kell azt szivére botsátani, non est indulgendum dolori.

Ne tórd rajta fejedet, noli super eo caput frangere.

Ne gyótórd magadat a' semmiségért, noli te propter hoc nihilum torquere.

Már meg-van, iam est factum.

Már meg-esett, iam accidit.

Nem lehet meg-másolni, non licet variare.

Az

Az oda fenn-való hatalomtól függenek minden változhatóságok, a supera potestate dependent omnes vicissitudines.

Mértékelje bosszúját, moderetur vindictae.

Nyugtasd - meg valamennyire az elmédet erre, tranquilles aliquantulum tuum animum super hoc.

Annak meg-kellett lenni, hoc oportuit fieri.

Semmit sem veszünk rajta, nihil amittimus per hoc.

Méltóztassék elméjét meg-nyugtatni az Aszszony, dignetur Domina mentem suam tranquillare.

Az időtől várjad az Egeknek rajtad beteltyesendő rendelését, a tempore expectes in te complendam Coelorum ordinationem.

Meg-segit az Isten, Deus opitulabitur.

Illy helytelen vélekedéseknek és képzeléseknek félszket ne engedjen szívében, tam inconcinnis opinionibus & imaginationibus ne det locum (nidum) in corde suo.

Ne törj: olly szörnyen elméjét vetekedő gondjaival, ne maceret tam crudeliter suum animum ancipitibus curis.

Hagyjuk Istenre 's az ő szent akaratra, committamus Deo & eius sanctae voluntati.

Az Istenhez kell biznunk, Deo confidendum est.

Tsupán merő képzelésekkel akarod szivedet keseríteni, tu meris imaginationibus vis cor tuum exacerbare.

Meg-kelletett bagyni a' szerentsének folyását, fortunae fuit permittendus cursus.

A tsudálkozásnak formái,

Admirandi formulae.

Alig találtam-fel magamat, vix succurrit, quod respondeam.

Nem almléködbattam eleget rajta, non poteram satis hoc demirari.

Ugyan nagy tsuda ez, hoc est sane magnum portentum.

Tsudálatos dolog, állapot, est res mira, status admirabilis.

Uram Isten, én Istenem! Domine Deus, mi Deus!

Soha nem (sem) hallottam, nunquam audiui.

Tsudálnom kell, mirari debeo.

L hetetlen dolog, res impossibilis.

Meg-lebet-e' az, ez? potestne hoc, illud, esse?

Be gyönyörű gyermektse, quam delectabilis infantulus.

Nem győztem eleget nevetni rajta, non potui (vici) satis super hoc ridere.

El-bámúltam tsuda látádn, rajtá, bogy megláttam, obstupui super miro eius conspectu, super eo, quod viderim.

Mint-

*Mintegy el-ragadtatván nem tsudálkozhattam eleget tetszetes tántzhoz-
való alkalmaztatások-on a' tántzosoknak, quasi extra me raptus, non potui satis mirari saltatorum promptitudinem in saltando.*

Be furtsa dolog, res fane lepida.

Be bamis gondolat, quam fallax, falsa opinio.

Ki gondolta, bitte, monda volna azt, ezt, quis hoc, illud cogitasset, credidisset, dixisset.

De mesterséges tsinálmány, quam artificiosum opus.

Be ravasz találmány, fane vafra inuentio.

Tsudálkozom rajta, miror hoc.

Én épen nem tsudálkozom, ego plane non miror.

Hogy lehet ez? quomodo potest hoc esse?

Úgy forog a' világ, sic vertitur orbis.

A' szólításnak formái,

Acclamandi formulae.

Hallod - e' legény, inas, leány, kotsis! heus iuuenis, ephebe, puella, auriga!

Hallja Kend, audiat V. D.

Halljuk, halljuk, hogy okoskodik, mit fog előhozni, hogy fogja heszédét folytatni, audiamus, audiamus, quomodo ratiocinetur, quid sit prolaturus, quomodo sit sermonem continuaturus.

Fordúljon, jöjjen tsak ide egy pár szóra, accedat, veniat tantum huc, est, quod dicam (ad vnum par verborum.)

Állj-meg, subsiste.

Álljon-meg Kend, subsistat V. D.

Héj jer (gyer) tsak ide, heus, adesdum.

Vári ám, exspectes sane.

Győzste, tsak győzste, (jőzste,) adesdum, adesdum.

Lóra Katona, ad equum eques.

Szabad, licet.

Fővel, ingredere.

Fegyverbe gyalog vitéz, gyalog katona, ad arma pedester heros, pedes miles.

A' tanátskozásnak formái,

Consulendi formulae.

Mit javasolsz, tanátsolsz ennékem? quid mihi suades, consulis?

Mitsoda tanátsot adnál nekünk? quale consilium dares nobis?

Leg-tanátsosabbnak tartom, ego hoc puto consultissimum.

Mit csináljak, tselekedjek, tévő légyek? quid faciam?

Mi kívántatik ehhez? quid desideratur ad hoc?

Mitsoda tanátshoz akarunk ragaszkodni? cui consilio adhaerescemus?

Miről tanátskoztok? de quo consultatis?

Miről tartatok tanátsot? de quo habetis consilium?

Mit fogunk csinálni? quid faciemus?

Noszfza úgy tselekedjünk, age, (agite) ita faciamus.

Jobb fog lenni, bogy 's a' többi, satius erit, vt caet.

Várakozzék egy kevéssé, exspectet paulisper.

Az jobban lehetne, ha így fognátok hozzá, hoc melius esset, si ita (opus) adgrederemini.

Örömeztobb akarnám, libentius vellem.

Hogy ha én úgy volnék, quodsi ego ita essem.

Hogy ha én helyettetek volnék, si vestri loco essem.

*Örömet és kedvetlenséget jelentő
szólásnak formái,*

*Gaudium & displicentiam exprimendi
formulae.*

Egyenlő sziv-indulásokat érzek te veled, aequales animi affectus sentio tecum.

Melly nagy öröm, gyönyörűség ez? quantum gaudium, quanta est haec oblectatio?

Ugyan csak nagy betsületet kapott, magnum certe honorem obtinuit.

Hasonlíthatatlan dicséret, tisztelet ez, haec est laus, honor incomparabilis.

Melly szerentsés nap ez, quam fausta est haec dies?

'Azt különösképen sajnálom, hoc in primis doleo.

A' szívemre mégyen a' nekem, hoc afficit cor meum.

A' szívemet áthatja, hoc penetrat cor meum.

Szívemre vészem szerentsétlenségedet, indoleo infortunio tuo.

Nem tartóztatbatom nagy örömömből és szeretemből ki-gördültt könnyveimet, non possum continere prae gaudio & amore magno prorumpentes lachrymas.

Különösen örvendek, hogy illy fontos állapotban szolgálatjára lehetek Kegyelmednek, singulariter gaudeo, quod in tam arduo statu (negotio) D. V. feruire possim.

Legfőbbnek és drágábbnak tartom azt, hogy Istentől szerentsém adatik az Urat itt láthatnom friss jó kívántt egészségében, hoc est mihi praecipuum, & charissimum, quod mihi a Deo detur fortuna hic videndi Dominum in vegeta, bona, optata valetudine.

Az esküvésnek formái.

Jurandi formulae.

Isten tellyes Szent Háromság úgy segéljen, ita me iuuet Sacro - Sancta Trinitas.

Az

Az élő Istenre esküszöm, per Deum viuum iuro.

Isten a' bizonyágom, Deus est testis meus. Bizony Isten, certissime Deus.

Isten úgy segítjen, ita me iuuet Deus.

Igaz lelkemre, igaz hitemre mondom, per meam intemeratam animam, veram fidem dico.

A' mennybéli Istent hívom bizonyágúl, Deum coelestem voco in testem.

Az ajánlásnak formái,

Fauorem aucupandi formulae.

Alázatosan esedezem, mélységes alázatossággal kérem, bogy engemet szegény árva testvéreimmel együtt tovább-is azon hathatós bajlándóságokban meg-tartani méltóztatnának az Urak, mellyel eddig érdemünkön kívül olly bővségesen hozzánk viseltettenek, humillime supplico, submisissime rogo, vt me vna cum meis fratribus germanis orphanis porro quoque eodem fauore ac gratia fouere dignarentur Domini, quo nos adhuc praeter meritum nostrum complexi fuerant quam liberalissime, munificentissime.

Mutasd hozzám ezt a' szíveséget, declares hunc erga me fauorem.

Mintegy különös nyereségül kikérem ezt magamnak, hogy kiseded táblátskámnál vékony,

tsekély, rövid ebédetskével lenne szerentsém az Urakat Nagy ágtoakat, Excellentiátokat tisztelhetni, tanquam specialis lucri ergo hoc mihi expeto, vt habeam fortunam excipiendi Dominos, II. DD. VV. Excellencias Vestras exiguo, vili prandio.

Nagyon ohajtok módot és alkalmatosságot lelhetni az Úrral meg-esmérkedhetni, és illendő köszöntéssel tisztelhetni, maximopere opto habere occasionem contrahendi notitiam cum Domino, & eum decenti cultu reuerendi.

Legfőbb vigasztalásim közzé számlálnám, ha Méltóságod azon nyereségre módot mutatna, hogy úri személyében esmérhetném Generál Uramat ő Excellentiáját. (hogy meg-esmérkedhetném ú i személyében az Úrral, Generalis Urammal, ő Excellenciájával,) inter praecipua solamina numerarem, si I. V. ostenderet modum ad hoc lucrum, vt Excellentissimum Dominum Generalem in persona noscere possem.

A bútsúzásnak formái,

Valedicendi formulae.

Isten áldja-meg Kendet, Kenteket, vale, valete. (Deus benedicat D. V. DD. VV.)

Isten hozzátok, valete (Deus ad vos.)

Tapasztaltt szíveségébe, úri kegyességébe, kegyelmességébe, grátziájában alázatosan, tökéletes

letes engedelmeséggel ajánlom, (recomendá-lom) magamat, búcsút vévén Nagyságtok-tól, hogy azonközben tartson Méltóságok ál-batatosan kegyes emlékezetében, experto fa-uori, gratiae Illustrissimorum Dominorum memet humillime commendo, valedicens, vt interea constanter meminerint mei quam gratiosissime.

Az izenésnek formái.

Nunciandi formulae.

Az én gazdám, gazd-afszszonyom, Uram, kő-szöntteti Kendet, 's igen szépen kéreti (ké-retvén) általam, ha egy kenyeret, három fonál vékony tzerénát, négy tojást (tyukmonyt) költsön adna, Kend ő Kegyelmének, hólnap vagy hólnap-után visszsa - adja Kendnek il-lendő szép kőszónettel, meus herus, mea hera, meus Dominus curat V. D. salu-tari, & humanissime rogat (rogans) per me, vt (si) ei mutuo daret vnum pa-nem, tria fila linea subtilia, quatuor oua, cras aut perendierestituet V. D. cum decenti gratiarum actione.

Kész szolgálattját, igaz kőteles szolgálattját izeni, alázatos szolgálattját ajánlja az Tekintetes Úrnak S nki Pál Uram én általam, aláza-tosan kéretvén, ha nem sajnálna kis fárad-tságot venni magának, és oda jőni ő Ke-gyelméhez, (kéretvén, ha méltóztatná magát

megalázni szegény házánd) dél után valami három órakor, paratissima seruitia, deuinctissima seruitia denuniat, humillima seruitia offert, commendat Perillustri Domino Dominus Paulus Nemo per me, curans humillime rogari, ne grauetur (doleat) modicum fatigium sumere, & illuc ad se S. D. venire (rogans, vt dignaretur se exhumiliare ad ejus pauperem domum) a meridie circa horam tertiam.

Méltóságodat tiszteli alázatossággal, illendő tisztelettel, tiszteletes illendő éggel, Jászai Kapitány Uram, azt izenven (jelentven) ha terhére, unalmára, alkalmatlanságára nem vólna Méltóságodnak, udvarlana Méltóságodnak dél után Méltóságod tetszése szerint rendeltetendő órakor, I. D. V. humillime, eo, quo par est, honore reueretur Dominus Centurio Iaszai significando, (nunicans) si I. D. V. non esset oneri, molestus, incommodus inuiferet V. D. I. post meridiem hora a lubitu I. D. V. praefigenda.

Variae salutandi formulae vulgares, Hungaris propriae.

*Kend szolgája, feruus Vestrae Dominationis.
Köteles szolgáloja Kendnek, obligatissima serua V. D.*

*Igaz szolgája Kendnek, sincerus feruus V. D.
Kész szolgája Kegyelmednek, paratissimus feruus V. D.*

*Engedelmes szolgáloja Kegyelmednek, obsequen-
tissima serua V. D.*

*Igaz köteles szolgája Kegyelmednek, Kegyelme-
teknek, deuinctissimus feruus V. D.*

*Alázatos szolgája az Úrnak, az Uraknak, hu-
millimus feruus Domini, Dominorum.*

*Alázatos szolgáloja az Aszszonynak, az Asz-
szonyoknak, humillima serua Dominae,
Dominarum.*

M A N E.

*Szerentsés jó reggelt kívánok Kegyelmednek :
adjon Isten jó reggelt Kendnek, faustum
bonum mane precor Dominationi Vestrae:
Deus det bonum mane Dominationi Ve-
stra.*

*Adjon az Úr Isten Kegyelmednek-is: Köszö-
nettel vészem szives (szép) kívánását Ke-
gyelmednek: Isten áldja-meg Kegyelmedet-is:
Hozta Isten Kegyelmedet, Kendet: fogadj'
Isten, Dominus Deus det quoque Domi-*

na-

nationi Vestrae: gratias ago pro cordiali (pulchra) appreciatione Dominationi Vestrae: Deus quoque benedicat Dominationi Vestrae: Deus tulit Dominationem Vestram: Deus suscipe, (salvus sis.)

Mint nyugodott, alutt Kegyelmed? quomodo quieuit, dormiuit Dominatio Vestra? Hála Istennek, jól és tsendesen, laus Deo, bene ac placide.

Szolgáltassa (adja) Isten kedves jó egészségére Kegyelmednek az éjjeli (éjtszakai) nyugodalmát, szívesen kívánom, seruire faciat, (det) Deus ad gratam bonam sanitatem Dominationi Vestrae nocturnam quietem, cordialiter precor.

Magam-is azt kívánom Kegyelmednek tiszta szíveimből, ipse quoque hoc precor Dominationi Vestrae ex puro animo.

I N T E R D I U.

Szerentsés jó napot kívánok Kegyelmednek, faustum bonum diem precor Dominationi Vestrae.

Újság Kegyelmed mi nálunk; a' házunknál egész újság Kend, nouitas est Dominatio Vestra apud nos; in domo nostra tota nouitas est Dominatio Vestra. Isten hozta Kendet, Deus tulit Dominationem Vestram. Mit hozott Kegyelmed, Kend? quidnam tulit Dominatio Vestra?

Tsak magamat, látogatására jöttem **Kegyelmednek**: nem egyébért fordúltam én ide, jöttem én ide, **banem tsak nézni jöttem**, mint volna **Kegyelmed**, **Kegyelmetek**, mint szolgálna **egésége Kendnek**, tantum me ipsum, ad visitationem Dominationis Vestrae veni: non propter aliud diverti, veni huc, sed tantum videre veni, quomodo valeret Dominatio Vestra, Dominationes Vestrae, quomodo seruiret sanitas Dominationi Vestrae.

Köszönöm a' Kegyelmed szép kérdését, és hozzá-m-való szíveségét, jó-akarátját. **Istennek bála**, tűrhető állapottal, tűrhetőképen **vagyok mostansággal**. **Hát a' Kegyelmed ottbonvalói**, **kedves hozzá-tartozói**, az **bitves tárfa**, **kedves házastársa**, **élete párja**, az **édes gyermekei**, mint vannak, **egéségesek-é mindnyájan?** gratias ago pro pulchra interrogatione, & bona in me propensione, pro fauore in me. Laus Deo, tolerabili statu, tolerabiliter sum nunc. Ergo Dominationis Vestrae suauissimi domestici, ad Dominationem pertinentes, vitae socia, vxor, charissimi liberi, quomodo (sunt) valent? suntne omnes sani?

Egéségesek mindnyájan, **szolgálatjára Kegyelmednek**, omnes sunt sani, ad seruitium Dominationi Vestrae.

V E S P E R I.

Adjon Isten szerentsés jó estvét Kegyelmednek; Szerentsés jó estvét kívánok Kegyelmednek, det Deus faustum bonam vesperam Dominationi Vestrae: faustum bonam vesperam precor Dominationi Vestrae.

Áldja-meg az Úr Isten Kegyelmedet-is jó egészséggel 's békeséggel: igen szépen köszönöm, köszönettel vészem szép kívánását Kegyelmednek, benedicat Dominus Deus etiam Dominationi Vestrae cum bona sanitate & pace: valde pulchre ago gratias, gratias ago pro pulchro voto Dominationi Vestrae.

Nyugodalmas jó éjtszakát kívánok Kegyelmednek, Kegyelmeteknek mind közönségesen, adjon az Úr Isten boldog felvirradást az hólnapi napra egészséggel 's békeséggel, quietam bonam noctem precor Dominationi Vestrae, Dominationibus Vestris in genere (vniuersis, singulis,) Dominus Deus det felicem diluculationem ad crastinam diem cum sanitate ac pace.

Hasonlóképen én-is tiszta szivemből kívánok jó éjtszakát Kendnek; Isten virraszsa-fel Kegyelmedet-is az hólnapi napra kívántt jó egészséggel, szívesen kívánom. Köszöntse Kend az ottbon-valóit a' nevemmel; köszönttetem az ottbon-valóit, similiter ego quoque ex puro corde precor bonam noctem Dominationi Vestrae, Deus det quoque Vestrae

strae Dominationi ad crastinam diem in optata bona sanitate ac pace diluculationem (Deus sinat Dominationem Vestram euigilare crastina die in optata incolumitate ac pace) cordialiter precor. Salvet Dominatio Vestra domesticos cum meo nomine; sino salutari domesticos.

AD PRANDIUM ET CONUIVIUM.

Jó appetitust kívánok Kegyelmednek az ebédhez, a' vatsorához, bonum appetitum precor Dominationi Vestrae ad prandium, ad coenam.

Én-is hasonlóképen Kegyelmednek, ego quoque similiter Dominationi Vestrae.

Tessék bátran hozzá látni: tessék olly bizvást ki-venni magának a' tálból, nyúlni a' tálba kedvére, mintha otthon a' maga asztalánál volna Kegyelmed, placeat tuto ad hoc videre (aggredi, incipere) placeat tam confidenter excipere sibi ex patina, manum admovere patinae, ad lubitum, tanquam domi ad suam mensam esset Vestra Dominatio.

Több nem szükséges: elégséges az, a' mi előtttem vagyon: elég van előtttem, plus non est opus: sufficiens est hoc, quod ante me est: fatis est ante me.

A' kínálást ne vdrja ám Kegyelmed, hogy éhen ne maradjon, vrsionem sane ne expectet Dominatio Vestra, ne maneat famelicus.

Attól

Attól nem kell félteni: azon ne búsúljon Kegyelmed, hogy ében fel-kelek a' Kegyelmed' asztalatól; 's ha szintén-is fel-kelnék ében, tsak egyedül én magam vólnék vétkes benne, enyim vólna a' véték, hoc non est metuendum; propter hoc ne angatur Dominationo Vestra, quod famelicus surgam a mensa Vestrae Dominationis; & si etiam surgerem famelicus, tantum ego solus essem culposus, mea foret culpa.

Kedves, állandó, egészségéért Kegyelmednek, pro grata, constanti, bona sanitate Dominationis Vestrae.

Szolgáltassa, adja Isten kedves, állandó, jó egészségére, kedves italára Kegyelmednek, faciat seruire, det Deus ad gratam, constantem, bonam sanitatem, gratum potum Dominationi Vestrae.

Azokért, a' kik tisztá szívvvel tisztelik Kegyelmedet, Isten szaporítsa számokat, szívesen kívánom, pro illis, qui puro corde honorant Vestram Dominationem, Deus augeat illorum numerum, cordialiter precor.

Kedvesen vészem, köszönettel vészem kegyes irántok-való reflexióját Kegyelmednek, Isten éltesse, hogy én velem együtt szolgálbaassanak Kegyelmednek, gratias ago pro benigna reflexione super illis, Deus sinat illos viuere, vt vna mecum seruire possint Dominationi Vestrae.

Ked-

Kedves magzatiért, gyermekéiért, adja Isten, hogy fel-nevelhesse Kegyelmed azokat a' maga öröme, és vigasztalására, pro charis liberis, det Deus, vt possit Dominatio Vestra illos ad suum gaudium & consolationem educare.

Köszönettel vészem, éljenek én velem együtt kedves szolgálatjára Kegyelmednek, gratias ago, viuant vna mecum ad grata seruitia Dominationis Vestrae.

Ditserjük a' jó gazdánknak borát, laudemus vinum boni nostri hospititis.

Tetsék, tsak tetsék, ha tetsz k e' sovány borotokám, elég van, az Isten jó-voltából, a' pintzében, placeat, tantum placeat, si modo placet exile vinum; satis habeo, ex Dei benignitate, in cellario.

Igen szépen, alázatossággal köszönöm a' Kegyelmed' hozzám-való szíveségét, jó akaratját, 's jól-tartását, adná Isten, hogy méltóképen meg szolgálhatnám, valde pulchre, humillime ago gratias pro amore, fauore, & lauta tractatione, daret Deus, vt condigne deferuire possim.

Nints miért. Én inkább meg követem Kegyelmedet egész bethűlettel, alázatossággal, szépen, vékony ebédemről, vatsorámról, 's ha jobbtól el-találtam volna tartóztatni, ha jobbtól el-tartóztattam volna Kegyelmedet, non est quod agat gratias. Ego potius deprecor

nore, humilitate, pulchre, de tenui prandio meo, coena mea, & si inuenissem abstinere a meliore, si abstinuissem a meliore.

Hozzánk - való jó akaratjának, szivességének, 's bővséges gazdálkodásának meg-báldálásért, pro gratiarum actione pro bona erga nos voluntate, fauore (amore) & lauta hospitalitate.

Adja, szolgáltaassa Isten kedves jó egészségére Kegyelmednek. Vegye nagy jó nevének Kegyelmed tsekély, vékony gazdálkodáomat, a' mint kitélik a' szegény házából. Nosza, ha merem kínálni, ha kedveskedhetem-még egy pohárral, tessék meg-innia, jó éjtszaka fejébe, Deus det, faciat seruire in gratam bonam sanitatem Dominationi Vestrae. Sumat in nomine magni boni Dominatio Vestra exilem hospitalitatem meam, sicut expletur (permittitur) a domo pauperis. Age, si audeo vrgere adhuc vno poculo, placeat bibere in caput bonae noctis.

Nem kell már egy tsepp-is, elégséges volt, elég jól laktunk a' Kegyelmed' szives gazdálkodásából, ne gutta amplius opus est, satis fuit, sat bene habitauimus ex hospitalitate Dominationis Vestrae.

ADDITAMENTUM COLLOQUIORUM

quo

Applicatio regularum dextra monstratur.

NARRATIO.

Egyszer (§. 68. n. 3.) egy Kőltöm-falva (§. 37. not.) névű (§. 99. not. 2.) város-han (§. 100. n. I. not. I.) volt a' többek (§. 25.) között (§. 71. I. n. 2.) egy szép ifjú legény, a' ki (§. 46. n. 4.) is (§. 72. n. I.) jó maga viselés-e', erkölts-e' és szépség e' (§. 82.) által (§. 71. I. n. 2.) el-hirefedett az egész (§. 76.) város-on (§. 100.

LEXICON.

Egyszer semel, quondam. egy vnus. falu pagus. név nomen. város vrbs. han in. vagyok sum. több plus, plures. között inter. szép pulcher. ifjú iuuenis. legény sodalis. ki qui. is etiam. jó bonus. maga ipse. viselés gestus. maga viselése morum modestia. erkölts mores. és et. szépség pulchritudo. által per. el-hirefedem inclaresco. egész totus.

(§. 100. I. n. 3.) úgy bogy fokban (§. 25.) vdggy-
 tanak reá (§. 100. n. 8.) mind leányok, mind
 (§. 72. n. 1.) máfok. Ugyan azon (§. 76. §. 44.)
 város-ban (§. 100. I. not.) vólt egy ózveggy-asz-
 szony (§. 5. n. 3.) is (§. 72. n. 1.) a' ki (§. 46.
 n. 4.) ezt a' (§. 74. n. 4, not.) legényt igen
 meg-szerette (§. 62. I.) De mintbogy már idős-
 ke (§. 38. II. b. 2.) vólt az aszszony, gondolta,
 (§. 62. I.) bogy biz' el-nem vészzi (§. 71. II. 2.
 not. 2. §. 62. I.) ötet. Azért (§. 71. I. n. 2.)
 illyen (§. 76.) tsalárdságot ki-gondolt, (§. 62.
 II.) bogy el-hireztessé (§. 61. n. 2. §. 62. I.)
 a' város-on (§. 71. II. n. 1. §. 100. n. 3.) bogy né-
 ki igen sok pénz e vólna. (§. 92.) Mi telik (§. 67.
 (§. 64.)

város vrbs. on in. úgy ita. bogy vt. sok mul-
 tus. vágyok reá appeto, studeo acquirere.
 mind, mind tam, quam. leány puella, virgo.
 más alius. ugyan plane. azon idem, eadem.
 város vrbs. ban in. vagyok sum. ózveggy-asz-
 szony vidua. is etiam. a' ki qui, quae, quod.
 legény iuuenis, igen valde. meg-szeretem ada-
 mo, depereo. de fed. mintbogy quoniam.
 már iam. időske vietus. vagyok sum. aszszony
 foemina: Domina. gondolok cogito. bogy
 quod. biz' certe. nem non. el-vészem duco in
 matrimonium, accipio. ó ipse. azért ideo.
 illyen talis. tsalárdság fraus. ki-gondolok ex-
 cogito. bogy quod. el-hireztetem euulgo.
 város vrbs. on in. néki van pénze habet pe-
 cuni-

§. 64.) *a' dolog-ból?* (§. 71. II. 1.) *Meg-hallja a' szegény is a' birt,* (§. 14.) *gondolkodó-ba esik,* *hogy bizony jó volna azt az* (§. 74. n. 4. not.) *aszszonyt* (§. 14.) *el-venni* (§. 56.) *a' kinek* (§. 45. n. 4.) *segítség-e* (§. 72.) *által* (§. 71. I. 1.) *boldogúl-hatna* (§. 49. n. 1.) *a' gazdaság-ban.* (§. 100. n. 1. §. 71. II. 1.) *Rá veti* (§. 62. I.) *magát, el.vé,zi* (§. 62. I.) *a' vén* (§. 76.) *aszszonyt pénz-é-ért* (§. 71. II. 1.) *Mindenek* (§. 25.) *vég he* (§. 100. n. 1.) *menvén* (§. 108. n. 1.) *kérdi* (§. 62. I. §. 100. n. 11.) *a' szegény legény a' feleség-é-től, hol volna az ő sok pénz-e* (§. 92.

cuniam. pénz pecunia. igen valde. sok multus. mi quid. telik fit: completur. dolog res.ból ex. meg-hallom inaudio. szegény pauper. legény iuuenis, sodalis. hír fama. gondolkodom cogito, esem cado. gondolkodóba esni cogitare, in cogitationem incidere. hogy quod. jó bonus. bizony certe. vagyok sum. aszszony foemina: domina. el-vé,зем duco in uxorem. ki qui, quae, quod. segítség auxilium. által per. boldogúlok felix evado. boldogúlhatok possum felix evadere. gazda ág oeconomia. ban in. ra ad, super. vetek iacio. maga ipse. rá-vetem magamat decerno apud me, destino, propono mihi. vén senex, antiquus. pénz pecunia. ért propter. minden omnis. vég finis. be in. mé,yek eo. végbe mé,yek finior. kérdek interrogo. szegény pauper. legény iu-

(§. 92.) *a'* mellyet (§. 46. n. 2. 4.) *hireztetett*
 (§. 62. n. II.) *Az aszszony egyenes-en* (§. 69. B.
 II. n. I.) *meg-vallja* (§. 62. II.) *hogy bizony*
néki egy tsepp se volna (§. 93. n. 2.) *hanem csak*
azért (§. 72. n. 8. §. 71. II. 1.) *hirtette* (§. 62.
 I.) *azt, hogy néki pénz-e volna* (§. 92.) *hogy*
hamarabb férj-hez (§. 100. n. 4.) *me-hetne*
 (§. 49. n. I.) *a' melly reménység-ében nem-is*
 (§. 72. n. I.) *tsalatkozott-meg* (§. 71. n. II. 2. not. I.)
Tak igazán (§. 69. A. II. I.) *mondják*
 (§. 62. I.) *hogy a' hazug-ság* (§. 40. I.) *nem*
ég-eti-meg (§. 49. n. 2. §. 71. II. 2. not. I.) *az*
 ember

uenis. feleség vxor. tól ex, de, ab. hol vbi.
 vagy k sum. sok multus. pénz pecunia. melly
 qui, quae, quod. hireztetem diuulgo. asz-
 szony foemina: domina. egyenesen recte, si-
 ne ambagibus. meg-vallom fateor. hogy quod
 bizony certe. egy vnus. tsepp gutta. nintsen
 non habet, non est. egy tsepp pénze nintsen
 ne obulum quidem habet. hanem verum, sed.
 csak tantum. azért ideo. hirdetek diuulgo,
 nuntio. az hoc, hogy vt. hamarabb citius.
 férj maritus. bez ad. megyek eo. férjhez me-
 hetek possum nubere. melly qui, quae, quod.
 reménység spes. ben in. nem-is neque. meg-
 tsalatkozom decipior. csak tantum. igazán ve-
 re. mondok dico. hogy quod. hazugság men-
 dacium. nem non. meg-égetem aduro, com-
 buro. ember homo. száj bucca, os. ez hic
 haec,

ember száját (§. 82. §. 37. not.) Ez-en (§. 100. n. 3.) el busúl a' gazda, hogy olly rút-úl (§. 69 A. II. 3.) meg-tsalatatott (§. 49. n. 4.) a' feleség é tól. Azért ő is (§. 72. n. 1.) minthogy már meg nem változtat-hatta (§. 49 n. 3. §. 71. II. 2. not. 1.) (mert az ilyen dolog nem 'zák (§. 7.) a' mint (§. 74 n. 3.) szokták (§. 62. I.) mondani (§. 53.) hogy az ember meg-fordit-batná (§. 49 n. 1.) a' meg-lelt dolgot, (§. 17.) azon kezdett gondolkodni (§. 63. I. 5.) miképen (§. 68. n. 13.) áll batná (§. 49. n. 1.) bosszúját feleség é-n (§. 100. n. 3. §. 71. II. 1. not. 1.)
Végre

haec, hoc. en super, in. el-bűfűlok angor, discrucior animo, mœreo. gazda herus, hospes, œconomus. olly tam. rútul turpiter. meg-tsalom decipio. feleség vxor. tól ab. azért ideo. ő ipse. is etiam. minthogy quoniam. már iam. meg-változtathatom possum mutare. mert nam. ilyen talis. dolog negotium, res. 'zák saccus. a' mint prout. szokom soleo. mondok dico. hogy quod. ember homo. meg-forditbatok possum invertere. meglelt factus, a, um. az hic, haec, hoc. on super, de. kezdek incipio. gondolkodom cogito, meditor. miképen quomodo. álllok sto. állbatok possum stare. bosszút vindicta. bosszút állbatok possum vindictam sumere. feleség vxor. en de, in. vég finis. re ad. végre ultimo. parantsolok mando. hogy vt.

Vég-re (§. 72. n. 9.) azt parantsolja (§. 62. I.) a' felesége-nek, hogy valamikor (§. 68. n. 1.) ő baze mégyen a' mező-ről, vagy akár honnan, mindenkor (§. 68. n. 1.) egy kolompot köffen (§. 62. II. §. 61. n. 2.) a' maga nyak-á-ba (§. 82.) és azt tsörg-etvén (§. 49. n. 2. §. 108. I.) tántzoljon (§. 61.) előtt-e 's úgy tartson (§. 61. n. 4.) penitentziát azon tsalárd-ság-á-ért, mert különben keményen (§. 69. B. II. I.) meg-korbá-tsolja (§. 62. I.) Az aszszony tsak tréfának (§. 94.) veivén (§. 108. n. I.) egyszer - kétszer (§. 68. n. 3.) el-múlatja (§. 49. n. 2. §. 62. I.) De az ő úr-a-is ígert-i (§. 32.) sze-rint

valamikor quodocunque. ő ipse. baze-mégyek domum eo. baze domum. mező rus.ről de. vagy aut. akár bonnan vndecunque. mindenkor semper. kolomp tintinabulum. kötök ligo. maga suus, ipse. nyak collum. ba in. és et. tsörgetek facio tinnire. tántzolok ialto. előtt ante, coram. 's et. úgy sic. tartok ferno. penitentzia poenitentia. penitentziát tartok ago poenitentiam. azon hic, haec, hoc. tsalárd-ság fraus. ért propter, pro. mert nam. különben alias. keményen duriter. korbátsolok flagello. aszszony foemina, domina. tsak tantum. tréfa iocus. veleik puto. egyszer semel. kétszer bis. elmúlatok intermitto. de sed. úr maritus, dominus. ígérlet promissio. szerint secun-

rint (§. 71. I. 3.) jól (§. 69. A. I.) meg-ahra-
 kolta (§. 62. I.) még-is meg-kellett lenni (§. 71.
 II. n. 2. not. 2.) az ő akaratjának (§. 91.) Ezek
 így lévén (§. 108 n. 1.) egykor (§. 68. n. 1.)
 történet szerint (§. 71. I. 3.) valamelly Katona-
 Tiszt (§. 2. § 5. n. 3.) rendelt (§. 62. I.) a'
 Bi ő (§. 2.) hozzájok, a' ki (§. 46. n. 1.) ezek-
 ben (§. 100. n. 1.) semmit sem tudott (§. 62. II.)
 Egyszer érkezik (§. 55.) a' gazda, nőtő, az
 én aszszony-om elő-kapja (§. 5. obs. §. 62. I.)
 a' kolompot, veti (§. 62. I.) a' nyak-á-ba, kolom-
 pozni, tántzolni, ugrálni kezd a' ház-ban. A'
 Tisztnek (§. 2.) el-áll (§. 5. obs.) szem-e, száj-
 ja

secundum. jól bene. meg-ahrakolom percutio,
 pabulor. még-is tamen. kell debet. léfzek fio.
 akarat voluntas. ez hic, haec, hoc. így sic.
 vagyok sum. egykor quodam tempore. törté-
 net casus. szerint secundum. történet szerint
 casu inopinato. valamelly quidam. katona mi-
 les. Tiszt Praefectus. Katona-Tiszt Officialis
 rendelek ordino. bíró iudex. hoz ad. a' ki
 qui. ez hic, haec, hoc. ben de, in. semmi
 nihil. sem non. tudok scio. egyszer semel. ér-
 kezem aduenio. gazda herus. nőtő age. asz-
 szony foemina: domina. om meus. elő-kapom
 arripio. kolomp tintinabulum. vetek proicio.
 nyak collum, ceruix. ha in ko'ompozom tin-
 nio. ugrálok salto, fuffilio. kezdek incipio.
 ház domus. ban in. Tiszt Miles Officialis.

ja (§. 37. not.) *soha* nem tudja (§. 62. I.)
meg orjult-é, *mi lette* (§. 62. I.) *a'* *gazd'-asz-*
szonyt (§. 5. n. 3.) *tsillapítja*, *tsendesíti*, *hol szép*
szó val, *hol káromkodás-sal* (§. 71. II. I. not. 2.)
hol kard-dal (§. 71. II. I. not. 2.) *semmit se*
bíznál. (§. 62. II.) *Tsak* ugyan *el-követte* (§.
 62. I.) *dolg-át* (§. 36.) *az ur-á-tól rendel-tetett*
 (§. 49 n. 4.) *ideig.* (§. 37. § 100. n. 5.) *Az*
után (§. 71. I. 2.) *meg-át*, *le-tézi* (§. 62 I.)
a' *kolompot a'* *nyak-á-ból annak jzokott* (§. 76.)
bely-é-re, *ki-mégyen a'* *konyhá-ra*, *'s dolg-á-boz*
 (§. 36.) *lát.* *A'* *gazda kívül dolg-á-t* (§. 36.)
 végez-

el-állok subsisto. *szem* oculus. *száj* bucca. *soha*
 nunquam. *nem non.* *tudok* scio. *meg orjölök*
 extra me rapior, *dementor.* *lelek* inuenio.
mi lette őtet quid accidit ipsi. *gazd'-aszszony*
 hera, *hospita.* *tsillapítok* sedo. *tsendesítem*
 tranquillo. *hol nunc*, *szép* pulcher. *szó* verbum
val cum. *káromkodás* conuicium. *kard* gladi-
 us. *semmi nihil.* *se non.* *bíználök* profum. *tsak*
 tantum. *ugyan* plane, *sane.* *el követem* exse-
 quor. *dolog* negotium, *res.* *ur* maritus. *tól*
ab. *rendelek* ordino. *idő* tempus. *ig* usque. *az*
hic, *haec*, *hoc.* *után* post. *meg-állok* subsisto.
le-tészem depono. *kolomp* tintinabulum. *nyak*
 collum. *ból* de, *ex.* *sz kott* solitus. *hely* lo-
 cus. *re in, ad.* *ki-mégyek* exeo. *k nyha* culina.
ra in. *'s et.* *dolog* negotium, *opus.* *látök* video.
dolgomboz látök ad labores meos pergo. *gaz-*
 da

végezvén (§. 108. n. 1.) bé-méggyen a' ház-ba,
 (§. 100. n. 1. not.) A' Tiszt mindjárt legelső-
 ben-is az aszfzony dolg-á-ról (§. 36. §. 82. §.
 100. n. 10.) tudakozódik (§. 55.) tőle (§. 100.
 n. 11.) A' gazda-is (§. 72. n. 1.) elő-beszéllte
 (§. 63. I.) néki, hogy az a' vén koffa miképen
 (§. 68. n. 5.) tette (§. 56.) őtet jég-re. Azért
 már most én-is az-zal (§. 71. II. 1. not. 2.) bünt-
 tettem (§. 62. I.) úgy mond, hogy, mivel ak-
 kor az egész (§. 76.) város-on (§. 100. n. 3.)
 el tudta hireztetni (§. 71. II. 2. not. 2. hazugság-
 á-val azt, a' mije soba se völt (§. 93. not. 2.)
 most ezen (§. 76.) kolompozás-sal (§. 71. II. 1.
 not.

da herus. kívül foris. végezem finio, perficio.
 béméggyek intro. ház domus, hypocaustum.
 ba in. Tiszt Officialis. mindjárt statim. leg-
 elsőben is primum & ante omnia. tudakozódom
 percontor. től ab. gazda herus. is etiam.
 elő beszéllem enarro. hogy quod. vén vetulus.
 koffa anicula. miképen quomodo. tészem pono.
 ő ipse. jég glacies. jégre tenni decipere. azért
 ideo. már iam. most nunc. én ego. az hic,
 haec, hoc. val (zal) cum. büntetem punio.
 úgy sic. mondok dico. hogy quod. mivel quo-
 niam. akkor tunc. egész totus. város vrbs. on
 in, per. tudok scio. el-hireztetem euulgo. ha-
 zugság mendacium. val cum. az hic, haec,
 hoc. mi quid, quod. soba nunquam. se non.
 soba se nunquam. vagyok sum, már iam. most
 nunc

not. 2.) *birdeffe* (§. 61. n. 2.) *minden nap ugyan azon hazugságát, és így lakoljon* (§. 61.) *tsalárdság-á-ért* (§. 71. II. 1.) *melly el* (§. 71. II. 1. not. 3. §. 46. n. 2. É 4.) *ez az én eleven gyász-om engemet. holt-ig való* (§. 39. V. obs. §. 40. IV. obs. 2.) *nyomorúság-ba* (§. 100. n. 1. not.) *éjtett* (§. 62. II.)

nunc. ezen hic, haec, hoc. *kolompozás* tinnitio. *hirdetek* publico, annuntio. *minden* omnis. *nap* dies. *ugyan azon* plane hoc, idem ipsum. *hazugság* mendacium. *így* sic. *lakolom* mulctor. *tsalárdság* fraudulentia. *ért* propter, pro. *melly* qui, quae, quod. *vel* (lyell) cum. *eleven* viuus. *gyász* luctus, lugubria. *gyászom* mea lugubria. *holtig-való* ad mortem vsque perdurans. *nyomorúság* calamitas, miseria. *ba in. éjtek* praecepito.

CONFABULATIO.

Két paraszti ember között-való beszélget-és.

LEXICON.

Két, ke'tó duo. *paraszt* agrestis. *ember* homo. *paraszt-ember* rusticus. *között* inter. *való* habitus, a, um. *institutus, a, um.* *beszélgetés* collocutio, confabulatio.

Isten áldja-meg Kendet, édes földi Uram.

Jé bés régen nem láttam Kendet. Hát mint van Kend?

Tsak a' mint Isten engedte. Kőszönöm szépen a' Kend kérdés-ét. Hát Kend mint vagy?

Jól, bála Istennek. Ugyan jól jár Kend ez-en az idegen föld-en.

Bizony most az aratás-ról jövők, 's Isten segedelme által baza felé igyekezem kedves földi Uram.

Igen

Isten Deus. m'g áldom benedico. Kend Dominatio Vestra. édes charus, dulcis. földi terrestis. uram dominus. földi uram dominus popularis. jé bés sane. régen pridem. nem non. látok video. hát ergo. mint quomodo. vagyok valeo, sum. tsak tantum. a' mint prout. engedek permitto kőszönöm gratias ago. szépen pulchre. szépen kőszönöm decentes, maximas, gratias ago. kérdés quaestio. mint van Kend? vt valet Dominatio Vestra. jól bene. jól vagyok bene valeo. bála laus, gloria. ugyan sane. hol vbi. járok ambulo. ezen hic, haec, hoc. en in. idegen peregrinus. föld regio: terra. en in. bizony certe. aratás messis. ról ab. jövők venio. segedelem auxilium. által per. baza patria. felé versus. in. igyekezem tendo: conor. kedves suavis, gratus. földi terrestis. uram dominus. földi-uram dominus popularis.

igen

Igen jól *vagyon*. Együtt fogunk *bát* utazni, *ha* tetszik Kendnek.

Nem bánom, mennjünk együtt. Hát mitsoda *újság*-ot hallott Kend *a'* város-on.

Hallottam egy *szép*-et, majd *el is* mondom, *ha* meg hallgatja Kend'?

Igen *öröme*st meg - hallgatom. De gyűjtsunk *rá* előszer. No már most beszéljje Kend'.

Afzály-Patak mellék-é-n lakik egy *betsületes* (mert *csak* azt mond-hatom *felöle*, hogy igen *betsüles*) jó gazda-ember, annak van egy igen *korhely* és *részeges* feleség-e.

Nob

igen jól valde bene. együtt vna, simul. *bát* ergo. utazom proficiscor, pergo. *ha* si. tetszik placet. bánom poenitet me, doleo. nem bánom non curo. megyek eo. mitsoda qualis. *újság* nona, nouitas. hallok audio. város vrbs. on in. *szép* pulcher. majd mox. *el -*mondok enarro. is etiam. meg hallgatom audio, exaudio, ausculto. igen valde. *öröme*st libenter. *de* sed. gyűjtök incendio. *rá* supra. gyűjtsuk *rá* incendamus (pipam) előszer primo. No már age iam. most nunc. beszéllek narro. afzály ficcus. patak fluuius. mellék latus. lakom habito. *betsületes* honestus. mert nam. *csak* tantum. az hoc. mondbatok possum dicere. *felöl* de. bogy quod. gazda-ember oeconomus, hospes. *korhely* potator, potatrix. és et. *részeges* ebriosus. feleség vxor.

Nob

No meg-verte hát az Isten azt a' jó embert a' rossz feleség-gel. Nints pedig utálatos-abb mint a' részeges aszszony. A' férfi- is rút ugyan; de én úgy tartom, hogy még - rút-abb az aszszony.

Ugy van. Igaz biz' az. No 's egyszer látván ez a' betsületes ember, hogy ő a' maga feleség-é-nek részegeskedés-e miatt hová tovább mind csak alá-bb-alá-bb szállana a' gazdaság-ban, sok véle-való veszekedés-e, izivódás-a után

Nob hát ergo. meg-verem punio: percutio. jó bonus. ember homo. rossz malus. gel (vel) cum. nints non est. pedig autem. utálatos detestabilis. mint quam. részeges ebrius. aszszony mulier, domina. férfi mas, vir. is et-am. rút turpis. ugyan sane. de sed. úgy sic. tartok puto, seruo. hogy quod. még adhuc. még rútabb multo turpius. úgy sic. igaz verum, veritas. biz' certe. az. hoc. egyszer semel. látok video. betsületes honestus. ember homo. maga suus, ipse. ő ipse. feleség marita, vxor. részegeskedés helluatio. miatt ob. hová quorsum. tovább vterius. hová tovább in dies. mind omnia. csak tantum. alább inferius. szállok salio, diuerto. alább alább szállani in peius ruere, ad incitas redigi. gazdaság oeconomia. ba in. sok multus. véle-való cum ipsa motus, habitus, a, um. veszekedés contentio. izivódás altercatio. után post.

után, a' többek között el-akarván véle a' részeg-ség-et hagy-atni, az-zal fenyegeti, hogy ha el-nem hagy-ná meg-szokott korbelység-ét, ő biz' eleven-en el-temetni fogná részeg kor-á-ban.

De lelkem, a' ki azt egyszer meg-szokja, héj vaj mi nehéz azt el-bagyni. De beszéllje tsak Kend, mit tsinált véle a' szegény férifi?

Az aszszony ezen fenyegetés-ét az ur-á-nak tsak tréfának vélvén, megint bé-vett kutya-szo-kás-a

post. több plus. között inter. akárok volo. részegség ebrietas. el-hagyatom facio, vt intermittat. fenyegetem minitor. hogy ha nem nisi, quod si non. elhagyom intermitto. meg-szokott solitus, assuetus. korbelység helluatio. ő ipse. biz' certe. elevenen viuus (viue) el-temetem sepelio. részeg ebrius. kor tempus. ban in. részeg korában tempore ebrietatis suae, quando erit ebria. lélek anima, spiri-tus. lelkem mea animula, meum suauium. de sed. ki qui. az hoc. egyser semel. meg-szokom adfuefio. héj vaj ohe. mi quid. nehéz grauis. el-hagyok intermitto. de sed. beszéllek narro. tsinállok facio. szegény pauper. férifi vir. asz-szony foemina: domina. ezen hic, haec, hoc. fenyegetés minae, comminatio. úr ma-ritus; dominus. tsak tantnm. tréfa iocus. vélem puto. megint rursus. bevett assumtus. bevészem fumo, assumo. kutya canis. szokás consuetudo. kutya szokás praua consuetudo. sze-

kés-a szerint tsak iszik. A' gazda pedig szem-
mel tartotta, fel-téven magá ban, hogy bizonyos-
an meg-tréfálja, 's egyszer valami dolog ért
mégyen az istálló-ba, hát az ő kedves feleség-e
nyújt-ózik mint a' disznó, hortyog, aluszik
kemény-en. Az ur-a-is kapja, oda hívja tseléd-
ét 's mondja nékiek, hogy tegyék-hé a' kopor-
só ba, a' mellyet már előre elkészített, de tsak
tsendes-en bánjanak véle, hogy ész-re ne vegye.

A

szerint secundum. tsak tantum. iszom poto,
bibo. gazda herus. pedig autem. szem oculus.
mel, (vel) cum. tartok seruo. szemmel tar-
tom, inuigilo, attendo. fel-tésem propono.
maga ipse. ban in. magában fel tenni sibi pro-
ponere, decernere. hogy quod. bizonyosan
certo, certius. meg-tréfalom iocor. 's et. egy-
szer semel. valami quoddam. dolog negotium.
ért propter. mégyek eo. istálló stabulum. ba
in. kedves charus. feleség vxor. ott ibi. nyúj-
tózom pandiculus. mint prout. disznó porcus
hortyogok sterto. aluszom dormio. keményen
alte, grauter, duriter. kapok capio. oda il-
luc. hívok voco. tseléd familia. 's et. mondok
dico. ő ipse. hogy vt. bétésem impono. ko-
porsó tumba, sepulchrum. ba in. melly qui.
előre praeuie, ante. elkészitek praeparo. de
fed. tsak tantum. tsendesen placide. bánok vé-
le ago cum ipso, tracto. hogy ne vt ne.
ész mens. re ad, super. vészem accipio. észre

T

vészem

A' szolgák fel-fogják 's betsület-tel bé-helyhezte-
tik a' koporsó-ba.

Szegény ember, nób, mi-re adja magá-t.
Ugyan tsak nem tréfál-ódott bát ő. Mindjárt
tort tsinál most. De ugyan tsak el-temet tette
bát?

Nem még egés-en, b'nem kapja, le-vi-teti
a' pintzé-jé-be 's már ott az előtt ás-atott
más-fél öl-nyi mély vermet, ab ba le-eresztik a'
koporsót 's ott bagyják.

Úgy

vészem obseruo. szolga seruus, famulus. fel-
fogom sustollo, eleuo. betsület honor. tel
(vel) cum. betsülettel honorifice. bé-helyhezte-
tem colloco. koporsó tumba. ba in. szegény
pauper. ember homo. mi quid. re ad. adok
do. maga ipse. mire adja magát quid suscipit,
agit. ugyan sane. tsak tantum. nem non. tré-
fálom iocor. mindjárt statim. tor filicernium.
tsinállok facio. most nunc. de ugyan tsak sed
reuerane? el-temetek sepelio. bát ergo. még
adhuc. egés-en plane, integre. bánem sed.
kapok capio. le-vitetem curo deferri. pintze
cellarium. be in. 's et. már iam. ott ibi. előtt
ante. ások fodio. más-fél sesqui. él orgya.
mély profundus. verem fouea. le-ereszttem de-
mitto. koporsó tumba. ott ibi. bagyok relin-
quo.

Úgy kell, úgy. Bár minden részeges aszszonyok kal úgy tennének. De mit tsinál már ő a' koporsó b.n.

Mindjárt meg-mondom. Az ur-a el-mégyn, dolg-á-hoz lát, 's mikor gondolta, hogy nob bizony ki-alutta magát eddig, le-mégyn a' pintzé-be nézni, mit tsinálna az ő bolt eleven felesége, 's meg-vonja magát a' pintzé-nek egyik szegelet-i-be, tsak várja, hallgatózik, mit beszéll majd ba fel-érez a' részeg. Az aszszony-is jól ki-

quo. úgy sic. kell oportet. bár vtinam. minden omnis. részeges ebriofus. aszszony vxor: domina. kal (val) cum. tészek facio, pono. de sed. mi quid. tsinálók facio. már iam. ő ipsa. koporsó tumba. ban in. mindjárt statim. meg-mondom dico. úr maritus: dominus. el-mégyek abeo. dolog labor. negotium, res. hoz ad. látok video. dolgomhoz látok operas meas perago, laboro. mikor quando, cum. gondolok cogito. bizony certe. ki-al szom edormio. eddig huc vsque. maga ipse. le-mé y k descendo. pintze cellarium. nézek video. mi quid. tsinálók facio. bolt-eleven seminiuus. feleség vxor. meg-vonom traho. maga ipse. meg-vonom magamat subduco me, secedo. egyik vnus (ex pluribus) szegelt angulus. be in. tsak tantum. várok exspecto. hallgatózom ausculto. mi quid. beszéllék loquor. majd mox. ba si. fel-érezem expergesco, sentio. részeg

ki-aluván magát, fel-ébred, néz, hát semmit
 se lát, setét van. Ő biz' azt gondolta, hogy már
 éjtszaka volna, azért nem lát. 'Tsak álomnak
 éreszkedik, megint pihen egy darab-ig. De már
 tovább nem alhatván, mormol magába; bár tsak,
 úgy mond, meg-virradna hamar, ásit-ézik. Az ur-a
 tsak hallgatja. Egyser meg-unván a' fekvést, az
 én aszszony-om fel-akar kelni, hogy majd meg-
 nézi, mitsoda tájban van az idő. Hát mikor fel-
 emel-

ebrius. aszszony mulier, vxor, domina. is
 etiam. jól bene. ki-aluszom edormio. maga
 ipse. fel-ébredek euigilo. nézek video. sem-
 mi nihil. se non. látok video. setét tenebrico-
 sus. vagyok sum. ő ipse. biz' certe. gondolok
 cogito. éjtszaka nox. azért ideo. tsak tantum.
 álom somnus. éreszkedem demittor. álomnak
 éreszkedem somno dedor, obruor. megint
 rursus. pihenek quiesco. darab frustum. egy-
 darabig paululum. tovább vltorius. alhatok
 possum dormire. mormolok murmuro. bár vti-
 nam. tsak tantum. úgy sic. mondok dico. meg-
 virrad diluculat. hamar cito. ásitódom oscito.
 ballgatok ausculto. meg-unom nauseo. fekvés
 cubatio. akarok volo. fel-kelek surgo. hogy
 quod. majd. mox. meg-nézem video. mitsoda
 quid, qualis. táj regio. idő tempus. mitsoda
 tájban van az idő quisnam est temporis ar-
 ticulus, quodnam est tempus. mikor cum,
 quan-

emelné a' fejét, meg-úti a' koporsó fedel-i-ben. Akkor meg-ijed az aszszony, gondolkodni kezd, va lyon, hová ment ő tegnap fekünni. De semmiképen ész-é-be nem jut, tapogatni kezd, hát a' kezét se nyújt-hatja-ki. Mi a' kő-dolog ez? ú y mond. Ugyan hol vagyok én most? Megint tapogat-ózik maga körül 's ész-re vészi, hogy deszka közzé szorúlt. Akkor jut ész-é be az úr

quando. fel-emelek eleuo. fő caput. megútóm impingo. koporsó tumba. fedel operculum, tegmen. akkor tunc. meg - ijedek cohorreo. gondolkodom cogito, meditor. kezdek incipio. vallyon an vtrum. hová quorsum. vallyon hová? quonam. mégyek eo. tegnap heri. fekszem cubo. de verum, fed. semmiképen nullo modo. ész mens. jutok venio. észembe jut memin, venit mihi in mentem. tapogatók palpito. kezdek incipio. kéz manus. se neque, non. kinyújthatok possum extendere. mi quid quod. kő lapis. dolog res. mi a' kő dolog ez? quid sibi vult hoc? quod hoc rei est? úgy sic. mondok dico. ugyan hol vbinam. ugyan sane. hol vbi. vagyok sum. most nunc. én ego. megint rursus. tapogatózom palpito. maga ipse. körül circa. maga körül circa se. ész mens. re super. vészem accipio. észre vészem obseruo, animaduerto. deszka asser. közzé inter. szorúlok constringor. akkor tunc. észembe jut venit mihi in mentem. úr maritus.

ur-a fenyegetés-e, hogy az-zal biztatta őtet, hogy ba alá-bb nem hágy a' részegség-be, szá-már temetés-e lesz. Akkor nagy jaj-szó val kez-di sir-atni maga veszedelm-é-t. Hiszen, én azt gondoltam, hogy csak tréfálkodik. Oh be átko-zott pogány ember! Bár csak inkább már agyon á-ított volna, ne kínlódnám, így ében, szomjan (szomján) kell meg halnom El láttam. Oh bár t-ak még egyszer mehetnék vissza a' má világ-ra. Oh kérek, bánjatok-meg soha többet azt nem fogom kö-

fenyegetés comminatio. biztatom sperare iu-beo, spem facio. alá-bb inferius. hágyok fino. rész g ég ebrietas. alá-bb hagyni a' részegségbe temperare sibi ab ebrietate. szá-már asinus. temetés sepultura. akkor tunc. nagy magnus. jaj-szó planctus. kezdek incipio. siratok de-ploro. v zzedelem pernicies, periculum. bi-szen sane. én ego. tréfálódok iocor. óh bé ah quam. átkozott maledictus. pogány paganus. ember homo. bár vtinam. csak tantum. in-kább potius. már iam. agyon ütök interficio, occido. ne ne, vt ne. kínlodom crucior. így sic. ében famelicus. szomjan siticulosus. (e) ké'l oportet. meg halok morior. ellátom prae-uideo. vissza-mehetek possum redire. más alius. világ mundus. ra in, ad. kérek rogo. meg-szánom indoleo, misereor. soha nunquam több plus. soha többet nunquam amplius. kö-
vetek

követni, a' mit eddig gyakorlottam. Oh! édes ur-am végy-ki még egyszer, soha többé már bizony nem fogom tselekedni. Oh mert bizony a' pogányt-is meg kellene szánni ennyi kérés-re. Akkor meg-áll, hallgat-ózik hát, semmit se ball. Az ur-a neveti magá ba, hogy jajveszek el az ő felsége a' koporsó-ban. Utoljára az asz-szony látván, hogy bizony senki se ballja az ő keserves panasz-á-t, így kezd kiált-ozni. Oh édes halott társ-aim, hol vagytok? vegyetek engemet-is magatok közé. Látjátok, hogy engemet-is el-temettenek már, én-is halott
va-

vetek factito, sequor. eddig huc vsque. gyakorlok frequento, exercito. édes charus, dulcis. úr maritus, dominus. ki-vészem excipio. még adhuc. egyser semel. soha nunquam. többé amplius. már iam. bizony certe. tselekszem facio. óh ah! mert nam. pogány paganus. meg-szánom indoleo. ennyi tantus, tot. kérés petitio. re ad. akkor tunc. meg-állok subsisto. hallgatózom ausculto. semmi nihil. se non, neque. hallok audio. nevetek rideo. magáhan apud se, (tacitus.) jajveszekelek lamentor. feleség marita. koporsó tumba. utoljára vltimo. láok video. senki nemo. keserves acerbus. panasz querela. így sic. kezdek incipio. kiáltozom clamito. édes charus. halott mortuus. társ socius. vészem accipio. magatok vos ipsi. közé inter. eltemetek sepelio. már

vagyok, noha még eleven vagyok. Hol vagy-
tok? hová dug-óztatok? Akkor az ur-a szavát
egy kitsinyt változ-tatván, lassú hang-on kérdi
tőle: mit akarna? Árúlnak-e', kérdi az aszfszony,
lelk-em jó ember-em, ebben az balálnak bideg
tartomány á-ban valami melegség-et szerző ital-
kát: kavét, rozsolist, pályinkát, vagy aszfszú-szól-
ló bort és mászlást. Árulunk, felel az ur-a, de
pénz-ért. Van-e' pénz-ed. Faj lelk-em, nints, ma-
gam-nál, de van a' más világ-on egy tsomó-val.
bár

iam. halott mortuus, funus. noha quamvis.
még adhuc. eleven viuus. hol vbi? hová quor-
sum? dugózzom abdo me. akkor tunc, tandem.
szó vox, verbum. kitsiny paululum, paruus.
változtatom immuto. lassú obtusus, lentus.
hang sonus. on in, cum. kérdek interrogo.
től ab. mi quid. akarok volo. árúlok vendo.
lélek anima, spiritus. lelkem jó emberem ani-
mula suauissima, optatum suauium. balál
mors. bideg frigidus. tartomány regio. va-
lami aliquid. melegség calor. szerzem caufor,
comparo. italka potus. ro'zolis vinum subli-
matum. pályinka vinum crematum. vagy aut
aszfszú-szóló-bor vinum passum. aszfszú ficcus.
szóló vua. bor vinum. és et. mászlás vinum
passum secundae notae. árúlok vendo. fele-
lek respondeo. de sed. pénz pecunia. ért pro.
nints non est, non habet. magam ipse, ego.
nál apud. más alius. világ mundus. on in. jó
bonus

*Bár tsak valaki el-me-hetne és hozná-el, úgy i-
batnánk még egy darab-ig. De ki tudja, úgy
mond az ur-a, hol a' te pénz-ed. Mond er-re
a' pályinka 's bor-tonna: a' felső ház-am kony-
há-já-nak tűz-bely-e alatt van, egy téglá van
rá téve, könny-en fel lehet azt venni, mert nints
a' téglá őszve-szoritva a' többi-vel. Noh jó,
mond az ur-a magá-ban; pedig hogy meg-mon-
dá, az-zal ott hagyja a' feleség-é-t, tsendessen
ki-mégyen a' pintzé ból, keresi a' pénz-t, meg-
találja 's el-tészí. Akkor ismét le-mégyen nagy
dobo*

*bonus. tsomó fasciculus. val cum. bár vtinam.
tsak tantum. valaki aliquis. el-mehetek possum
abire. el-hozom adfero. úgy sic. ihatok possum
bibere. még adhuc. egy vnus. darab frustum.
ig vsque ad. még egy darabig per breue
tempus. ki quis. tudok scio. hol vbi. tonna
cupa. felső superior. ház domus. konyha cu-
lina. tűz-bely focus. alatt sub. téglá later. rá
super. tészem pono. könnyen facile. lehet po-
test. fel-vészem eleuo. mert nam. nints non
est, non habet. őszve-szoritok constringo.
a' többi caeteri. vel cum. jó bonus. mondok
dico. úr maritus, dominus. maga ipse. ban
in. magában apud se. pedig autem. hogy
quod, vt. ott ibi. hagyok relinquo. feleség
conjux. tsendesen placide. ki-mégyek exeo. pin-
tze cellarium. ból ex. keresek quaero. meg-
taládlom inuenio. 's et. el-tészem sepono. akkor*

dobogás-sal a' pintzé-be 's meg-állván a' gödör
szél-i-n, mondja: noh te gaz aszszonyi állat,
él-sz-e' még, vagy el-is vesztél már? Jaj, élek
még, édes lelk-em uram, szánjon-meg Kend,
úgy mond az aszszony, meg látja Kend, hogy
soba többé azt nem tselekstem. Nem hiszem,
mond ismét az ur-a, semmi-re-való. Hiszen,
mennyit vertelek már, hány-szor ígérted, hogy
el-bagyod a' korbelységet, még-is tsak ugyan ol-
lyan kutya vagy, mint ez előtt. Hányátok-bé.
Akkor

tunc. ismét rursus. le-mégyek descendo nagy
magnus. dobogás strepitus. sal (val) cum
meg-áll k subisto. gödör fouea, spelunca.
szél ora, margo. en, 'n in. gaz infamis,
pessimus, sordidus. aszszonyi muliebris. ál-
lat animal, res, substantia. aszszonyi-állat
foemina. élek viuo. még adhuc. vagy aut. is
etiam. el-vészek pereo. édes charus, dulcis.
lélek anima. édes lelkem uram meus dulcissimus
maritus. jaj ah! meg-szánom misereor. látok
video. soba nunquam. többé amplius. tselek-
stem facio. hiszem credo. ismét rursus. semmi
nihil. re ad. való aptus. semmire-való nauci.
hiszen sane. mennyi quantus. verek percutio.
hány-szor quotes. ígerek promitto. el-bagyok
omitto. korbelység helluatio. még-is tamen.
ugyan sane, plane. olyan talis. kutya canis.
mint qualis, quam, prout. előtt ante. be-
hányok contumulo, coniicio. akkor tunc.

meg-

Akkor az aszszony meg-rémülvén, hogy ez már nem tréfa, még jobb-an jó-bban kezd kiabálni, rimánkodk, menny re föld-re fogadja, igéri, hogy magát meg jobbitja. De az ur-a rá vetvén vagy két kapa földet, mondja; csak hányl-badd veszszen. Az aszszony látván, hogy bizony mindjárt el-takaritják most, kemény esküvéssel fogadja, hogy élet ét meg jobbitja, csak most az egyszer kegyelmezzen-meg. Nem akarván az ért az ur-a-is véle tovább tépelődni, fel-von-atja a' sírból, és a' koporsóból ki-eresztvén, mondja néki: asz-

meg-remülők expauesco. tréfa iocus. még jobban tanto magis: adhuc melius. kezdek incipio. kiabálok vociferor. rimánkodom supplico. rogo. menny coelum. re per, ad. föld terra. fogadok spondeo. ígérek promitto. jobbitok emendo. rá vetek superiniicio. vagy aut, két, kettő duo, ae, o. kapa pastinum. ligo, (onis) föld terra. hányok iacio. bagyok sino. veszek pereor. bizony certe mindjárt statim. el-takaritom sepelio, obtego. most nunc. kemény durus. esküvés iusiurandum. sel (vel) cum. fogadok spondeo. élet vita. meg jobbitok emendo. meg-kegyelmezem condono, (aggratio.) akarok volo. azért propterea. is etiam. vel cum. tovább vlteius, diutius. tépelődöm verba facio, sero, disputo. fel vonatok curo extrahi. sír sepulchrum. koporsó tumba. kieresztem emitto. ibol

aszszony, ihol, megint elő-d-be adom most, hogy soha, mig élsz, mig én-is élek, azt ne tselekedd, a' mit eddig tselekedtél. Mert tud-meg, hogy én bizonynyal mondom, hogy tsak egy-szer talájjalak részeg-en, ne többszer, tsak egy-szer, én bizony mindjárt pap 's harang szó-nél-kül eleven-en foglak el-temet-tetni. Fogadja az aszszony, hogy nem tselekszi. És ez idő-től-fog-va az egész helységnek tsuda-jára olly józan éle-tű-vé lett, hogy mindenek bámultanak rajta.
 Így

ihol ecce. megint iterum. elő-adok propono, promo. soha nunquam. mig vsque, donec. élek vivo. tselekszem facio. eddig hucdum, huc vsque. mert nam. tudok scio. bizonynyal certo certius (cum certo.) talállok inuenio. részegen ebrie. többszer pluries. tsak tantum. egyszer semel. én ego. bizony certe. mind-járt statim. pap sacerdos. harang campana. szó sonus, vox. nélkül sine, absque. elevenen vivus (vive) eltemettetem curo sepeliri. fo-gadok stipulor. tselekszem facio. idő tempus. ez időtől fogva ab hoc tempore. egész totus. helység locus, pagus, oppidum. tsuda ad-miratio. olly tam, talis. józan sobrius. élet vita. vé in, ad. lések fio. olly józan életűvé lett tam sobriae vitae facta fuit. minden omnis. bámulok obstupeasco. így sic. hozom fero. ész mens. re ad. észre hozom ad fani-orem meutem reduco, mentem curo. okos pru-

Igy hozta eszére az okos férfi a' maga gonosz, bitetlen feleség-ét.

Ejnye bé hasznos orvosság. Jó-vólna ám, ezt még több részeges aszszonyoknak bé-adni, hadd tanulnának ról-a, talám nem vólnának annyi bor-iszszák, heverő, korhely aszszonyok, mint most vannak.

prudens. férjfi vir. gonosz malus. maga su-
us: ipse. bitetlen infidus. feleség vxor. Ej-
nye bé ah quam. hasznos vtilis. orvosság me-
dicina. ám sane. még több multo plures.
részeges ebriofus. beadok praebeo. hagyok si-
no. tunúlok disco. ról ab. talám fortasse. an-
nyi tot: tantus. bor-iszszá qui vino vtitur.
potatrix. heverő otiosus. korhely helluo. kor-
hely-aszszony potatrix, ebriosa foemina. mint
sicut. most nunc. vagyok sum.

Titulatura Politica.

Felség Maiestas. *Felséd* Maiestas Tua.

Ó *Felsége* Sua Maiestas.

Felséges Tászáár Augustissimus Imperator.

Felséges Tászárné - *Aszszony* Augustissima Imperatrix.

Felséges Korondás *Aszszony* Augustissima regnans (coronata) Domina.

Felséges Király Rex Sacratissimus.

Felséges Királyné *Aszszony* Regina Sacratissima.

Felséges Fő-Hertzeg Serenissimus Archidux.

Felséges Nagy-Hertzeg Serenissimus Magnus Dux.

Nagy *Hertzegséged* Tua Serenitas.

Felséges Hertzeg Dux Serenissimus.

Hertzegséged Tua Serenitas.

Felséges Titulus competit omnibus regnantibus Dominis, quos Souverain Galli vocitant.

Kegyelmes Úr, Excellentissimus Dominus.

Excellentziád Tua Excellentia.

Ó *Excellentziája* Sua Excellentia.

Méltóságos, *Nagyságos* Úr Illustrissimus Dominus.

Méltóságod, *Nagyságod* Tua Illustritas.

Vterque posterior Titulus competit promiscue Comitibus, ac Baronibus, vt & illis, qui per merita ad ampliores Honores peruenerunt.

Tekintetes Úr Spectabilis Dominus.

Nemes és Nemzetes Uram Perillustris ac Generosus Dominus.

Tekéntetes, Nemes és Nemzetes Vitézlő Úr competit, & mererenti, & emerito Militi Officiali, quamvis more recentissimo illis quoque detur, qui ipsimet militauerant nunquam.

Kegyelmed Dominatio Vestra.

Kend est medius inter Kegyelmed ac Te terminus, quo compellari solet famulitium, sodales, hisque conditione similes.

OBS. Cum maritae corruscent radiis maritorum, his quoque idem, qui harum maritis, competit Titulus.

Titulatura Ecclesiastica.

Szentséges Atya Sanctissimus Pater. Szentséged Sanctitas Tua. Ó Szentsége Sua Sanctitas.

Eminentzia est Cardinalium Titulus. Eminentziás Úr Cardinalis (Sacerdos) Dominus.

Atyaságod Reuerentia Tua. Paternitas Tua.

Tiszteletes Atyám Uram Reuerendus Dominus.

Tiszteletes Uram Venerandus Dominus.

Tisztelendő 's tudós Uram Clarissimus ac Doctissimus Dominus.

Caeteris inter *Eminentzia*, & *Atyaság* locatis Sacerdotibus competit, vel *Kegyelmes Úr*, vel *Méltóság*, vel *Nagyság*, pro diuer-

diuerſa, & natalium, & Dignitatis, qua
ornati ſunt, ratione.

Nomina Menſium.

Januarius *Boldog Aſzſzony hava.*

Februarius *Bőjt elő hava.*

Martius *Bőjt más hava.*

Aprilis *Szent György hava.*

Majus *Pünkösöd hava.*

Junius *Szent Iván hava.*

Julius *Szent Jakab hava.*

Auguſtus *Kis-Aſzſzony hava.*

September *Szent Mibály' hava.*

October *Mind Szent hava.*

November *Szent Audrás hava.*

December *Karátson hava.*

Nomina Dierum Hebdoma- daliū.

Dies Solis *Vasár nap.*

Dies Lunae. *Het (bét) fő.*

Dies Martis *Kedd.*

Dies Mercurii *Szerda (Szereda.),*

Dies Jouis *Tsötörtök.*

Dies Veneris *Péntek.*

Dies Saturni *Szombat.*

(Dies intercalaris *Szókó nap.*)

Nomina quorundam dierum Ecclesiasticorum, quorum in censu sunt.

- I. Festa solemniora *Sátoros Innepek* videlicet:
 Festum Natalis Domini *Nagy Karátson.*
 Paschatos *Húsvét.*
 Pentecostes *Pünkösd.*
- II. Festa Solemnia *Innep napok, innepi napok* videlicet:
 Festum Circumcisionis D. N. J. C. *Kis Karátson*
 Epiphantias Domini, alias, Trium Regum.
Úz Kereszt napja.
 Purificationis B. M. V. *Gyertya szentelő boldog Aszszony napja.*
 Annunciationis B. M. V. *Gyümölcs öltő boldog Aszszony napja.*
 Dominica Palmarum. *Virág vásár napja.*
 Magna hebdomas. *Nagy hét.*
 Dies Viridium. *Nagy Tsótörtök.*
 Dies Parasceues. *Nagy Péntek.*
 Ascensionis Domini. *Áldozó Tsótörtök.*
 SS. Trinitatis. *Szent Háromság vásár napja.*
 Corporis Christi. *Úr napja.*
 Assumptionis B. M. V. *Nagy boldog Aszszony napja.*
 Natiuitatis B. M. V. *Kis-Aszszony napja.*
 Omnium Sanctorum *Mind Szentek napja.*
 Conceptionis B. M. V. *Boldog Aszszony fogantatásának napja.*

III. Minus solemnia festa ecclesiastica Egy- hazi innepi napok.

Vespera *Vetsernye.*

Angaria seu Quatember *Kántor.*

Dies quatembralis *Kántoros nap, Kántor napja.*

Vespera Ieiunii quadragesimalis *Húst-hagyó Kedd.*

Dies Cinerum *Hamvas (hamvazó) Szereda.*

Dies festus *Innep nap, innepi nap.*

Dies profestus *Köz (mivelő, munkás, munka tévő) nap.*

Nomina populorum Hungaris propria.

Bohemus	<i>Tseb.</i>
Borussus	<i>Burgus (Prussus)</i>
Croata	<i>Horvát.</i>
Gallus	<i>Frantzia.</i>
Germanus	<i>Német.</i>
Graecus	<i>Görög.</i>
Hispanus	<i>Spanyol.</i>
Hungarus	<i>Magyar.</i>
Italus	<i>Olasz.</i>
Iudaeus	<i>'Zidó.</i>
Moscouita	<i>Muszka.</i>
Polonus	<i>Lengyel (Lengyen)</i>
Rascianus (Thrax)	<i>Rátz.</i>
Ruthenus	<i>Orosz.</i>
Saxo	<i>Szász.</i>

Tartarus	<i>Tatár.</i>
Transiluanus	<i>Erdélyi.</i>
Turca	<i>Török.</i>
Valachus	<i>Oláb.</i>
Zingarus	<i>Tzigány.</i>

Quibus nominibus gentilibus si addideris dictionem *Ország* regnum, ipsa eorundem regnorum nomina expresseris, vt: *Magyar-Ország* Hungaria. *Lengyel-Ország* Polonia. *Német-Ország* Germania. *Tseb-Ország* Bohemia.

Caetera nomina gentilia formantur, si regionis aut loci terminationi suffigitur i. vt: *Dánia-i* Danus. *Suetzia-i* Suecus. *Szardinia-i* Sardus. *Szicilia-i* Siculus. *Kassa-i* Cassovienſis. *Létse-i* Leutschouienſis. *Kórmótz-i* Cremnicienſis. de quo vid. (§. 39. I. 3.)

Nomina vtriusque Sexus hominum Hungaris familiaria.

Alexander	<i>Sándor, Sándorka.</i>
Alexius	<i>Alek, Ellek.</i>
Ambrosius	<i>Ambrus.</i>
Andreas	<i>András, Andris.</i>
Antonius	<i>Antal, Antus.</i>
Augustinus	<i>Ágoston.</i>
Balthasar	<i>Boldi'zár, Boldi'zárka.</i>
Barbara	<i>Borbára, Boris</i>
Bartholomaeus	<i>Bertalan.</i>

Carolus	<i>Károly, Károlyka.</i>
Casparus	<i>Gáspár, Gáspárka.</i>
Catharina	<i>Katalin, Kattus.</i>
Demetrius	<i>Demeter, Demeterka.</i>
Dionysius	<i>Dienes, Diontus.</i>
Dominicus	<i>Domonkos.</i>
Dorothea	<i>Dorottya, Doris.</i>
Elias	<i>Illyés, Illyiske.</i>
Elisabetha	<i>E. ébet, Ersika.</i>
Emericus	<i>Imre, Imriska.</i>
Franciscus	<i>Ferentz, Ferus.</i>
Gabriel	<i>Gábor, Gabris.</i>
Georgius	<i>György, Gyuri.</i>
Gregorius	<i>Gergely, Gergus.</i>
Helena	<i>Ilona, Ilonka.</i>
Iacobus	<i>Iakab, Iakób.</i>
Iohanna	<i>Iohanka.</i>
Iohannes	<i>Iános, Iantsi.</i>
Iuliana	<i>Iulinka, Iulis.</i>
Ladislaus	<i>László, Latzi.</i>
Laurentius	<i>Lörincz.</i>
Lazarus	<i>Lázár, Lázárka.</i>
Lucas	<i>Lukats, Lukátska.</i>
Ludouicus	<i>Lajos, Lajoska.</i>
Magdalena	<i>Magdolna, Mantza.</i>
Marcus	<i>Mark, Markuska.</i>
Margaretha	<i>Margita.</i>
Maria	<i>Mária, Mariska.</i>
Martinus	<i>Márton, Martzi.</i>
Mattheus	<i>Máté.</i>
Matthias	<i>Mátyás, Mattyi.</i>

Michael	<i>Mihály, Misuka.</i>
Nicolaus	<i>Miklós, Miltus.</i>
Paulus	<i>Pál, Paltsus.</i>
Petrus	<i>Péter, Petti.</i>
Sebastianus	<i>Sebestyén.</i>
Sigismundus	<i>Sigmond, Sigus.</i>
Stephanus	<i>István, Pesta.</i>
Thomas	<i>Tamás, Tomtsus.</i>
Valentinus	<i>Bálint.</i>
Volfgangus	<i>Farkas, Fartsus.</i>

Caetera nomina utriusque sexus hominum Hungaris minus familiaria seu domestica, & vñitata ediscas, licet, ex Calendario Hungarico. Tironibus sufficiant haec vñitatoria.

Nomina vrbium, oppidorum & arcium Hungaris propria.

Agria	<i>Eger.</i>
Alba Regalis	<i>Székes-fejér-vár.</i>
Arx Scepusiensis	<i>Szepes vár.</i>
Baka-Banya	<i>Pukanetz.</i>
Bazinga	<i>Bozin.</i>
Barpha	<i>Bártfa.</i>
Buda	<i>Buda.</i>
Cassovia	<i>Kassa.</i>
Castrum ferreum	<i>Vas-Vár.</i>
Comaromium	<i>Komárom.</i>
Cremnicium	<i>Kőrmótz Bánya.</i>
Cibinium	<i>Szebeny.</i>

Cituum insula	Tsaló-kóz.
Debrecinum	Debretzen.
Devenum	Déven.
Eperiesinum	Eperjes.
Fanum S. Georgii	Szent-György.
Fanum S. Gotthardi	Szombat-bely.
Ginsium	Kőszeg.
Iaurinum	Nagy-Győr.
Kesmarkinum	Késmárk.
Kis-Martonium	Kis-Márton.
Leutschouia	Lötse.
Mosonium	Mosony.
Moldauia	Szepesi.
Modra	Modor.
Neosolium	Besztertze.
Nitria	Nitra.
Oraua	Árua.
Ovarinum	Óvár.
Pestinum	Pest.
Prividia	Privigyé.
Posonium	Posony.
Quinque Ecclesiae	Péts.
Regiomontum	Uj-Bánya.
Regius Vicus	Király-falva.
Rima-Szombatinum	Rima-Szombat.
Riuulus Dominarum	Nagy-Bánya,
Rosenberga	Rosenberga.
Rosnauia	Rosnyó.
Samaria	Samarja.
Schemnicinm	Selymetz.
Septem Tiliae	Héthárs.

Solna	<i>Solna.</i>
Sopronium	<i>Soprony.</i>
Strigonium	<i>Esztergom.</i>
Sacolcza	<i>Szakoltza.</i>
Satmarinum	<i>Szatmár-Németi.</i>
Segedinum	<i>Szegedin.</i>
Tokainum	<i>Tokaj.</i>
Trentsinium	<i>Trentsin.</i>
Tirnauia	<i>Nagy Szombat.</i>
Ujvarinum	<i>Uj-Vár.</i>
Varadinum Majus	<i>Nagy-Várad.</i>
Varadinum Minus	<i>Kis-Várda.</i>
Vienoa	<i>Béts.</i>
Zentha	<i>Zent.</i>

XVI Oppida Scepusiaca.

Bela	<i>Béla.</i>
Durandi Villa	<i>Durand-falva.</i>
Felca	<i>Felka.</i>
Gneznauia	<i>Gneznó.</i>
Iglouia	<i>Igló.</i>
Lubicinum	<i>Lubitz.</i>
Lublouia	<i>Lublyó.</i>
Matthiae Villa	<i>Mátyás-falva.</i>
Menhardi Villa	<i>Menybard-falva.</i>
Michaelis Villa	<i>Strá'sa</i>
Mons S. Georgii	<i>Szombatbely.</i>
Olasinum (villa Italica)	<i>Olaszi.</i>
Podolinum	<i>Podolin.</i>
Popradinum	<i>Poprád.</i>

Risdorfinum

*Ruszkonótz.*Varalinum (Arcis radix) *Vár-allya.*

Transilvaniae loca praecipua.

Bistricia

Beszttertze.

Brossinum

Szász-Város.

Cibinium

Sz. beny.

Claudiopolis

Kolozs-Vár.

Corona

Brassó.

Mullenbachium

Szász-Sebes.

Panis Campus

Kenyér Mező.

Repesinum

Kő-balom.

Saxoburgum

Szeges-Vár.

Monitum Orthographicum.

Cum singula Dictionaria Hungarica j pro
i ad exprimendas Vocales compositas si-
stant, inueterato huic errori Orthographico
& nobis, inuita §. 6. Obs. succollandum
est, ne, dum reformare nitimur, deforma-
re putemur singula.

CORRIGENDA.

p. 4. lin. 3. pro et legas es.

p. 25. lin. ult. pro 100 legas 99.

p. 270 lin. 24. pro *ló* legas *jó*.lin. 25. pro *eltszaka* legas *éjtszaka*.lin. 26. pro *ló* legas *jó*.

Pauli Vossius nunculi
Ständigen methodischen
in der lateinischen Sprache.
3 Heft Folio 785. 799. 4/45.

OSZK

Országos Magyar Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

